M. ÂSIM KÖKSAL

HZ. HÜSEYİN ve KERBELÂ FACİASI

MUSTAFA ÂSIM KÖKSAL, 1913 yılında Kayseri'nin Develi kazasında doğdu. İlköğrenimini Develi Numûne Mektebi'nde gördü. Kayseri ulemâsından Develi müftüsü merhum İzzet Efendi'den medrese usûlüne göre mukaddimât-ı ulûm tahsil ettikten sonra Ankara'ya geldi ve kendi çabalarıyla bilgi ve görgüsünü arttırdı. Ankara'da bulunduğu sırada, meşhur Kerkük ulemâ ve meşâyihinden Muhammed Efendi'nin talebesi müderris Mehmed Efendi'den ders ve Enbiyâzâde Mehmed Hilmi'den de tasavvuf icâzetnamesi alan; Gümüşhâneli ve Seydişehirli gibi büyük velilerle görüşmüş büyük mutasavvıf Fadlullah Rahîmî'den de Mesnevî okuyan ve asrın ferîdi olacağı müjdesiyle müjdelenmiş bulunan İskilipli İbrahim Edhem Efendi ile buluşmak nasib ve müyesser oldu. 12 sene özel derslerine devam ederek kendisinden icâzet ve feyz aldı. 1933 senesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nda memuriyete başladı ve 31 yıl boyunca Başkanlığın üst kurullarında çeşitli vazifelerde bulundu. 1964 senesinde İslâm Tarihi adlı eserini yazabilmek için emekli oldu. 7 evlat sahibi olan merhum M. Âsım Köksal'ın başlıca eserleri şunlardır: *Armağan* (manzum ilmihal); *Peygamberler* (manzum); *Peygamberimiz* (manzum bir sîret); *Ezanlar* (dinî manzumeler); *Gençlere Din Kılavuzu* (ilmihal); *Tevbe; Reddiye* (Ceatani'nin İslâm Tarihi'ne reddiye); *Bir Amerikalının 23 Sorusuna Cevaplar; Hıristiyanlık Propagandası Münasebetiyle Açıklama; İslâm Tarihi -Hz. Muhammed Aleyhisselam ve İslâmiyet; Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası; Sohbetler; Vaazlar* (basılmamıştır); *Türkçe Ezan Meselesi; Şeyh Bedreddin* (basılmamıştır); *İlmiye Salnâmesi Zeyli* (basılmamıştır), *Şeyh Ahmed Kuddûsî -Hayatı, Mesleği, Üstün Kişiliği ve Eserleri.* M. Âsım Köksal, *İslam Tarihi* adlı eseriyle 1983 yılında Pakistan Sîret Ödülü'nü kazanmış, 1995 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Yılın Kültür Adamı" seçilmiş, 1996'da Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür. Büyük İslâm Âlimi Mustafa Âsım Köksal 28 Kasım 1998 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Mustafa Âsım Köksal Külliyatı - 2
4. Baskı, İstanbul, 2001

ISBN 975-8393-09-X

yayın hazırlık: İz Yayıncılık
baskı, cilt: Erkam Matbaacılık

KÖKSAL YAYINCILIK
Sanayi Mahallesi, Sancaklı Cad., Kayalar Sk.,
No: 2 Güngören / İSTANBUL
Tel. [0212] 554 41 96 - 507 03 74
Faks [0212] 505 90 37

İçindekiler

İKİNCİ BÖLÜM

KERBELÂ FACİASI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KERBELÂ FACİASINDAN SONRA

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KERBELÂ'NIN İNTİKAMI ADINA

BEŞİNCİ BÖLÜM

MUHAMMED B. HANEFİYYE'NİN İZİNDE

YAYINEVİNİN TAKDİMİ

Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası *ismini taşıyan bu eserin, daha önce 1979 ve 1984 senelerinde iki defa baskısı yapılmıştı. Merhum müellif, 18 ciltlik* ***İslâm Tarihi—Hz. Muhammed Aleyhisselam ve İslâmiyet*** *isimli eserini hazırlarken, Medine devrinin 4. cildinde Hz. Hüseyin'in doğumu bahsine geldiğinde, Kerbelâ Faciası'na da umumî çizgileriyle temas etmiş idi. Ancak, Müslümanların kalblerinde derin yaralar açmış bulunan böylesine acıklı ve aynı zamanda tarihî bakımdan bazı hususlarda dönüm noktası teşkil eden mühim bir hadiseyi kısaca geçmekle iktifa etmek istememiş ve müstakil bir çalışma halinde, ana kaynaklara dayanarak ve en geniş bir şekilde yazma kararı vermişti. İşte, dilimizde bu konuda telif edilmiş tek örnek olan bu eser böylece ortaya çıkmış ve Medine devrinin dördüncü cildinin tamamlayıcısı olarak yayınlanmıştı. Müellifin* ***Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Fâciası****'nda* ***İslâm Tarihi*** *adıyla atıfta bulunduğu eser bu kitabının 18 ciltlik şekli olup, daha sonraki senelerde bu eserini 8 ciltte ihtisar etmiş ve eser bu haliyle tarafımızdan yayınlanmıştır. Eserin 18 ciltlik ilk şeklini ve müellifin diğer bütün eserlerini de Mustafa Âsım Köksal Külliyatı serisinde neşretmeyi ümit ediyor ve 15 senelik bir zaman zarfından sonra elinizdeki bu kıymetli kitabın yeni baskısını kamuoyuna ve ilim âlemine sunmaktan ötürü mutluluk duyuyoruz.*

KÖKSAL YAYINCILIK

Önsöz

Bismillâhirrahmânirrahîm

Okuyucularımıza sunduğumuz bu kitap; *İslâm Tarihi—Hz. Muhammed Aleyhisselam ve İslâmiyet* adıyla cilt cilt yayınlanmakta bulunan eserimizde Medine devrine ait 4. cilt içinde Hz. Hüseyin'in çocukluk hayatı anlatılırken zikri geçen, kendisinin Kerbelâ'da şehit edileceği hakkındaki ihbar-ı Nebevî münasebetiyle ve bu cildin bir mütemmimi, *İslâm Tarihi*'nin bir safhası olmak üzere hazırlanmıştır.

En muteber kaynaklara dayanılarak hazırlanmış olan *Hazret-i Hüseyin ve Kerbelâ Faciası*, üç safhada anlatılmış; birinci bölümde Hz. Hüseyin'in doğumu ve çocukluk hayatı, ikinci bölümde Kerbelâ faciası, sonraki bölümlerde de Kerbelâ intikamının nasıl alındığı, başka bir deyişle Kerbelâ sorumlularının başlarına gelenler anlatılmıştır.

Kerbelâ hadisesi, dehşetli olduğu kadar ibretlerle de dolu bir hadise olduğundan, onu kaynaklardan olduğu gibi aktarmaya çalıştık.

Bunun için, okuyucular, kitabımızda tarafların birbirlerine karşı olan öfkeli tutum ve davranışlarını, hınçlarını da yer yer göreceklerdir.

Bunlar mütalaa edilirken, o günün şartları ve heyecanları gözönünde tutulmalı ve itidal süzgecinden geçirilmelidir.

Unutulmamalıdır ki, Kerbelâ faciasının sorumluları, birkaç kişi veya bir zümre değildir.

Kanaatimize göre, bu facianın bellibaşlı sorumluları; kendisinden başka imam ve önder tanımadıklarını, yoluna baş koyduklarını ve her hususta kendisine yâr ve yardımcı olacaklarını ardarda gönderdikleri elçiler, yağdırdıkları mektuplarla bildirerek Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye ısrarla davet ettikten sonra İbn Ziyad'a harar ve çuvallar dolusuna satılıp Hz. Hüseyin'den yüz çeviren ve bu ihanetleri yetmiyormuş gibi onu Kerbelâ'da kuşatarak şehit eden ve ettiren Kûfe eşrafıdır.

Kûfe eşrafından sonra; mevki ve makam ihtirası gözlerini bürümüş ve Kûfelilerin Hz. Hüseyin'e bey'atlarını Yezid'e jurnal edecek kadar[1] şahsiyetsizleşmiş olan Ömer b. Sa'd gelir. Bu zavallı adam, Hz. Hüseyin'le aralarındaki akrabalığı da bir yana iterek, tüyler ürpertici Kerbelâ cinayetinin kumandasını üzerine almış, yapılan bütün nasihat ve uyarmalara rağmen, bundan sıyrılmak, kurtulmak yolunu tutmamıştır.

Yezid b. Muaviye ve onun sırdaşı ve en güvendiği adamı olan Ubeydullah b. Ziyad gibi,[2] saltanatlarını korumak ve sağlama bağlamaktan başka düşünceleri olmayan ve Hz. Hüseyin'le Ehl-i Beytini yok etmek için tuzaklar kuran[3] ve bu yolda herşeyi mübah gören kimselerden, zaten, Hz. Hüseyin'e karşı daha insaflı bir davranış beklenemezdi.

Bunlardan sonra, sırasıyla, Şimr b. Zilcevşen ve benzerleri gibi, kraldan çok kralcı, kaba, cahil ve meziyetsiz satılmışlar güruhu gelir.

Onüç küsur asır önce cereyan eden ve sorumluları Allah'ın yüce huzuruna çıkarılıp muhakeme olunmak üzere kabirlerinde tutuklu bulunan Kerbelâ faciasının, bugün vatandaşlar arasında herhangi bir anlaşmazlığa vesile yapılması için bir sebep yoktur.

Çünkü, Hz. Hüseyin "Ey Allah'ım! Bunlarla ve kavmimizden olanlarla aramızda Sen hükmünü ver" diyerek bu yoldaki dâvâsını Allah'a havale etmiş bulunmaktadır.[4]

Bu faciaya sebep olan veya isimleri karışanlara çatmak, lânet okumak da faydasızdır.

---

1. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 199.
2. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 77.
3. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 249.
4. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 220, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 208.

Adalete yakalarını teslim etmiş olanlara, en ağır suçlu da olsalar, dışarıdan yapılacak karışmalar hoş karşılanmaz.

Kerbelâ faciasından ürpermeyen, kan ağlamayan kim vardır?

Bu konuda en doğru ve yerinde söz, Muhammed b. Hanefiyye Hazretlerinin sözüdür:

"O, bir melhame, büyük ve çetin bir öldürme vak'ası idi. Hüseyin'in alınyazısı idi.

Allah, onu bununla şereflendirmek, o kavim karşısında derecelerle yükseltmek, başkalarını da alçaltmak için ona bunu nasip etmiştir.

Allah'ın emri yerine gelir. (Nisâ: 47)

Allah'ın emri behemehal yerini bulan bir kaderdir." (Ahzâb: 38)[5]

Emevî saltanatı yıkıldıktan sonra, ortada Emevîlik-Alevîlik diye bir dâvâ kalmamıştır.

Alevîlik-Sünnîlik ayrımına ve bid'atına gelince; biz bunun da yersiz ve hatta mânâsız olduğuna kâniiz.

Çünkü, Hz. Hüseyin Iraklılara gönderdiği bir mektubunda "Ben sizi Allah'ın Kitabına ve Allah'ın Peygamberi olan Muhammed Aleyhisselamın sünnetine davet ediyorum. O sünnete ki; öldürülmüş, yok edilmiş, onun yerine bid'atlar ihdas edilmiştir"[6] diyerek halkı sünnete bağlanmaya davet ettiğine; Hz. Hüseyin'in kanını ve intikamını almak için ayaklanan Muhtar b. Ebu Ubeyd es-Sakafî de, Tevbeciler ve Ehl-i Beyt fedailerinden Rifâa b. Şeddad'a yazdığı yazıda "Sizi Allah'ın Kitabına ve Allah'ın Peygamberinin sünnetine sarılmaya davet ediyorum"[7] diyerek bu dâvâyı gerçekleştirmeye çalıştığına; Sünnîlik Peygamberimizin sünnetine bağlılık demek olup bu Ehl-i Beyt taraftarı olan Alevîlerin ana dâvâsı ve şiarı bulunduğuna göre, bugün onların kendilerini Sünnîliğe karşı imiş gibi sanmaları veya saymaları yersiz ve mânâsız olmaz mı?

Gerek Kur'ân-ı Kerîm'in hükümlerine, gerek Peygamberimizin sünnetlerine herkesten çok Ehl-i Beyt taraftarlarının sarılmış, bağlanmış olmaları yaraşır.

Başta Hz. Ali olmak üzere bütün Ehl-i Beyt ile Ehl-i Beyt taraf-

---

5. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 97.
6. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 97.
7. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 81.

tarlarından bellibaşlılarının Kur'ân-ı Kerîm'e ve Peygamberimizin sünnetine dört elle sarıldıkları, hayat ve gidişatlarını onlara göre düzenledikleri, tarihen sabit gerçeklerdendir.

Okuyucular, sunduğumuz kitapta bunun örneklerini göreceklerdir.

Allah'ın Kitabına ve Peygamberimizin sünnetine göre hareket etmekte bütün Müslümanlar için selamet vardır.

Nitekim, Peygamberimiz, bir hadislerinde "Kendisine sımsıkı sarıldığınız takdirde, hiçbir zaman yolunuzu şaşırmayacağınız iki şeyi; Allah'ın Kitabını ve Peygamberinin sünnetini bırakıyorum size!" buyurmuştur.[8]

Hazret-i Hüseyin ve Kerbelâ Faciası'nın, okuyucular için olduğu kadar, bu yolda yapılacak yayınlar için de faydalı olması dileğiyle önsözümüze son veriyoruz.

İnâyet ve muvaffakiyet Allah'tandır.

—M. Âsım KÖKSAL

8. Mâlik, *Muvatta*, c. 2, s. 899.

I. BÖLÜM

Hz. Hüseyin'in Doğuşu

Hz. Hüseyin'in Doğum Tarihi

Peygamberimizin kızı Hz. Fâtıma, Hz. Hasan'ın doğumundan elli gece sonra, Hz. Hüseyin'e hâmile kalmıştı.[1]

Hicretin dördüncü yılı Şaban ayının beşinde, Peygamberimizin torunu ve Hz. Ali'nin ikinci oğlu Hz. Hüseyin, Hz. Fâtıma'dan doğdu.[2]

Hz. Hüseyin'in Sütannesi

Hz. Abbas'ın zevcesi Ümmü Fadl, bir gün, Peygamberimizin yanına gelip:

"Yâ Rasûlallah! Ben, gece bir rüya gördüm!" dedi.

Peygamberimiz:

"Nedir o gördüğün rüya?" diye sordu.

Ümmü Fadl:

"O, çok şiddetli ve mihnetli bir rüya!" dedi.

Peygamberimiz:

"Nedir o, söyle!" buyurdu.

Ümmü Fadl:

"Senin cesedinden bir parçasının kesilip evime konulduğunu gördüm!" dedi.[3]

---

1. Taberî, *Târîh*, c. 3, s. 29, İbn Abdilberr, *İstiâb*, c. I, s. 393.
2. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 188, *Târîh*, c. 3, s. 5.
3. Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 176.

Peygamberimiz

"Hayır görmüşsündür inşaallah!

Fâtıma bir oğlan doğuracak, sen de ona oğlun Kusem'in sütünü emzireceksin!" buyurdu.

Hz. Hüseyin doğunca, Ümmü Fadl onu alıp götürdü, debeleninceye kadar ona Kusem'in sütünü emzirdi.

Ümmü Fadl der ki:

"Bir gün, Hüseyin'i alıp Resûlullah'a götürmüştüm. Hüseyin, Resûlullah'ı görünce, üzerine atıldı. O da, onu öptü, sevdi. Sonra eteğine oturttu. Hüseyin, oturunca, Resûlullah'ın üzerine akıttı.

Resûlullah:

'Ey Ümmü Fadl! Al, tut oğlumu, üzerime akıttı!' buyurdu.

'Resûlullah'ın üzerine akıttın da, üzdün onu!' dedim. Canını acıtacak bir tutuşla tutup boynuna vurunca, Hüseyin ağlamaya başladı.

Resûlullah:

'Ey Ümmü Fadl! Allah iyiliğini versin, Allah seni rahmetiyle esirgesin! Sen oğlumun canını acıtmak, onu ağlatmakla beni üzdün!' buyurdu.

Ben de:

'İhramını çıkar, başka bir elbise giy de, yıkayayım!' dedim.

'Oğlan çocuğunun sidiği bulaşan yere su saçılır, akıtılır. Kız çocuğunun sidiği bulaşan yer de, yıkanır' buyurdu."[4]

Peygamberimiz, bir gün, Hz. Hüseyin'in ağladığını işitti. Hz. Hüseyin'in annesi Hz. Fâtıma'ya:

"Onun ağlamasına üzüldüğümü bilmiyor musun?" buyurdu.[5]

Hz. Hüseyin'e Akîka Kurbanı Kesilmesi ve İsim Takılması

Akîka kurbanı, çocuğun doğumunun yedinci günü kesilir, ismi takılır ve başının saçı kestirilir.[6]

Peygamberimiz de, Hz. Hüseyin'in doğumunun yedinci günü, akîka kurbanı olarak iki koç boğazlattı, ismini koydu, saçını kestirdi.

4. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 8, s. 278-279.
5. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 193.
6. Tirmizî, *Sünen*, c. 4, s. 101.

"Ey Fâtıma! Hüseyin'in saçını kes! Saçının ağırlığınca sadaka ver" buyurdu.

Tartılan saçının ağırlığı bir dirhem geldi.[7]

Hz. Fâtıma da, Hz. Hüseyin'in kesilen saçının ağırlığınca gümüşü fakirlere dağıttı.[8]

Peygamberimiz, Hz. Hüseyin'in akîka kurbanından ebeye bir but gönderilmesini,* kalanın da kemikleri kırılmadan pişirilip yenmesini ve başkalarına da yedirilmesini tavsiye etti.[9]

Hz. Ali der ki:

"Ben harbi, darbı sever bir adamdım.[10] Hasan doğduğu zaman, ona Harb ismini koymuştum.

Resûlullah Aleyhisselam geldi.

'Gösteriniz oğlumu bana! Ne isim koydunuz ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Hasan'dır!' buyurdu.

Hüseyin doğduğu zaman da, ona yine Harb ismini koydum.

Resûlullah Aleyhisselam geldi.

'Gösteriniz oğlumu bana!

Ne isim koydunuz ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Hüseyin'dir!' buyurdu.

Üçüncü oğlan doğduğu zaman, yine ona Harb ismini koydum.

Resûlullah Aleyhisselam geldi.

'Gösteriniz oğlumu bana!

Ne isim koydunu ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Muhassin'dir!' buyurdu.

Sonra da:

'Ben, bunlara, Hârun Aleyhisselamın oğulları olan Şebber, Şebir ve Müşebbir'in isimlerini koydum!' buyurdu."[11]

---

7. Hâkim, *Müstedrek*, c. 4, s. 237.
8. Beyhakî, *Sünen*, c. 9, s. 304, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 166.
* Ayrıca bir dinar ücret verilmesini (Diyarbekrî, *Hamîs*, c. 1, s. 470).
9. Beyhakî, *Sünen*, c. 9, s. 302.
10. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 165.
11. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. I, s. 98, Buhârî, *Edebü'l-müfred*, s. 213-214, Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 165-166.

Koyduğu İsimlerin Peygamberimize Cebrail Tarafından Haber Verilmesi

Peygamberimizin her üç torunun doğumunda, Cebrail gelip, onlara koyacağı ismi Peygamberimize bildirmişti.

Nitekim, Hz. Hüseyin doğduğu zaman, Cebrail gelip:

"Yâ Muhammed! Rabbin sana selam söylüyor. 'Oğluna şu Hârun'un oğlunun ismini koy!' diyor" dedi.

Peygamberimiz:

"Ey Cebrail! Hârun'un oğlunun ismi nedir?" diye sordu.

Cebrail:

"Şebir!" dedi.

Peygamberimiz:

"Benim dilim Arapça!" dedi.

Cebrail:

"Öyleyse, bunun Arapça karşılığı olan Hüseyin ismini koy!" dedi.[12]

Hz. Ali'nin Oğullarına Harb İsminden Önce Koyduğu İsimler

Hz. Ali, daha önce Hz. Hasan'a Hamza, Hz. Hüseyin'e de Cafer ismini koymuştu.

Peygamberimiz, her birisi için:

"Bunun ismini değiştirmekliğim bana emrolundu!" buyurmuş;

Hz. Ali de:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir!" demişti.[13]

Hz. Hüseyin'in Kulağına Ezan Okunması

Peygamberimiz, Hz. Hüseyin'in ismini koyarken, kulağına ezan okudu.[14]

Hz. Hüseyin'in Künyesi

Hz. Hüseyin'in künyesi, Ebu Abdullah idi. Kendisine "Ebu Abdullah!" diye hitap edilirdi.[15]

---

12. Diyarbekrî, *Hamîs*, c. 1, s. 471.
13. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1370. hadis.
14. Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 179.
15. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40.

Hz. Hüseyin'in Sünnet Ettirilmesi

Hz. Hüseyin, doğumunun yedinci günü, sünnet ettirildi.[16]

Hz. Hüseyin'in Peygamberimize Benzerliği

Hz. Ali der ki:

"Hasan Resûlullah'a göğsünden başına kadar olan kısmında, Hüseyin de bundan aşağı olan kısmında çok benzerdi."[17]

Peygamberimizin, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Olan Sevgisi

Peygamberimiz, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e bakıp:

"Allah'ım! Ben bunları seviyorum. Sen de sev bunları!" diyerek dua etmiştir.[18]

"Hasan ve Hüseyin ki, onlar benim dünyada kokladığım iki reyhanımdır!"[19]

"Hasan ve Hüseyin'i seven beni sevmiş, onlara kin tutan da bana kin tutmuş olur!"[20]

"Hasan ve Hüseyin, cennetlik gençlerin iki seyyididir!" buyurmuştur.[21]

Ebu Eyyub el-Ensârî der ki:

"Bir gün, Resûlullah Aleyhisselamın huzuruna girmiştim. Hasan'la Hüseyin, önünde oynuyorlardı.

'Yâ Rasûlallah! Sen bunları çok mu seversin?' dedim.

'Nasıl sevmem? Bunlar benim dünyada kokladığım iki reyhanımdır!' buyurdu."[22]

Hz. Abbas, Peygamberimizi, hastalığında ziyarete gelmişti. Kendisinden sonra, Hz. Ali, müsaade isteyip, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'le birlikte içeri girdi.

---

16. Taberânî ve İbn Asâkir'den naklen *Kenzu'l-ummâl*, c. 5, s. 108. Diyarbekrî, *Hamîs*, c. I, s. 470.
17. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 1, s. 108, Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 660.
18. Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 661.
19. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5675. hadis, Buhârî, *Sahîh*, c. 4, s. 217, Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 657.
20. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 2, s. 288, İbn Mâce, *Sünen*, c. 1, s. 51.
21. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 3, s. 3, Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 658.
22. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 189, *Kenzu'l-ummâl*, c. 5, s. 107.

Hz. Abbas:

"Yâ Rasûlallah! Senin evlatların bunlar!" dedi.

Peygamberimiz:

"Evet, amca! Onlar senin de evlatlarındır!" buyurdu.

Hz. Abbas:

"Çok mu seversin bunları?" diye sordu.

Peygamberimiz:

"Evet!" buyurdu.

Hz. Abbas:

"Senin onları sevdiğin gibi, Allah da seni sevsin!" dedi.[23]

Ha Göreyim Seni, Gayret!

Peygamberimiz, bir gün, cenazelerin konulduğu yerde oturuyordu.

Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin dövüşmeye başladılar.

Peygamberimiz gülerek:

"Ha gayret Hasan! Göreyim seni, yakala Hüseyin'i!" diyerek Hz. Hasan'ı kayırınca, Hz. Ali:

"Yâ Rasûlallah! Sen Hüseyin'i kayırmalı değil miydin?! Hasan daha büyüktü?" dedi.

Peygamberimiz:

"Baksana! Şu Cebrail de, Hüseyin'e 'Ha gayret Hüseyin, göreyim seni!' diyor" buyurdu.[24]

"Hüseyin Bendendir, Ben de Hüseyin'denim!

Peygamberimiz, bir gün, ashabıyla birlikte davet edildiği yemeğe gidiyordu.

O sırada, Hz. Hüseyin de, sokakta çocuklarla oynuyordu.

Peygamberimiz, ashabını geride bırakarak ilerledi. Ellerini açtı. Hz. Hüseyin'i tutmak istedi.

Hz. Hüseyin bir oraya bir buraya kaçıyor, Peygamberimiz de gülüyor ve onu tutmaya uğraşıyordu.

En sonunda, tuttu.

---

23. İbn Asâkîr'in *Târîh*'inden naklen *Kenzu'l-ummâl*, c. 5. s, 110.
24. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 190-191, *Târîh*, c. 3, s. 9.

Bir elini onun kafasının arkasına, öbür elini de çenesinin altına koyup onu öptü.

Sonra da:

"Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim!

Allah'ı seven, Hüseyin'i sever!

Hüseyin, torunlardan bir torundur!" buyurdu.[25]

Cennetlik Gençlerin Seyyidi

Câbir b. Abdullah der ki:

"Hüseyin Mescide girince, Resûlullah Aleyhisselam:

'Cennetlik gençlerin seyyidine bakmak isteyen, şuna baksın!' buyurdu."[26]

Peygamberimizin Ehl-i Beyti

Peygamberimizin üvey oğlu Ömer b. Ebu Seleme der ki:

"Şu 'Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden kiri, günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister' [Ahzâb: 33] âyeti, Ümmü Seleme'nin evinde nâzil oldu.

Peygamber Aleyhisselam Fâtıma'yı, Hasan'ı, Hüseyin'i çağırdı. Onları bir örtü ile bürüyüp örttü.

O sırada Ali arkada, geride bulunuyordu. Onu da örtü ile bürüdü, örttü.

Sonra da:

'Allah'ım! Bunlar, benim Ehl-i Beytimdir! Bunlardan günah kirini gider, kendilerini tertemiz yap!' diyerek dua etti.

Ümmü Seleme:

'Yâ Nebiyyallah! Ben de onlarla birlikte miyim?' diye sordu.

Resûlullah, ona:

'Sen yerindesin ve bana hayırlısın!' buyurdu."[27]

Hz. Âişe de, bu hadiseyi şöyle anlatır:

"Peygamber Aleyhisselam, bir sabah, üzerinde siyah kıldan dokunmuş, nakışlı, Yemen işi bir örtü bulunduğu halde erkenden çıkınca, yanına Hasan b. Ali geldi. Onu, hemen örtüsünün içine aldı.

25. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 4, s. 172, İbn Mâce, *Sünen*, c. 1, s. 51.
26. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 190.
27. Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 663.

Sonra Hüseyin geldi. Onu da, onun yanına aldı.

Sonra Fâtıma geldi. Onu da örtünün içine aldı.

Daha sonra Ali geldi. Onu da örtünün içine aldıktan sonra:

'Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden kiri, günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister' [Ahzâb: 33] âyetini okudu."[28]

Peygamberimizin Ehl-i Beytine Dost Olana Dost, Düşman Olana Düşman Olacağı

Peygamberimizin; Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için:

"Ben bunlarla sulh olanlarla sulh olurum, çarpışanlarla da çarpışırım!" buyurduğu rivayet edilir.[29]

Çocukluk Çağında Peygamberimize Bey'at Edenler

Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Cafer, çocuk oldukları halde, Peygamberimize İslâmiyet üzerine bey'at etmişlerdi.

Peygamberimiz, bunlardan başka hiçbir çocuğun bey'atını almamıştır.[30]

Haccac'ın Hz. Hüseyin Hakkındaki Yersiz Bir İddiası

Bir gün, meşhur Haccac'ın huzurunda bir toplantı yapılır. Hz. Hüseyin'den söz açılır.

Haccac; Hz. Hüseyin'in kız çocuğundan olduğunu ileri sürüp:

"O, Peygamber Aleyhisselamın zürriyetinden olamaz, sayılamaz!" der.

Mecliste bulanan bilginlerden Yahya b. Ya'mür:

"Ey emîr! Sen yalan söyledin!" diyerek Haccac'ın iddiasını reddeder.

Haccac, Yahya b. Ya'mür'ün sözüne son derece kızar.

"Ya bana Yüce Allah'ın Kitabından açık bir delil ile sözünü isbat eder, canını elimden kurtarırsın; yahut seni öyle bir ölümle öldürürüm ki, parça parça ederim!" der.

Bunun üzerine, Yahya b. Ya'mür kendisinin haklı, Haccac'ın id-

28. Müslim, *Sahîh*, c. 7, s. 130.
29. İbn Mâce, *Sünen*, c. 1, s. 52, Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 8.
30. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 220.

diasının ise haksız ve yersiz olduğunu Kur'ân-ı Kerîm'le isbatlamak için:

"Biz ona (İbrahim'e) İshak ile Yâkub'u ihsan ettik ve her birini hidayete (peygamberliğe) erdirdik.

Daha önce de, Nuh'u ve onun neslinden Dâvud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Musa'yı ve Hârun'u da hidayete (peygamberliğe) kavuşturduk.

Biz, iyi hareket edenleri, işte böyle mükâfatlandırırız.

Zekeriyya'ya, Yahya'ya, İsa'ya ve İlyas'a da böyle hidayet (peygamberlik) verdik.

Onların hepsi salihlerdendir" (En'am: 84-85) âyetlerini okur ve:

"Yüce Allah, Hz. İsa'nın, annesi tarafından Hz. Âdem'in zürriyetinden olduğunu haber vermiştir.

Bunun için, Hüseyin b. Ali de, annesi tarafından Muhammed Aleyhisselamın zürriyetindendir!" cevabını verir.

Haccac:

"Doğru söyledin, ama sen beni meclisimde yalanlamaya kalkıştın?" der.

Yahya b. Ya'mür:

"Yüce Allah, gerçekleri halka bildirmeleri ve onları saklamamaları için peygamberlerden bile ahd almadı mı?

Yüce Allah 'Vaktiyle, kendilerine kitab verilenlerden, 'Onu herhalde açıklayıp anlatacaksınız. Onu gizlemeyeceksiniz' diye, Allah teminat almıştı. Onlar ise o sözü sırtlarının arkasına attılar. Onun karşılığında az bir menfaati satın aldılar. Müşteri oldukları o şey ne kötüdür!' [Âl-i İmrân: 187] buyurmuyor mu?" der.

Haccac, Yahya b. Ya'mür'ü Horasan'a sürer.[31]

Evlatların Ana Babalar İçin Birer İmtihan, İbtilâ ve Mihnet Olduğu

Peygamberimiz, bir gün, Mescidinde hutbe irad ederken, Hz. Hasan'la Hz. Hüseyin'in kırmızı gömleklerini giyinmiş oldukları halde iki tarafa baka baka kendisine doğru yavaş yavaş yürüyüp geldiklerini görünce, hutbesini kesti. Minberden indi. Onları önüne oturttuktan sonra:

---

31. Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 164-165.

"Yüce Allah ne kadar doğru buyurmuş!" diyerek, "Mallarınız ve evlatlarınız sizin için hiç şüphesiz bir imtihan, bir belâ ve mihnettir..." [Tegâbün: 15] mealli âyeti okudu.[32]

Hz. Hüseyin'in Şehit Edileceği Hakkındaki Bazı İhbar ve Müşahedeler

Peygamberimizin zevcesi Hz. Ümmü Seleme der ki:

"Resûlullah Aleyhisselam bir gün yanı üzerine yattı. Kaygılı ve üzüntülü olarak uyandı.

Sonra uyudu. Yine kaygılı ve üzüntülü olarak uyandı.

Yine uyudu. Sonra uyandı. Avucunda kırmızı bir toprak bulunuyor ve onu öpüyordu!

'Nedir bu?' diye sordum.

'Hüseyin için, Cebrail, bunun Irak toprağında öldürüleceğini bana haber verdi. Bu da, oranın toprağıdır!' buyurdu."[33]

Hz. Hüseyin'in şehit edileceği yerden Cebrail'in getirdiği toprağın Kerbelâ toprağı olduğu, Peygamberimizin bu yeri "Kerb-ü belâ; tasa, üzüntü" diye vasıfladığı da rivayet edilir.[34]

Enes b. Mâlik'ten rivayete göre de; Yağmur Meleği* Rabbinden izin alarak Peygamber Aleyhisselamın yanına gelir.

Peygamber Aleyhisselam:

"Ey Ümmü Seleme! Kapıyı üzerimize kapa, yanımıza kimseyi bırakma!" buyurur.

O sırada Hz. Hüseyin koşarak kapıya gelir. Hz. Ümmü Seleme onu içeri bırakmaz. Fakat, Hz. Hüseyin kapıyı zorlayıp içeri dalar. Kendisini Peygamberimizin kucağına atar.

Peygamberimiz onu boynuna, omuzuna alır; öper, sever.

Melek, Peygamberimize:

"Onu çok mu seversin?" diye sorar.

Peygamberimiz:

"Evet" buyurur.

Melek:

---

32. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 5, s. 354, Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 658.
33. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 194-195.
34. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 195, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 10-11.
* Başka rivayete göre; Cebrail (Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 194.

"İyi ama, ümmetin onu öldürecektir" der.[35]

Peygamberimiz:

"Demek onu öldürecek olanlar, mü'minler ha?!" buyurur.

Melek:

"Evet![36] İstersen, onun öldürüleceği yeri de sana göstereyim?" der.

Peygamberimiz "Olur!" deyince, melek getirdiği bir avuç ıslak, kızıl toprağı Peygamberimize gösterir.

Hz. Ümmü Seleme de onu alıp elbisesinin eteğine koyar.[37]

Peygamberimiz, Hz. Ümmü Seleme'ye toprağı verirken:

"Bu toprak kan haline gelince, Hüseyin şehit edilir!" buyurur.

Hz. Ümmü Seleme, onu sırça bir çanak içinde yanında saklar.

Hz. Hüseyin'in şehit edildiği gün, toprağın kan haline geldiğini görür.[38]

Peygamberimizin bu husustaki ihbar ve müşahedeleri, vefatlarından elli yıl sonra, Hicretin 61. yılında Kerbelâ'da cereyan eden facia ile gerçekleşmiştir.[39]

35. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 3, s. 242, Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 10, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 194.
36. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 194, Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 10.
37. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 3, s. 242, Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 10.
38. İbn Esîr, *Kâmil*, c. 4, s. 48.
39. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 259.

II. BÖLÜM

Kerbelâ Faciası

Hucr b. Adiyy'in Öldürülmesi Üzerine Yapılan Yazışmalar

Hucr b. Adiyy, Hz. Ali'nin Iraklı ashabının büyüklerindendi.

Hz. Ali, Eş'as b. Kays'ı azledip, Kindelerin başına Hucr'u getirmek istemişti.

Hucr ile Eş'as b. Amr, Akîlü'l-Mürar oğullarından idiler.

Hucr, Eş'as sağ oldukça bu işi üzerine almaktan kaçınmıştı.

Ziyad b. Ebih onu bazı adamlar ile birlikte Şam'a göndermiş, Muaviye b. Ebu Süfyan da onların boyunlarını vurdurmuştu.

Kûfeliler buna son derecede üzüldüler.

Kûfe eşrafından bazıları Medine'ye gidip hadiseyi Hz. Hüseyin'e haber verdiler.

Hz. Hüseyin "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi ve çok üzüldü.

Kûfeliler, Medine'de kaldıkları müddetçe, Hz. Hüseyin'in yanına gelip gittiler.

O sırada, Medine valisi Mervan b. Hakem idi.

Mervan, Kûfelilerin Hz. Hüseyin'in yanına gelip gittiklerini öğrenince, bunu Muaviye b. Ebu Süfyan'a bildirdi ve "Bana bu husustaki görüşünü yaz!" dedi.

Muaviye, Mervan'a yazdığı yazıda:

"Hüseyin'le hiçbir suretle karşılaşma. O, bize bey'at etmiştir. Aradaki bey'atımızı, vermiş olduğu sözü bozmuş değildir" dedi.

Hz. Hüseyin'e yazdığı yazıda şöyle dedi:

"İmdi, senin işlerinden bana birşeyler erişti ise de, sen bunu yapacak bir kimse değilsin.

Çünkü, elini bey'ata uzatan kişiye, vefalı olmak yaraşır.

Allah sana rahmet etsin. Bil ki, sen ne zaman beni tanımazsan, ben de seni tanımam!

Ne zaman sen bana tuzak kurarsan, ben de sana tuzak kurarım.

Karışıklık çıkarmak isteyen akılsız ve beyinsizler, seni yeltelemesinler, vesselam!"[1]

Hz. Hüseyin, ona şu cevabı yazdı:

"Yazın bana geldi. Sana benden erişen haberden ben berîyim. Ahdimde sonuna kadar durucuyum.

Yalnız iyi ve güzel olan işler sahibini Allah'a ulaştırır.

Benim seninle ne çarpışmak, ne de aleyhine kalkışmak istediğim vardır.

Ben, seninle uğraşmayı bırakmaktan başka, Allah katında benim için bir mazeret bulunduğunu sanmıyor; şu ümmetin işlerinden, senin idarenden daha büyük bir ibtilâ ve imtihan bulunabileceğini de bilmiyorum!" dedi.

Muaviye b. Ebu Süfyan:

"Ebu Abdullah'a kötülükten başka birşey yapmış olmadık!" dedi.[2]

Muaviye b. Ebu Süfyan'ın Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e İkramı

Hz. Hasan'ın Müslümanlar arasına fitne düşmesini istemeyerek hilâfeti Muaviye b. Ebu Süfyan'a bırakmasından sonra, Muaviye b. Ebu Süfyan onlara son derece ikram eder, "Hoşgeldiniz, safa geldiniz!" diyerek hal ve hatırlarını sorar, kendilerine bol ihsanlarda bulunurdu.

Hatta, bir gün onlara ikibin altın verip:

"Alınız bunu! Ben, Hind'in oğluyum! Vallahi, size ne benden önce, ne de benden sonra hiç kimse bu kadar çok ihsanda bulunma-

1. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 224-225.
2. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 162.

mıştır" deyince, Hz. Hüseyin ona, "Vallahi, sen de, ne senden önce, ne de sonra, bizden daha üstün ve lâyık kimseye ihsanda bulunamayacaksın!" demişti.

Hz. Hüseyin'in İstanbul'u Fethe Giden Orduya Katılması

Muaviye b. Ebu Süfyan'ın Hicrî ellibirinci yılda İstanbul'u fetih için gönderdiği orduya, oğlu Yezid ile birlikte, Hüseyin de katılmıştı.[3]

Muaviye b. Ebu Süfyan'ın Yezid'e Vasiyeti ve Şamlıların Yezid'e Bey'atı

Muaviye b. Ebu Süfyan, ölüm döşeğine düşünce, oğlu Yezid'i yanına çağırdı. Ona Hz. Hüseyin hakkında bazı nasihat ve vasiyetlerde bulundu:

"Iraklılar, Hüseyin b. Ali'yi ayaklandırmadan bırakmazlar.

Eğer o senin üzerine yürür de sen ona galebe çalarsan, onu affet.

Çünkü o, akrabalık yönünden başkasına benzemeyen, hakkı en çok gözetilecek olan bir zâttır."[4]

"Hüseyin'i kolla. Çünkü, o, insanların, insanlara en sevgilisidir. Ona karşı akrabalık hakkını gözet. Kendisine yumuşak davran.

Ondan herhangi bir muhalefet görürsen, onun babasını öldüren, kardeşini geri durduran Allah, sana kâfi gelecektir!" dedi ve Hicretin altmışıncı yılında Recep ayının ortalarında Şam'da vefat etti.[5]

Bunun üzerine Şamlılar camide toplanarak Muaviye b. Ebu Süfyan'ın oğlu Yezid'e bey'at ettiler.

O sırada, Velid b. Utbe b. Ebu Süfyan, Medine'de;

Yahya b. Hakîm b. Safvan b. Ümeyye, Mekke'de;

Numan b. Beşîr-i Ensârî, Kûfe'de;

Ubeydullah b. Ziyad ise Basra'da vali bulunuyordu.

---

3. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 150-151.
4. İbn Haldun, *Târîh*, c. 3, s. 18.
5. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 198.

Yezid'in En Çok Çekindiği Kişiler

Yezid'in Hz. Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Abdurrahman b. Ebu Bekir'in kendisine bey'at edip etmemelerinden başka bir çekince ve endişesi yoktu.[6]

Yezid'in Yaşı ve Doğum Tarihi

Hicretin altmışıncı yılında Recep ayında babasının ölümünden sonra yerine geçtiği zaman, Yezid b. Muaviye, otuzdört yaşında idi.

Hicretin yirmialtıncı yılında doğmuştu.[7]

Yezid'in Medine Valisine Emri

Yezid b. Muaviye, Hicretin 60. yılı Recep ayında Dimeşk'a dönerek, Medine valisi Velid b. Utbe b. Ebu Süfyan'a şöyle yazdı:

"Yazım sana gelince, Hüseyin b. Ali ile Abdullah b. Zübeyr'i buldur. Onların bana bey'atlarını al.

Eğer bey'at etmekten kaçınırlarsa, boyunlarını vur! Başlarını bana gönder!

Halkın da bey'atını al.

Bey'attan kaçınanlar hakkında ise, Hüseyin b. Ali ve Abdullah b. Zübeyr hakkında olduğu üzere, hükmü yerine getir! Vesselam."[8]

Başka rivayete göre, Yezid yazısında şöyle demişti:

"İmdi, Hüseyin'in, Abdullah b. Ömer'in ve Abdullah b. Zübeyr'in bey'atlarını zorla al.

Onlar bey'at edinceye kadar, ne gevşeklik ve yumuşaklık gösterilecektir, ne de uyuşmaklık! Vesselam!"[9]

Yezid'in Velid b. Utbe'ye yazdığı bu yazısı, fare kulağı gibi küçücük idi.[10]

Velid'in Mervan'la Görüşmesi

Yezid'in emirnâmesi gelince, Velid, bir fitne ve karışıklık çıkmasından korktu. Araları açık bulunan Mervan'a adam gönderdi.

---

6. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 227.
7. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 146.
8. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 241.
9. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 12, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 188.
10. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 146.

Mervan geldiği zaman, yazıyı ona okudu ve ne yapmak gerektiğini danıştı.

Mervan:

"Abdullah b. Ömer'le Abdurrahman b. Ebu Bekir bu hususta birşey istemezler.

Hüseyin b. Ali ile Abdullah b. Zübeyr'e gelince, hemen adam gönderip onları çağırt ve Yezid'e bey'atlarını al.

Bey'at etmezlerse, Muaviye'nin ölüm haberi yayılmadan önce, onların boyunlarını vur!

Yoksa, onlardan her biri bir tarafa çekilir, muhalefete başlarlar" dedi.

Velid'in Hz. Hüseyin'le Abdullah b. Zübeyr'i Huzuruna Çağırtması

Velid b. Utbe, o zaman büluğ çağına ermek üzere bulunan Abdullah b. Amr b. Osman'a:

"Oğulcağızım! Haydi, Hüseyin b. Ali ile Abdullah b. Zübeyr'e git de, onları bana çağır!" dedi.

Çocuk, Mescide kadar gitti. Onlar Mescidde oturmakta idiler.

Onlara:

"Valinin davetine icabet ediniz!" dedi.

Çocuğa:

"Sen git! İzin sıra geliriz!" dediler.

Çocuk dönüp gitti.

Abdullah b. Zübeyr, Hz. Hüseyin'e:

"Sence, bu saatte adam gönderilip çağrılmamızın sebebi ne olabilir?" diye sordu.

Hz. Hüseyin:

"Sanırım ki, Muaviye ölmüştür. Bey'at için çağrılıyoruz!" dedi.

Abdullah b. Zübeyr:

"Ben bundan daha başka bir maksat bulunduğunu sanıyorum" dedi.

Mescidden ayrılıp evlerine gittiler.[11]

Velid, ikisine tekrar adam gönderip gelmeleri için ısrar etti.

---

11. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 227, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 189.

Hz. Hüseyin'in valinin yanına gitmesine ev halkı razı olmadılar.

Abdullah b. Zübeyr, davetçilere:

"Acele etmeyiniz, yanınıza geleceğim!" diye cevap verdi.

Velid, azadlı kölelerini ona tekrar gönderdi.

Onlar:

"Ey Kâhiliye'nin oğlu! Valinin yanına gelirsen gel; gelmezsen, seni öldürürüz!" diyerek tehdit ve hakaret ettiler.

Abdullah b. Zübeyr de:

"Hemen geliyorum! Hemen geliyorum!" dedi.

Abdullah b. Zübeyr'in kardeşi Cafer b. Zübeyr, Velid'in yanına gitti.

Ona:

"Allah seni rahmetle esirgesin! Abdullah'ın üzerine düşmekten vazgeç. Ona birçok adamlar göndermen, kendisini korkutmuştur. O, inşaallah, yarın sabah sana gelecektir" dedi.

Bunun üzerine, Velid adamlarını ona salmaktan vazgeçti.

Abdullah b. Zübeyr'in Mekke'ye Gitmesi

Abdullah b. Zübeyr, Hicretin 60. yılında, Recep'in çıkmasına üç gece kala, Cumartesi gecesi, yanında kardeşi Cafer b. Zübeyr olduğu halde, Furu' yolunu tutarak Mekke'ye doğru hareket etti.

Sabaha çıkınca, Velid onu arattı, bulduramadı.[12]

Kendisinin Mekke'ye gittiğini haber aldı.[13]

Ümeyye oğullarının azadlılarından Habîb b. Kürre'nin kumandası altında otuz atlıyı peşlerinden koşturdu ise de, onlara yetişmek mümkün olmadı.[14]

Hz. Hüseyin'in Velid'le Görüşmesi

Hz. Hüseyin, azadlı köleleriyle oğullarından bazılarını yanına alarak vali konağına doğru gitti.

Yanındaki gençlere, kapıda oturmalarını, sesini işitir işitmez içeri dalmalarını emrettikten sonra, kendisi Velid'in huzuruna girdi.

---

12. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 13.
13. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 228.
14. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 13.

O sırada, Mervan b. Hakem, Velid'in yanında idi.

Hz. Hüseyin de, Velid'in öbür yanına oturdu.[15]

Hz. Hüseyin, Velid'le Mervan arasında gerginlik bulunduğunu bildiği için, onu Velid'in yanında görünce:

"Akraba ile ilgilenmek, görüşüp konuşmak, ilgisizlikten hayırlıdır.

Barışıklık da, düşmanlıktan hayırlıdır.

Şimdi, siz biraraya geldiğinize göre, herhalde Allah aranızı düzeltmiştir" dedi.

İkisi de cevap vermediler, sustular.

Velid, Yezid'in yazısını okuduktan sonra, Hz. Hüseyin'i Yezid'e bey'ata davet etti.

Hz. Hüseyin:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Allah Muaviye'ye rahmet etsin. Sana da büyük ecir versin.

Bey'at işine gelince, benim gibi bir adam gizli olarak bey'at edemez. Zaten, halkın önünde açıklamadıkça, bu bey'ata sen de razı olmazsın.

Sen çıkıp halkı bey'ata davet ettiğin zaman, bizi de çağırırsın" dedi.

Velid, sulh ve müsâlemeti sever bir adamdı:

"Peki, şimdi evine dön. Halk bey'at için toplandığı zaman, sen de onlarla birlikte gelir, bey'at edersin" dedi.

Mervan:

"Eğer bu şimdi yanından ayrılacak olursa, onu bir daha hiçbir zaman ele geçirmeye kâdir ve muvaffak olamazsın! Hatta, onunla senin aranda çok çarpışma olur.

Sen bu adamı hapset. O yanından gitmeden ya bey'at eder, yahut onun boynunu vurursun!" dedi.

Hz. Hüseyin, yerinden sıçradı:

"Ey mor suratlı adamın oğlu! Yalan söyledin! Vallahi, sen alçaklaştın. Günah işledin.

Benim boynumu vurmaya ne sen kâdir olabilirsin, ne de o kâdir olabilir!" diyerek Velid'in yanından çıkıp gitti.[16]

---

15. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 227-228.
16. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 14-15, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 189.

Mervan, Velid'e:

"Sen benim sözümü dinlemedin. Vallahi, sen böyle bir fırsatı bir daha ele geçiremezsin!" dedi.

Velid'in Mervan'ı Kınaması ve Hz. Hüseyin'in Kanına Girmekten Ürpermesi

Velid:

"Yazıklar olsun sana! Sen bana Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin'i öldürmemi mi telkin ve teklif etmek istiyorsun?![17]

Ey Mervan! Sen, benim, dinimi yıkacak birşeye teşebbüs etmemi mi istiyorsun?!

Vallahi, Hüseyin'i öldürüp de dünyanın her tarafına, üzerine güneşin doğup battığı bütün dünya mal ve mülküne mâlik olacağımı bilsem, yine onu öldürmeyi arzu etmem![18]

Sübhânallah! 'Bey'at etmem!' dedi diye Hüseyin'i mi öldüreyim?![19]

Vallahi, bu işi yapmamaktan doğacak sorumluluk, Kıyâmet gününde Allah katında Mîzan'da Hüseyin'in kanına girmenin hesabını vermekten daha hafif, daha kolaydır![20]

Hem, onun kanı masumdur, korunmuştur da!" dedi.[21]

Mervan, Velid'in görüşünü hiç de beğenmediği ve benimsemediği halde, ona:

"Senin bu husustaki görüşün ve yaptığın yerindedir!"[22]

Muhammed b. Hanefiyye'nin Hz. Hüseyin'e Öğüt ve Tavsiyeleri

Hz. Hüseyin'in kardeşi Muhammed b. Hanefiyye, Hz. Hüseyin'e:

"Ey kardeşim! Sen, bana halkın en sevgilisi ve şereflisisin.

Mervan seni Yezid'e bey'at ettirmek için üzerine düşecektir.

---

17. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 228.
18. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 15, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 190.
19. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 190.
20. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 228, Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 15.
21. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 198.
22. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 190.

Sen şehirlerden uzak dur. Halka elçilerini sal. Onlar senin yanına toplanır, sana bey'at ederlerse, bundan dolayı Allah'a şükret.

Şayet halk senden başkasının yanına toplanır, ona bey'at ederlerse, bundan senin ne dinin, ne de insanlığın ve faziletin eksilir.

Ben ancak şundan korkarım ki; sen şehirlerden birisine varırsın. Halk senin hakkında anlaşmazlığa düşerek çarpışırlar da, ilk mızrak sana dokunur!

Senin gibi, gerek şahsiyet bakımından, gerek ana ve baba bakımından insanların en hayırlısı olan bir zâtın boş yere kanı dökülür ve ev halkı da zelil ve perişan olur!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Peki, nereye gideyim kardeşim?" diye sordu.

Muhammed b. Hanefiyye:

"Sen Mekke'ye git. Orada sükûnet ve rahat bulursan, ne âlâ?

Rahat olamazsan, Yemen'e git. Orada sükûnet ve rahat bulursan, ne âlâ!

Rahat bulamadığın takdirde, dağ başlarına çık. Halkın işlerinin nereye varacağını bekle.

Senin için faydalı olan görüş, açıklanmıştır!" dedi.[23]

Hz. Hüseyin'in Mekke'ye Gidişi

Muhammed b. Hanefiyye'nin tavsiyesi üzerine, Hz. Hüseyin, Hicretin 60. yılında Recep ayının bitmesine iki gece kala, Pazar günü[24] akşam olup gece karanlığı çökünce, kızkardeşleri Ümmü Külsûm'u, Zeyneb'i, kardeşinin oğlunu, kardeşi Ebu Bekir'i, Cafer'i, Abbas'ı ve Medine'de bulunan bütün ev halkını yanına alarak Mekke yolunu tuttu.

Medine'de yalnız kardeşi Muhammed b. Hanefiyye kaldı.

Abdullah b. Abbas da, birkaç gün önce Mekke'ye gitmişti.

Abdullah b. Muti'in Hz. Hüseyin'e Tavsiyeleri

Hz. Hüseyin, bir hayli yol aldıktan sonra, Abdullah b. Muti'e rastladı.

Abdullah b. Muti', Mekke'den dönüyor, Medine'ye gidiyordu.

---

23. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 15-16, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 190-191.
24. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 190.

Hz. Hüseyin'e:

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Hz. Hüseyin:

"Şimdilik Mekke'ye!" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Allah hakkında hayırlı eylesin. Ben sana başka bir görüşü işaret ve tavsiye etmek isterdim" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Nedir o?" diye sordu.

Abdullah:

"Mekke'ye vardığında, oradan bazı memleketlere ve meselâ Kûfe'ye de gitmek isteyeceksin. Sakın oraya gideyim deme!

Çünkü, orası uğursuz bir memlekettir. Baban orada öldürüldü.

Kardeşin Hasan orada yalnız bırakıldı, aldatıldı ve yaralandı.

Sen Mekke Hareminden ayrılma.

Hicaz halkı sana hiç kimseyi denk tutmaz.

Sen, sana bağlı olanları her taraftan oraya çağır. Gelip yanında toplanırlar" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Allah, dilediği şeyi takdir ve hükm eder!" dedi.

Sonra, devesinin yularını bırakıp yoluna devam etti ve Mekke'ye ulaştı.

Mekke'de, Şı'b-ı Ali'ye indi.

Mekkeliler, onu görünce, yanında halka halka toplandılar. Abdullah b. Zübeyr'i bıraktılar.

Halbuki, daha önce, onun başında toplanmakta idiler.

Abdullah b. Zübeyr; Hz. Hüseyin Mekke'de oturdukça halkın kendisi yanında toplanmayacağını bildiğinden, sabah akşam, Hz. Hüseyin'in peşinden ve yanından ayrılmadı.

O sırada, Yezid, Mekke valisi Yahya b. Hakîm'i azletti.

Kûfelilerin Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye Davet Etmeleri

Kûfeliler Muaviye b. Ebu Süfyan'ın vefat ettiğini, Hz. Hüseyin'in de Mekke'ye gittiğini haber alınca; Ehl-i Beyt taraftarlarından bir cemaat, Süleyman b. Sured'in evinde toplandılar.[25]

---

25. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, c. 228-229.

Süleyman b. Sured, Peygamberimizin ashabındandı. İsmi Yesar'dı. Müslüman olduğu zaman, Peygamberimiz, onun ismini Süleyman'a çevirmişti. Kendisi, kavminin eşrafındandı. Peygamberimizin vefatından sonra Kûfe'ye gelip yerleşmişti.

Süleyman b. Sured, Cemel ve Sıffîn vak'alarında Hz. Ali'nin yanında bulunmuştu.

İş üzerinde hemen karar veremez, çok düşünür dururdu.[26]

Süleyman b. Sured:

"Muaviye ölmüştür. Hüseyin halkın bey'atını alacaktır. Kendisi Mekke'ye gitmiştir.

Sizler, onun ve babasının taraftarları bulunuyorsunuz.

Eğer siz bunu biliyorsanız, ona yardım edeceğinizi ve onun düşmanıyla savaşacağınızı kendisine yazınız.

Şayet korkacak, korkaklık edecek iseniz, adamcağızı aldatmayınız!" dedi.

Toplantıda bulunanlar:

"Hayır! Onu aldatmayacağız. Onun düşmanıyla çarpışacağız. Onun uğrunda öleceğiz!" dediler.

Süleyman b. Sured:

"Öyleyse, ona yazı yazınız" dedi. Özet olarak, şöyle yazdılar:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüseyin b. Ali'ye!

Süleyman b. Sured, Müseyyeb b. Necebe, Rifâa b. Şeddad ve Habîb b. Muzâhir'le Kûfeli mü'min ve müslümanların Hüseyin'e taraftar olanlarından!

Selamün aleyküm!

Biz, Allah'a hamdederiz ki, O'ndan başka ilah yoktur.

İmdi, Allah'a hamdolsun ki, düşmanını öldürmüştür.

Bizim imamımız, önderimiz yoktur. Hemen gel!

Umulur ki, Allah bizi senin sayende hak üzerinde toplar.

Numan b. Beşîr, vali köşkünde oturmaktadır.

Biz onunla ne Cuma'da toplanıyoruz, ne de bayram namazına çıkıyoruz.

Yanımıza geleceğini haber alacak olursak, seni karşılamaya çıkar, sana Şam'da kavuşuruz inşaallah.

---

26. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 4, s. 292.

Allah'ın selam ve rahmeti üzerine olsun."[27]

Kûfeliler, gönderdikleri başka bir yazılarında da:

"Senin yanında yüz bin kişi bulunacaktır!" dediler.[28]

Süleyman b. Sured ve arkadaşları, Kûfe valisi Numan b. Beşîr'i kovacaklarını da mektuplarında bildirdiler.

Mektubu, Ubeydullah b. Sübey'ü'l-Hemdânî ve Abdullah b. Veddâkü's-Sülemî ile Mekke'ye gönderdiler. Bunlar, Ramazan'ın onunda Mekke'ye eriştiler ve mektubu Hz. Hüseyin'e sundular.

O gün, akşam olmadan, Bişr b. Müshirü's-Saydâvî ile Abdurrahman b. Ubeydü'l-Erhabî, yanlarında Kûfe eşraf ve kabile reislerinin elli mektubu olduğu halde, Hz. Hüseyin'in yanına geldiler.

Her mektup, Kûfelilerden iki, üç, dört kişi tarafından imzalı, mühürlü olarak gönderilmiş bulunuyordu.

Sabaha çıkınca, Hâni' b. Hâni'ü's-Sübey'î ve Saîd b. Abdullahü'l-Has'amî, yanında elli mektupla geldi.

O gün, akşam olduğu zaman, Saîd b. Abdullahü's-Sakafî, Kûfelilerin reislerinden Şebes b. Rib'î, Haccar b. Ebcer, Yezid b. Hâris, Azre b. Kays, Amr b. Haccac ve Muhammed b. Umeyr b. Utârid'in gönderdikleri bir mektupla çıkageldi.

Kûfelilerden, diğer günlerde de hayvanlarına azıklarını yükleyip Hz. Hüseyin'e mektup getiren elçiler birbirini takip etti.[29]

Kûfeliler, Hz. Hüseyin'e:

"Biz, senin bey'atına kendimizi bağladık. Biz, senin yanında ölümü göze aldık! Senin yüzünden, Cuma'da cemaatte bulunamamaktayız. Hemen yanımıza gel!" demekte idiler.[30]

Hâni' ile Saîd b. Abdullah'ın getirdikleri mektupta da şöyle deniliyordu:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüseyin b. Ali'ye:

Onun taraftarı olan mü'min ve müslümanlardan!

İmdi, haydi gel artık. Bütün halk seni gözlüyor. Onların senden başka imam ve önderleri yok. Acele, acele gel. Vesselam."[31]

27. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 197.
28. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 221.
29. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 228-229.
30. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 194, Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 64.
31. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 241-242, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 197.

Kûfeli kabile reislerinden Şebes b. Rib'î, Haccar b. Ebcer, Yezid b. Hâris, Yezid b. Rüveym, Azre b. Kays, Amr b. Haccac ve Muhammed b. Umeyrü't-Temîmî de, birlikte yazıp gönderdikleri mektuplarında şöyle demekte idiler:

"İmdi, her taraf yeşerdi. Meyveler yetişti. Kuyuların suyu çoğaldı.

İstediğin zaman gel.

Senin için askerler, yardımcılar hazırlanmıştır.

Sana selam olsun."[32]

Abdullah b. Abbas'ın Yezid'e gönderdiği mektupta açıkladığına göre; Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye davet edilişinde Yezid'in de parmağı vardı.[33]

Hz. Hüseyin'in Kûfelilere Cevabı

Hz. Hüseyin, Kûfelilerin hepsine bir mektup yazıp Hâni' b. Hâni' ve Saîd b. Abdullah'la gönderdi.

Hz. Hüseyin, bu mektubunda şöyle dedi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüseyin b. Ali'den,

Kûfe'de bulunan mü'min ve müslüman cemaatine!

İmdi, bana, mektuplarınızla en son gönderdiğiniz elçileriniz Hâni' ve Saîd geldiler.

Andığınız, anlattığınız herşeyi anladım.

Sözlerinizin özü olarak: 'Bizim için bir imam ve önder yok. Sen hemen gel. Umulur ki, Allah senin sayende bizi hidayet ve hak üzerinde toplar' diyorsunuz.

Kardeşim ve amcamın oğlu olan, ailem halkından güvendiğim Müslim b. Akîl'i size gönderiyorum.

Sizin hal ve gidişinizi, işinizi ve görüşünüzü inceleyip bana yazmasını kendisine emrettim.

Eğer o sizin bütün ileri gelenlerinizin, fazilet ve üstün akıl sahibi olanlarınızın görüşlerinin de yanıma gelen elçilerinizin görüşlerinin aynı ve yazılarınızdan okuduğum şekilde olduğunu bana yazacak olursa, inşaallah, hemen hazırlanır, yanınıza gelirim.

32. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 197.
33. *Yâkubî, Târîh,* c. 2, s. 249.

Andolsun ki; Kitabullah'la âmil olmayan, adalet terazisini elinde tutmayan, hak ve gerçek dine göre hareket etmeyen, nefsini Allah'la bağlamayan kişi, gerçek mânâda imam ve önder olamaz! Vesselam."[34]

Basralıların Toplantıları ve İbn Ziyad'ın Tedbir Alması

Basralı Ehl-i Beyt taraftarları da, Abdulkays oğulları kadınlarından Mâriye'nin evinde günlerce toplandılar. Hz. Hüseyin'e bey'at hususunda konuşmalar yaptılar.

Ubeydullah b. Ziyad; Hz. Hüseyin'in geleceğini haber alınca, Basra'daki vali vekiline yazdı.

Gözcüler dikilmesini ve yolların tutulmasını emretti.

Abdulkays oğullarından Yezid b. Nubayt, Hz. Hüseyin'in yanına gitmek için hazırlandı. Kendisinin on oğlu vardı. Onlara:

"Hanginiz benimle birlikte gelir?" diye sordu.

Yezid'in Abdullah ve Uzeydullah adındaki oğulları, kendisiyle birlikte gitmeye karar verdiler.

Yezid b. Nubayt, Mâriye'nin evinde toplanan dostlarına ve arkadaşlarına:

"Ben Hüseyin'in yanına gitmek için acele ediyorum ve gidiyorum!" dedi.

Onlar:

"İbn Ziyad'ın adamlarının sana bir zararı dokunmasından korkarız!" dediler.

Yezid b. Nubayt, kendisinin peşine düşecek olanların ellerinden kolayca ve rahatça kurtulabileceğini söyleyerek Mekke yolunu tuttu ve Hz. Hüseyin'in yanına vardı.

Kendisi ve iki oğlu, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'le birlikte şehit oldular.[35]

Hz. Hüseyin'in Müslim b. Akîl'i Kûfe'ye Göndermesi

Hz. Hüseyin, Müslim b. Akîl'i çağırdı. Ona:

"Ey amcamın oğlu! Seni Kûfe'ye göndereceğim. Kûfelilerin görüşlerinin hangi noktada toplandığına bak.

34. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 197-198.
35. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 198.

Eğer onlar bana gönderdikleri mektuplarında oldukları üzere iseler, bana acele yaz. Yanına gelmekte acele edeyim.

Şayet durum başka olursa, sen benim yanıma dönmekte acele et" dedi.[36]

Hz. Hüseyin; Müslim b. Akîl'i Kûfe'ye Kays b. Müshirü's-Saydâvî, Umâre b. Ubeyd ve Abdurrahman b. Abdullahü'l-Erhabî ile birlikte gönderdi ve Müslim'e daima Allah'tan korkmasını ve işini gizli tutmasını emretti.[37]

Müslim b. Akîl, ev halkının işlerini düzenlemek üzere Medine'ye gitti. Sonra da, Kays kabilesinden iki kılavuz kiralayarak yola koyuldular.

Kılavuzlar, gece, yolu şaşırdılar. Sabaha çıkınca "Ah! Of!" demeye başladılar. Susuzluğa ve hararete dayanamayacak, yürüyemeyecek hale geldiler.

Müslim'e:

"Sana şu yana doğru gitmeni tavsiye ederiz. Oraya doğru gidersen, belki sen kurtulursun!" dediler.

Müslim, kılavuzları can çekişir bir halde bırakarak, tavsiye edilen yola doğru, yanındaki adamları ve uşaklarıyla birlikte yürümeye devam etti.

Nihâyet, bir su başına gelip kavuştular.

Müslim, bu suyun başında bir müddet oturdu. Hz. Hüseyin'e oradan bir mektup yazdı.

Bütün olan bitenleri, çektikleri sıkıntıları, kılavuzların başlarına geleni, niyetlenmiş olduğu bu yoldan pek de hayır ve uğur gelmeyeceğini mektupta bildirerek, kendisini elçilikten af ile yerine başka birisini göndermesini diledi ve kendisinin kaldığı Hubeyt vadisinde cevap beklediğini de sözlerine ekledi.

Müslim, mektubu Kays b. Müshirü's-Saydâvî'ye verip Hz. Hüseyin'e gönderdi.

Kays, Mekke'ye gelip mektubu Hz. Hüseyin'e teslim etti.

Hz. Hüseyin, mektubu okudu ve Müslim'e şu cevabı yazdı:

"İmdi, gönderdiğim yere gitmekten seni tereddüde düşüren, alıkoyan şey, kanaatimce, senin korkaklığındır.

36. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 230.
37. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 198.

Korkaklığı bırak. Emrettiğim yere git.

Ben seni bu işten affedici ve yerine başkasını gönderici değilim! Vesselam!”

Müslim, Hz. Hüseyin’in mektubunu kendisine okuyana “Ben kendim için korkmuş değilim!” diyerek, yola devam etti.

Müslim’in Kûfe’deki Faaliyetleri

Müslim, Kûfe’ye varıp kavuştu. Orada Muhtar b. Ebu Ubeyd es-Sakafî’nin evine indi.

Ehl-i Beyt taraftarı olan Kûfeliler, Müslim’in geldiğini haber alınca, başına toplandılar.

Müslim, onlara Hz. Hüseyin’in mektubunu okudu.[38]

Hz. Hüseyin’in mektubu okunurken ağladılar.

Âbis b. Ebi Şebibü’ş-Şâkirî, Habîb b. Muzâhir, Sâid b. Abdullahu’l-Hanefî ve Haccac b. Ali ayağa kalkarak birer konuşma yaptılar ve kılıçlarını çekip bu yolda çarpışacaklarını ve Allah katındaki ecirden başka birşey beklemeyeceklerini de ifade ettiler.

İş, Kûfe’de yayıldı. Hatta, Kûfe valisi Numan b. Beşîr de bunu işitti.

Numan b. Beşîr’in Kûfelilere Hitabı

Numan b. Beşîr, minbere çıkıp Allah’a hamd ü senâ ettikten sonra:

“Sizlere derim ki:

Ey Allah’ın kulları! Fitneye ve tefrikaya koşmayınız. Çünkü, bunlarda adamları yok etmek, kan dökmek ve mal gasbı vardır.

Ben, benimle çarpışmayan kimse ile çarpışmam.

Ben, üzerime atılmayan kimsenin üzerine atılmam.

Zan ile bir kimseyi suçlamam ve yakalamam.

Fakat, sizden kim yaptığı bey’attan döner, imamınıza muhalefet ederse, kendisinden başka tanrı olmayan Allah’a andolsun ki, sizden yardım beklemeden kendi kılıcımla vurur, onu yere düşürürüm! Umarım ki, sizin hakkı tanıyanlarınız, bâtılı isteyenlerden çoktur!” dedi.

---

38. Dineverî, *Kitâbu’l-ahbâr*, s. 230-231, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 198-199.

Numan b. Beşîr, yumuşak huylu, ibadet ve taate devamlı, sulh ve müsâlemeti sever bir kimse idi.

Abdullah b. Müslim'in Numan b. Beşîr'le Münakaşası

Abdullah b. Müslim b. Saîdü'l-Hadramî, camide ayağa kalkarak:

"Senin düşmanına karşı bu şekildeki gidişatın, zayıflara yaraşır bir görüş ve gidiştir!" dedi.

Numan b. Beşîr:

"Allah'a tâatte zayıflardan olmaklığım, Allah'a mâsiyette güçlülerden olmaklığımdan, bence daha sevgili ve yeğdir!" dedi.[39]

Abdullah b. Müslim:

"Sen, zayıf, belki kat kat zayıf, gevşek bir kimsesin. Memleket bozulmaya yüz tuttu!" dedi.

Numan b. Beşîr:

"Zayıf olup da Allah'ın tâatinde bulunmam, kuvvetli olup da Allah'a isyanda bulunmamdan, bence daha makbul ve yeğdir.

Ben, Allah'ın örttüğü örtüyü yırtmam!" dedi.

Abdullah b. Müslim, Numan b. Beşîr'in bu sözünü Yezid'e yazdı.[40]

Yezid'in Kûfe'deki Casusları

Abdullah b. Müslim ile Umâre b. Ukbe, Yezid'in Kûfe'de görevli iki casusu idi.[41]

Kûfe'deki Durumun Yezid'e Yazılması

Abdullah b. Müslim, Yezid b. Muaviye'ye yazdığı yazıda:

"Müslim b. Akîl, Kûfe'ye geldi. Ehl-i Beyt taraftarı olan Kûfelileri Hüseyin b. Ali'ye bey'at ettirmeye başladı. Kûfelilerin kalblerini bozdu.

Eğer Kûfe sana lâzım ve burada senin hükmün yürüyecek ise, buraya emrini yerine getirecek, senin düşmanın hakkında işlediğin işi işleyecek güçlü bir adamı acele gönder.

---

39. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 199.
40. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 194.
41. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231.

Çünkü, Numan zayıf, hatta iki kat zayıf ve gevşek bir adamdır, bu işin hakkından gelemez! Vesselam!" dedi.[42]

Kûfe'deki durumu, Yezid'e böyle ilk önce Abdullah b. Müslim yazıp bildirdiği gibi, aynı şekide Umâre b. Ukbe, daha sonra Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas da yazdı.

Yezid'in Sercun'la Görüşmesi

Gelen mektuplar, Yezid'in yanında iki gün kaldı.

Yezid, babası Muaviye b. Ebu Süfyan'ın en yakın adamı olan Sercun b. Mansur'u* yanına çağırdı ve ona:

"Hüseyin Kûfe'ye doğru yönelmiş, gidiyormuş. Müslim b. Akîl de, Kûfe'de Hüseyin için halkın bey'atını alıyormuş. Bana haber verildiğine göre; Kûfe valisi Numan b. Beşîr de idarede zaaf gösteriyor, hatalı ve zararlı konuşmalar yapıyormuş. Senin bu husustaki görüşün nedir?" dedi ve kendisine Kûfe'den gelen yazıları okudu. Kûfe'ye kimin gönderilmesinin uygun olacağını da sordu.[43]

Sercun, Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı tavsiye etti.

Yezid:

"Onda hayır yoktur!" dedi.[44]

Yezid, Ubeydullah b. Ziyad'a pek yüz vermez, onu azarlar dururdu.[45]

Sercun, Yezid'e:

"Eğer baban Muaviye dirilseydi onun bu husustaki görüşünü alır mıydın?" diye sordu.

Yezid:

"Evet!" dedi.[46]

Sercun:

"Eğer Muaviye sağ olup da Kûfe'ye İbn Ziyad'ı göndermeni sana tavsiye etseydi, onu tayin eder miydin?" diye sordu.

---

42. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 199, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231.

* Sercun b. Mansur, Yezid'in yakın adamı, yazıcısı, nedimi, müşaviri ve içki arkadaşı idi (Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 2, 81). Sercun'un babası Mansur ise, Rûmî (Anadolulu) idi (Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 146, İbn Haldun, *Târîh*, c. 3, s. 19).

43. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 199.

44. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 82.

45. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 199.

46. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200.

Yezid:

"Evet!" dedi.[47]

Kûfe valiliğinin İbn Ziyad'a ek vazife olarak verilmesi hakkındaki buyrultu, Sercun'un böylece reyi alınarak yazıldı.[48]

Yezid'in Şamlılarla Görüşmesi

Rivayete göre; Müslim b. Akîl'in Kûfe'de:

"Ey Kûfeliler! Resûlullah Aleyhisselamın kızının oğlu, bize, Bahdelü'l-Kelbî'nin kızının oğlundan daha sevgilidir!" diyerek Hz. Hüseyin'e bey'ata davete başladığını haber aldığı zaman, Yezid:

"Ey Şamlılar! Kûfe'ye kimi vali tayin edeyim; bana işaret ediniz?" diye sordu.

Şamlılar:

"Baban Muaviye'nin seçip kabul ettiği kimseye razı mısın?" dediler.

Yezid:

"Evet!" dedi.

"Öyleyse, Ubeydullah b. Ziyad'ın Irak diyarına valiliği için buyrultu çıkar!" dediler.[49]

Numan b. Beşîr'in Azli

Yezid, Kûfe valisi Numan b. Beşîr'in Hz. Hüseyin'e karşı harekete geçeceğinden emin değil, hatta korku ve endişede idi.[50]

Bunun için, onu hemen azletti ve kendisine şöyle yazdı:

"İmdi, hiç şüphesiz, övülmüşlerden olanlar, bir gün gelir, yerilmişlerden olurlar.

Yerilmişlerden olanlar da, bir gün gelir, övülmüşlerden olurlar.

Sen, denildiği gibi, övülmüşlerden olarak bulunduğun ve anıldığın mesleğin sonuna kadar ulaştın, yükseltilip bulutları aştın, bulutların da üstüne çıktın.

Sana dahası ne lâzım!..."[51]

---

47. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 82.
48. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200.
49. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 216.
50. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 201.
51. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 81-82. .

İbn Ziyad'ın Kûfe'de Vazifelendirilmesi

Yezid, İbn Ziyad'a yazdığı yazıda:

"İmdi, Kûfe'de bana taraftar olanlar, Müslim b. Akîl'in Kûfe'de cemaatler topladığını, Müslümanların tek saltanat asâsını ikiye yardığını, ayırdığını haber verdiler.

Bu yazımı okur okumaz Kûfe'ye git!

İbn Akîl'i ele geçirinceye kadar, define arar gibi, acele ara, bul! Öldür, yahut sürgün et! Vesselam!"[52]

"İki kanadın varsa, kanatlan, Kûfe'ye uç!"[53]

"Haber aldığıma göre; Kûfeliler, yanlarına gelmesi için Hüseyin'e mektup yazmışlar.

Hüseyin de Mekke'den ayrılıp onlara doğru hareket etmiştir.

Beldeler arasında senin belden, günler arasında senin günün, onunla belâlanmıştır.

Sen ya onu öldürürsün, yahut (bize bağlanmış olan aile nesebin kesilerek) kendi nesebine, babana döndürülürsün Ubeyd!

Sen, yok edilmenden sakın!"[54]

Diğer rivayete göre:

"Hüseyin Kûfe'ye gidiyormuş.

Zamanlar arasında senin zamanın, beldeler arasında senin belden onunla ibtilâlanmıştır. Valiler arasında da sen onunla ibtilâlandın."[55]

"...Onun hakkında yapılacak iş, ya ele geçirilip azadlanmak, yahut hürriyeti köleliğe çevrilmektir!"[56]

Yezid'in yazısı, Müslim b. Amrü'l-Bâhilî'ye verildi ve su gibi akıp gitmesi emrolundu.

Müslim b. Amr, Basra'ya erişti. Yezid'in yazısını İbn Ziyad'a teslim etti. İbn Ziyad, acele yol hazırlığını görüp, ertesi günü Kûfe'ye gitmeye hazırlandı.

---

52. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200.
53. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 201.
54. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 42.
55. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 218-219, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 205.
56. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219, Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 242, Zehebî, *A'lâm*, c. 3, s. 205.

Hz. Hüseyin'in Basralı Ehl-i Beyt Taraftarlarına Gönderdiği Mektup

Hz. Hüseyin, Basra eşraf ve kabile reislerine, azadlısı Selman'la bir mektup göndermiş, mektubunda şöyle demişti:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüseyin b. Ali'den.

Mâlik b. Misma', Ahnef b. Kays, Münzir b. Cârud, Mes'ud b. Amr ve Kays b. Heysem'e!

Sizlere selam olsun.[57]

İmdi, Yüce Allah, Muhammed Aleyhisselamı insanlar arasından seçip peygamberlikle, risâletle şereflendirmiştir.

Sonra, Allah onu kullarına nasihat ve getirdiği şeyleri tebliğ ettikten sonra manevî huzuruna aldı.

Biz ise, onun Ehl-i Beyti, velîleri, vasîleri ve veresesi bulunuyoruz. Onun yerine geçmeye de, insanlar içinde en lâyık ve haklı olan biziz.

Biz, tefrikadan hoşlanmadık. Sulh ve müsâlemet istedik.

Biz biliyoruz ki; bu hakka, onu ellerinde bulunduranlardan daha lâyık ve müstahak olan benim.

Allah, ihsan ve ıslahta bulunanları, hakkı araştıranları rahmetiyle esirgesin. Bizi de, onları da yarlıgasın.

Size elçimi bu yazı ile gönderdim.

Ben sizi Allah'ın Kitabına ve Allah'ın Peygamberi olan Muhammed Aleyhisselamın sünnetine davet ediyorum.

O sünnete ki öldürülmüş, yok edilmiş, onun yerine bid'atlar ihdas edilmiştir.

Sözlerimi dinler, emrime itaat ederseniz, doğru yolu bulursunuz.

Vesselamü aleyküm ve rahmetullah."[58]

Münzir b. Cârud'un Gelen Mektubu İbn Ziyad'a Haber Vermesi

Hz. Hüseyin'in mektubu Basra'daki Ehl-i Beyt taraftarlarına gelince, Münzir b. Cârud'dan başka hepsi onu gizli tuttular. Mün-

57. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231.
58. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200.

zir ise onu ifşa etti.[59] Çünkü, kızı Hind'i İbn Ziyad'la evlendirmiş bulunuyordu.

Münzir, İbn Ziyad'ın yanına giderek, gelen mektubu ve içindekileri ona haber verdi. İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in elçisinin aranmasını emretti. Onu bulup getirdiler.

Selman'ın hemen boynu vuruldu.[60]

İbn Ziyad'ın Basralılara Ültimatomu

İbn Ziyad, halkı Basra Ulu Camiine toplattı. Minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra:

"İmdi, vallahi, bana güç gelecek, yenilmeyecek, benim karşımda darmadağın edilmeyecek birşey yoktur.

Ben, düşmanlık edenlere karşı güçlü, çarpışacak olanlara karşı zehirimdir!

Okçu Kare'nin dediği gibi, ben kârlı çıkar, sizin hakkınızdan gelirim!

Ey Basralılar! Mü'minler emîri beni Basra ile birlikte Kûfe'ye de vali tayin etti. Ben bir sabah çıkıp oraya gideceğim.

Kardeşim Osman b. Ziyad b. Ebu Süfyan'ı yerime vekil bıraktım.

Sizlerden herhangi birinizin ona muhalefet ettiğinizi veya yalan bir haber verdiğinizi işitirsem, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'a andolsun ki, onu da, onun bağlı bulunduğu ulu kişiyi de, onun velîsini de öldürür; sizi emirlerime boyun eğdirinceye, yola getirinceye, aranızda muhalif bırakmayıncaya kadar, yakını uzağı, suçluyu suçsuzu bir tutarım.

Ben, babam Ziyad'ın oğluyum ve ona benzerim!" diyerek tehditlerde bulundu.[61]

İbn Ziyad'ın Basra Eşrafını Elde Etmesi

İbn Ziyad, Yezid'in yazısını aldığı zaman, Hz. Ali'ye taraftarlıkla tanınmış Basra eşrafı arasından seçtiği beşyüz kişiyi elde etti ki; Abdullah b. Hâris b. Nevfel ile Şerîk b. A'ver onlar arasında idi.

---

59. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231.
60. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231-232.
61. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 200.

İbn Ziyad'ın Basralılar arasından ilk düşürdüğü, elde ettiği kişinin Şerîk b. A'ver olduğu, Şerîk'in zor kullanılarak elde edildiği ve kendisiyle birlikte birçok kimsenin de elde edildiği söylenir.

İbn Ziyad, Şerîk'ten sonra Abdullah b. Hâris'i de, yanında birçok kimseyle birlikte elde etmiştir.

Bununla beraber, bu zâtlar, İbn Ziyad'ın Kûfe'ye gitmekte gecikeceğini, Hz. Hüseyin'in ondan önce gelip Kûfe'yi ele geçireceğini ummakta idiler.

İbn Ziyad'ın Kûfe'ye Gelişi

İbn Ziyad; yanında Müslim b. Amrü'l-Bâhilî, Şerîk b. A'ver, Münzir b. Cârud, ev halkı ve uşaklarından mürekkep ondokuz kişilik bir kafile ile Kûfe'ye hareket etti.

Kadisiye'ye geldikleri zaman, İbn Ziyad, azadlısı Mihran'a:

"Ey Mihran! Sen daha o hal üzere misin? Köşkü gördüğünde sana yüzbin var!" dedi.

Mihran:

"Hayır! Vallahi, artık dayanamayacağım!" dedi ve İbn Ziyad'a o da satıldı.

İbn Ziyad, Kûfe'ye girince, hayvanından indi.

Yemen işi elbiselerden bir elbise giydi.

Başına da, Yemen tülbentlerinden siyah bir tülbent sardı.

Ağzını burnunu örttü.

Katırına bindi. Sonra, inip Kûfe içinde tek başına yaya olarak yürümeye başladı.

İlk önce, bekçilere, koruyuculara rastladı.

Bunlar, İbn Ziyad'ı görünce, Hz. Hüseyin zannettiler:

"Hoşgeldin ey Resûlullah'ın oğlu!" dediler.

İbn Ziyad, onlara cevap vermedi.

Evlerinden ve çadırlarından çıkan halk, İbn Ziyad'ın yanına yığılmışlardı.

Çünkü, Hz. Hüseyin'in geleceğini işitmişler, gelmesini bekleyip duruyorlardı.

İbn Ziyad'ı görünce, onu Hz Hüseyin zannettiler.

İbn Ziyad, rastladığı cemaati selamlamadan geçmiyordu.

Halk:

"Hoşgeldin ey Resûlullah'ın oğlu![62]

Ey Resûlullah'ın oğlu! Allah'a hamdolsun ki, seni bize gösterdi!" demekte, İbn Ziyad'ın elini, ayağını öpmekte idiler.[63]

Numan b. Beşîr ise, halkın söylediklerini işitmiş, köşkün kapısını sıkıca kapattırmıştı.

İbn Ziyad öğle üzeri köşke geldiği zaman, Numan b. Beşîr onu Hz. Hüseyin sanıyor ve İbn Ziyad'ın etrafındaki halk da bağırıp çağırıyorlardı.[64]

Numan b. Beşîr, köşkün balkonuna çıktı:

"Ey Resûlullah'ın oğlu! Sen benim yanıma ne diye geldin?

Beldeler arasında benim beldemi seçmekteki maksadın nedir?" diye seslenmeye başladı.[65]

İbn Ziyad, ona:

"Aç kapıyı!" dedi.

Numan b. Beşîr:

"Açmam!" dedi.

İbn Ziyad:

"Gecen uzasın!" diyerek kızdı.

İbn Ziyad'ın arkasındaki halktan bazıları:

"Ey cemaat! Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a andolsun ki; bu, Mercâne'nin oğludur!" diye bağırdılar.

Bazıları ise:

"Yazıklar olsun size! O, muhakkak Hüseyin'dir!" dediler.[66]

İbn Ziyad, Numan b. Beşîr'e:

"Uykun uzasın ey kör adam!" diyerek ağız ve burnunu örttüğü tülbendi açınca, Numan b. Beşîr onu tanıdı.

Halk da:

"Aaa! Mercâne'nin oğlu imiş!" diyerek bağrıştılar ve onu çakıl taşlarıyla taşladılar.[67]

Numan b. Beşîr kapıyı açıp İbn Ziyad içeri girince, kapıyı halkın yüzüne kapadılar.[68]

---

62. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 201-202.
63. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 201.
64. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 201.
65. Mes'udi *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
66. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.
67. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
68. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.

İbn Ziyad'ın Kûfelilere Hitabı

İbn Ziyad Kûfe'nin Ulu Camiine gitti. Camide toplanmaları için halka seslenildi. Halk toplanınca, İbn Ziyad minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâdan sonra:

"Ey Kûfeliler! Mü'minler emîri beni sizin şehrinize vali tayin etti.

Harp ganimetleri, kendi aranızda bölüştürülecektir.

Mü'minler emîri mazlumlarınıza insaf ve adaletle muamele etmemi, beni dinleyen ve bana itaat edenlerinize ihsanda bulunmamı, asi ve şüphelilerinize karşı şiddetli ve sert davranmamı bana emretti.

Ben onun bu yoldaki emrini sonuna kadar yerine getiririm.

Ben itaatlerinize karşı şefkatli bir baba, aykırı hareket edenlerinize karşı da ıslatılmış zehir gibiyim! Kendisini esirgeyen, koruyandan başka hiçbiriniz sağ kalmaz.[69]

Ey insanlar! Ben iyi biliyorum ki; benimle birlikte köşke kadar gelen ve bu suretle bana bağlılığını açıklayan kimseler Hüseyin'e düşmandırlar. Onlar, Hüseyin'in şehre girdiğini ve duruma hâkim olduğunu sanmışlardı. Vallahi, ben hiçbirinizi tanıyamadım"[70] diyerek minberden indi. Vali köşküne gidip yerleşti.

Eski vali Numan b. Beşîr ise, Şam'daki vatanına doğru hareket etti.

Müslim b. Akîl'in Kaldığı Evi Değiştirerek Bey'at Alma İşine Devam Etmesi

Müslim b. Akîl; İbn Ziyad'ın Kûfe'ye geldiğini, eski vali Numan'ın Kûfe'den ayrıldığını, İbn Ziyad'ın hutbesini ve tehditlerini işitince, hayatı hakkında endişeye düştü. Yatsıdan sonra, Muhtar'ın evinden çıkıp, Kûfelilerin eşrafından Hâni' b. Urve'nin evine gitti ve avlusuna girdi.

Hâni', o sırada kadınlarının odasında bulunuyordu. Kendisine haber gönderip dışarı çıkmasını istedi.

Hâni' dışarı çıktı. Müslim ayakta duruyordu. Hâni'ye selam verdi ve:

"Beni koruyasın ve konuklayasın diye sana geldim" dedi.

---

69. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 232-233.
70. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.

Hâni':

"Sen bu ağır işi yüklemekle bana kıydın!

Eğer gelip evime girmemiş olaydın, seni kendimden geri çevirmek isterdim.

Sen bu koruma ve barındırma isteğinle beni bağladın. Seni barındırmak ve korumak bana bir borç oldu!" dedi ve Müslim b. Akîl'i kadınlarının evine aldı. Ona orada bir oda ayırdı.

Bunun üzerine, Ehl-i Beyt taraftarları Hâni'in evinde Müslim'in yanında toplanmaya başladılar.

Şerîk b. A'ver Müslim b. Akîl ile Birarada

Hâni', İbn Ziyad'ın yanında Şerîk b. A'ver'le buluşmuş ve görüşmüştü. Onu evine getirip Müslim b. Akîl'in oturduğu odada konukladı.

Şerîk b. A'ver, Basra'da şeref ve itibar sahibi, hatırlı bir kişi idi.

Basra Ehl-i Beyt taraftarlarının büyüklerindendi.

Müslim b. Akîl'in işi hakkında Hâni'i teşvik eder durur, Müslim b. Akîl de kendisine gelen Kûfelilerden, sözlerinde duracaklarına dair kuvvetli ahidler, misaklar alırdı.

Şerîk b. A'ver, Hâni'in evinde bulunduğu sırada ağır bir hastalığa tutuldu.

İbn Ziyad, onun hastalandığını işitince, ziyarete, yoklamaya geleceğini bildirmek üzere adam gönderdi.

Şerîk'in Müslim b. Akîl'e Bir Teklifi

Şerîk b. A'ver, Müslim b. Akîl'e:

"Senin gayen de, sana taraftar olanların gayesi de, ancak, şu belânın, şu azgın herifin yok edilmesidir.

Allah, onu yok etmen için sana imkân ve fırsat verdi.

O, benim hastalığımı yoklamaya gelecektir. Kalk, mahzene gir. Yanımda oturup dinlendiği sırada hemen çık, öldür onu!

Öldürdükten sonra, vali köşküne git, orada otur.

Halktan hiçbir kimse, onun hakkında seninle çekişmez, sana düşmanlık etmez.

Allah bana sıhhat ve âfiyet verirse, Basra'ya gider, orada ben senin işine yeterim. Basralılar sana bey'at ederler" dedi.

Hâni':

"Ben İbn Ziyad'ın evimde öldürülmesini hoş bulmam!" dedi.

Şerîk:

"Ne için hoş bulmuyorsun? Vallahi, onu öldürmek, Allah'a yakınlıktır!" dedi.

Sonra da, Müslim'e:

"Sen bu hususta kusur etme![71]

Ben 'Bana bir su içiriniz!' diye seslenirim. Sen de o zaman gelir, kılıçla onun işini bitirirsin!" dedi.

Müslim:

"Olur!" dedi.[72]

O sırada, "Vali kapıdadır!" diye haber verildi. Müslim b. Akîl hemen mahzene girdi.

İbn Ziyad, Şerîk'in yanına girip selam verdi.[73] Şerîk'in döşeğine oturdu. Azadlı kölesi Mihran ise* İbn Ziyad'ın başucunda durdu.[74]

İbn Ziyad, Şerîk'e:

"Kendini nasıl buluyorsun? Şikâyetin, hastalığın nedir?" diye sordu.

Şerîk, Müslim'in gelmesi için, sorunun cevabını uzattı durdu. Müslim'e duyurmak için de, bir beyit okuyup:

"Daha ne duruyorsun, ne bekliyorsun?" demek istedi ve beyti tekrarladı.[75]

Şerîk:

"Bana bir su içiriniz!" diye seslendi.

Bir câriye, bardakla su getirirken, Müslim'i görünce vazgeçti.

Şerîk:

"Bana bir su içiriniz!" diye tekrar seslendi.

Üçüncüde:

"Yazıklar olsun size! Siz bana sıcak su içiriniz. Keşke buna kendimde kudret olaydı!" dedi.

---

71. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 233-234.
72. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.
73. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 234.
* Mihran, son derece akıllı ve zeki bir kimse idi. İbn Ziyad'ın akıl hocası idi (Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 281).
74. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.
75. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 234.

Mihran, işi sezdi. İbn Ziyad'a gözleriyle işaret verdi. İbn Ziyad, yerinden sıçrayıp kalktı.

Şerîk:

"Ey emîr! Size vasiyette bulunmak istiyordum" dedi.

İbn Ziyad:

"Yanına yine gelirim" diyerek oradan ayrıldı.

Mihran, İbn Ziyad'ın peşinden çıktı.

"Vallahi, seni öldürmek istediler!" dedi.

İbn Ziyad:

"Bu, benim Şerîk'e olan iyilik ve ikramımla nasıl bağdaşır? Hem de Hâni'in evinde! O Hâni'in evinde ki, kendisi babamın eline elini koyup bey'at etmiş bulunuyor!" diyerek vali köşküne döndü.[76]

İbn Ziyad'ın Kanını Dökmekten Müslim'i Alıkoyan Sebepler

Müslim b. Akîl mahzenden çıkıp Şerîk'in yanına gelince, Şerîk:

"Herhalde, onu öldürmekten seni ancak korkaklık alıkoymuştur?" dedi.

Müslim:

"Onu öldürmekten beni iki mühim şey alıkoymuştur. Onlardan birisi, onu Hâni'in evinde öldürmeyi hoş ve uygun görmeyişim; ikincisi de, Resûlullah Aleyhisselamın 'İman, ansızın adam öldürmek için fırsat kollamayı engeller. Mü'min, ansızın adam öldürmek için fırsat kollamaz' hadisidir" dedi.

Şerîk:

"Fakat, vallahi sen onu öldürmüş olsaydın, işin düzelir, kuvvet ve kudret sende derlenip toplanırdı" dedi.

Bundan sonra Şerîk birkaç gün daha yaşadı ve vefat etti.[77]

Müslim b. Akîl'in Kûfe'deki Başarısı

Müslim b. Akîl, Hâni'in evinde Kûfelilerin bey'atını almaktan geri durmadı. Onlardan onsekiz bin kişinin, gizli olarak bey'atını aldı.[78]

---

76. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.
77. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 204, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 234-235.
78. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 235.

Diğer rivayete göre; bey'at edenler. otuz binden fazla idi.[79]

Ma'kıl'ın Müslim b. Akîl'i Bulmak İçin Vazifelendirilmesi

Müslim b. Akîl'in bulunduğu yer, İbn Ziyad'a bir müddet gizli kaldı.[80]

İbn Ziyad, azadlısı Ma'kıl'ı çağırdı. Ona:

"Şu üç bin dirhemi al. Sonra, Müslim b. Akîl'i ve adamlarını araştır, bul. Onlara bu üç bin dirhemi ver. Kendilerine:

'Düşmanlarınızla yapacağınız savaşlarda bundan faydalanınız!' de!

Senin kendilerinden olduğunu onlara bildir.

Bu parayı verdiğin zaman onlar sana güvenecek olurlarsa, senden hiçbir haberlerini saklamazlar. Artık, sabahleyin yanlarına gider, herşeylerini öğrenirsin. Haydi, git, böylece yap!" dedi.

Ma'kıl, Kûfe'nin Ulu Camiine gitti.[81]

Camiin direklerinden bir direğin dibinde uzun uzun namaz kılan bir zât gördü.

Kendi kendine:

"Şu Ehl-i Beyt taraftarları, uzun ve çok namaz kılarlar. Herhalde, bu da onlardandır" dedi.

Namaz kılan zât, namazını bitirince, ayağa kalktı.

Ma'kıl, onun yanına vardı:

"Canım sana feda olsun! Ben Şamlılardan bir kimseyim. Zülkelâ'ın azadlısıyım.

Resûlullah Aleyhisselamın Ehl-i Beytini sevmeyi Allah bana ihsan etti. Onları en çok sevenlerdenim.

Yanımda üç bin dirhem var. Ehl-i Beyt taraftarlarından birisine bunu vermeyi arzu ediyorum.

Bu şehre Hüseyin b. Ali Aleyhisselamın bir davetçisi geldiğini işittim. Bazı işlerinde faydalanmak, taraftarlarından istediği kimseye harcamak üzere, bu parayı ona takdim etmeme delâlet ve tavassut eder misin?" dedi.

---

79. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 217.
80. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 235.
81. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 203.

Namazdan kalkan zât:

"Şu mescidde benden gayrı birçok kimseler varken, bunu bana ne diye soruyorsun?" dedi.

Mâ'kıl:

"Çünkü ben sende, senin yüzünde iyilik gördüm. Resûlullah Aleyhisselamın Ehl-i Beytine taraftar olan kişilerden olabileceğini tahmin ettim!" dedi.

Bunun üzerine, o zât:

"Allah sana iyilikler versin! Sen beni iyi tanıdın. Ben senin kardeşlerinden bir kimseyim. İsmim Müslim b. Avsece'dir. Seninle görüştüğüme sevinç duydum. Ben de o Ehl-i Beyt taraftarlarından birisiyim. Şu Allah'ın belâsı İbn Ziyad'ın korkusundan dolayı, bunu bütün halktan gizli tutacağına, Allah adına yemin ederek bana söz ver!" dedi.

Ma'kıl, Müslim b. Avsece'ye, bu hususta istediği yeminli sözü verdi.

Müslim b. Avsece, Ma'kıl'a:

"Bugün dön, git. Yarın sabah olunca, sen benim evime gel. Seninle birlikte adamımıza, yani Müslim b. Akîl'e gideriz. Seni ona kavuştururum" dedi.

Şamlı gitti. Gece yattı. Ertesi sabaha çıkınca, Müslim b. Avsece'nin evine vardı.

Müslim b. Avsece, onu götürüp Müslim b. Akîl'in yanına soktu. Ma'kıl ve işi hakkında izahat verdi. Ma'kıl da, yanındaki parayı Müslim b. Akîl'in önüne koydu ve ona bey'at etti.

Şamlı casus artık sabahları Müslim b. Akîl'in yanına serbestçe geliyor, kendisine engel olunmuyor, bütün gün onun yanında bulunuyordu. O, böylece, Müslim b. Akîl ile taraftarlarının bütün haberlerine vâkıf olmuştu.

Ma'kıl, bir akşam, gece karanlığı basınca, İbn Ziyad'ın yanına vardı. Olan bitenleri ona birer birer anlattı. Müslim b. Akîl'in de Hâni' b. Urve'nin evinde bulunduğunu bildirdi.

Hâni'in Başına Gelenler

Kûfe eşrafından Muhammed b. Eş'as ile Esmâ b. Hârice, selam vererek İbn Ziyad'ın yanına girdikleri zaman, İbn Ziyad onlara:

"Hâni' b. Urve ne yapıyor? Nasıldır?" diye sordu.

İbn Eş'as'la İbn Hârice:

"Ey Emîr! O günlerden beri hastadır!" dediler.

İbn Ziyad:

"Nasıl olur? Benim işittiğime göre; o bütün gün evinin kapısının önünde oturmakta imiş!

Bizim yanımıza uğramaktan kendisini alıkoyan nedir?

Bize gelip selam vermesi kendisine düşen hak ve vecibelerden değil midir?" dedi.

İbn Eş'as'la İbn Hârice:

"Biz bunu ona bildirecek, yanına uğramakta gecikmemesini söyleyeceğiz" dediler.[82]

İbn Ziyad:

"Hâni'i her halde bana getiriniz!" dedi.

İbn Eş'as'la İbn Hârice, İbn Ziyad'ın Hâni'e bir kötülük yapmamasını sağlamak için:

"O, eman verilmedikçe, suçu bağışlanmadıkça gelmez!" dediler.

İbn Ziyad:

"O nerde, eman nerde!

Gitseniz de, birşeyler söyleyip onu yanıma getirseniz olmaz mı?

Eğer eman verilmedikçe gelmeyecek olursa, ona eman veririz.

Gidin, çağırın onu!" dedi.[83]

Muhammed b. Eş'as'la Esmâ b. Hârice, İbn Ziyad'ın yanından ayrılarak Hâni' b. Urve'nin yanına geldiler. İbn Ziyad'ın söylediklerini, kendilerinin ona verdikleri cevabı ve sözü anlattıktan sonra:

"Biz sana yemin veriyoruz. İbn Ziyad'ın sana karşı kalbinde uyanan kinin, düşmanlığın silinmesi için, şimdi bizimle birlikte kalkıp onun yanına gideceksin!" diyerek direndiler.

Bunun üzerine, Hâni' katırını getirtti. Ona bindi. Muhammed b. Eş'as ve Esmâ b. Hârice ile birlikte gittiler.

Vali köşküne yaklaşınca, Hâni'in kalbine bir korku düştü. Arkadaşlarına:

"Kalbime, bu adamdan bir korku düştü!" dedi.

Arkadaşları:

---

82. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 235-237.
83. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 202.

"Ne için kalbine korku düşüyor?! Sen temiz, yaşlı, dövülmekten uzak bir kişisin!" dediler.

Hâni' onlarla birlikte gitti. İbn Ziyad'ın yanına girdi. Kadı Şureyh de orada idi.

İbn Ziyad, Hâni'i görünce:

"Ben onun yaşamasını ve iyiliğini istiyorum. O ise benim ölümümü istiyor!" diye başlayan bir beyit okudu.[84]

Halbuki, İbn Ziyad, önceleri, Hâni' gelirken, ona ikram ve iltifatlarda bulunurdu.

Hâni':

"Ey emîr! Nedir bu? Bununla ne demek istiyorsun?" diye sordu.

İbn Ziyad:

"Ey Hâni' b. Urve! Senin mü'minler emîrine ve bütün müslümanlara karşı evinde yaptığın şu işler nedir, söyle bakayım?

Müslim b. Akîl'i getirtip evine soktun. Çevrendeki evlerde onun için silahlar ve askerler topladın, değil mi? Bunların bana gizli kalacağını mı sandın?" dedi.

Hâni':

"Ben böyle birşey yapmadım. Müslim de yanımda değildir" dedi.

İbn Ziyad:

"Evet! Yaptın!" dedi.

Hâni':

"Yapmadım!" dedi.

İbn Ziyad:

"Evet! Yaptın!" dedi.

Aralarında söz çoğaldı. Hâni' itirafa yanaşmadı ve inkâr etmekte direndi.

Bunun üzerine, İbn Ziyad, casusu Ma'kıl'ı çağırttı. Ma'kıl, gelip önlerinde durdu.

İbn Ziyad, Hâni'e:

"Bunu tanıyor musun?" diye sordu.

Hâni' "Evet!" dedi ve Ma'kıl'ın kendileri üzerine tayin edilmiş bir casus olduğunu ve bütün olan bitenlerin İbn Ziyad'a onun tarafından ulaştırılmış olduğunu anladı.

Elleri yanlarına düştü. Bir müddet, kendinden geçti.

---

84. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 237.

Sonra, kendine gelip İbn Ziyad'a:

"Beni dinle! Sözlerimin doğruluğuna inan! Vallahi, sana yalan söylemiyorum.

Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; Müslim b. Akîl'i de evime ben çağırmış, getirtmiş değilim. Kapıma gelip oturduğunu görünceye kadar onun bey'at işinden de haberim yoktu.

Evimde kalmak istedi. İstediğini reddetmekten utandım. Barındırılması ve korunması için bana sığındı. Ben de kendisini evime aldım. Konukladım ve barındırdım. Onun işi, sana haber verilmiş olduğu üzere olmuştur.

İstersen, şimdi, sana karşı hiçbir kötülük yapmayacağıma dair seni tatmin edecek en ağır yeminle söz vereyim, yahut istersen tekrar yanına dönüp geleceğime dair sana elinde bulunduracağın bir rehine vereyim de, gideyim evimden istediği yere çıkıp gitmesini kendisine söyleyeyim ve kendisini himayemden ve komşuluğumdan çıkarayım" dedi.

İbn Ziyad:

"Hayır! Vallahi, onu bana getirip teslim etmedikçe, sen benim yanımdan ayrılamazsın!" dedi.

Hâni':

"Vallahi getirmem!" dedi.

Aralarında söz çoğaldı.

Ne Kûfeli, ne de Basralı olmayan Şamlı Müslim b. Amrü'l-Bâhilî, Hâni'in Müslim b. Akîl'i İbn Ziyad'a teslim etmemek hususunda direndiğini ve sesini yükselttiğini görünce, kalkıp:

"Allah valiye iyilikler versin! Sen beni bununla başbaşa bırak da, kendisiyle bir konuşayım?" dedi ve Hâni'e:

"Kalk, şuraya gidip seninle biraz konuşalım!" dedi.

Hâni' kalktı. İbn Ziyad'ın yakınında, bakınca görebileceği, seslerini yükselttikleri zaman ne konuştuklarını işitebileceği, kıstıkları zaman konuştuklarının kendilerinde gizli kalacağı bir köşeye çekildiler.

Müslim b. Amrü'l-Bâhilî:

"Ey Hâni'! Allahaşkına! Kendini öldürtüp de, kavminin, aşiretinin başını belâya sokma.

Şu kavmin (Yezid b. Muaviye hanedanının) amcasının oğlu olan şu adamı İbn Ziyad'a teslim ediver. Onlar onu ne öldürürler, ne de kendisine bir zarar verirler.

Böyle yapmakta sana ne ayıp vardır, ne de eksiklik!

Sen onu nihayet sultana teslim etmiş oluyorsun!" dedi.

Hâni':

"Hayır! Vallahi, bu, benim için en ayıp ve en utanılacak bir harekettir.

Kendim sağ ve sağlam, kulağım duyar, gözüm görür, kollarım şiddetle tutar halde iken; sayısız yardımcılarım da varken, himayem altındaki konuğumu teslim edeceğim, öyle mi?

Vallahi, tek başıma da kalsam, hiçbir yardımcım da olmasa, onun yanında ölür, yine onu teslim etmem!

Vallahi, onu hiçbir zaman İbn Ziyad'a teslim etmem!" dedi.

İbn Ziyad, bunu işitince:

"Yaklaştırın yanıma onu!" dedi.

Hâni'i yanına yaklaştırdılar.

İbn Ziyad:

"Vallahi, ya onu bana getirirsin, yahut boynunu vuracağım!" dedi.

Hâni', aşiretinin kendisini koruyacağını sanarak:

"Eğer sen beni öldürürsen, köşkünün çevresinde kılıçlar şakırdar!" dedi.

İbn Ziyad:

"Vay, sen beni kılıç şakımasıyla mı korkutuyorsun? Yaklaştırın yanıma onu!" dedi.

Yanına yaklaştırılınca, Hâni'in önüne vardı. Elindeki keskin değnekle burnuna, alnına ve yanaklarına—değnek kırılıncaya kadar—durmadan vurdu.

Hâni'in burnu parçalandı. Üzerine kanlar akmaya başladı. Yanaklarının ve alnının derileri, etleri sakalının üzerine döküldü.

İbn Ziyad:

"Sen kanını dökmeyi helâlleştirdin. Seni öldürmek bize helâl olmuştur.

Tutun bunu, odalardan birine atın! Kapısını üzerine kapatın. Kapıya da bir bekçi dikin!" dedi ve öyle yapıldı.

Esmâ b. Hârice, ayağa kalkıp, İbn Ziyad'a:

"Sen bize bu adamı getirmemizi emrettin. Biz onu getirip yanına soktuğumuz zaman, vurup burnunu parçaladın. Kanını, sakalının üzerine akıttın. Onu öldüreceğini de söyledin" diyerek itiraz edince, İbn Ziyad:

"Sen bizim lehimizde değil misin?" dedi.

Emretti; o da aşırı derecede dövüldü. Sonra, bırakılıp hapsedildi.

Muhammed b. Eş'as:

"Biz, valinin lehimizde veya aleyhimizdeki görüşüne razıyız. Vali terbiye edicidir!" dedi.

Amr b. Haccac, "Hâni' öldürüldü!" diye işitince, Mezhic kabilesi halkını topladı. Büyük bir toplulukla gelip vali köşkünü kuşattı.

Amr b. Haccac:

"Ben Amr b. Haccac'ım! Bunlar da, Mezhic kabilesinin süvarileri ve ileri gelenleridir.

Biz ne hükûmete itaatten çıkmış, ne de cemaatten ayrılmışızdır.

Fakat, bunlar, adamları olan Hâni'in öldürüldüğünü işitince, bunu hazmedemediler, işi büyüttüler" diyerek seslendi.

İbn Ziyad'a:

"Şu kapıda yığılanlar, Mezhic kabilesi halkıdır!" denildi.

İbn Ziyad, Kadı Şureyh'e:

"Onların adamlarının yanına gir, gör onu! Sonra, Mezhic kabilesi halkının yanlarına git. Hâni'in sağ olduğunu, öldürülmediğini gördüğünü kendilerine haber ver!" dedi.

Kadı Şureyh, Hâni'in yanına girdi. Ona baktı.

Kadı Şureyh der ki:

"Hâni', beni görünce:

'Allah aşkına, Müslümanlar aşkına! Benim aşiretim, kabilem hep yok mu oldular?!

Din adamları nerede kaldılar?!

Onlar, beni düşmanları ve düşmanlarının oğlu ile başbaşa bırakıp hep gaib mi oldular?!' dedi.

Hâni'in hâlâ sakalına yüzünden kanlar akıyordu.

Köşkün kapısında bir sarsıntı ve gürültü işitince, dışarı çıktım. Hâni', arkamdan:

'Ey Şureyh! Sanıyorum ki, işittiğim gürültü, Mezhic kabilesinin ve Müslümanlardan bana taraftar olanların sesleridir. Yanıma on kişi girip beni kurtarsınlar!' diye seslendi.

Dışarıya, Mezhic kabilesi halkının yanına çıktım. Yanımda Humeyd b. Bükeyrü'l-Ahmerî vardı. Kendisi, İbn Ziyad'ın başındaki emniyet memur ve muhafızlarındandı. İbn Ziyad onu Hâni'in yanına benimle birlikte göndermişti. Vallahi, yanımda o adam olmasaydı, Hâni'in bana emrettiği şeyi adamlarına tebliğ ederdim.

Mezhic kabilesi halkının yanına çıktığımda:

'Sizin adamınız hakkındaki tutumunuzu ve söylediklerinizi valiniz işitti ve Hâni'in yanına girmemi bana emretti. Gidip onu gördüm. Gördüğümü de size söylememi emretti. Size bildiriyorum ki; Hâni' sağdır. Size onun öldürüldüğü hakkında verilen haber asılsızdır' dedim."

Amr b. Haccac ve adamları:

"Demek ki Hâni' öldürülmemiş, Allah'a şükürler olsun!" dediler."[85]

Mezhic kabilesinin seyyidlerinden olan Amr b. Haccac, onlara:

"İşte, adamınız sağmış. Ne diye fitneyi hızlandırıyor, körüklüyorsunuz? Geri dönüp gidiniz!" dedi.

Dönüp gittiler.[86]

İbn Ziyad'ın Mescidde Konuşması

İbn Ziyad, Hâni'i dövdükten ve hapsettikten sonra, halkın toplanmasından korkarak, yanında halkın ileri gelenleri, kendi muhafızları ve uşakları olduğu halde mescide gitti. Minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra:

"Ey insanlar! İmdi size derim ki; Allah'a itaate, imam ve önderlerinize itaate sarılınız. İhtilafa ve tefrikaya düşmeyiniz. Yoksa helâk olur, zelil olur, öldürülürsünüz. Uyarılan kişi için, mazeret yoktur" diyerek minberden indi.

Müslim b. Akîl'in Ayaklanması

İbn Ziyad, mescidde konuşmasını bitirip minberden indiği sıra-

85. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 205-207.
86. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 238.

da “İbn Akîl geldi! İbn Akîl geldi!” diye sesler işitilince, acele köşke girdi. Köşkün kapılarını kapattırdı ve kilitletti.

Abdullah b. Hâzim der ki:

“Vallahi, ben Müslim b. Akîl’in vali köşküne gönderdiği elçisi idim. Hâni’in başına gelenleri gözlerimle görmüşümdür. Hâni’ dövüldüğü ve hapsedildiği zaman, atıma binip Müslim b. Akîl’in yanına vardım. Murad oğulları kadınları toplanmışlar. ‘Eyvâh! Yanılıp aldanıp gitti o! Eyvah! Kayboldu o!’ diyerek feryat ediyorlardı.

Müslim b. Akîl’in yanına girip bütün olan bitenleri kendisine haber verdim. Müslim’e bey’at etmiş olanlar, onsekiz bin kişi idi. Hâni’in evinin çevresindeki evlerde dört bin kişi vardı.

Müslim b. Akîl:

“Yâ Mansur! Emit!’ diye seslen!’ dedi.

Ben de:

‘Yâ Mansur! Emit!’ diye seslendim.

Bunu işiten Kûfeliler de birbirlerine seslendiler.

Halk, Müslim b. Akîl’in başına toplandı.

Müslim b. Akîl; Ubeydullah b. Amr b. Uzeyrü’l-Kindî’ye Kinde ve Rebîa kabileleri adına sancak bağladı ve ona:

‘Sen, süvarilerin önünde hareket et!’ dedi.

Müslim b. Avsece’ye, Mezhic ve Esed kabileleri adına sancak bağladı.

‘Sen, piyadelerle git ve onların başında bulun!’ dedi.

İbn Sümâmetü’s-Sâidî (Saydâvî)’ye Temîm ve Hemedan kabileleri adına sancak bağladı.

Abbas b. Câdetü’l-Cedelî’ye Medineliler adına sancak bağladı.

Sonra, kendisi de köşke doğru hareket etti.”

Abbas b. Cedelî der ki:

“Biz, dört bin kişi ile yola çıktık. Köşke varıp kavuştuğumuz zaman, üçyüz kişi kaldık.

Biraz sonra, Müslim b. Akîl, Murad oğulları kabilesiyle birlikte gelip köşkü kuşattılar.

Sonra, halkı yanımıza çağırdık. Hepsi yanımızda toplandılar. Kısa bir müddet geçmiş, geçmemişti ki; mescid ve sokaklar halkla dolmuştu.

Akşama kadar, halkın yığınağı devam etti.

İbn Ziyad çok sıkıştı. Köşkün büyük kapısına içeriden dayanmalarını adamlarına emretti. İbn Ziyad'ın yanında emniyet memurları ve muhafızlarından otuz kişi ile ev halkından, azadlılarından ve Kûfe eşrafından da yirmi kişi bulunuyordu.[87]

O sırada köşkte bulunanların—Kûfe eşrafı da dahil olmak üzere—ikiyüz kişi kadar oldukları da rivayet edilir.[88]

İbn Ziyad; Müslim b. Akîl'in birçok halkla geldiğini görünce, dellala:

"Ey Allah'ın süvarileri! Hayvanlarınıza atlayınız!" diyerek bağırmasını emretmiş, davetine icabet eden olmamıştı.

İbn Ziyad, gelen halk arasında kendi adamları bulunduğunu sanıyordu.[89]

Müslim b. Akîl'in yanında Muhtar b. Ebu Ubeyd yeşil, Ubeydullah b. Hâris ise kırmızı bir sancak taşıyor ve üzerinde kırmızı bir elbise bulunuyordu.

Muhtar, gelince, sancağını Amr b. Hureys'in kapısına dikti.

İbn Ziyad'ın Aldığı Tedbirlerle Halkı Müslim'in Başından Dağıtması

Müslim b. Akîl, köşkün çevresinde şiddetli çarpışma yaptı.[90] Ağır şekilde yaralandı. Arkadaşlarından da bazıları öldü.[91]

Köşkün içinde bulunanlar, köşkün damına çıkarak halka kesek ve ok atarak halkın köşke yaklaşınalarına engel oldular. Akşama kadar, böyle yapmaktan geri durmadılar.[92]

Eş'as, Ka'ka b. Şevr ve Şebes b. Rib'î, akşama kadar Müslim b. Akîl ve arkadaşlarıyla çarpıştılar.

Şebes b. Rib'î:

"Geceye kadar bekleyiniz. Bunların hepsi dağılır, giderler;"

Ka'ka ise, Şebes'e:

"Sen halka şehri kapadın. Yollarını aç, onlar dağılsınlar gitsinler!" diyordu.[93]

87. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 207.
88. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 238.
89. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 221.
90. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 215.
91. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 221.
92. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 238.
93. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 215.

İbn Ziyad, Kesîr b. Şihab b. Husayn'ı çağırdı. Mezhic kabilesinden kendisine tâbi olanların yanına varıp harpten, sultanın cezasından korkutarak onları İbn Akîl'den ayırmasını ona emretti.

Muhammed b. Eş'as'a; Kinde ve Hadramevt'ten kendisine tâbi olanların yanına gitmesini, halktan yanlarına gelecek olanlara eman sancağının açılmasını emretti.

Ka'ka b. Şevr, Şebes b. Rib'î, Haccar b. Ebcer ve Şimr b. Zilcevşen'e, aynı şekilde hareket etmeleri için emir verdi.

İbn Ziyad, büsbütün yalnız ve az kimselerle kalmaktan çekinerek, diğer Kûfe eşrafını yanında tuttu.

Kesîr b. Şihab, Muhammed b. Eş'as ve Ka'ka b. Şevr, kavim ve kabilelerinden kendilerine tâbi olanlarla birlikte İbn Ziyad'ın yanında toplandıkları zaman; Kesîr b. Şihab, İbn Ziyad'a:

"Allah emîre iyilikler versin. Köşkte seninle birlikte halkın ileri gelenlerinden, muhafızlarından, ev halkından ve azadlılarından birçok kimseler var.

Köşkün etrafını saranlarla çarpışmak üzere, istersen sen de bizimle gel!" dedi.

İbn Ziyad gelmekten kaçındı.

Şebes b. Rib'î'ye bir sancak bağlayıp onu dışarı çıkardı.

Bütün halk, Müslim b. Akîl ile birlikte bulunuyor ve tekbir getiriyordu.

İbn Ziyad, yanında topladığı Kûfe eşrafına:

"Halka görününüz. İtaatli olanların fazlasıyla memnun edileceklerini söyleyiniz. Asi olanları ise, ümitlerinin boşa çıkarılacaklarını ve cezalandırılacaklarını söyleyerek korkutunuz. Şam'dan kendilerine karşı askerî birlikler gelmekte olduğunu bildiriniz!" dedi.

Halka karşı ilk konuşan, Kesîr b. Şihab oldu ve:

"Ey insanlar! Buradan dağılıp ailelerinize kavuşunuz.

Şerri ve zararı hızlandırmayınız, körüklemeyiniz.

Kendinizi, öldürmek için, ortaya atmayınız.

İşte, size mü'minler emîri Yezid'in askerleri de geliyor.

Eğer siz İbn Ziyad'la çarpışmaya devam edecek, yatsıya kadar dönüp gitmeyecek olursanız, o, zürriyetinize bile iyiliği haram kılmaya, Şamlılarla yapacağınız çarpışmada bozulup dağıldığınızda

hasta yerine sağlamı, çarpışmada bulunup bir tarafa savuşmuş olanın yerine çarpışmada bulunmayanı ortada yakalayıp cezalandırmaya ve içinizde ona karşı asi olanlardan bir kimse kalmayıncaya kadar bu şekilde hareket etmeye yemin etmiştir!" dedi.[94]

Muhammed b. Eş'as, Ka'ka b. Şevr, Şebes b. Rib'î, Haccar b. Ebcer ve Şimr b. Zilcevşen de:

"Ey Kûfeliler! Allah'tan korkunuz. Fitne ve fesat çıkarmakta acele etmeyiniz.

Şu ümmetin asâsını yarıp ikiye ayırmayınız. Üzerinize Şam süvarilerini getirmeyiniz.

Onların tadını tatmış, Emevîlerin heybet ve azametlerini denemiş bulunuyorsunuz!" diyerek halka seslendiler.

Müslim b. Akîl'in yanında bulanan adamlar, hemşehrilerinin sözlerini işitince, gevşemeye başladılar.[95] Dağılmaya yüz tuttular.

Kesîr b. Şihab, Kelb kabilesinden iki bin kişiyi Müslim b. Akîl'den ayırdı.

Müslim b. Akîl'in yanına gitmek istiyen Fityan oğulları gençlerinden birisini yakalayıp İbn Ziyad'a gönderdi. O da emretti, genç hapsedildi.

Muhammed b. Eş'as, gidip Umâre oğullarının mahallelerinde dikildi.

Umâre b. Salhabü'l-Ezdî'nin silahlanarak Müslim b. Akîl'in yanına gitmek istediğini anlayınca; onu tuttu, İbn Ziyad'a gönderdi.

O da onu hapsetti.[96]

Kûfelilerden bir adam gelip oğluna, kardeşine ve amcasının oğluna:

"Geri dön! Çünkü bu kadar halk yetiyor, sana hâcet bırakmıyorlar!" dedi.

Bir kadın gelip oğlunu, kocasını ve kardeşini geri çevirinceye kadar onlarla ilgilendi.[97]

Başka bir adam gelip oğluna veya kardeşine:

"Yarın Şamlılar gelip karşıma çıkacak. Sen harbi ve şerri ne yapacaksın, geri dön!" diyerek onları alıp götürdü.

---

94. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 207-208.
95. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 239.
96. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 208.
97. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 239.

Orada toplanmış bulunanlar, akşama kadar bölündüler ve dağıldılar.[98]

Müslim b. Akîl'in yanında beşyüz kişi kaldı. Sonra, onlar da azala azala üçyüz ve en sonra otuza kadar indi.[99]

Müslim b. Akîl'in Başına Gelenler

Müslim b. Akîl, vali köşkü yanındaki mescidde akşam namazını ancak otuz kişi ile kıldı.

Müslim, böyle yanında otuz kişiden başka kimse kalmadığını görünce, Kinde mahallesi kapılarına doğru yaya olarak yürümeye başladı.[100]

Kinde kapılarına gelince, yanında ancak on kişi kaldı. Kinde kapısından çıktığı ve arkasına dönüp baktığı zaman, kendisine ne gideceği yolu, ne barınacağı evi gösterecek, ne de karşılaşacağı düşmana karşı dert ortağı olacak bir kimse göremedi.

Kûfe'nin eski sokaklarına doğru yürümeye başladı.

Nereye doğru gittiğini, nereye gideceğini bilmiyordu.

Kindelerden Cebele oğullarının evlerine kadar gitti. Orada, Eş'as b. Kays'ın azadlarından Tav'a isminde bir kadının kapısına vardı. Kadın Esîdü'l-Hadramî ile evlenmiş, ondan Bilal isminde bir oğlu olmuştu.

Bilal halkın yanında bulunuyor, Tav'a da onun gelmesini bekliyordu.

Müslim b. Akîl, Tav'a'ya selam verdi. O da, selama mukabele etti.

Müslim:

"Ey Allah'ın kulu kadın! Bana bir su içir!" dedi.

Tav'a, içeriden su getirip verdi. Müslim suyu içtikten sonra, Tav'a kabı içeri aldı.

Müslim oraya oturdu. Tav'a dışarı çıktı. Müslim'e:

"Ey Allah'ın kulu! Suyu içmedin mi?" diye sordu.

Müslim

"Evet! İçtim" dedi.

Tav'a:

98. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 208.
99. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 155.
100. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 239, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 208.

"Öyleyse, kalk, ailenin yanına git!" dedi.

Müslim sustu, cevap vermedi.

Tav'a:

"Kalk, ailenin yanına git!" diyerek sözünü tekrarladı.

Müslim, yine sustu, cevap vermedi.

Tav'a:

"Sübhânallah! Ey Allah'ın kulu! Kalk, ailenin yanına git! Allah seni affetsin. Benim kapımda oturmak ne sana iyilik getirir, ne de helâl olur!" dedi.

Müslim ayağa kalktı:

"Ey Allah'ın kulu kadın! Benim bu şehirde ne bir konutum, ne de yanında barınacak bir kabilem var!

Sen bugünden sonra sana yetebilecek sevaplı bir iyilikte bulunsan olmaz mı? dedi.

Tav'a:

"Ey Allah'ın kulu! Nedir o iyilik?" diye sordu.

Müslim:

"Ben, Müslim b. Akîl'im. Şu kavim (Kûfeliler) bana yalan söylediler ve beni aldattılar" dedi.

Tav'a:

"Demek sen Müslim'sin!" dedi.

Müslim:

"Evet!" dedi.

Tav'a:

"İçeri buyur!" dedi ve onu evinin içerisindeki ayrı bir odaya indirdi. Odayı döşedi. Müslim'e akşam yemeği hazırladı. Müslim yemedi.

Biraz sonra, Tav'a'nın oğlu Bilal geldi.

Bilal, anasının o odaya çok girip çıktığını görünce, anasına:

"Vallahi, ben senin bu gece odaya çok girip çıkmandan şüpheleniyorum. Herhalde, sende bir iş var!" dedi.

Tav'a:

"Yavrucuğum! Şuradan mı şüpheleniyorsun?" diye sordu.

Bilal:

"Oradan şüpheleniyorum. Vallahi, sen bana ne varsa mutlaka haber vermelisin!" dedi.

Tav'a:

"Git, sen kendi halinle uğraş. Benden birşey sorma!" dedi.

Bilal ısrar edince, Tav'a:

"Yavrucuğum! Sana haber vereceğim şeyi halktan hiçbir kimseye söylemeyeceğine yemin edersen, söyleyeyim" dedi.

Ona yemin ettirdikten sonra, Müslim b. Akîl'in gelip kendilerine sığındığını haber verdi. Bilal de sustu ve yattı.

Bilal'in, kötü tutum ve davranışlarıyla halk arasında yeri olmayan bir kimse olduğu söylenir.

Beri yandan, İbn Ziyad, Müslim b. Akîl'in adamlarının önce işitmiş olduğu seslerini işitmeyince, kendi adamlarına:

"Çıkıp bir bakınız. Onlardan bir kimse görebilir misiniz?" diye sordu.

Dışarı çıkıp baktılar. Kimse göremediler.

İbn Ziyad:

"İyi bakınız. Belki, karanlık altında sizi tuzağa düşürmek için gizlenmiş olabilirler!" dedi.

Mescidin bölmelerine çıktılar. Karanlıklarda bir kimse var mı diye, ellerindeki ateşin ışıklarıyla, zaman zaman baktılar. Karanlığı ışıklarla taradılar, aradılar. Direkler arasına ipler gererek kandilleri astılar ve yaktılar. Yakını uzağı aydınlattılar. Minberin altına varıncaya kadar, her tarafa baktılar. Hiçbir şey göremeyince, İbn Ziyad'a bildirdiler.[101]

İbn Ziyad:

"Müslim ve taraftarları bırakılmışlar, Kûfeliler Müslim'den ayrılmışlardır!" dedi.[102]

Mescidin kapalı bulunan köşk kapısı açıldı.

İbn Ziyad, yatsı vakti, adamlarıyla birlikte mescide gitti. Onlara etrafında oturmalarını emretti. Polis ve emniyet memurlarından, Kûfe eşraf ve ileri gelenlerinden, kabile reislerinden veya mücahidlerden olanların yatsı namazını ancak köşk mescidinde kılmaları kendilerini temize çıkaracak, sorumluluktan kurtaracaktır!" diye seslenmesini Amr b. Nâfi'e emretti.

Bir müddet sonra mescid halkla doldu taştı.

---

101. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 209.
102. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 239.

Sonra, emretti. Ezan okundu ve namaz için kâmet getirildi.

Husayn b. Nümeyr:

"İstersen, namazı halka ben kıldırayım. Yahut, senden başkası kıldırsın. Sen köşke gir. Namazını orada kıl. Çünkü ben düşmanlarından bazıları tarafından senin öldürülmeyeceğinden emin değilim!" dedi.

İbn Ziyad:

"Öyleyse, gidip arkamda ayakta durunuz. Beni bekleyiniz ve cemaate dikkat ediniz. Zaten ben halka namaz kıldırmak için mescide girmiş değilim!" diyerek minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra:

"İmdi, bilesiniz ki; cahil ve sefîh İbn Akîl, ihtilaf ve isyan çıkarmak içni Kûfe'ye geldi.

Kim onu bize bulur ve evinde olduğunu haber verirse, Allah için beraat eder, temize çıkar.

Kim onu bize getirirse, ona Müslim'in kan bedeli ihsan olunacaktır.

Allah'ın kulları! Allah'tan korkunuz. İtaatinize, bey'atınıza sarılınız. Kendinize başka bir yol düşünmeyiniz.

Ey Husayn b. Nümeyr! Anan seni yitirsin. Sen Kûfelilerin evlerine baskın yapacak, sokak ağızlarına gözcüler göndereceksin. Yarın, sabaha çıkınca, bütün evleri, altın-gümüş külçesi arar gibi birer birer aratacak, o adamı bulup getirinceye kadar aramaktan, göz kulak olmaktan geri durmayacaksın!" diyerek minberden inip köşke girdi.

Husayn b. Nümeyr, polis ve emniyet amiri idi.

İbn Ziyad, Amr b. Hureys için bir sancak bağladı. Sabahleyin halkı meclisine toplamasını ona emretti. İzin verilince, halk İbn Ziyad'ın huzuruna girdiler.

Muhammed b. Eş'as geldi. İbn Ziyad, ona:

"Hoşgeldin; hainliği, yaramazlığı bulunmayan, suçlanmayan kişi!" dedi. Onu yanına oturttu.

Sabaha çıkınca, Müslim b. Akîl'i evinde barındıran Tav'a'nın oğlu Bilal b. Esîd erkenden Muhammed b. Eş'as'ın oğlu Abdurrahman'a gidip, Müslim b. Akîl'in yerini, yani anasının yanında bulunduğunu haber verdi.

Abdurrahman da, babasının yanına varıp, İbn Ziyad'la otururken, bunu ona gizlice söyledi.

İbn Ziyad, Muhammed b. Eş'as'a:

"Oğlun sana gizlice ne söyledi?" diye sordu.

O da:

"Bana İbn Akîl'in evlerimizden bir evde bulunduğunu haber verdi!" deyince, İbn Ziyad elindeki değnekle Muhammed b. Eş'as'ın böğrüne yavaşça vurarak:

"Kalk, hemen onu bana getir!" dedi.

Muhammed b. Eş'as, Müslim b. Akîl'i getirmek için kalktı. İbn Ziyad, mescidde yerine vekil bıraktığı Amr b. Hureys'e haber gönderdi ve:

"İbn Eş'as'la altmış veya yetmiş adam gönder. Hepsi Kays kabilesinden olsun!" dedi.[103]

Müslim'i yakalamak için gönderilen askerlerin yüz kişi oldukları da rivayet edilir.[104]

Amr b. Hureys, Kays kabilesinden seçilen askerî birliği, Amr b. Ubeydullah b. Abbasü's- Sülemî'nin kumandası altında, Müslim b. Akîl'in üzerine gönderdi.

Bunlar, Müslim b. Akîl'in içinde bulunduğu eve geldiler.[105]

O sırada, Tav'a, Müslim için ateş yakmış, su ısıtmıştı. Müslim de, üzerinin kanını yıkamakta idi.[106]

Müslim b. Akîl, atların nallarının çıkardığı sesleri ve adamların gürültülerini işitince, kendisi için geldiklerini anladı.

İbn Ziyad'ın gönderdiği askerler, Müslim'in bulunduğu eve baskın yaptılar.

Müslim, kılıcını sıyırıp onların üzerlerine yürüdü. Kılıcını vura vura, onları evden dışarı çıkardı.

Kûfe askerleri, tekrar eve baskın yaptılar.

Müslim b. Akîl, üzerlerine saldırıp onları dışarı çıkardı.

O sırada, Bükeyr b. Humran ile birbirlerini kılıçladılar.

Bükeyr, Müslim'in ağzına kılıçla vurup üst dudağını kesti. Kılıcın ucu alt dudağına battı.

---

103. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 209-210.
104. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 240.
105. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 210.
106. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 221.

Müslim de onun başına kılıçla şiddetli bir darbe indirdi. Omuz köküne indirdiği ikinci darbe ile de Bükeyr'in omuzunu göğüs boşluğuna kadar yardı.

Askerler, bunu görünce, evin damına çıkarak onu damdan taşa tuttular.

Ayrıca, evin etrafında kamış yaktılar. Damdan, Müslim'in üzerine inmeye başladılar.

Müslim, evde barınılmayacağını görünce, kılıcını sıyırdı.[107]

"Bütün bu halk, Müslim b. Akîl'i öldürmek için mi toplandılar? Öyleyse ey nefs! Kaçınılmaz olan ölüme karşı çık!" dedi.[108]

Sokağa fırlayıp çarpışmaya girişti.

Muhammed b. Eş'as, Müslim'in yanına gelip:

"Ey genç! Sana eman var! Kendini boş yere öldürme!" dedi.

Müslim b. Akîl, hem çarpışıyor, hem de:

"Ben hür olarak ölmeye yemin ettim!" diyordu.

Muhammed b. Eş'as:

"Sana ne yalan, ne hile, ne de aldatma var!

Bunlar senin amcaoğullarındır. Seni ne öldürürler, ne de döverler!" dedi.

Müslim b. Akîl, kendisine atılan taşlardan yılmış ve sinmiş, çarpışmaktan âciz bir hale düşmüş, arkasını evin duvarına dayamıştı.

Muhammed b. Eş'as, ona yaklaşarak:

"Sana eman verilmiştir!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Ben gerçekten eman verilmiş, emin bir halde miyim?" diye sorunca, Muhammed b. Eş'as:

"Evet!" dedi.

Amr b. Ubeydullah ise:

"Benim bunu bindirecek ne dişi, ne de erkek devem var!" dedi ve bir kenara çekildi.

Müslim b. Akîl:

"Bana eman vermeyecek iseniz, ellerimi sizin ellerinize teslim edip bağlatmam!" dedi.

Bir katır getirilip, Müslim onun üzerine bindirildi.

---

107. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 210.
108. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 68.

Etrafı kuşatıldığı, boynundan kılıcı çıkarıldığı zaman, Müslim'in hayatından ümidi kesilmiş gibi idi ve gözleri yaşarmıştı.

"İşte bu, vefasızlığın, verilen eman sözünde durmamanın bir başlangıcıdır!" dedi.

Muhammed b. Eş'as:

"Ben sana bir zarar gelmeyeceğini umuyorum!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Bu, bir umuntudan başka birşey değildir. Sizin bana verdiğiniz eman sözü nerede kaldı? İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn!" dedi ve ağladı.

Amr b. Ubeydulllahü's-Sülemî:

"Biz senin gibi birisini arayıp bulmuş, senin gibi teslim almıştık da, o hiç ağlamamıştı!" dedi.

Müslim:

"Vallahi, ben ne kendim, ne de zürriyetimden öldürülecek olanlar için ağlıyorum!

Fakat, ben, bana doğru gelmekte olan ailemden Hüseyin ve onun ev halkı için ağlıyorum!" dedi.

Sonra da, Muhammed b. Eş'as'a dönüp:

"Ey Allah'ın kulu! Görüyor ve anlıyorum ki; vallahi, sen bana verdiğin eman hükmünü yerine getirmekten âcizsin!*

Senin elinden gelebilecek bir hayır yok mudur? Yanındaki adamlarından birisini benim tarafımdan Hüseyin'e göndersen de, benim söyleyeceklerimi ona eriştirse olmaz mı?

Çünkü, ben bugün veya başka bir gün, onun veya ev halkının size, Kûfe'ye çıkıp geleceğini sanıyorum. Görüyorsun ki, ben bunun için ağlıyor, üzülüyor ve sabırsızlanıyorum.

Göndereceğin adam, ona

'İbn Akîl beni sana yolladı. Kendisi Kûfeliler elinde esirdir. Artık onun yeryüzünde yürüdüğü görülmez. Belki de öldürülmüştür. O, sana:

* Müslim b. Akîl, Muhammed b. Eş'as'ın emanı üzerine teslim olunca, kılıcını, silahını Muhammed b. Eş'as eliyle soymuştu. Onun bu hareketini, bazı şairler:

"Sen korkarak amcanın yanında çarpışmayı bıraktın. Halbuki, isteseydin, onu koruyabilirdin. Muhammed Aleyhisselamın ev halkından bir cemaati öldürdün! Onların kılıçlarını ve zırhlarını soydun!" diyerek kınamış ve yermişlerdir (Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 68).

'İzin sıra, ev halkınla birlikte geri dön! Kûfeliler seni aldatmıştır! Babanın adamları olan o Kûfeliler ki, babanın ölümü ile veya öldürülmesi ile ondan ayrılmayı temenni etmişlerdir.

Kûfeliler seni de, beni de yalanladılar. Bu, yalana çıkarılmayacak bir görüştür!' diyor' desin!" dedi.

Muhammed b. Eş'as:

"Vallahi, bu isteğini yapacağım. Sana eman verdiğimi de, İbn Ziyad'a bildireceğim!" dedi.

Muhammed b. Eş'as, kendisini ziyarete gelen şair İyas b. Aselü't-Tâî'yi çağırdı. Müslim b. Akîl'in Hz. Hüseyin'e bildirilmesini istediği şeyler yazılı bir mektubu ona verdi:

"İşte, sana yiyeceğin, cihazın, ailenin olan şeyler!" dedi.

İyas:

"Hani binitim nerede?" diye sordu.

Muhammed b. Eş'as:

"İşte binit de sana. Bin ona!" dedi.

Muhammed b. Eş'as, Müslim b. Akîl ile birlikte vali köşkünün kapısına kadar geldiler.

Muhammed b. Eş'as izin istedi. İzin verilince, içeri girdi. İbn Ziyad'a, Müslim b. Akîl'in haberini verdi. Bükeyr b. Humran'ı vurup yaraladığını da sözlerine ekledi.

İbn Ziyad:

"Allah onu (Müslim'i) bizden ırak etsin!" dedi.

Muhammed b. Eş'as; Müslim b. Akîl'in askerî birliğe nasıl karşı koyduğunu, kendisine tarafından ne şekilde eman verilmiş olduğunu haber verince, İbn Ziyad:

"Sen nerde, eman nerde! Biz seni ona eman veresin diye mi gönderdik?

Biz seni ancak onu bize getiresin diye göndermişizdir!" dedi.

Muhammed b. Eş'as sustu. Birşey söyleyemedi.

Müslim b. Akîl, köşkün kapısına geldiği zaman, çok susamıştı.

Köşkün kapısında bazı kimseler oturmuşlar, içeri girmek için izin bekliyorlardı.

Umâre b. Ukbe b. Ebi Muayt, Amr b. Hureys, Müslim b. Amrü'l-Bâhilî ve Kesîr b. Şihab bekleyenler arasında idi.

Müslim b. Akîl, köşkün kapısına gelince, köşkün kapısının üze-

rinde duran ve içinde soğuk su bulunan küpü gördü. "Bana şu sudan içiriniz!" dedi.

Müslim b. Amrü'l-Bâhilî:

"O gördüğün soğuk sudan ha! Hayır, vallahi sen bundan bir damla bile tadamazsın. Nihayet, Cehennem ateşi içinde Hamîm'i tadarsın!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Yazıklar olsun sana! Kimsin sen?" dedi.

Müslim b. Amr:

"Ben, senin inkâr ettiğin hakkı bilenin, senin tanımadığın, karşı geldiğin imam ve önderin öğütünü dinleyen ve ona boyun eğenin oğlu Müslim b. Amrü'l-Bâhilî'yim!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Hay anan seni yitirsin! Sen kabalığını, çirkin huyluluğunu mu ortaya koyuyorsun?!

Ey Bâhiliye'nin oğlu! Cehennem ateşi içinde temelli kalmaya ve onun Hamîm'inden içmeye sen daha lâyık ve müstahaksın!" dedi.

Sonra da, duvara dayanarak oturdu.

Amr b. Hureys, Süleyman adındaki uşağını gönderip küpten su getirtti ve Müslim'e içirdi.

Umâre b. Ukbe de, Kays adındaki uşağını küpe gönderdi. Küpün üzerinde mendil ve yanında da su bardağı bulunuyordu. Kays, bardağa su doldurdu. Sonra, onu Müslim'e içirmek için getirdi.

Müslim bardağı alıp içmek için ağzına götürdüğü zaman, bardak Müslim'in ağzından akan kanla doldu.

İkincide de öyle oldu.

Üçüncüde ise, kılıç darbesiyle yerinden oynamış bulunan ön dişlerinden ikisi bardağın içine düştü. Bardağı kana boyadı.

Müslim b. Akîl:

"Allah'a şükürler olsun. Eğer benim için dünya rızkından içecek su olsaydı, elbette ben onu içerdim!" dedi.

Müslim b. Akîl, İbn Ziyad'ın huzuruna sokuldu. İbn Ziyad'a selam vermedi.

Köşk muhafızı:

"Valiye selam vermiyor musun?" diye sordu.

Müslim:

"O beni öldürmek istiyorsa, ona ne diye selam vereyim. Eğer beni öldürmek istemiyorsa, vallahi, kendisine selamım çoğalır" dedi.

İbn Ziyad:

"Vallahi, o, muhakkak öldürülecektir!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Beni öldüreceksin öyle mi?" diye sordu.

İbn Ziyad:

"Evet![109] Sen sağ bırakılacağını mı sanıyor ve umuyorsun?" dedi.[110]

Müslim b. Akîl:

"Öyleyse, bırak beni, kavmimden bazılarına vasiyetimi yapayım?" dedi.[111]

İbn Ziyad:

"İstediğini vasiyet et!" dedi.[112]

Müslim b. Akîl'in Vasiyeti

Müslim b. Akîl, İbn Ziyad'ın yanında oturanlardan Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'a baktı ve:

"Ey Ömer! Aramızda akrabalık var. Ben gizli bir dileğimi yerine getirmeye seni vekil etsem kabul eder misin?" diye sordu.

Ömer b. Sa'd Müslim'in dileğini kabulden çekinip kaçınınca, İbn Ziyad:

"Amcanın oğlunun dileğini yerine getirmekten kaçınma!" dedi.[113]

Bunun üzerine, Müslim b. Akîl, Ömer'le bir köşeye çekildi.[114] Oturdular.

İbn Ziyad, onlara bakıyordu.[115]

Müslim b. Akîl, Ömer b. Sa'd'a:

"Yapacağım vasiyetimi yerine getirmeyi kabul ediyor musun?" diye sordu.

109. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 210-212.
110. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
111. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.
112. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
113. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.
114. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
115. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.

Ömer b. Sa'd:

"Evet!" dedi.[116]

Müslim b. Akîl:

"Kûfe'ye geldiğimden beri, Kûfelilere yediyüz dirhem* borçlandım. Sen onu benim tarafımdan öde![117]

Ben öldürüldüğüm zaman, İbn Ziyad'dan, cesedimi, kesip biçilmemek, teşhir edilmemek için bağışlamasını iste.

Hüseyin b. Ali'ye tarafından bir elçi sal.

Elçi ona benim halimi, başıma geleni bildirsin. Kendisine taraftar olduklarını söyleyen şu kişilerin ihanetine bâri kendisi olsun uğramasın.

Onlardan onsekiz bin kişinin bana bey'at ettikten sonra ahidlerini nasıl bozduklarını, sözlerinden nasıl döndüklerini haber versin de, o, Allah'ın Haremi olan Mekke'ye dönsün ve orada otursun. Kûfelilerin sözlerine hiç aldanmasın![118]

Halbuki, ben ona mektup göndermiş, bütün Kûfe halkının kendisi ile birlikte olduğunu bildirmiştim. O, bu mektubumu görür görmez, herhalde yola çıkmış, geliyordur!" dedi.[119]

Ömer b. Sa'd:

"Sana ait bu şeylerin hepsini yerine getirmek, boynumun borcudur. Ben bunlara kefilim" dedi ve İbn Ziyad'ın yanına döndü.[120]

İbn Ziyad'a:

"Müslim bana ne söyledi, biliyor musun? Şöyle şöyle söyledi!" diyerek, onun vasiyetlerini birer birer anlattı.[121]

İbn Ziyad:

"Sen onun sana gizlice söylediği şeyleri açığa vurmakla kötülük ettin.[122]

Emîn olan kişi sana hıyanet etmez. Fakat, haine de güvenilmez.

Sana havale edilen şeyleri yerine getirip getirmemek sana aittir. Biz, bu hususta dilediğini yapmaktan seni men edecek değiliz.

---

116. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
* Dineverî'ye göre; bir dirhem.
117. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.
118. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
119. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.
120. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
121. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212.
122. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.

Eğer Hüseyin bizi istemezse, biz de onu istemeyiz. Eğer o bizi isterse, biz de kendisinden yüz çevirmeyiz.

Müslim'in cesedi hakkındaki vasiyetine gelince; biz sana bu hususta şefaat ettirmeyeceğiz.

Çünkü, o bizim adamlarımızdan değildir. Bu yolda bizimle çarpışmış, bize aykırı hareket etmiş ve bizi yok etmeye çalışmış, çabalamıştır.

Onu öldürdüğümüz zaman cesedine ne yapılacağını ben bilirim!" dedi.

İbn Ziyad'ın Müslim b. Akîl ile Münakaşası

İbn Ziyad, Müslim b. Akîl'e:

"Söyle bakayım ey İbn Akîl! Halka getirdiğin şeylerle onların toplu işlerini, tek kelimelerini dağıtan, bölen, onları birbirlerine düşüren sen değil misin?" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Hayır! Ben buraya öyle birşey getirmiş değilim.

Fakat Kûfeliler senin babanın onların hayırlılarını öldürdüğünü, kanlarını döktüğünü, aralarında kisrâ ve kayserlerin işlerini işlediğini söylüyorlar!

Biz ise, onlara adaletle emretmeyi getirdik ve onları Kitabullah'ın hükümlerine göre hareket etmeye davet ettik!" dedi.

İbn Ziyad:

"Sen mi bunu yaptın ey fâsık (haktan ayrılmış, sapmış)! Sen Medine'de şarap içtiğin sırada biz Kûfeliler arasından adaletle emr ve Kitabullah'ın hükmüne göre harekete davet etmez miydik?!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Ben mi şarap içerdim?!

Vallahi, Allah biliyor ki, sen doğru söylemiyorsun. Sen bilmediğin birşeyi söylüyorsun. Ben senin söylediğin gibi değilim.

Müslümanların kanını içen; Allah'ın öldürülmesini haram kıldığını öldüren; kan dökmek haram olduğu halde kan döken; kızgınlık, düşmanlık ve suizanla adam öldüren; çalgı çalan, oynayan; yapmayacağı kötülük bulunmayan kimse, elbette şarap içmeye benden daha elverişlidir!" dedi.

İbn Ziyad:

"Ey fâsık! Senin unutup da Allah yanında göremeyeceğin hali, onun ailesi, ev halkı görecektir!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Ey İbn Ziyad! Sen kimin ehlinden, ev halkından bahsediyorsun!" dedi.

İbn Ziyad:

"Mü'minler emîri Yezid'in ehlinden!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Biz her halimizden Allah'a hamd ederiz. Allah'ın bizimle sizlerin aranızda vereceği hükme razıyız!" dedi.

İbn Ziyad:

"Halifelik işinde sizin için bir hak bulunduğunu mu zannediyorsun?" dedi.

Müslim b. Akîl:

"Vallahi, o, zan değil, belki yakîndir" dedi.

İbn Ziyad:

"Ben seni İslâmiyette hiç kimsenin öldürülmediği bir öldürüşle öldürmezsem, Allah beni öldürsün!" dedi.

Müslim b. Akîl:

"İslâmiyette olmayan şeyleri ortaya çıkarmaya zaten sen herkesten ziyade elverişlisin!

Sen en kötü bir şekilde adam öldürmeyi, en tüyler ürpertici bir şekilde cesetleri kesip biçmeyi, en çirkin âdet ve kötülükleri işlemeyi, her kötülük ve yaramazlıkta herkesi geçmeyi elden bırakma!

Buna, böyle olmaya, insanlar arasında senden daha lâyık ve elverişli bir kimse yoktur!" dedi.

İbn Ziyad, kalkıp Müslim b. Akîl'in yanına geldi ve ona, Hz. Hüseyin'e, Hz. Ali'ye ve Müslim'in babası Akîl b. Ebu Talib'e sövdü.

Müslim'in İbn Ziyad'a karşı daha fazla konuşmasına müsaade edilmedi.

Müslim b. Akîl'in Köşkün Damında Boynunun Vurulup Yere Düşürülmesi

İbn Ziyad emretti, toprak bir çanakla su getirilip Müslim b. Akîl'e içirildi.

İbn Ziyad:

"Onu köşkün damına çıkarıp orada boynunu vurunuz! Sonra, cesediyle başını biraraya getiriniz!

Ey İbn Eş'as! Vallahi, benim sana güvencim olmasaydı, sana bunu teslim etmek istemezdim.

Kalk, kılıcınla yanıma gel. Üzerine düşen vazifeyi yerine getir! Müslim'in boynunu vur!" dedi.

Muhammed b. Eş'as:

"Ey İbn Ziyad! Vallahi, onunla benim aramda bir akrabalık olmasaydı, onu öldürürdüm! dedi.

İbn Ziyad:

"Müslim b. Akîl'in kılıçla başına ve boynuna vurduğu o adam neredededir?"diye sordu.

Adam çağırıldı. Gelince, İbn Ziyad, ona:

"Köşkün damına çık, onun boynunu vur!" dedi.

Müslim b. Akîl, köşkün damına çıkarıldı. Çıkarılırken, o, tekbir ve salavat getiriyor, istiğfar ediyor ve:

"Allah'ım! Bizi aldatan, bize yalan söyleyen ve bizi bırakan kavimle aramızda Sen hükmünü ver!" diyordu.[123]

Müslim b. Akîl, köşkün damında, halkın göreceği bir yere çıkarılmıştı.

Halk, köşkün kapısındaki geniş meydanlık tarafında toplanmış bulunuyordu.[124]

Bükeyr b. Humran, Müslim b. Akîl'in boynunu vurup dönünce, İbn Ziyad:

"Öldürdün mü onu?" diye sordu.

Bükeyr:

"Evet!" dedi.

İbn Ziyad:

"Siz onu köşkün damına çıkarırken, o nasıl oluyor, ne söylüyordu?" diye sordu.

Bükeyr:

"Tekbir getiriyor, tesbih ve istiğfar ediyordu. Kendisini öldürmek için yanına vardığım zaman:

---

123. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 212-213.
124. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.

'Allah'ım! Bizi aldatan, bize yalan söyleyen ve sonra da bizi bırakıp ölmemize sebep olan kavimle aramızda Sen hükmünü ver!' diyordu.

Ona:

'Yaklaş yanıma! Hamdolsun Allah'a ki, senden öcümü aldırdı!' dedim. Boynuna kılıçla bir darbe indirdim. Fakat, hiçbir şey yapamadım.

Bana:

'Ey kul! Dökülen kanına karşı, beni kılıçla tırmalaman sana yetmiyor mu?' dedi."

İbn Ziyad:

"Demek, ölürken de övünüyor!?" diye mırıldandı.

Bükeyr:

"İkinci darbede onu öldürdüm" dedi.[125]

Müslim b. Akîl'in boynu vurulunca, başı meydanlığa düştü.[126]

İbn Ziyad, Müslim b. Akîl'in cesedini sokaklarda çocuklara, ayağından çektirerek sürüttü.[127] Sonra da, astırdı.

Başını ise, Dımeşk'taki Yezid'e gönderdi.

Müslim b. Akîl, Hâşim oğullarından şehit edilip cesedi asılanların da, başları Dımeşk'a gönderilenlerin de ilki idi.[128]

Muhtar b. Ebu Ubeyd'in Başına Gelenler

Müslim b. Akîl'in evinde kaldığı Muhtar b. Ebu Ubeyd, Hâni' b. Urve'nin İbn Ziyad tarafından dövüldüğü ve hapsedildiği gün, Hutarniye (Lekf) köyünden gelmiş, akşamdan sonra Kûfe'nin Fil kapısında dikilirken, Hâni' b. Ebi Hayyetü'l-Vâdiî'ye rastlamıştı.

Hâni':

"Sen burada ne duruyorsun? Ne halkın yanındasın, ne de evindesin?" diye sordu.

Muhtar:

"Sabaha çıkınca, yanlış işlerinizi ele alıp kıyâmet koparmayı düşünüyorum!" dedi.

---

125. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 213.
126. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 241.
127. Yakûbî, *Târîh*, c. 2, s. 243.
128. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 70.

Hâni' b. Ebi Hayye:

"Vallahi, sanıyorum ki, sen kendini öldüreceksin!" diyerek Amr b. Hureys'in yanına vardı.

Muhtar'la aralarında geçen konuşmayı anlattı.

Amr b. Hureys, yanında bulunan Abdurrahman b. Ebu Umeyr'e:

"Kalk, amcanın oğlunun yanına var. Arkadaşının nerede olduğunu bilmediğini kendisine haber ver. Kendi başına bir iş, bir yol tutmaya kalkmasın!" dedi.

Abdurrahman, Muhtar'ın yanına gitmek üzere kalktı.

Zâide b. Kudâme:

"O, eman verdiğin takdirde, senin yanına gelir!" dedi.

Amr b. Hureys:

"Ona benden eman verilmiştir. Onun emîr İbn Ziyad'a karşı bir hareketi varsa, lehinde en güzel şekilde şehadet ederim!" dedi.

Zâide b. Kudâme:

"Bununla beraber, inşaallah, hayırdan başka birşey olmaz!" dedi.

Abdurrahman'la Zâide birlikte Muhtar'ın yanına vardılar. Ona Hâni' b. Ebi Hayye'nin ve Amr b. Hureys'in söylediklerini anlattılar. Kendi başına bir iş tutmaya kalkışmaması için and verdiler.

Bunun üzerine, Muhtar, İbn Hureys'in yanına vardı. Selam verdi. Sabaha kadar onun sancağı altında oturdu.

Halk, Muhtar'ın işini ve yaptığını konuşuyorlardı.

Umâre b. Ukbe, gidip İbn Ziyad'a söylemişti.

Güneş yükselince, İbn Ziyad'ın kapısı açıldı. İçeri girmeleri için halka izin verildi. Muhtar da, içeri girenler arasında idi.

İbn Ziyad, Muhtar'ı yanına çağırdı:

"Sen Müslim b. Akîl'e yardıma gelen cemaat içinde misin?" dedi.

Muhtar:

"Ben böyle birşey yapmış değilim. Fakat, gelip Amr b. Hureys'in sancağı altına indim ve onunla birlikte geceledim ve sabaha çıktım!" dedi.

Amr b. Hureys:

"Doğru söylüyor o! Allah sana iyilikler versin!" dedi.

İbn Ziyad, Muhtar'ın önüne geldi. Elindeki değneği kaldırıp Muhtar'ın yüzüne çarptı. Gözkapaklarını yukarı sıçrattı.

"Eğer senin hakkında Amr b. Hureys'in lehte şehadeti olmasaydı, boynunu vururdum! Götürün onu zindana!" dedi.

Muhtar, zindana götürülüp orada hapsedildi. Hz. Hüseyin'in şehadetine kadar orada kaldı. Abdullah b. Ömer'in Yezid'e yazdığı mektup üzerine, zindandan çıkarıldı.[129]

Hâni' b. Urve'nin Boynunun Vurulması

Muhammed b. Eş'as, İbn Ziyad'ın yanına varıp Hâni' b. Urve hakkında onunla konuşmuş ve:

"Sen Hâni' b. Urve'nin Kûfe şehrinde kabilesi içindeki mevkiini biliyorsun. Onun kavim ve kabilesi de, onun benim dostum olduğunu ve onu senin yanına bizim getirmiş olduğumuzu biliyorlar.

Allahaşkına! Sen onu bana bağışla! Çünkü, ben onun Yemenliler kadar çok ve kuvvetli olan ve Kûfelilerin ileri gelenlerinden bulunan kavim ve kabilesinin bana düşman olmalarını istemiyorum!" demiş, İbn Ziyad da öyle yapmayı va'd etmişti.

İbn Ziyad, onun Müslim b. Akîl hakkındaki ricasını yerine getirmeyince, Hâni' b. Urve hakkında verdiği sözünden de döndü. Müslim b. Akîl'in boynunu vurdurduktan sonra, emretti. Hâni' b. Urve'yi bağlı olarak koyun pazarına götürdüler.

Hâni' b. Urve:

"Ey Mezhic oğulları! Bana bugün yardım edecek Mezhic oğulları yok mu hiç?

Ey Mezhic oğulları! Benden olan Mezhic oğulları nereye gittiler? Neredeler?[130] Ey Murad hanedanı!" diyerek avaz avaz bağırıyordu.

Kendisi, Murad oğulları kabilesinin seyyidi ve lideri idi.

Murad oğulları, o zaman, dört bin atlı ve zırhlı, sekiz bin piyade idiler.

Kinde ve başka kabilelerden müttefikleri olanlardan da, otuz bin zırhlı kişi onlara tâbi idiler.

Murad oğulları, içlerinde Hâni'den başka sözü geçer liderleri bulunmadığı için, dağıldılar gittiler.[131]

---

129. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 58-59.
130. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 213-214.
131. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 69.

Hâni' b. Urve, kendisine hiç kimsenin yardım etmediğini görünce, ellerinden bukağıyı çekip attı ve:

"Yok mudur bir değnek, yahut bir bıçak, yahut bir taş, yahut bir kemik parçası ki; insan onunla kendisini korusun!" diyerek haykırmaya başladı.

Cellatlar, Hâni'in üzerine üşüştüler. Onu tutup sıkıca bağladılar.

Kendisine:

"Uzat boynunu!" denildi.

Hâni':

"Ben, boynumu vurunuz diye size uzatacak kadar cömert olmadığım gibi, kendimi öldürtmek için sizin yardımcınız da değilim!" dedi.

İbn Ziyad'ın azadlısı Reşîd, Hâni' b. Urve'nin boynuna kılıçla vurdu. Birşey yapamadı.

Hâni' b. Urve, kendi kendine:

"Hâni' Allah'a dönüyor. Allah'ım! Senin rahmetine ve rıdvanına yöneldim!" diyordu.

Reşîd, ikinci darbede Hâni'i şehit etti.

Hâni'i Murad oğullarından Abdurrahman b. Husayn'ın:

"Eğer ben onu öldürmez veya onun yanında ölmezsem, Allah beni öldürsün!" diyerek mızrakla saldırıp şehit ettiği de rivayet edilir.

Abdula'lâ ile Umâre'nin Boyunlarının Vurulması

İbn Ziyad, Kesîr b. Şihab'ın Fityan oğulları içinde yakaladığı Abdula'lâ'yı çağırttı. Yanına getirilince, ona:

"İşini bana haber ver?" dedi.

Abdula'lâ:

"Allah sana iyilikler versin! 'Halk ne yapıyor, bir bakayım?' diye çıkmıştım. Kesîr b. Şihab beni yakaladı!" dedi.

İbn Ziyad:

"Söylediğin şeyden başka birşey için çıkmadığına yeminlerin en ağırı ile yemin edebilir misin?' dedi.

Abdula'lâ yemin etmekten kaçındı.

İbn Ziyad:

"Bunu Sübey' namazgâhına götürünüz. Orada bunun boynunu vurunuz!" dedi.

Abdula'lâ oraya götürüldü. Kendisinin orada boynu vuruldu.

Müslim b. Akîl'e yardım için gelmiş olan Umâre b. Salhabu'l-Ezdî getirildi.

İbn Ziyad, ona:

"Sen kimlerdensin?" diye sordu.

Umâre:

"Ben Ezd'denim" dedi.

İbn Ziyad:

"Bunu kavminin yanına götürünüz!" dedi.

Orada, onun da boynu vuruldu.[132]

Müslim b. Akîl ile Hâni'in Başlarının Yezid'e Gönderilmesi

İbn Ziyad, Müslim b. Akîl ile Hâni' b. Urve'nin başlarını, Hâni' b. Ebi Hayye ve Zübeyr b. Ervahü't-Temîmî ile birlikte Yezid b. Muaviye'ye gönderdi.

Yezid'e yazdığı yazıda şöyle dedi:

"İmdi, Allah'a hamdolsun ki; mü'minler emîrinin hakkını aldırdı. Ondan, düşmanının sıkıntısını giderdi.

Mü'minler emîrine—ki, Allah onu tekrim etsin—haber veririm ki; Müslim b. Akîl, Hâni' b. Urvetü'l-Murâdî'nin evine sığınmıştı. Onların üzerine casuslar tayin ettim. Onlara, adamlarım tuzaklar kurdular. Nihayet, onların işlerini meydana çıkardılar.

Allah onları ele geçirme fırsatını verdi. Suçlu olarak onların boyunlarını vurdum. Başlarını Hâni' b. Ebi Hayye ve Zübeyr b. Ervah ile sana gönderdim.

Gönderdiğim kişiler, söz dinler, tâat ve öğüt adamlarındandır.

Mü'minler emîri, onlara istediği şeyi sorsun. Onlarda yeteri kadar bilgi, doğruluk, anlayış ve takvâ bulacaktır. Vesselam!"

Yezid, İbn Ziyad'ın yazısına şöyle karşılık yazdı:

"İmdi, sen benim istediğim gibi olmakta devam ediyorsun. Sen, yaptığını, akıllı ve beceriklilere yaraşır şekilde yaptın. Sebatlı, azimli bir kahraman saldırışıyla saldırdın. Başkalarına ihtiyaç bırakmadın. Kendin kâfi geldin. Hakkındaki zannımı ve görüşümü doğruya çıkardın.

---

132. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 214.

Senin iki elçini yanıma çağırdım. Onlara birtakım şeyler sordum. Onlarla gizlice konuştum. Kendilerinin görüşlerini ve faziletlerini senin andığın gibi buldum.

Onlar hakkında hayır tavsiye ederim.[133]

Bana erişen habere göre; Hüseyin b. Ali, Mekke'den ayrılmış, senin tarafına doğru gelmekte imiş.

Ona hemen casuslar kavuştur. Yollar üzerine gözcüler dik!

Olanca duruşla bunun üzerinde dur![134]

Zan üzerinde dikkatli ve ihtiyatlı ol. Töhmet üzerine yakala.

Seninle çarpışmadıkça, sakın kimseyi öldürme![135]

Seninle çarpışmadıkça, kimse ile de çarpışma.[136]

Her gün, olan bitenlerin haberini bana yaz. Vesselam!"[137]

Müslim b. Akîl'in Kûfe'den Hz. Hüseyin'e Gönderdiği Mektup

Müslim b. Akîl, Hâni' b. Urve'nin evine geçip orada onsekiz bin Kûfelinin bey'atını alınca, Hz. Hüseyin'e Âbis b. Ebi Şebibü'ş-Şâkirî ile bir mektup göndermişti.[138]

Gönderdiği mektubunda şöyle demişti:

"İmdi, hiç şüphesiz, konak yeri tutmak için gönderilen kişi, kendi adamlarına yalan söylemez.

Kûfelilerden onsekiz bin kişi bana bey'at etmiş bulunmaktadır.

Mektubum sana erişince, gelmekte acele et. Çünkü, bütün halk, seninledir.

Ebu Süfyan hanedanına onların hiç meyilleri ve reyleri yoktur! Vesselam!"[139]

Müslim b. Akîl, bu mektubu şehadetinden yirmiyedi gece önce yazıp Hz. Hüseyin'e göndermişti.[140]

---

133. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 214-215.
134. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 242.
135. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 215.
136. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 242.
137. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 242, Taberî, *Târîh*, c. 6, 215.
138. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 211.
139. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 211, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
140. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224.

Hz. Hüseyin'in Yol Hazırlığına Başlaması, İbn Abbas'ın Onu Vazgeçirmeye Çalışması

Hz. Hüseyin, Müslim b. Akîl'in mektubunu alınca, yol hazırlığına başladı.

Abdullah b. Abbas, bunu işitince, Hz. Hüseyin'in yanına geldi.

"Ey amcamın oğlu! İşittiğime göre, sen Irak'a gitmek istiyormuşsun?[141]

Bana açıkça bildir. Sen bu işi yapacak mısın?" dedi.[142]

Hz. Hüseyin:

"Ben bunun üzerindeyim.[143]

İnşaallahu Teâlâ, şu birkaç gün içinde derlenip toplanıp gideceğim" dedi.[144]

İbn Abbas:

"Ey amcamın oğlu! Ben senin hesabına bundan Allah'a sığınırım!" dedi.[145]

Hz. Hüseyin:

"Ben gitmeye azmetmiş, karar vermişimdir. Oraya muhakkak gidilecektir!" dedi.[146]

İbn Abbas:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin. Söyle bakayım: Yanlarına gideceğin kavim, valilerini öldürmüşler veya kovmuşlar, memleketlerini onun elinden geri almışlar, düşmanlarını sürüp çıkarmışlar mıdır?

Eğer böyle yaptılarsa, onların yanına git.

Eğer valileri başlarında bulunuyor, onlara hükmünü yürütüyor, zekat ve harac âmilleri de onların zekat ve haraclarını topluyorken seni yanlarına çağırıyorlarsa, onlar seni ancak harbe, çarpışmaya çağırıyorlar demektir.[147]

Onların seni de, babanı ve kardeşini bıraktıkları gibi bırakmayacaklarından,[148] seni aldatmayacaklarından, sana yalan söyleme-

141. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
142. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
143. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
144. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
145. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
146. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
147. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
148. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.

yeceklerinden, sana muhalefet etmeyeceklerinden, ürküp senin başından dağılmayacaklarından, sana karşı halkın en şiddetli davrananı, düşman kesileni olmayacaklarından emin değilim!" dedi.[149]

Hz. Hüseyin:

"Ey amcamın oğlu! Söylediklerini gözönünde tutacağım.[150]

Ben Allah'tan hayırlısını diliyor ve ne olacağına bakıyorum!" dedi.

Bunun üzerine, İbn Abbas, Hz. Hüseyin'in yanından ayrıldı.[151]

Abdullah b. Zübeyr'in Kûfe İşini Hz. Hüseyin'le Konuşması

Hz. Hüseyin'in yanına, İbn Abbas'tan sonra, Abdullah b. Zübeyr geldi.

"Ebu Abdullah! Ne haber ver sende?

Vallahi, şu kavmin zulümlerine ve onların Allah'ın salih kullarını hakarete uğratmalarına karşı cihadda bulunmamak hususunda Allah'tan korkmaktayım!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Kûfe'ye gitmeye karar verdim!" dedi.

Abdullah b. Zübeyr:

"Allah muvaffak etsin![152]

Bilmem ki biz halifeliği ne diye şu kavme bırakıyor, onlarla uğraşmaktan vazgeçiyor ve kaçınıyoruz?

Halbuki, biz Muhacirlerin oğullarıyız. Bu işe, idareye onlardan daha yakın ve önce geliriz.

Söyle bana: Sen şimdi ne yapmak istiyorsun?" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Vallahi, Kûfe'ye gitmekliğim içime ilham olunuyor, doğuyor.

Oradaki taraftarlarım ve Kûfelilerin eşrafı da bana yazı yazdılar. Allah'tan hayırlısını diliyorum" dedi.

İbn Zübeyr:

"Benim de oralarda senin taraftarların gibi taraftarlarım bu-

149. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
150. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.
151. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
152. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 65.

lunsaydı, oradan vazgeçmezdim" dedikten sonra, bu sözünden dolayı suçlanacağından korktu.

"Sen eğer Hicaz'da oturur, bu işi orada yürütmek istersen, inşaallah sana muhalefet olunmaz.[153]

Sen yerinde oturup bizi ve Hicaz halkını kendine bey'ata davet etsen, biz de senin bu davetine icabet etsek olmaz mı?

Çünkü, sen buna Yezid'den de, Yezid'in babasından da daha lâyık ve müstahaksındır![154]

Sen şu Mekke Hareminde oturur, memleketlere elçilerini salarsan; yanına gelmeleri için Irak'taki taraftarlarına yazarsan; işin sağlamlaştığı zaman da Yezid'in vali ve adamlarını sürüp çıkarırsan, daha uygun olur sanırım.

Seni barındırmak, sana yardımcı ve müşavir olmak da, bana düşen bir vazife ve borçtur.

Eğer sen bana danışacak ve görüşüme göre hareket edeceksen, bu işe şu belde-i Haram'da teşebbüs et.

Çünkü, Mekke Haremi, Hicaz halkından olmayanların, her taraf halkının toplandığı, uğradığı yerdir.

Burada, Allah'ın izniyle, senin isteyip de elde edemeyeceğin birşey olmayacaktır. Senin burada her emeline nail olacağını umarım.[155]

Sen nereye gidiyorsun?! Öyle bir kavmin yanına gidiyorsun ki, onlar babanı öldürdüler va kardeşini vurup yaraladılar!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Öldürülmem, benim için, Mekke'de bulunmamdan daha sevgili ve hayırlıdır!" dedi.[156]

İbn Zübeyr kalkıp gittikten sonra, Hz. Hüseyin kendi kendine:

"Hâ, buna dünyada benim Hicaz'dan ayrılıp Irak'a gitmekliğim kadar sevgili bir nimet verilmemiştir!

O, bende bulunan şeyin (hakkın) kendisinde bulunmadığını, halkın onu bana denk tutmayacağını ve kendisine sevgi göstermeyeceğini bilmektedir. Öyle olunca, Hicaz'ı ona boşaltmak, bırakmak için gideceğim!" dedi.

---

153. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
154. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 65.
155. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.
156. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 197.

Ebu Saîd der ki:

"İbn Zübeyr, Hüseyin b. Ali'ye:

'Ey Fâtıma'nın oğlu! Yanıma gel!' dedi ve ona gizlice birşey fısıldadı. Hüseyin, bize yönelerek:

'İbn Zübeyr bana ne diyor, biliyor musunuz?' diye sordu.

'Bilmiyoruz. Allah bizi sana feda etsin!' dedik.

'Bana, sen şu Mescidde otur. Ben halkı senin başına toplarım' diyor. Vallahi, buradan bir karış dışarıda ölmem, bence, bir karış içeride ölmemden sevgili ve hayırlıdır.

Allah'a yemin ederim ki; eğer ben şu haşerattan bir haşerenin deliğinde bulunsam, onlar hâcetlerini bitirmek, arzularını yerine getirmek için beni oradan çıkarmak isterler.

Vallahi, Yahudilerin Cumartesi günü yasağını saymayıp çiğnedikleri gibi, onlar da, sırası gelince, benim üzerime yürür ve hakkımı çiğnerler!' dedi."

Muhammed b. Hanefiyye'nin Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye Gitmekten Vazgeçirmeye Çalışması

Muhammed b. Hanefiyye, Hz. Hüseyin'in arkasından Mekke'ye kadar gitti. Hz. Hüseyin'i bulup, ona Kûfe'ye gitmesinin doğru bir görüş olmadığını bildirdi.

Hz. Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye'nin görüşünü kabule yanaşmadı. Muhammed b. Hanefiyye, oğullarından hiçbirini onunla birlikte göndermedi.

Hz. Hüseyin:

"Oğlunu, o yerde ölür diye mi göndermek istemiyorsun?" diye sordu.

Muhammed b. Hanefiyye:

"Senin öldürülmen, bizim katımızda, onların öldürülmelerinden daha ağırdır!" dedi.[157]

İbn Abbas'ın Hz. Hüseyin'le Tekrar Konuşması

İbn Abbas, o gün akşam veya ertesi günü sabahleyin, Hz. Hüseyin'in yanına tekrar gitti.

157. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 165.

"Ey amcamın oğlu! Sen gitmekten vazgeçip bekleyecek misin?

Sen durmayacak, gideceksen, ben söylemeden duramayacağım: Senin bu yönelip gideceğin yerde helâk olacağından, kökünün kazınacağından korkuyorum!

Çünkü, Iraklılar gaddar, vefasız, sözlerinde durmaz bir kavimdir. Sakın onlara yaklaşma. Sen şu beldede otur. Çünkü sen Hicaz halkının seyyid ve ulususun.

Eğer Iraklılar dedikleri gibi seni istiyorlarsa, onlara yaz: Düşmanlarını (valilerini) sürüp çıkarsınlar. Sonra yanlarına git.[158]

Eğer ille burada oturmayacak, oturmaktan kaçınacaksan, bâri Yemen diyarına git.

Çünkü, orada kaleler, vadiler var. Orası, enine boyuna, geniş bir topraktır. Hem orada babanın taraftarları da vardır.

Orada münzevi bir hayata kavuşmuş, halktan ayrılıp bir köşeye çekilmiş de olursun.

Oradan halka yazılar yazar, davetçilerini her tarafa dağıtırsın.

Böyle yaparsan, istediğin selamet ve afiyetin sana vâsıl, böylelikle muradının hâsıl olacağını umarım!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ey amcamın oğlu! Vallahi, biliyorum ki, sen şefkatli bir öğütçüsün.

Fakat, ne yapayım ki, ben bir kere ayaklanmış, gitmek için de derlenip toplanmış bulunuyorum" dedi.

İbn Abbas:

"Eğer mutlaka gideceksen, kadınlarını ve çocuklarını yanında götürme.

Vallahi, Osman b. Affan'ın kadın ve çocuklarının gözleri önünde öldürüldüğü gibi, senin de öldürüleceğinden korkuyor ve öylece öldürülmeyeceğinden emin bulunamıyorum!" dedi.[159]

Hz. Hüseyin:

"Ey amcamın oğlu! Ben çoluk çocuklarımla birlikte gitmekten başka birşey düşünemiyorum.[160]

Müslim b. Akîl, Kûfelilerin bana bey'at ve yardım hususunda

---

158. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216-217.
159. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216-217, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.
160. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.

birleştiklerini yazdı. Bunun üzerine, ben de onların yanına gitmek üzere derlenip toplandım" dedi.

İbn Abbas:

"Onlar seni harp için çağırıyorlardır. Gitmekte acele etme.

Babanın, kardeşinin ashabı olduklarını söyleyen o kişiler, bir sabah, başlarındaki valileri ile birlikte gelip seninle çarpışacaklardır!

Sen Mekke'den çıkacak olursan, İbn Ziyad senin yola çıktığını haber alacak, sana mektup yazmış olanları ürkütüp başından dağıtacak, onlar sana en azılı düşman kesileceklerdir![161]

Sanıyorum ki; sen bir sabah kadınlarının ve kızlarının arasında Osman'ın öldürüldüğü gibi öldürüleceksin! İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ebu'l-Abbas! Sen artık iyice yaşlandın!" dedi.

İbn Abbas:

"Eğer sen beni ziyaret etmiş olsaydın, iki elimle başına sarılır, saçını yakalardım. Seni durduracağımı bilsem, böyle yapardım!" dedi ve ağladı.[162]

Hz. Hüseyin:

"Vallahi, filan yerde şöyle şöyle öldürülmem için Mekke Hareminden çıkıp oraya gitmem, bana daha sevgili ve hayırlıdır!" dedi.[163]

Bunun üzerine, İbn Abbas, Hz. Hüseyin'in üzerine düşmekten vazgeçti. [164]

İbn Abbas, Hz. Hüseyin'in yanından çıkıp, Abdullah b. Zübeyr'e uğradı.

Ona:

"Ey Zübeyr'in oğlu! Hüseyin gidiyor, gözün aydın![165]

Hüseyin Irak'a gidiyor. Hicaz'ı sana boşaltıyor, bırakıyor!" dedi.[166]

---

161. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 64,65.
162. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 200.
163. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 65, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 196, Zehebî, *Târîh*, c. 3, s. 12.
164. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.
165. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.
166. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 217.

Hz. Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr'e, halkın en ağır geleni idi. Çünkü, halk onu Hüseyin'le bir tutmamakta idi. Hz. Hüseyin'in Mekke'den çıkıp gitmesi kadar, onun hoşuna giden birşey olmamıştır.[167]

Ömer b. Abdurrahmanü'l-Mahzumî'nin Hz. Hüseyin'le Konuşması

Ömer b. Abdurrahman b. Hâris b. Hişamü'l-Mahzumî der ki:

"Iraklılardan Hüseyin'e mektuplar geldiği, Hüseyin'in Irak'a gitmeye hazırlandığı sırada, Mekke'de yanına vardım. Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra:

'İmdi, ey amcamın oğlu! Ben sana bir hâcet için geldim.

Eğer öğüdümü tutmayı uygun görürsen, sana bir öğüt vermek istiyorum.

Uygun görmezsen, sana söylemek istediğim şeyden vazgeçeceğim' dedim.

'Söyle! Vallahi, ben senin ne kötü birşey düşünebileceğini, ne de çirkin bir iş işlemeyi arzu edebileceğini sanmam!' dedi.[168]

Ona:

'Ey amcamın oğlu! Seninle aramızda bir süt emişme akrabalığı var. Bilmem ki, ben sana nasıl öğüt vereyim?' dedim.

Bana:

'Ey Ebu Bekir! Sen herhangi bir suçla suçlanmamış kimselerdensin. Ne söyleyeceksen söyle!' dedi.[169]

'İşittiğime göre,' dedim, 'sen Irak'a gitmek istiyormuşsun.

Ben sana karşı çok şefkatliyimdir.[170]

Senin baban; İslâmiyete ilk girenlerin ilki, İslâmiyet uyarınca hareket edenlerin en iyisi, tutuş ve yakalayış bakımından da Müslümanların en zorlusu idi.

Halk ondan dünyalık umdu. Onun sözlerini dinledi ve başına toplandı. O da kalkıp Muaviye'nin üzerine yürüdü. Şamlılardan başka herkes, babanın başına toplanmıştı. Muaviye ise, Şamlılar katında nüfuzlu ve itibarlı idi.

---

167. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 65.
168. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 215-216.
169. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
170. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 210.

Bunun üzerine, halk, dünyaya tamah ederek ve ona saplanarak babanı yüksündüler ve bıraktılar. Allah'ın ikram ve rızasına erişinceye kadar ona karşı gelmekten, kin tutmaktan geri durmadılar.

Babandan sonra, kardeşine de, yapılmayacak şeyleri yaptılar.

Sen bunların hepsinde bulundun ve bütün olan bitenleri de gözlerinle gördün.

Demek ki; babana, kardeşine düşmanlık etmiş, onlarla çarpışmış olan Şamlıların, Iraklıların yanına gitmek istiyorsun?!

Halbuki, rakibin olan kişi sayıca senden daha çok, hazırlıklılık ve kuvvetlilik bakımından da senden daha hazırlıklı ve daha kuvvetlidir.

Halk ondan daha çok korkar; dünyalığı ondan daha çok umar.

Yanlarına varacak olursan, onlar senden mal ihsan etmeni istiyecekler.

Çünkü, onlar dünya ve dünyalık kuludurlar.[171]

Senin elde etmek istediğin beldelerdeki valiler ve amirler onlardandır.

Beytülmâller, hazineler de onların elindedir.

Halk ise, şu dirhem ve dinarların (gümüş paraların, altın liraların) kuludurlar.[172]

Sana yardım etmeyi va'd edenler, seninle çarpışır ve seni bırakırlar. Senden çok, ona ve onun adamlarına yardım etmeyi arzu ederler.[173]

Sana yardım va'd'inde bulunanların seninle çarpışmayacaklarından, senden ziyade seninle çarpışanların yanlarında bulunmayı arzu etmeyeceklerinden emin değilim!' dedim.

Hüseyin:

'Ey amcamın oğlu! Allah seni hayırla mükâfatlandırsın! Vallahi, biliyorum ki, sen bana öğüt vermeye geldin ve bağlayıcı konuşma yaptın.

Ben senin görüşlerinden alacağımı aldım, bırakacağımı bıraktım. Sen, benim nazarımda, müşavirlerin övülmeye en lâyık olanı ve öğütçülerin öğütçüsüsün![174]

---

171. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
172. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.
173. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
174. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216.

Allah her ne takdir etti ise, Allah'ın benim hakkımdaki hükmü ne ise, elbette yerine gelecektir!' dedi.[175]

Ona:

'Ey Ebu Abdullah! Bizler Allah'ın kullarıyız ve Allah katındaki ecri dileriz' dedim.[176]

Hüseyin'in yanından ayrılıp, Hâris b. Hâlid b. Âs'ın yanına vardım.

Hâris, bana:

'Hüseyin'le buluştuğun oldu mu?' diye sordu.

'Evet!' dedim.

'O sana ne söyledi. Sen ona ne söyledin?' diye sordu.

'Ona şöyle şöyle söyledim. O da bana şöyle şöyle söyledi' dedim.

Hâris b. Hâlid:

'Kâbe'nin Rabbine andolsun ki; sen ona gereken öğüdü vermişsin. Artık onu kabul etmek veya bırakmak ona aittir!' dedi."[177]

Abdullah b. Ömer'in Hz. Hüseyin'i Mektupla ve Şifâhî Olarak Uyarması

Abdullah b. Ömer, Hz. Hüseyin'in Irak taraflarına doğru gitmek istediğini haber alınca, ona gönderdiği mektupta, yapmak istediği işin çok büyük olduğunu, kendisinin vurulup düşürüleceği yere götürülmek istenildiğini bildirdi:

'Bana Âişe söyledi. O da, Resûlullah Aleyhisselamdan, 'Hüseyin Babil toprağında öldürülecek!' buyurduğunu işitmişimdir, demişti" dedi.

Hz. Hüseyin, İbn Ömer'in bu mektubunu okuyunca:

"Ben elbette vurulup düşürüleceğim yere giderim!" dedi.[178]

Abdullah b. Ömer, Hz. Hüseyin'in Irak'a doğru gittiğini haber alınca da, gidişinin ikinci gecesinde onunla buluştu.

Ona:

"Nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu.

Hz. Hüseyin:

175. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216, Mesûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
176. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
177. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 216, Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 66.
178. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 196.

"Irak'a" dedi.

Hz. Hüseyin'in yanında tomarlar ve mektuplar bulunuyordu.

İbn Ömer:

"Sakın onların yanına gitme!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Bu, onların mektupları ve bana bey'atlarıdır" dedi.

İbn Ömer:

"Şüphe yok ki, Allah, Peygamberini, dünya ile âhiret arasında muhayyer bıraktı. O da âhireti tercih etti.

Siz de ondan bir parçasınız. Bunun için, hiçbir zaman dünyaya nail olamazsınız. Allah sizi ancak sizin için en hayırlı olana çevirir.

Geri dönünüz!" dedi.

Hz. Hüseyin'in geri dönmeye yanaşmadığını görünce, boynuna sarılıp onunla kucaklaştı ve vedalaştı.[179]

İmam Şa'bî'nin, Irak'a Gitmemesi İçin Hz. Hüseyin'e And Vermesi

İmam Şa'bî, Hz. Hüseyin'e:

"Allahaşkına Irak'a gitme! Çünkü Iraklılar inkârcı, mücadeleci bir kavimdir. Babanı öldürdüler. Kardeşini dövdüler. Herşeyi yaptılar da yaptılar!" dedi.

Ebu Saîd el-Hudrî'nin Hz. Hüseyin'e Öğütü

Ebu Saîd el-Hudrî, Hz. Hüseyin'in yanına gelip:

"Ey Ebu Abdullah! Ben senin için hayırlı bir öğütçüyüm ve şefkatliyim.

İşittiğime göre, taraftarın olan kavim sana mektup yazmış.

Sakın onların yanına gitme!

Kûfe'de babandan işitmiştim. Demişti ki:

'Vallahi, ben onlara küstüm. Onlar da bana küstüler.

Ben onlara kızdım. Onlar da bana kızdılar.

Ben onlardan bir vefa ve hayır görmedim.

Onların ne sebatları, ne azimleri, ne de kılıca dayanmaları ve göğüs germeleri var!'"[180]

---

179. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 220.
180. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 197.

Ahnef'in Hz. Hüseyin'e Âyet Yazıp Göndermesi

Ahnef de, Hz. Hüseyin'e Rûm sûresinin son âyetini yazıp gönderdi. Bu âyette meal olarak şöyle buyurulur:

"Sen şimdi sabret. Şüphe yok ki, Allah'ın va'di haktır. Buna kat'î inanç beslememekte olanlar, sakın seni sabırsızlıkla hafifliğe götürmesinler!" (Rum: 60)[181]

Hz. Hüseyin'in Mekke'den Ayrılması

Hz. Hüseyin; Mekke'de Şaban, Ramazan, Şevval ve Zilkâde aylarında oturdu. Zilhicce'nin sekizinde, Salı terviye günü, Mekke'den Kûfe'ye doğru ayrıldı.[182]

Muhammed b. Hanefiyye'nin Ağlaması

Muhammed b. Hanefiyye, Hz. Hüseyin'in ev halkıyla birlikte Mekke'den ayrılıp Kûfe'ye doğru gittiğini Medine'de abdest aldığı sırada işitince, kendisini tutamayarak ağlamaya başladı ve gözlerinden damlayan yaşların leğende sesler çıkardığı işitildi.[183]

Mekke Emniyet Birliği ile Çatışma

Hz. Hüseyin Mekke'den yola çıkınca, Mekke valisi Amr b. Saîd b. Âs, kardeşi Yahya b. Saîd'in kumandasında gönderdiği emniyet birliği ile önlerini kesti:

"Nereye gidiyorsun? Dön geri!" dediler.[184]

Birlik kumandanı:

"Mekke valisi geri dönmeni sana emrediyor. Dönmek istemezsen, seni gitmekten zorla alıkoyarım!" dedi.

Hz. Hüseyin dönmeyip yola devam etmek isteyince, iki taraf birbirlerine kamçılarla giriştiler.

Mekke valisi Amr b. Saîd, olanları işitince, işin karışmasından korktu. Birlik kumandanına haber gönderdi. Dönüp gelmesini emretti.[185]

---

181. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 200.
182. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 215.
183. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 223.
184. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 217-218.
185. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 244.

Mekke emniyet birliği, Hz. Hüseyin ve ashabının kendilerini dinlemeyerek yola devam ettiklerini görünce:

"Ey Hüseyin! Allah'tan korkmuyor musun da, cemaatten ayrılıp gidiyor ve şu ümmet arasına tefrika sokuyorsun?" diyerek seslendiler.

Hz. Hüseyin, onlara, Yüce Allah'ın sözüyle cevap verdi:

"...Benim işim bana, sizin işiniz de size aittir. Benim yaptığımdan siz uzaksınız. Sizin yapmakta olduğunuzdan da ben uzağım!" (Yûnus: 41)

Abdullah b. Cafer'in Hz. Hüseyin'e Mektup Göndermesi

Hz. Hüseyin'in oğlu Ali der ki:

"Mekke'den yola çıktığımız zaman, Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib, Hüseyin b. Ali'ye yazdığı mektubu, oğulları Avn ve Muhammed'le birlikte göndermişti.

Mektubunda şöyle diyordu:

'İmdi, ben, senden Allah'a and vererek diliyorum: Mektubumu gördüğün zaman, geri dön!

Çünkü, ben sana karşı şefkatliyim.

Yönelip gitmekte olduğun yerde senin için helâk olmak ve ev halkın için de kökleri kazınmak tehlikesi vardır!

Eğer sen bugün öldürülüp yok edilecek olursan, yeryüzünün ışığı sönecektir.

Çünkü sen doğru yolda olanların bayrağı ve mü'minlerin ümidisin! Gitmekte acele etme. Mektubun arkasından ben de geliyorum. Vesselam.'"

Mekke Valisinin Hz. Hüseyin'e Mektup Göndermesi

Abdullah b. Cafer, kalkıp Mekke valisi Amr b. Saîd b. Âs'ın yanına vardı. Onunla konuştu.

Ona:

"Sen Hüseyin'e bir mektup yaz. Mektupta, her türlü emniyetinin sağlanacağını, kendisine iyilik edileceğini, akrabalık haklarının gözetileceğini, kendisine itimad verecek şekilde bildir ve geri dönmesini iste. Belki bu kendisini tatmin eder de, döner" dedi.

Amr b. Saîd:

"Ne istersen yaz, bana getir, mühürleyeyim" dedi.

Abdullah b. Cafer, bir mektup yazıp, Amr b. Saîd'e getirdi.

"Bunu mühürle ve kardeşin Yahya b. Saîd'le gönder ona.

Çünkü, Yahya onu senden daha çok ikna ve tatmin eder. Hüseyin Yahya'yı senden daha iyi tanır" dedi.

Amr b. Saîd öyle yaptı.

Abdullah b. Cafer ile Yahya gidip Hz. Hüseyin'le buluştular. Yahya mektubu Hüseyin'e okudu:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Amr b. Saîd'den Hüseyin b. Ali'ye.

İmdi, beklediğin şeye seni döndürmesini, erişmek istediğin doğru yola seni eriştirmesini Allah'tan dilerim.

İşittim ki, sen Irak'a yönelmiş, gidiyormuşsun.

Senin hesabına düşmanlıktan ve muhalefetten Allah'a sığınırım.

Senin oralarda helâk olmandan korkarım.

Abdullah b. Cafer'le Yahya b. Saîd'i sana yolladım. Onlarla birlikte dönüp yanıma gel.

Benim yanımda senin için her türlü emniyet, akrabalık hakkını gözetme, iyilik ve güzel komşuluk vardır.

Bunları yerine getireceğime Allah şahit, kefil ve vekildir. Vesselamü aleyk!"

Abdullah b. Cafer'le Yahya demişlerdir ki:

"Biz mektubu Hüseyin'e okuduk ve geri dönmesi için ısrar ettik. Biz ısrar ettikçe, o bu hususta bizden hep özür dilemekte idi.

En sonunda:

'Ben bir rüya gördüm. Rüyamda Resûlullah Aleyhisselamı gördüm. Rüyada ben bir işi işlemekle emrolundum ki, onu işlemek benim için gerçekleşmiş ve herşeyden önce olmuştur![186] Ben emrolunduğum şeyi işlerim!' dedi.[187]

'Nedir o rüya?' diye sorulunca:

'Ben onu kimseye söylemedim. Rabbime kavuşuncaya kadar da, söyleyici değilim!' dedi."

186. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 218-219.
187. İbn Esîr, *Usdü'l-gâbe*, c. 2, s. 21.

Hz. Hüseyin'in Mekke Valisine Cevabı

Hz. Hüseyin, Mekke valisi Amr b. Saîd'in mektubuna şöyle karşılık yazdı:

"İmdi, Yüce Allah'a davette bulunan, salih amel işleyen kişi, Allah'a ve Resûlüne muhalefet etmez.

Ben, Müslümanlardan birisi tarafından eman, iyilik ve akrabalık hukukunun gözetileceği va'di ile geri dönmeye davet ediliyorum. Emanların hayırlısı, Allah'ın emanıdır. Allah'a ve Kıyamete inanan kişiyi kimse korkutmaz.

Biz, dünyada üzerimizdeki emanetlerden dolayı Kıyamet günü çekileceğimiz hesabın korkusunu içimizde taşıtmasını Allah'tan dileriz. Eğer sen Kitabullah'a göre bana karşı akrabalık hakkını gözetmeye, iyilik etmeye niyetlendin ise, dünyada ve ahirette hayırla mükâfatlanasın. Vesselam."[188]

Yezid'in Hz. Hüseyin Hakkında İbn Abbas'a Mektup Göndermesi

Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gitmek istediğini haber alınca, Yezid b. Muaviye, İbn Abbas'a şöyle yazdı:

"Sanıyoruz ki; ona maşrık taraflarından bazı adamlar gelip, onu halifelik ümidine düşürdüler. Bundan, senin de haberin vardır.

Eğer o böyle bir iş yapmaya kalkarsa, akrabalık bağlarını kesmiş olur. Sen ailenin büyüğüsün. Ona bak, gör. Tefrika çıkarmaya çalışmaktan onu alıkoy!"

Yezid'in Yazısına İbn Abbas'ın Cevabı

İbn Abbas, Yezid'in yazısına verdiği cevapta, Hz. Hüseyin'e nasihat etmekten geri durmayacağını, bununla beraber, kendisinin Kûfe'ye gitmekten vazgeçeceğini de pek sanmadığını bildirdi.

Mervan b. Hakem ile Mekke Valisinin İbn Ziyad'a Mektup Göndermeleri

Mervan b. Hakem, Kûfe valisi İbn Ziyad'a yazdığı mektubunda şöyle dedi:

---

188. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 219-220.

"İmdi, Hüseyin, sana doğru yönelmiş, gelmektedir.

Vallahi, Allah bize Hüseyin'den daha makbul bir kimseyi teslim etmemiş, elimize düşürmemiştir!..."

Mekke valisi Amr b. Saîd de, İbn Ziyad'a şöyle yazdı:

"İmdi, Hüseyin, sana doğru yönelmiş, gelmektedir.

Onun benzerleri hakkındaki muamele; ele geçirilip azadlanmak veya esir olarak tutulmaktan ibarettir!"[189]

Hz. Hüseyin'in Şair Ferezdak'la Görüşmesi

Hz. Hüseyin, Mekke'den ayrılıp Ten'im'e, oradan da es-Sıfah'a geldi. Orada, Irak'tan gelen ve Mekke'ye gitmek isteyen şair Ferezdak'a rastladı.

Ferezdak, Hz. Hüseyin'e selam verdi.

Hz. Hüseyin, ona:

"Irak halkını geride ne halde bıraktın?" diye sordu.

Ferezdak:

"Onları kalbleri seninle, kılıçları ise üzerine çevrilmiş olduğu halde geride bıraktım![190]

Halkın kalbleri seninle, kılıçları Ümeyye oğulları iledir!

Kazâ ise gökten iner, Allah dilediğini işler!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Doğru söyledin. Emr, Allah'a aittir. Allah, dilediğini işler. Rabbimiz, her gün, yeni bir iştedir.

İnecek kazâ hoşumuza giderse, nimetlerinden dolayı Allah'a şükrederiz. O, şükredenlere yardımcıdır.

İnecek kazâ umulandan başka türlü zuhur ederse, niyet ve maksadı hak, takvâsı da teneşir tahtası olan kişi, taşkınlık etmez!" dedi.

Ferezdak, adak ve hac amelleri hakkında Hz. Hüseyin'e birtakım sorular sordu.

Hz. Hüseyin, onları cevapladıktan sonra, "Esselamü aleyke!" diyerek hayvanını yürüttü.[191]

---

189. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 204-205.
190. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 245.
191. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 218.

Hz. Hüseyin'in Rumme Vadisinde Kûfelilere Mektup Göndermesi

Hz. Hüseyin, Rumme vadisine eriştiği zaman, oradan Kûfelilere bir mektup yazdı. Yazdığı mektupta şöyle dedi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüseyin b. Ali'den Kûfe'deki mü'min ve müslüman kardeşlerine!

Selamün aleyküm!

Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ü senâdan sonra size derim ki:

Müslim b. Akîl'in mektubu bana geldi.

Müslim, mektubunda, sizin görüşünüzün güzel ve iyi olduğunu, ileri gelenlerinizin bize yardımda ve gaspedilmiş hakkımızı talepte birleştiklerini, gelmemi gözlediğinizi ve özlediğinizi haber veriyor.

Bize ve size iyi ameller işletmesini ve bu husustaki amelinizi de ecirlerin en büyüğü ve en üstünü ile mükâfatlandırmasını Allah'tan dilerim.

Ben Mekke'den Zilhicce ayının sekizinde, Salı günü, Terviye günü size doğru yola çıktım.

Mektubum, size Rumme vadisinde gönderilmiştir.

Ben de, bugünlerde inşaallah yanınıza geliyorum.

Vesselamü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh!"

Hz. Hüseyin, bu mektubu, Kays b. Müshirü's-Saydâvî ile gönderdi.[192]

İbn Ziyad'ın Tertibat Alması

Kûfe valisi İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in Mekke'den Kûfe'ye doğru hareket ettiğini haber alınca, Kûfelilerden dört bin atlı ile Kadisiye-Kutkatâne arasını tutmasını, hac veya umre yapmak isteyenlere, —Hz. Hüseyin'e taraftarlıkla damgalanmamış olanlar müstesna olmak üzere—Kûfe'den Hicaz'a gitmek isteyen herkese mâni olmasını Kûfe emniyet amiri Husayn b. Nümeyr'e emretmişti.[193]

Ayrıca, Vâkısa ile Şam yolu ve oradan Basra'ya kadar olan yolların arası da tutulmuştu.

---

192. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 223, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 245-246.
193. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 243.

Ne bir kimse içeri alınmakta, ne de dışarı salınmakta idi.

Hz. Hüseyin'in alınan bu tedbirlerden haberi yoktu.

Rastladığı bedevîlerden durumu sorduğu zaman:

"Biz vallahi bizi içeri almamalarından, dışarıya da salmamalarından başka birşey bilmiyoruz!" dediler.[194]

Kays b. Müshir'in Başına Gelenler

Hz. Hüseyin'in Rumme vadisinde Kûfelilere bir mektupla gönderdiği elçisi Kays b. Müshirü's-Saydâvî, Kadisiye'ye gelince, Husayn b. Nümeyr onu yakalayıp Kûfe valisi İbn Ziyad'a gönderdi.[195]

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'e ve Hz. Ali'ye lânet okumasını ona emretti.

Kays ise, Hz. Hüseyin'e ve Hz. Ali'ye salavat getirdi. İbn Ziyad'la babasına lânet okudu.[196]

İbn Ziyad, Kays'ın vali köşkünün damına çıkarılmasını emretti ve ona sövdü.

Kays, köşkün damına çıkarılınca:

"Ey insanlar! Yanınıza gelmekte olan şu Hüseyin b. Ali, halkın hayırlısı Resûlullah'ın kızı Fâtıma'nın oğludur!

Ben de size onun elçisiyim. Kendisinden Hâcir mevkiinden ayrıldım.

Onun davetine hemen icabet ediniz!" dedikten sonra, İbn Ziyad'ı ve babası Ziyad'ı lânetledi. Hz. Ali için de, Allah'tan mağfiret diledi.[197]

İbn Ziyad, Kays'ın köşkün en yüksek burcundan meydanlığa atılmasını emretti. Kays, atıldı. Meydanlığa düşer düşmez parçalandı ve şehit oldu.[198]

Hz. Hüseyin'in Yolda Abdullah b. Muti' ile Görüşmesi

Hz. Hüseyin, Rumme'den Kûfe'ye doğru hareket edince, Irak'tan dönmekte olan Abdullah b. Muti' ile karşılaştı.

194. Taberî, *Târîh*, c. 6, 222.
195. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 246.
196. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 230.
197. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224.
198. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 246.

Abdullah b. Muti', Hz. Hüseyin'i selamladı ve:

"Babam, anam sana feda olsun ey Resûlullah'ın oğlu! Sen Allah'ın Hareminden, dedenin Hareminden ne diye çıkıp gidiyorsun!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Kûfeliler bana yazdılar. Hak ve gerçek yolun alâmet ve belirtilerini diriltmek, bid'at ve dalâletleri yok etmek üzere yanlarına gelmemi istediler" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Allahaşkına! Sen Kûfe'ye gitme. Vallahi, oraya gidecek olursan, muhakkak öldürülürsün!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Başımıza Allah'ın bizim için takdir ve takrir ettiğinden başkası gelmez!" dedi.[199]

Abdullah b. Muti':

"Vallahi, Ümeyye oğulları, seni önlerinde bulurlarsa, muhakkak öldürürler.

Sen öldürülecek olursan, senden sonra, onlar hiçbir zaman hiçbir kimseden korkmazlar.

Gel, yapma! Sen ne Kûfe'ye git, ne de Ümeyye oğullarının önlerine çık!" dedi.[200]

Hz. Hüseyin, Abdullah b. Muti' ile vedalaşıp yola devam etti.[201]

Züheyr b. Kayn ile Mülâkat

Hz. Hüseyin, Zerod'un üzerindeki bir su başına geldi.[202]

Orada, kıldan dokunmuş bir çadır gördü. Çadırın kime ait olduğunu sordu.

"Züheyr b. Kayn'ındır!" denildi.

Züheyr b. Kayn, haccederek Mekke'den dönmekte ve Kûfe'ye gitmekte idi.[203]

Fazârî der ki:

"Züheyr b. Kayn ile birlikte yolculuk ediyorduk.

---

199. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 246.
200. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224.
201. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 246.
202. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224.
203. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 246.

Mekke'den ayrıldığımız zaman, Hüseyin'le birlikte yolculuk etmek kadar hoşlanmadığımız bir yolculuk olmamıştır!

Hüseyin yola devam ettiği zaman Züheyr b. Kayn geri kalır; Hüseyin bir yere konduğu zaman Züheyr ilerlerdi.

Nihayet, bir yere geldik ki, orada ondan ayrı bir yerde konmak imkânını bulamadık.

Hüseyin bir tarafa kondu. Biz de bir tarafa konduk.

Bizim oturmakta ve kendimize ait yiyeceklerimizi yemekte olduğumuz bir sırada, Hüseyin'in elçisi gelip selam verdi. İçeri girdi.

Elçi:

'Ey Züheyr b. Kayn! Ebu Abdullah Hüseyin b. Ali beni sana gönderdi. Senin yanına gelecek!' dedi.

Birden, herkesin elleri yanlarına düştü. Sanki, başlarımızın üzerine kuşlar konmuş da, onları kaçırmamak için kımıldamıyormuşuz gibi hareketsiz kaldık!"

Züheyr b. Kayn'ın hanımı Delhem bint-i Amr der ki:

"Ona:

'Resûlullah'ın oğlu sana adam gönderiyor. Sen ise 'Gelmesin o!' diyorsun! Sübhânallah! Sen onun yanına gitsen de, kelâmlarından dinlesen olmaz mı?' deyince, kalkıp Hz. Hüseyin'in yanına gitti.

Züheyr b. Kayn, çok geçmeden geri geldi. Müjdelendiği, sevindirildiği yüzünden okunuyordu.

Çadırını, ağırlıklarını ve yiyeceklerini Hüseyin'in yanına taşımalarını emretti."[204]

Züheyr'in çadırı, kurulu bulunduğu yerden sökülüp Hz. Hüseyin'in çadırına bitiştirildi.

Züheyr, hanımına:

"Seni boşadım. Kardeşinin yanına git. Evine varıncaya kadar, onun yanından ayrılma! Ben kendimi Hüseyin'le birlikte ölmeye bağladım!" dedikten sonra, yanında bulunan arkadaşlarına:

"İçinizden, şehit olmayı arzu eden benimle kalsın, arzu etmeyen gitsin![205]

İçinizden, beni takip etmek isteyenlere son olarak söyleyeceğim söz:

---

204. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224.
205. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 247.

Biz bir gazâda bulunacağız ki, Allah bize fetih ve zafer ihsan edecek ve biz de ganimetler elde edeceğiz.

Allah size bir fetih ihsan etse, siz de ganimetlere nail olsanız, sevinirsiniz değil mi?" dedi.

Züheyr'in arkadaşları:

"Evet!" dediler.

Züheyr:

"Siz Muhammed hanedanının gençlerinin imdadına yetişip yanlarında çarpıştığınız zaman, onlar elbette buna son derecede sevineceklerdir.

İşte, ganimetlerden elde edeceğiniz en mühim şey!" dedi.[206]

Onlardan hiçbiri Züheyr'in yanında kalmadılar. Hanımı da, kardeşiyle birlikte Kûfe'ye gitti.[207]

Müslim b. Akîl Hakkında Alınan Acı Haberler ve Akîl Oğullarının Direnişleri

Adiyy b. Harınele'nin rivayetine göre; Esed oğullarından iki kişi, hac farîzasını ifa ettikten sonra, Kûfe'ye dönüyorlardı.

Onlar, yolda Hz. Hüseyin'e kavuşmak, işinin ve halinin ne olacağını görmek istiyorlardı.

Nihayet, Zerod'da ona kavuştukları sırada, Kûfelilerden bir adam Hz. Hüseyin'i görünce yoldan saptı. Onunla görüşmek ister gibi durdu. Sonra, vazgeçip yoluna devam etti.

İki Esedî de yollarına devam ettiler. Biri, diğerine:

"Gidip şuna bir soralım bakalım. Eğer Kûfe'de olan bitenlerden birşeyler biliyorsa, bize bildirsin!" dedi.

Gittiler ve ona yetiştiler.

"Esselamü aleyk!" dediler.

Kûfeli adam:

"Ve aleykümüsselam ve rahmetullâh!" diye mukabele etti.

"Sen kimsin?" diye sordular.

Kûfeli adam:

"Esedîyim" dedi.

Bunlar da:

206. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 224-225.
207. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 247.

"Biz de Esedîyiz!" dediler.

"İsmin ne?" diye sordular.

"Ben, Bükeyr b. Mes'aba'yım!" dedi.

Bunlar da, kendi isimlerini ve neseplerini ona bildirdiler.

"Bize, arkanda bıraktığın halktan haber ver?" dediler.

Bükeyr:

"Olur! Ben Kûfe'den daha çıkmamıştım ki, Müslim b. Akîl ile Hâni' b. Urve'nin cesedini çocukların ayaklarından çekip çarşıda sürüdüklerini gördüm!" dedi.

Bunun üzerine, iki Esedî, Hz. Hüseyin ile yola devam ettiler.

Hz. Hüseyin'in Sâlebiyye mevkiine konduğu sırada, Esedîler, akşamleyin Hz. Hüseyin'in yanına gelerek selam verdiler.

Hz. Hüseyin selamlarına mukabele etti.

Bunlar:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin! Bizim sana bir haberimiz var. İstersen açıktan, istersen gizlice söyleyelim?" dediler.

Hz. Hüseyin, ashabına bakarak:

"Şunların yanında gizli konuşmak yaraşmaz!" dedi.

Esedîler:

"Sana doğru gelmek isteyen süvariyi görmüştün, değil mi?" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Evet! Ben ondan haber almak isterdim!" dedi.

Esedîler:

"Biz ondaki haberi senin için inceledik ve soracağın şeyde sana yeteri kadar bilgi elde ettik. O, biz Esedîlerden birisinin oğlu olup, görüş sahibi, doğru sözlü, faziletli ve akıllı bir adamdır. O, bize; Kûfe'den çıkmadan, Müslim b. Akîl ile Hâni' b. Urve'nin öldürüldüğünü ve çarşıda çocukların onları ayaklarından çekip sürüdüklerini gördüğünü söyledi!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn ve rahmetullahi aleyhimâ" dedi ve bunu tekrarladı durdu.

Esedîler:

"Allah adına sana and veriyoruz: Kendine ve ev halkına acı da, şu bulunduğun yerden hemen geri dön!

Senin için Kûfe'de ne bir yardımcı, ne de bir taraftar var!

Onların, yardımları şöyle dursun, senin aleyhinde olabileceklerinden de korkarız!" dediler.

Bunun üzerine, Akîl b. Ebu Talib oğulları, oldukları yerden sıçradılar:

"Hayır! Vallahi, öcümüzü almadıkça, yahut kardeşimizin tattığını biz de tatmadıkça, geri dönmez, geri durmayız![208]

Kardeşimiz Müslim'den sonra, bize yaşamak gerekmez!

Ölmedikçe geri dönücü değiliz!" dediler.[209]

Hz. Hüseyin, Esedîlere bakarak:

"Şu Akîl oğulları da ölecek olduktan sonra, yaşamakta hayır yoktur!" dedi.

Esedîlerin bildirdiklerine göre; Hz. Hüseyin'in ashabından bazıları da, ona:

"Vallahi, sen Müslim b. Akîl'e benzemezsin. Kûfe'ye sen gidecek olsaydın, halk sana koşardı!" dediler.

Kalkıp yola devam ettiler ve Zübâle'ye eriştiler.[210]

Hz. Hüseyin'e Teslim Edilen Kûfe Nüfus Defteri

Hz. Hüseyin Zübâle'ye geldiği zaman, Kûfelilerin elçileri, içinde yüz bin Kûfelinin ismi yazılı bir divanı (nüfus defterini) Hz. Hüseyin'e teslim ettiler.[211]

Hz. Hüseyin'e Acı Haberleri Getiren Elçi

Müslîm b. Akîl'in vasiyeti üzerine Muhammed b. Eş'as'la Ömer b. Sa'd'ın Hz. Hüseyin'e göndermiş oldukları elçi İyas b. Asel de, Hz. Hüseyin'in Zübâle'de bulunduğu sırada geldi.[212]

Müslim b. Akîl; Kûfelilerin bey'attan sonra kendisini terkettiklerini Hz. Hüseyin'e yazmalarını, hem Muhammed b. Eş'as'a, hem de Ömer b. Sa'd'a vasiyet etmişti.

Hz. Hüseyin, elçiden mektupları alıp okuyunca, işittiklerinin

208. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 225.
209. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 247.
210. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 225.
211. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 201.
212. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 211, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 247.

doğruluğuna kanaat getirdi. Müslim b. Akîl ile Hâni' b. Urve'nin öldürülmeleri, kendisine çok ağır ve çetin geldi.[213]

Hz. Hüseyin:

"Allah'ın takdir ettiği herşey başa gelir. Biz kendimiz için Allah katındaki ecri dileriz" dedi.[214]

Bundan sonra, elçi, Hz. Hüseyin'in Rumme'den göndermiş olduğu Kays b. Müshir'in de öldürüldüğünü haber verdi.[215]

Abdullah b. Buktur'un Başına Gelenler

Hz. Hüseyin; Müslim b. Akîl'in yanına, sütkardeşi Abdullah b. Buktur'u da yoldan göndermişti. O zaman, Müslim'in şehit edildiği haberini almamıştı.

Abdullah b. Buktur, Kadisiye'ye gelince, Husayn b. Nümeyr'in süvarileri tarafından yakalandı ve İbn Ziyad'a gönderildi.

İbn Ziyad, ona:

"Köşkün damına çık!" dedi.

Abdullah b. Buktur, köşkün damına çıktığı zaman, halka:

"Ey insanlar! Ben Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin'in elçisiyim!

Mercâne'nin, Sümeyye'nin, babasının babası belirsizin oğluna karşı Hüseyin'e yardım ediniz!" dedi.

İbn Ziyad, onun köşkün damından yere atılmasını emretti. Kemikleri kırıldı. Son nefesini vermek üzere iken, Abdulmelik b. Umeyr veya ona benzeyen saçlı ve upuzun bir adam gidip onu boğazladı.

Kendisinin bu hareketi kınanınca, adam:

"Onun rahatlamasını istediğim için yaptım!" dedi.

Hz. Hüseyin'in Başına Toplananların Dağılmaları

Abdullah b. Buktur'un şehadeti haberi de, Hz. Hüseyin'e, Zübâle'de iken geldi.

Hz. Hüseyin bu hususta gelen mektubu yanındakilere okuduktan sonra:

---

213. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 247-248.
214. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 211.
215. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248.

"İmdi, bize çok kötü bir haber geldi: Müslim b. Akîl, Hâni' b. Urve ve Abdullah b. Buktur öldürülmüştür. Taraftarlarımız bizden ayrılmışlar, ilgilerini ve yardımlarını kesmişlerdir.

Sizlerden geri dönüp gitmek isteyenler, dönsünler gitsinler. Kendilerine bizden dolayı bir vebal ve sorumluluk yoktur!" dedi.

Bunun üzerine, Hz. Hüseyin'in yanındaki halk, başından sağa sola dağılıp gittiler.

Medine'den kendisiyle birlikte gelen ashabından başka, yanında kalan olmadı.

Hz. Hüseyin, böyle yapmakla, gerçekten dert ortağı olacak, gerektiğinde yanında kendisiyle birlikte ölmeyi göze alacak olanlardan başkasını başından dağıtmak istemişti.[216]

Hz. Hüseyin'in başından dağılanlar, yolculuk sırasında uğradığı yerlerden yanına katılmış olanlardı.

Kendilerine Kûfe'den yardımcılar geleceğini sanıp dururlarken, Müslim'in şehit edildiği haberini almaları, onların dağılmaları için kâfi gelmişti.[217]

Aliyyü'l-Ekber'in Hz. Hüseyin'e Bir Teklifi ve Akîl Oğullarının Direnmeleri

Hz. Hüseyin'in oğlu Aliyyü'l-Ekber:

"Babacığım! Sen de geri dön! Çünkü, Iraklılar gaddardırlar. Vefaları, sözlerinde durmaları azdır!" dedi.

Akîl oğulları:

"Hüseyin geri dönücü değildir!" dediler ve onu Kûfe'ye gitmeye teşvik ettiler.

Hz. Hüseyin, ashabına:

"Görüyorsunuz ki, Kûfelilerden bize gelen olmadı!" dedi.[218]

İkrime Oğullarından Bir Adamın Hz. Hüseyin'i Uyarması

Hz. Hüseyin, Akîk vadisine kadar ilerledi. Orada, İkrime oğullarından bir adamla karşılaştı.

216. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 226.
217. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248.
218. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 201-202.

Adam, Hz. Hüseyin'e selam verdi.[219]

Hz. Hüseyin, ona:

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Adam nereye gittiğini bildirdi.[220]

Sonra da, İbn Ziyad'ın Kadisiye-Uzeyb arasını atlılarla tutturduğunu ve kendisini gözetlemekte olduklarını haber verdi ve:

"Canım sana feda olsun! Geri dön!

Vallahi, sen ancak oklara ve kılıçlara doğru gidiyorsun!

Sana yazı yazmış, elçi salmış olanlar, seni asla korumayacaklar; belki de, seninle çarpışmaya kalkışacak olan halkın önünde ve başında bulunacaklardır!" dedi.

Hz. Hüseyin, ona:

"Sen bana öğüt verdin ve erişecek haberi de eriştirdin. Hayırla mükâfatlanasın![221]

Ey Allah'ın kulu! Senin görüşün bana gizli değildir.

Fakat, Allah'ın buyruğu muhakkak yerine gelir, geri kalmaz!" dedi.[222]

Sonra da, selam verip yoluna devam etti. Şerat mevkiine indi. Orada geceledi.[223]

Hürr b. Yezid'le Temas

Hz. Hüseyin, seher vakti gençlere emretti: Bütün su kapları dolduruldu. Hayvanlar da suvarıldı.

Şerat'tan ayrılıp yola devam edildi. Gün yarılandığı, havanın sıcaklığı son dereceyi bulduğu sırada, Kayz mevkiine gelindi.[224]

O sırada, adamlardan biri, "Allahu ekber!" diyerek tekbir getirdi.

Hz. Hüseyin de "Allahu ekber! dedi ve ona:

"Ne için tekbir getirdin?" diye sordu.

Adam:

"Hurma ağacı gördüm de!" dedi.

219. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248.
220. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 226.
221. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248.
222. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 226.
223. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248.
224. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 227.

Esedîler:

"Biz bu yerde hiçbir zaman hurma ağacı görmemişizdir!" dediler.

Hz. Hüseyin, Esedîlere:

"Onun gördüğünü siz de gördünüz mü?" diye sordu.

Esedîler:

"Biz ancak at boyunları gördük!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Vallahi, bunu ben de gördüm. Bizim için sığınacağımız bir sığınak olsa da, arkamızı oraya dayasak ve şu gelen cemaate tek yönden yönelsek!" dedi.

Esedîler:

"İyi olur. İşte, Zû Husum yanındadır. Soluna doğru bükül, oraya eriş!

O kavim dahi senin gibi oraya koşmak, erişmek isterler!" dediler.

Hz. Hüseyin, hemen oraya doğru yöneldi. Kafile de kendisini takip etti.

Uzaktan görünen süvariler, hızla gelip kavuştular.

Süvariler yaklaştıkları zaman, Hz. Hüseyin ve kafilesi yoldan saptı. Süvariler de, onları takiben yoldan saptılar.

Onlar, Esedîlerin dedikleri gibi, arı sürüsünü andırmakta idiler ve kuş kanatları gibi bayrakları vardı. Zû Husum'a doğru, onlar da sür'atle ilerlemeye başladılar.

Hz. Hüseyin onlardan önce Zû Husum'a yetişip orada kondu. Emretti; çadırlar kuruldu.[225]

Biraz sonra, süvariler de Zû Husum dağına geldiler.

Onlar, Hürr b. Yezidü't-Temîmîyyü'l-Yerbûî'nin kumandası altında bin atlı idiler.[226]

Hz. Hüseyin, ashabının sarıklarını sardırmış, kılıçlarını boyunlarına taktırmıştı.

Öğle sıcağının şiddetlendiği sırada idi ki, Hürr b. Yezid ile süvarileri; Hz. Hüseyin ve ashabının karşısında yerlerini almışlardı.

Hz. Hüseyin, gençlere:

225. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 248, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 227.
226. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 2489, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 227.

"Şu cemaati sulayınız!" dedi.[227]

Süvariler, gençlerin getirdikleri sulardan içtiler.[228]

Gençler; ağaçtan tekneleri, su kaplarını, tasları doldurup atlara da yanaştırdılar. Onlar da, üçer, dörder, beşer içip suya kanınca, çekildiler, başkaları yanaştılar ve bu suretle bütün atlar suvarıldılar.[229]

Sonra, süvarilerin hepsi, atlarının gölgesinde ve dizginleri ellerinde olduğu halde, öğle namazı vaktine kadar oturdular.[230]

Hz. Hüseyin'in İmam Olup Namaz Kıldırması ve Namaz Sonunda Konuşması

Hz. Hüseyin; Haccac b. Mesruku'l-Cu'fî'ye emredip ezan okuttu. İzârını, ridasını ve mestini giydi. Müezzin kâmet getirdi.

Hz. Hüseyin, süvari birliği kumandanı Hürr b. Yezid'e:

"Namazı kendi adamlarınla mı kılmak istersin?[231] Yoksa bizimle birlikte mi kılarsın?" diye sordu.[232]

Hürr:

"Yok, yok! Sen kılarken, biz de senin namazına uyarak namazımızı kılarız" dedi.[233]

Hz. Hüseyin, öne geçip cemaate öğle namazını kıldırdı.

Namazını bitirince, yüzünü cemaate çevirdi.[234]

"Ey insanlar! Mazeretimi önce Allahu Teâlâ'ya, sonra da size arzederim.

Sizin gönderdiğiniz mektuplarınız, saldığınız elçileriniz bana gelmedikçe, ben buraya çıkıp gelmiş değilim.

Siz:

'Yanımıza gel! Bizim uyacağımız bir imam ve önderimiz yok.[235] Ola ki, Allah senin sayende bizleri doğru yolda toplar!' dediniz.

Eğer siz bu sözünüzün üzerinde duruyorsanız ve bana sağlam

227. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 227.
228. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249.
229. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 227.
230. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249.
231. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 228.
232. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249.
233. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 228.
234. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249.
235. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 228.

and ve tatmin edici sözlerinizden de söz veriyorsanız, sizinle birlikte şehrinize gelirim.

Şayet siz böyle yapmazsanız ve şehre gelmemi istemiyorsanız, sizin yanınızdan ayrılır, geldiğim yere döner, giderim!" dedi.

Sustular.[236] Hz. Hüseyin'in sözlerine itiraz etmediler.[237]

Hz. Hüseyin çadırına girdi. Ashabı başına toplandılar.

Hürr de yerine, haymasına döndü. Onun da başına adamları toplandılar.

Hürr, adamlarını önceki gibi, atlarının gölgelerinde, dizginleri ellerinde olmak üzere oturttu.

İkindi namazı vakti olunca, Hz. Hüseyin müezzine emretti, ikindi ezanını okuttu. Kâmet getirilince, geçip cemaate ikindi namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra, cemaate yüzünü döndü. Allah'a hamd ü senâ etti.

"İmdi, size derim ki: Ey insanlar! Allah'tan korkunuz. Hakkı, Allah'ın razı olacağı ehline tanıyınız.

Biz Ehl-i Beytiz ve bu işe; zulümle, azgınlık ve düşmanlıkla üzerinizde hükümlerini yürüten o iddiacılar gürûhundan da, onlardan olmayanlardan da, aranızda bulunan sairlerinden de daha lâyık ve müstahak bulunuyoruz.

Eğer siz bizden hoşlanmıyor ve bu yoldaki hakkımızı da tanımıyorsanız, bana mektup ve elçi gönderenlerinizin görüşlerinden başka görüşte iseniz, yanınızdan ayrılır, geri döner giderim!" dedi.

İlk Münakaşa ve Anlaşmazlıklar

Hürr b. Yezid:

"Ben, vallahi, bu bahsetmiş olduğun mektupların ne olduğunu bilmiyorum!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ey Ukbe b. Sem'an! İçinde onların bana yazdıkları mektuplar bulunan heybeyi çıkarıp getiriniz!" dedi.

İçi mektuplar ve sahifelerle dolu heybe getirilip Hürr ve adamlarının önüne serildi.

Hürr:

236. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 228.
237. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 249.

"Biz bu mektupları sana yazanlardan değiliz. Fakat, sana kavuştuğumuz zamandan itibaren, seni Kûfe'de İbn Ziyad'a götürünceye kadar senden ayrılmamamız bize emredilmiştir!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ölüm, bundan yeğdir ve öncedir!" dedi.[238]

Hz. Hüseyin'in Kûfe Süvarilerine Son Hitabı

Hz. Hüseyin, Hürr'ün adamlarına hitaben bir konuşma daha yaptı.

Bu konuşmada, Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra, şöyle dedi:

"Ey insanlar! Resûlullah Aleyhisselam buyurmuştur ki:

'Kim zalim bir sultanın Allah'ın haram kıldığını helâlleştirmek istediğini, Allah'ın ahdini bozduğunu, Resûlullah'ın sünnetine muhalif olarak Allah'ın kullarına düşmanlık ettiğini ve günah işlediğini görür de onu fiille veya sözle değiştirmeye çalışmazsa, Allah'ın zalim sultanı sokacağı yere (Cehenneme) onu da sokması, üzerine düşen bir haktır!'

Haberiniz olsun ki; onlar şeytana itaati iltizam, Rahmân olan Allah'a itaati terk, fesadı izhar, dinî cezaları ta'til, ganimeti ise istediklerine ikram ettiler.

Allah'ın haram kıldığını helâlleştirdiler. Helâl kıldığını da haramlaştırdılar!

Ben onların bu kötülüklerini değiştirmeye herkesten ziyade lâyık ve müstahak bulunuyorum.

Sizin bana bey'at ettiğiniz, beni düşmanlara teslim etmeyeceğiniz ve bırakmayacağınız hakkında gönderdiğiniz mektuplarınız ve elçileriniz bana gelmiştir.

Eğer bana bey'atınızı tamamlarsanız, olgunluğunuzu göstermiş, doğru ve yerinde bir iş işlemiş olursunuz.

Ben Hüseyin b. Ali'yim ve Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma'nın oğluyum.

Benim vücudum, sizin vücudunuzladır. Benim ev halkım, sizin ev halkınızladır.

Ben, sizin için örneğim.

---

238. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 228.

Eğer verdiğiniz sözün gereğini yapmaz, ahdinizi bozar, yaptığınız bey'atı boynunuzdan çıkarıp atarsanız; ki, vallahi, bu da sizin için zor, yapmadığınız birşey değildir. Siz, babama da, kardeşime de, amcamın oğlu Müslim'e de bunu yaptınız.

Halbuki, 'Asıl aldanan, sizi aldatandır!'

Sizin nasibiniz, hep yanılmanızdan, yanlış iş tutmanızdan ibarettir.

Siz nasibinizi kaybetmiş bulunuyorsunuz!

(Yüce Allah'ın Kitabında buyurduğu gibi) 'Sana gerçekten bey'at edenler, ancak, Allah'a bey'at etmiş olurlar. Allah'ın Eli, onların elleri üstündedir. Şu halde, kim bu bağı çözerse, kendi aleyhine çözmüş olur.' [Feth: 10]

Allah beni sizden müstağnî kılacaktır (sizin yardımınıza muhtaç etmeyecektir).

Vesselamü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh!"

Hz. Hüseyin'in Ashabına Hitabı

Hz. Hüseyin, Zû Husum'da kalkıp Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra ashabına hitaben şu konuşmayı yaptı:

"Başımıza gelen işi görüyor ve biliyorsunuz.

Dünya değişmiş, sevimsizleşmiş, bizden yüz çevirmiştir.

Dünya bitmiş gitmiş; ondan, kap içinde kalan artık gibi artıklardan başka birşey kalmamıştır.

Hayat, otlakta otlamak gibi, değersizleşmiştir.

Görmüyor musunuz: Hak işlenmez, bâtıl ise son derecede rağbet edilir, üzerine düşülür olmuştur!

Mü'min olan, Allah'a kavuşmaya rağbet eder.

Bence, şehitlikten başka ölüm, değersizdir. Ben ancak şehitliği saadet görüyorum.

Zalimlerle birlikte yaşamayı, ise, suçlanmaktan başka birşey görmüyorum!"

Züheyr b. Kayn'ın Hz. Hüseyin'e Mukabelesi

Züheyr b. Kayn, ayağa kalktı. Arkadaşlarına:

"Siz mi konuşursunuz? Yoksa ben mi konuşayım?" diye sordu.

Ona:

"Hayır! Sen konuş!" dediler.

Züheyr b. Kayn, Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra, şöyle konuştu:

"Ey Resûlullah'ın oğlu! Biz senin sözlerini işittik. Allah seni umduğuna eriştirsin!

Vallahi, eğer dünya bizim için bâki olsaydı ve biz de onda temelli kalıcı olsaydık, sana yardım etmek ve dert ortağı olmak üzere oradan ayrılır, seninle bulunmayı tercih ederdik!"

Hz. Hüseyin ona dua etti. Züheyr de:

"Sen de hayırla mükâfatlan!" diye mukabelede bulundu.[239]

Hürr'le Yapılan Münakaşa ve Anlaşma

Hz. Hüseyin, arkadaşlarına:

"Kalkınız, hayvanlarınıza bininiz!" dedi.

Bindiler; ve kadınlar bininceye kadar beklediler.

Hz. Hüseyin:

"Dönüp bizi takip ediniz!" dedi.

Kafile hep birlikte dönüp gitmek istedikleri zaman, süvariler önlerine gerildiler.

Hz. Hüseyin, Hürr'e:

"Sen ne yapmak istiyorsun?" diye sordu.

Hürr:

"Vallahi, seni İbn Ziyad'a götürmek istiyorum!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"İyi bil ki, vallahi, ben sana uyup gitmem!" dedi.

Hürr:

"İy bil ki, vallahi, ben de seni bırakmam!" dedi.

Hz. Hüseyin de, Hürr de sözlerini üç kere tekrarladılar. Aralarında söz çoğalınca, Hürr, Hz. Hüseyin'e:

"Bana seninle çarpışmak için emir verilmedi.

Bana ancak seni Kûfe'ye getirinceye kadar senden ayrılmamak emri verildi.

Bunu kabule yanaşmazsan, seni ne Kûfe'ye, ne de Medine'ye götürmeyecek, orta bir yolu tut!

Ben İbn Ziyad'a, sen de Yezid b. Muaviye'ye, istersen İbn Zi-

239. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 229.

yad'a istediğini yazıp cevap alıncaya kadar, o yola gitmekte devam edelim?

Umulur ki, Allah senin ibtilâlı işinden, içinde selamet bulunan bir emir gelmesini bana nasip eder!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Şuradaki Uzeyb yolunu tut. Oraya götür!" dedi.

Kadisiye ile Uzeyb arası otuzsekiz mildi.

Hz. Hüseyin ve arkadaşları, Hürr'ün süvari birliğiyle Uzeyb yoluna devam ettiler.

Bir ara, Hürr, Hz. Hüseyin'e yaklaşarak:

"Ey Hüseyin! Sana nefsinde Allah'ı anmanı hatırlatırım.

Ben şehadet ederim ki; sen çarpışmaya kalkışacak olursan muhakkak öldürüleceksin!

Sen öldürülünce de, üzerinde durduğun dâvân tehlikeye düşecektir!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Sen beni ölümle mi korkutuyorsun?

Beni öldürmek için çekirge sürüsü gibi kuvvet hazırlayan sizler değil misiniz?

Ben sana ne söyleyeceğimi bilmiyorum!

Sana, Evs'in kardeşinin, Resûlullah Aleyhisselama yardıma giden amcasının oğluna rastlayınca, 'Nereye gidiyorsun? Sen muhakkak öldürüleceksin!' demiş olduğunu mu hatırlatayım bilmem ki?" dedi ve; niyeti hak, kendisi müslüman olarak çarpışacak olduktan sonra, ölmenin yiğitler için ar ve salih kişiler için tasa olmayacağını anlatan bir kıt'a okudu.

Hürr Hz. Hüseyin'den bunları işitince onun yanından ayrılıp; kendisi adamlarıyla bir yanda, Hz. Hüseyin de bir yanda oldukları halde, Uzeyb'in deve otlaklarına kadar gittiler.

Hz. Hüseyin'in Kûfe'deki Durum Hakkında Dört Kûfeliden Bilgi Alması

Hz. Hüseyin, Uzeyb deve otlaklarına eriştiği sırada, dört kişiye rastladı. Bunlar, hayvanlarına binip Kûfe'den gelmekte idiler. Yanlarında, Kâmil Nâfi' b. Hilâl'in atı da bulunuyordu.

Tırmah b. Adiyy, bunların kılavuzu idi.

Tırmah, atı üzerinde bulunuyor ve beyitler söylüyordu.

Tırmah, Hz. Hüseyin'in yanına gelip kavuştuğu zaman, aynı beyitleri tekrarlamıştı.

Hz. Hüseyin:

"Ben, vallahi, Allah'tan hayırlısını diliyorum. Allah bizim için ister öldürülmemizi, ister kurtulmamızı dilesin, ikisi de bizim için hayırlıdır" dedi.

Hürr b. Yezid, onları görünce, Hz. Hüseyin'in yanına geldi.

"Bunlar Kûfelilerdendir. Seninle birlikte gelenlerden değillerdir. Ben onları ya hapsedeceğim, yahut geri çevireceğim!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ben, kendimi koruduğum gibi, onları da korurum. Bunlar ancak benim yardımcılarım, dostlarımdır.

İbn Ziyad'dan sana yazı gelinceye kadar bana hiçbir suretle taarruz ve itirazda bulunmayacağına söz vermemiş miydin?" dedi.

Hürr:

"Evet! Ama bunlar seninle birlikte gelmemişlerdi" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Bunlar benim ashabımdır. Benimle birlikte gelenler gibidir.

Aramızda olan bitenler bununla tamamlanmış, ancak sana karşı taahhüdümü yerine getirmek kalmıştır" dedi.

Bunun üzerine, Hürr, onlar hakkındaki isteklerinden vazgeçti.

Hz. Hüseyin, Kûfe'den gelen dostlarına:

"Aranızdaki halkın haberlerini bana bildiriniz!" dedi.

Gelen dört kişiden birisi olan Mücemmi' b. Abdullahü'l-Âizî:

"Halkın İbn Ziyad'dan en çok rüşvet alan, harar ve çuvallarını dolduranları, sevilen, gönülleri alınanları, öğütlenerek elde edilenleri, eşraf güruhu olmuştur.

O eşraf güruhu ki, tek bir cemaat halinde senin üzerine sevkedilmiştir.

Bunların dışında kalan halka gelince; onların kalbleri sana meyilli ise de, kılıçları yarın üzerine sıyrılacaktır!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Size göndermiş olduğum elçim hakkında sizde bir bilgi var mı? Bana bildir?" dedi.

"Kimdir o?" diye sordular.

Hz. Hüseyin:

"Kays b. Müshirü's-Saydâvî!" dedi.

"Evet! Husayn b. Nümeyr onu yakalayıp İbn Ziyad'a gönderdi. İbn Ziyad da, sana ve babana lânet okumasını ona emretti.

O ise, sana ve babana salavat getirdi. İbn Ziyad'a ve babasına lânet okudu. Senin geldiğini bildirerek, muzaffer olman için dua etti.

Bunun üzerine, İbn Ziyad, onu köşkün damından aşağı attırdı!" dediler.

Hz. Hüseyin, gözlerinin yaşını tutamadı.

Sonra da:

"Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde sadakat gösteren nice erler vardır. İşte, onlardan kimi şehitlik için adadığını ödedi. Kimi de bunu bekliyor. Onlar hiçbir suretle ahidlerini değiştirmediler" (Ahzâb: 23) âyetini okudu ve:

"Allah'ım! Bize ve onlara Cenneti menzil kıl. Bizi en bol ve en üstün rahmet ve mükâfat yığınağının durağında biraraya getir, topla!" diyerek dua etti.

Tırmah b. Adiyy'in Hz. Hüseyin'i Memleketine Götürmek İstemesi

Tırmah b. Adiyy:

"Ben, Kûfe'den senin yanına hareket etmeden bir gün önce, Kûfe'nin arkasında öyle halk topluluğu gördüm ki, gözlerim hiçbir yerde ondan daha kalabalık bir cemaat görmemiştir.

Onlara bu halkın ne için toplandıklarını sordum.

'Bindirilmek için toplandılar. Sonra da acele Hüseyin'in üzerine gönderilecekler!' denildi.

Allahaşkına! Onların yanına bir karış yaklaşmamak elinde ise, yaklaşma!

Eğer Allah'ın seni koruyacağı ve yapmak istediğin şeyi açığa vurabileceğin bir beldeye gitmek istersen, hemen oraya kadar git.

İstersen, ben seni Ecâ' diye anılan dağımıza götürüp kondurayım.

Vallahi, orada Gassan ve Himyer hükümdarları ve Numan b. Münzir ve siyah kırmızı herkes tarafından himaye olunur ve korunuruz.

Eğer Kûfe'ye, yanımıza gelirsen, ineceğin yere kadar zillet ve esaret seninle beraber olur. Ecâ' dağına gidecek olursan, Ecâ' ve Tayyi' kabilesinden Selma'lara haber salarız.

Vallahi, on gün geçmeden, Tayyi' kabilesinden sana atlılar ve piyadeler gelir. Yanımızda, istediğin kadar oturursun.

Eğer sana karşı bir harp açılırsa, önünde kılıçlarıyla vuruşacak, kımıldayan gözleri bulundukça senden ayrılmayacak yirmi bin Tayyi'li toplamaya kefilim!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Allah, seni ve kavmini hayırla mükâfatlandırsın.

Bizimle, şu kavim (süvari birliği) arasında verilmiş bir söz vardır. Biz onlardan ayrılmaya kâdir değiliz. Onların bizi nereye çevirip götüreceklerini bilmiyoruz!" dedi.

Tırmah, Hz. Hüseyin'e veda ederken:

"Allah senden cinlerin ve şeytanların şerrini gidersin!

Ben Kûfe'den ev halkım için yiyecek tedarik etmiştim. Onların yanımda bulunan bu nafakalarını gidip kendilerine bıraktıktan sonra, inşaallah gelir, yine sana kavuşurum. Vallahi, ben senin yardımcın olurum!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Eğer böyle yapacaksan, acele et. Allah seni esirgesin" dedi.

Hz. Hüseyin, Hürr'ün Tırmah'ı hapsetmesinden veya Kûfe'ye döndürmesinden endişe ettiği için, yanından acele ayrılmasını istemişti.

Tırmah, yurduna varıp yiyecekleri bıraktıktan sonra dönmüş, Uzeyb'e yaklaştığı sırada Semâa b. Bedir'le karşılaşmış, Hz. Hüseyin'in şehit edildiği haberini alınca geri dönmüştü.[240]

Hz. Hüseyin'in Ubeydullah b. Hürr'le Görüşmesi

Hz. Hüseyin ve süvari birliği Uzeyb hamamlarına gelip hep birlikte kondular.

İki cemaat arasında ok yetişecek kadar mesafe vardı.

Hz. Hüseyin, Uzeyb'den ayrılıp Kûfe yolunun sağındaki yolu tutarak Mukâtil oğullarının köşküne kadar geldi ve yine hep birlikte oraya kondular.

240. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 229-231.

Hz. Hüseyin, orada kurulmuş kıl bir çadır gördü. Bunun kime ait olduğunu sordu.

Ubeydullah b. Hürrü'l-Cu'fî'ye ait olduğunu haber verdiler.

Ubeydullah b. Hürr, Kûfe eşrafından ve süvarilerinden idi.

Hz. Hüseyin, azadlı kölelerinden birisini ona gönderdi.

Elçi, gidip:

"Bu, Hüseyin b. Ali'dir. Senin, yanına gelmeni istiyor" dedi.

Ubeydullah b. Hürr:

"Vallahi, ben ancak onunla birçok halkın çarpışacağını ve taraftarlarının onu terkettiklerini gördüğüm için Kûfe'den ayrıldım.

İyi biliyorum ki; o öldürülecek, ben de ona yardıma kâdir olamayacağım! Bunun için, ne ben onu görmeyi, ne de onun beni görmesini isterim![241]

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn.

Ben ancak onun Kûfe'ye getirilmesini görmeyi istemediğim için Kûfe'den ayrıldım!" dedi.

Elçi dönüp Ubeydullah'ın söylediklerini Hz. Hüseyin'e anlattı.

Hz. Hüseyin ayakkabılarını giyip Ubeydullah b. Hürr'ün yanına gitti. Çadırına girdi. Selam verip oturdu. Sonra da, kendisiyle birlikte gelmeye davet etti.

Ubeydullah, elçiye söylemiş olduğu sözlerini tekrarladı.

Hz. Hüseyin:

"Bize muhakkak yardım etmelisin. Sen bize karşı çarpışan kişilerden olmaktan kork!

Vallahi, bizi dinlemeyen, yanımıza gelmeyen ve bize yardım etmeyen kimseler helâk olacaklardır!" dedi.[242]

Ubeydullah:

"Vallahi, ben iyice biliyorum ki; sana taraftar olanlar, ahirette saadete ereceklerdir.

Lâkin, ben seni karşılaşacağın tehlikelerden koruyabileceğimi ummuyorum ve Kûfe'de sana yardımcı olacağıma da yemin edemeyeceğim.

Beni bu yolda hayvanıma bindirmemen için, sana Allah adına and veririm!

241. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 250-251.
242. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 231.

Çünkü, nefsim bundan sonra ölmeyi kolay kolay istemeyecektir.*

Fakat, şu sür'at için zayıflatılmış olan atım ki, vallahi onun üzerinde olduğum halde neye yetişmek istedimse yetişmiş ve kavuşmuşumdur. Bana yetişmek isteyenden de, onun üzerinde kaçıp kurtulmuşumdur. Al onu, senindir o!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ben senin kendini arzu etmiştim. Senin atın bize gerekmez!" dedi.[243]

Ölüm Haberi Verilen Rüya

Hz. Hüseyin, gecenin sonuna doğru emretti: Kaplara su dolduruldu ve hayvanlara ağırlıklar yüklendi.

---

* Ubeydullah b. Hürr, Hz. Hüseyin'in Mukâtil köşkünde yaptığı yardım davetine icabet etmediğinden dolayı sonradan çok pişmanlık duydu. Teessürlerini şiirle dile getirdi (Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 262).

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in şehadetinden sonra, Kûfe eşrafını yoklatmıştı. Ubeydullah b. Hürr'ü göremedi.

Günlerden sonra, Ubeydullah b. Hürr gelip İbn Ziyad'ın yanına vardı.

İbn Ziyad ona:

"Ey Hürr'ün oğlu! Nerelerde idin?" diye sordu..

Ubeydullah:

"Hasta idim" dedi.

İbn Ziyad:

"Kalb hastası mı, yoksa beden hastası mı idin?" diye sordu.

Ubeydullah:

"Kalbim hastalanmıştır. Bedenime gelince, Allah'a şükürler olsun ki, ona da sıhhat ve afiyet verdi!" dedi.

İbn Ziyad:

"Yalan söyledin. Sen düşmanlarımızla birlikte idin!" dedi.

Ubeydullah:

"Eğer senin düşmanınla birlikte bulunsaydım, bulunduğum yerim görülürdü. Benim gibi bir kimsenin yeri gizli kalmazdı!" dedi.

İbn Ziyad, bir müddet onunla ilgilenmedi..

Ubeydullah b. Hürr de, İbn Ziyad'ın yanından kalkıp atına bindi. İbn Ziyad:

"Hürr'ün oğlu nereye gitti?" diye sordu.

"Şimdi çıkıp gitti!" dediler.

"Onu hemen yanıma getirin!" dedi.

Polisler Ubeydullah'ı buldular. "Valinin davetine icabet et!" dediler.

Ubeydullah, onlara atını verip:

"Ona haber veriniz ki; ben ona vallahi hiçbir zaman itaat ederek gelmem!" dedi.

Sonra, Ahmer b. Ziyadü't-Tâî'nin evine gitti. Orada, adamlarıyla toplandılar. Sonra da Kerbelâ'ya gittiler. Oradaki şehitlere baktılar. Onlara mağfiret dilediler. Oradan ayrılıp Medâin'e vardılar (Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 270).

243. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 250-251.

Mukâtil köşkünden ayrıldıktan ve bir müddet gidildikten sonra, başına bir ağırlık gelip, Hz. Hüseyin uyukladı. Sonra, uyandı.

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Vel hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn!" dedi ve bunu iki-üç kere söyledi.

Hz. Hüseyin'in oğlu Ali b. Hüseyin, atını sürerek Hz. Hüseyin'in yanına geldi.

Hz. Hüseyin, yine:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Vel hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn!" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"Babacığım! Sana kurban olayım! Sen ne için böyle Allah'a rücu etmek dileğinde bulundun ve O'na hamdettin?" diye sordu.

Hz. Hüseyin:

"Oğulcuğum! Başıma bir ağırlık geldi, uyukladım.

At üzerinde bir süvari ansızın önüme çıkıp:

'Şu cemaat gidiyor. Ölümler de, kendilerine doğru gidiyor (geliyor)'! dedi.

Anladım ki; o cemaat biziz. Ölüm haberi de bize veriliyor!" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"Babacığım! Allah sana kötü birşey göstermez.

Biz hak ve gerçek yolda değil miyiz?" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Evet! Bütün kulların dönüp gidecek oldukları Allah'a yemin ederim ki; biz hak ve gerçek yoldayız!" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"Babacığım! O halde, biz ölüp, kaybolup gitmemize hiç üzülmeyiz!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Allah seni babasından dolayı mükâfatlandırılan hayırlı bir oğulun mükâfatıyla mükâfatlandırsın!" dedi.

Geri Dönmek İçin Yapılan Son Deneme

Sabah namazı vakti olunca, Hz. Hüseyin ile ashabı inip namazlarını kıldılar ve yine acele hayvanlarına bindiler.

Hz. Hüseyin, Hürr'ün süvari birliğinden ayrılmak için ashabı ile birlikte sola, bâdiyeye doğru bükülmek istedi.

Hürr b. Yezid ise, hemen gelip geri çevirmek istedi. Geri çevirmek isterken de Kûfe yoluna çevirmek için zorladı. Fakat, Hz. Hüseyin ile arkadaşları yanaşmadılar ve seslerini yükselttiler. Biraz sonra Nineva'ya gelip kavuştular.[244]

İbn Ziyad'ın Nineva'da Gelen Elçisi ve Yazısı

Nineva'ya gelindiği sırada, soy bir hayvana binmiş, silahlı, yayı omuzunda bir adamın Kûfe'den geldiği görülünce, hep birlikte durup onu beklediler.

Adam, süvari birliğine doğru vardı. Hürr b. Yezid'e ve arkadaşlarına selam verdi. Hz. Hüseyin'e ve arkadaşlarına selam vermedi. İbn Ziyad'dan getirmiş olduğu bir yazıyı da Hürr'e teslim etti.

Yazıda şöyle deniliyordu:

"İmdi, yazım sana eriştiği ve elçim gelip kavuştuğu zaman, Hüseyin b. Ali ve ashabını derhal durdur ve oldukları yerde çöktür!

Onları sakın sığınaksız, susuz, ağaçsız, otsuz, geniş ve bozkır bir yerden başkasına indireyim deme!

Sana yazımı getiren elçime de; emrimi yerine getirinceye kadar senden ayrılmaması, bu hususta senden sâdır olacak hareketleri bana bildirmesi için emir verilmiştir. Vesselam!"[245]

Hürr b. Yezid, İbn Ziyad'ın yazısını okuyunca, Hz. Hüseyin ile ashabına:

"Bu, vali İbn Ziyad'ın yazısıdır. Bunda, yazısının bana geldiği yerde sizi durdurup çöktürmem emrediliyor.

Şu da İbn Ziyad'ın elçisidir. Ona da emrini yerine getirinceye kadar benden ayrılmamasını emretmiştir!" dedi.

Ebu'ş-Şa'sâ'nın Gelen Elçiye İlenmesi ve Onu Kınaması

Hz. Hüseyin'in ashabından Yezid b. Muhâsır Ebu'ş-Şa'sâü'l-Kindî, İbn Ziyad'ın elçisine bakıp:

"Allah seni kahretsin! Sen Mâlik b. Nüseyrü'l-Beddî değil misin?" dedi.

---

244. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 231-232.
245. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 232, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 251.

Adam "Evet!" dedi.

Kendisi, Kindîlerdendi.

Ebu'ş-Şa'sâ:

"Hay anan ağlasın! Sen ne diye bu işi üzerine alıp geldin?"diyerek ona çıkıştı.

Mâlik b. Nüseyr:

"Ben ancak imam ve önderime itaat, ona olan bey'atıma riayet maksadıyla geldim!" dedi.

Ebu'ş-Şa'sâ:

"Sen Rabbine isyan edip imam ve önderine itaat etmekle kendini mahvettin! Dünyada ayıp, ahirette de Cehennem ateşini kazandın!" dedi ve:

"Biz, onları ateşe çağıran imam ve önderler yaptık. Kıyâmet gününde ise, onlar, azaplarının kaldırılması hususunda asla yardıma kavuşturulmayacaklardır" (Kasas: 41) âyetini okudu ve:

"İşte, senin imam ve önderin odur!" dedi.

Hürr b. Yezid'in Hz. Hüseyin'i Nineva'ya İndirmek İstemesi

Hürr b. Yezid, Hz. Hüseyin'le ashabını çöktürmek için oldukları yerde durdurdu.

Çünkü orada ne bir su, ne de bir köy vardı.

Oradakiler:

"Nineva, yahut Gadiriyye, yahut Şefiyye (Sakabe) köyüne konalım?" dediler.

Hürr b. Yezid:

"Hayır! Vallahi, şu adam benim hareketlerimi gözetlemek üzere gönderilmiş bir casus iken, ben bu dileğinizi yerine getirmeye güç yetiremeyeceğim!

Sen buraya konuver!

Başka türlü hareket edip de valiye karşı beni güç duruma düşürme!" dedi.[246]

Züheyr b. Kayn'ın Hz. Hüseyin'e Ricası

Züheyr b. Kayn, Hz. Hüseyin'e:

---

246. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 232.

"Anam, babam sana feda olsun ey Resûlullah'ın oğlu! Vallahi, bize şunlardan başka gelen olmasa, biz onlara yeter, hepsinin hakkından geliriz!" dedi.

Hz. Hüseyin'e ashabı:

"Bırak da, biz şu ok yetişecek kadar uzaktaki insanlarla çarpışalım. Ya bunlardan başkaları da bize gelecek olurlarsa, ne yaparız? Gel, sen müsaade et de, biz şunların işini bitiriverelim? Çünkü, bunlarla çarpışmak, bunlardan başka gelecek olanlarla çarpışmaktan kolaydır" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Onlar çarpışmaya kalkmadıkça çarpışmayı kendim başlatmayı hoş bulmuyorum!" dedi.[247]

Züheyr b. Kayn:

"Bizi şu yakınımızdaki Fırat kıyısındaki köye götür, oraya kondur. Çünkü, orası, üzerimize gelecek olanlara yol vermez bir sığınaktır. Fırat da, oradan görünüp durmaktadır.

Onlarla çarpışırsak, orada kendimizi koruyabiliriz ve onlardan sonra gelecek olanlarla da çarpışmak bize kolay olur" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Nedir ismi o köyün?" diye sordu.

Züheyr:

"El-Akr (medhuş olmak, yaralamak, boğazlamak)" dedi.

Hz. Hüseyin:

"El-Akr'dan Allah'a sığınırız!" dedi.[248]

Hz. Hüseyin, Hürr'e:

"Bizi biraz daha ilerlet de, konalım artık!" dedi.

Kerbelâ'ya Konduruluş ve Hz. Hüseyin'in Bir Hatırası

Taff'a, Kerbelâ'ya* gelince, Hürr ve adamları, Hz. Hüseyin'in önünde durarak onu ve arkadaşlarını da durdurdular.

---

247. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 252.
248. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 252, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 232.

* Taff: Kûfe taraflarında, Fırat kıyısında otsuz, susuz, ıssız, çöllük bir yerin ismidir. Kerbelâ ise; Taff'ta Hz. Hüseyin ile ashabının şehit edildikleri yerdir. Kerbelâ, kerbele kelimesinden gelmiş olup; ayaklarda gevşeklik bulunmak, yürürken balçık içinde yürür gibi olmak mânâsına gelir. Kerbelâ'ya, ihtimal ki mevkiinin bu gevşekliğinden, kötü kumluk bir yer oluşundan dolayı bu isim verilmiştir (Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, c. 4, s. 36, 445).

Hürr:

"İn artık bu yere! Fırat nehri de yakınındadır!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Nedir bu yerin ismi?" diye sordu.

"Kerbelâ!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Üzüntülü, tasalı, mihnetli ve belâlı yer! Babam, Sıffîn'e giderken, buraya uğramıştı. Ben de yanında idim. Durdu ve buranın neresi olduğunu sordu. İsmi kendisine haber verilince:

'Onların hayvanlarından aşağı indirilecekleri yer, işte burasıdır! Kanlarının döküleceği yer de işte burasıdır!' demişti.

Bunun ne demek olduğu kendisinden sorulunca da:

'Muhammed'in Ehl-i Beytinin yükleri, ağırlıkları işte burada indirilecek!' demişti" dedi.[249]

Hz. Hüseyin, Kerbelâ'da ağırlıkların indirilmesini emretti ve indirildi.

Kerbelâ'ya, Hicretin altmışbirinci yılı Muharrem ayının başında, Çarşamba günü gelinip konulmuştu.[250]

Hz. Ali'nin Mataracısının Rivayeti

Hz. Ali'nin mataracısı Ebu Abdullah Yahya'nın rivayetine göre; Hz. Ali, Sıffîn'e giderken Nineva hizasına gelince, mataracısına:

"Ebu Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur!

Ebu Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur!" diyerek seslendi.

Ebu Abdullah:

"Ne için duracağız?" diye sordu.

Hz. Ali:

"Ben bir gün Peygamber Aleyhisselamın yanına girmiştim. Gözlerinden yaşlar akıyordu.

'Ey Allah'ın Peygamberi! Seni gözlerinden yaşlar akıtacak dereceye bir getiren mi oldu?' diye sordum.

'Evet! Biraz önce Cebrail yanımda idi. Hüseyin'in Fırat kıyısında şehit edileceğini bana haber verdi. Onun toprağından sen de koklar mısın?' dedi.

249. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 252-254.
250. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 253.

Ben de 'Olur!' dedim.

Bunun üzerine, elini uzattı. Bir avuç toprak avuçlayıp bana verdi. Gözlerimin yaşını tutmaya kâdir olamadım!" dedi.[251]

Ömer b. Sa'd'ın Kerbelâ'da Görevlendirilmesi

Kûfe valisi İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ı Kûfelilerden dört bin kişilik bir kuvvetle Rey valiliğine tayin edip buyrultusunu eline vermiş, o da askerleriyle birlikte vazifesi başına gitmek üzere Kûfe'den ayrılmış bulunuyordu.

Hz. Hüseyin'in işi çıkınca, İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd'ı geri çağırdı.

"Önce Hüseyin'in üzerine git. Onlarla aramızda olan işi hallet. Sonra da, kendi işinin başına git!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Allah sana iyilikler versin. Eğer benim bu işten bağışlanmamı uygun görürsen, beni bağışla!" dedi.

İbn Ziyad:

"Olur! Rey valiliğine tayinin hakkındaki buyrultumuzu bize geri ver!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Ne için?" diye sordu.

İbn Ziyad:

"Buraya, Hüseyin'in üzerine gitmediğin için!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Bana bir gün mühlet ver. Bir düşüneyim bakayım?" dedi.

Ömer, İbn Ziyad'ın yanından evine dönüp öğütçülerine danıştı.

Danıştığı kimselerden, kendisini bu işten sakındırmayan bir kimse çıkmadı.

Kızkardeşinin oğlu Hamza b. Muğîre b. Şu'be:

"Ey dayı! Allahaşkına, Hüseyin'in üzerine gidip de Rabbine karşı günaha girme! Hüseyin'le aranızdaki akrabalık hukukunu çiğneme!

Vallahi, yeryüzünün bütün mülk ve saltanatı senin olsa da, onlardan ve hatta bütün dünyadan çıkıp gitmen, senin için, Hüse-

251. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. I, s. 85, Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 10, Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 199.

yin'in kanını dökmüş olarak Allah'ın huzuruna çıkmandan daha hayırlıdır!" dedi.

Abdullah b. Yesarü'l-Cühenî der ki:

"Hüseyin'in üzerine gitmesi kendisine emredildiği zaman, Ömer b. Sa'd'ın yanına varmıştım.

Ömer b. Sa'd:

'Vali bana Hüseyin'in üzerine gitmemi emretti. Gitmekten kaçındım' dedi.

'Allah seni isabet ettirmiş, doğru yola götürmüş. Ayrıl, sakın yapma, Hüseyin'in üzerine gitme!' dedim, yanından çıktım."

Ömer b. Sa'd, tekrar İbn Ziyad'ın yanına vardı:

"Allah sana iyilikler versin. Sen beni şu Rey valiliğine tayin ettin ve benim için de buyrultu yazdın. Herkes bunu işitti.

Hakkımdaki bu buyruğunu yerine getirmeyi uygun görürsen yerine getirsen, beni Rey'e göndersen de, Hüseyin'in üzerine şu askerler arasındaki Kûfe eşrafından birisini yollasan olmaz mı?

Ben harp fenninde filan, filan kişilerden daha bilgili ve yeterli değilim!" dedi.

İbn Ziyad:

"Kûfelilerin eşrafını bana öğretmeye kalkma!

Ben göndereceğim kimseler hakkında sana danışacak değilim!

Leşkerlerimizle gideceksen git! Gitmeyeceksen, Rey valiliği hakkındaki buyrultumuzu bize geri ver![252]

Sen onunla çarpışmaya gitmeyecek olursan, seni azleder, evini yıkar, boynunu da vururum!" dedi.[253]

Ömer b. Sa'd, bütün gece düşündü. Ertesi günü sabah olunca, kendisine buyurulan işe razı oldu.[254]

"Gidiyorum!" dedi.

Kûfe Eşrafının Hz. Hüseyin'den Utanmaları

Hz. Hüseyin'in Nineva'ya, Kerbelâ'ya indirilişinin ertesi günü, Ömer b. Sa'd, dört bin atlı ile Kerbelâ'ya geldi.

Azre b. Kaysü'l-Ahmesî'ye:

---

252. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 232-233.
253. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.
254. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 220.

"Git de ona (Hz. Hüseyin'e) buraya ne için geldi ve ne istiyor; sor!" dedi.

Azre, Hz. Hüseyin'e "Gel!" diye mektup yazan Kûfelilerdendir. Bunun için, Hz. Hüseyin'in yanına gitmeye utandı.

Hz. Hüseyin'e mektup yazan Kûfeli reislerin hepsine bu iş teklif edildi. Hepsi de kaçtılar ve onun yanına gitmek istemediler.

Kesîr b. Abdullah'ın Elçiliği Kabul Etmesi ve Ebu Sümâme ile Münakaşaları

Kesîr b. Abdullahu'ş-Şa'bî, gitmek için ayağa kalktı. Kendisi, çok cesaretli, gözünü daldan budaktan sakınmaz bir süvari idi.

"Ona ben giderim. Vallahi, isterseniz, ona istediğimi yapabilirim. Onu öldürebilirim de!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Ona kötülük yapılmasını istemiyorum. Fakat, son ona git de, ne diye geldiğini sor!" dedi.

Hz. Hüseyin'in ashabından Ebu Sümâmetü's-Sa'dî, Kesîr b. Abdullah'ın kendilerine doğru gelmekte olduğunu görünce, Hz. Hüseyin'e:

"Ebu Abdullah! Allah sana iyilikler ve selametler versin!

Sana yeryüzü halkının en şerlisi, kan dökmek ve kötülük yapmakta en cür'etlisi geliyor!" dedi ve hemen kendisi ona doğru vardı.

"Kılıcını bırak yere!" dedi.

Kesîr b. Abdullah:

"Vallahi, ne kılıcı bırakmak var, ne de iyilik!

Ben ancak bir elçiyim. Eğer beni dinlerseniz, size, söylemek üzere gönderildiğim sözü tebliğ edeceğim. Dinlemekten kaçınırsanız, dönüp gideceğim!" dedi.

Ebu Sümâme:

"Ben geleyim de, söyleyeceğini bana bildir. Senin söylediklerini ona ben eriştiririm. Seni onun yanına bırakmam!

Çünkü sen fâcir, günahkâr, Allah'ın emirlerine aykırı tutum ve davranışlı bir kimsesin!" dedi.

Kesîr b. Abdullah, Hz. Hüseyin ile Ebu Sümâme'ye sövüp sayarak Ömer b. Sa'd'ın yanına döndü. Olan bitenleri ona haber verdi.

Kurre b. Kays'ın Elçiliği ve Hz. Hüseyin'in Teklifleri

Ömer b. Sa'd, Kurre b. Kaysu'l-Hanzalî'yi çağırdı:

"Baksana Kurre! Hüseyin'in yanına var. Buraya ne için geldi ve ne yapmak istiyor? Kendisine sor!" dedi.

Kurre b. Kays, Hz. Hüseyin'e doğru gitti.

Hz. Hüseyin, onu gelirken görünce:

"Bunu tanıyor musunuz?" diye sordu.

Habîb b. Muzâhir:

"Evet! Bu, Hanzaletü't-Temîmîlerden bir adamdır ve kızkardeşimizin oğludur. Ben onun güzel ve iyi görüşlü olduğunu biliyordum. Keşke onu şu meşhedde görmemiş olsaydım!" dedi.

Kurre b. Kays gelip Hz. Hüseyin'e selam verdi ve Ömer b. Sa'd'ın elçiliğini yaptı.[255]

Hz. Hüseyin:

"Benim tarafımdan Ömer b. Sa'd'a de ki:

'Şu şehir halkı bana yazı yazdılar, kendilerinin imam ve önderleri bulunmadığını bildirdiler, yanlarına gelmemi istediler. Bu hususta bana kesin söz verdiler. Onsekiz bin kişi bey'at ettikten sonra, bey'atlarını bozdular.

Yakınlarına geldiğim zaman, yazdıkları yazılarına aldandığımı anladım. Geldiğim yere dönüp gitmek istediğimde, Hürr b. Yezid bana mani oldu ve bu yere kadar getirip beni indirdi.

Aramızda yakın ve mühim akrabalık var. Bırak beni, buradan dönüp gideyim?'" dedi.[256]

Habîb b. Muzâhir:

"Ey Kurre b. Kays! Zalimler güruhunun yanına dön de şu zâta yardım et ki, Allah onun dedesiyle seni de, seninle birlikte bizleri de iman ve İslâm şerefiyle şereflendirmiştir!" dedi.

Kurre:

"Adamımın yanına, onun benden istediği cevapla döner, gereğini düşünürüm!" dedi.[257]

Kurre, Hz. Hüseyin'den aldığı cevapla Ömer b. Sa'd'ın yanına döndü.

---

255. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 233-234.
256. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 253-254.
257. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.

Ömer b. Sa'd:

"Allah'a şükürler olsun. Zaten, vallahi ben de Hüseyin'le muharebeden, onunla çarpışmaktan beni muaf tutmasını Allah'tan diliyor ve umuyordum!" dedi.[258]

Ömer b. Sa'd'ın Durumu İbn Ziyad'a Bildirmesi

Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'in teklifini İbn Ziyad'a bir yazı ile bildirdi.[259]

Ömer b. Sa'd, yazısında şöyle dedi.

"Bismillâhirrahmânirrahîm

İmdi, Hüseyin'in bulunduğu yere indim. Kendisine elçi salıp buraya ne için geldiğini, ne istediğini sordum.

'Şu beldeler halkı bana yazı yazdılar. Elçi saldılar. Yanlarına gelmemi istediler. Ben de geldim.

Eğer onlar beni istemiyorlarsa ve bana gönderdikleri elçilerinden başka görüşte iseler, döner giderim!' diyor."[260]

İbn Ziyad'ın İlk ve Son Kararı

İbn Ziyad, önce Hz. Hüseyin'i serbest bırakmayı düşünür gibi davrandı ve:

"Vallahi, o benim herhangi bir işimi engellemiş değildir. Ben onun yolunu açmaktan, kendisini serbest bırakmaktan başka birşey düşünmüyorum. Nereyi isterse oraya çıksın, gitsin!" dedi.

Fakat, Şimr b. Zilcevşen:

"Eğer sen böyle yapar, canının istediğini yapmaktan çekinmeyen bu kişiyi serbest bırakırsan, onu bir daha sarsamaz, titretemezsin!" dedi.[261]

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'i Yezid'e göndermek isteyince de, Şimr:

"Allah'ın senin eline düşürdüğü düşmanını Yezid'e mi göndereceksin?

O, senin hükmüne boyun eğip teslim olmadıkça, hayır!" dedi.[262]

---

258. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 254.
259. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 254.
260. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.
261. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.
262. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 217.

İbn Ziyad, Şimr'in bu husustaki görüşlerini benimsedi ve tatbike girişti.

İbn Ziyad'ın Hz. Hüseyin Hakkında Ömer b. Sa'd'a Verdiği Emirler

İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd'a şöyle yazdı:

"İmdi, yazın bana erişti. Andığın şeyleri anladım.[263] O, şimdi bizim pençemize, ağımıza düşmüş bulunmakta ve kurtulmayı ummaktadır. Halbuki, vakit, kaçıp kurtulma vakti değildir![264] Yezid b. Muaviye'ye bey'at etmelerini Hüseyin'e teklif et.

O ve bütün ashabı bunu yaptıkları zaman, bana bildir. Gereği düşünülür, bu husustaki buyruğum sana gelir!"

Bu yazı kendisine geldiği zaman, Ömer b. Sa'd:

"Ben, zaten, İbn Ziyad'ın sulh ve selamet kabul etmeyeceğini tahmin etmiştim!" dedi.[265]

Bundan sonra, İbn Ziyad'dan Ömer b. Sa'd'a şu yazılı emir geldi:

"İmdi, Hüseyin ve ashabı ile su arasına geril! Temiz, pâk, mazlum mü'minler emîri Osman b. Affan'a yapıldığı gibi, onlar da, sudan bir damla bile tatmayacaklardır!"

Hz. Hüseyin'le Ashabının Susuz Bırakılmaları İçin Tedbir Alınması

Ömer b. Sa'd, İbn Ziyad'ın yazısını alır almaz, beşyüz süvari ile gidip su yolu üzerini tutmasını, Hz. Hüseyin ve ashabı ile su arasına gerilerek onların sudan bir damla bile içmelerine meydan vermemelerini Amr b. Haccac'a* emretti.

Bu hadise, Hz. Hüseyin'in şehadetinden üç gün önce idi.[266]

Abdullah b. Ebi Husayn'ın Küstahlığı ve Akıbeti

Abdullah b. Ebi Husaynü'l-Ezdî, su üzerine inen iri gövdeli leşkerler arasında bulunuyordu.

---

263. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.
264. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.
265. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 254.

* Amr b. Haccac, Hz. Hüseyin'e "Gel!" diye yazı yazanlardandı.

266. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 255, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.

Abdullah b. Ebi Husayn, Hz. Hüseyin'e:

"Ey Hüseyin! Suya mı bakıyorsun? Hiç bakma! O göğün ortasında gibi sana yüksek ve uzaktır! Ona erişemezsin! Vallahi, sen, susuz olarak ölünceye kadar, ondan bir damla bile tadamazsın!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ey Allah'ım! Onu susuz olarak öldür ve temelli yarlıgama!" diye dua etti.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Vallahi, bundan sonra, onu hastalığında ziyaret etmiştim.

Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; onu susamış, su içe ıçe ölen ve suya kanmayan deve hastalığına uğrayarak su içerken görmüşümdür. O durmadan su içiyor, suya kanmıyor, su boğazına duruyor, kusuyor; sonra tekrar içiyor, yine boğazına duruyor ve suyu geri çıkarıyordu!"[267]

Su İçin Yapılan Kavga

Hz. Hüseyin ile ashabının susuzlukları şiddetlenince, Hz. Hüseyin, baba bir kardeşi Abbas b. Ali'yi çağırdı. Onu otuz atlı ve yirmi piyade ile suya gönderdi. Suya gidenlerin yanlarında yirmi kırba vardı.[268]

Nâfi' b. Hilâl, elinde bayrak olduğu halde, onların önünde ilerledi. Suya yaklaştılar.

Amr b. Haccac, Nâfi' b. Hilâl'e:

"Ne için geldin?" diye sordu.

Nâfi' b. Hilâl:

"Bizi men ettiğiniz şu sudan içelim diye geldik!" dedi.

Amr b. Haccac:

"Git, âfiyetle iç!" dedi.

Nâfi' b. Hilâl:

"Hayır! Vallahi, Hüseyin susamış ve ashabından olan kişiler ona bakıp dururlarken, ben ondan bir damla bile içmem!" dedi.

Amr b. Haccac:

"Onların su içmelerine yol yoktur. Çünkü, biz buraya onları sudan men için konulduk!" dedi.

267. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.
268. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 255.

Nâfi' b. Hilâl, piyade arkadaşlarından yakınlarına gelmiş olanlara:

"Kırbalarınızı doldurunuz!" dedi.

Piyadeler kırbalarını doldurmaya koyulunca, Amr b. Haccac ve arkadaşları onların üzerine yürüdüler.

Abbas b. Ali ile Nâfi' b. Hilâl de, Amr b. Haccac ile arkadaşlarına saldırarak onları piyadelere müdahaleden men ettiler; doldurulan su kırbalarının karargâhlarına ulaştırılmasını sağladılar.

Nâfi' b. Hilâl, Amr b. Haccac'ın adamlarından ve Suda' kabilesinden bir adamı kavga sırasında hafifçe mızraklamıştı. Ona mühim birşey yapmadığını sanıyordu. Sonradan, yarası deşilip, adam öldü.[269]

Hz. Hüseyin'in Ömer b. Sa'd'la Geceleyin Buluşup Görüşmeleri

Hz. Hüseyin, Amr b. Karaza b. Ka'bü'l-Ensârî'yi Ömer b. Sa'd'a göndererek:

"Geceleyin benim karargâhımla kendisinin karargâhı arasında benimle bir buluşsun!" dedi.

Ömer b. Sa'd, yirmi atlı ile geldi. Hz. Hüseyin de, onun gibi, yirmi atlı ile geldi.

Hz. Hüseyin, Ömer b. Sa'd ile biraraya geldiği zaman, bir tarafa çekilmelerini ve kendisini Ömer b. Sa'd ile yalnız bırakmalarını ashabına emretti.

Ömer b. Sa'd da adamlarına aynı şekilde emretti.

İki tarafın askerleri, yanlarından, onların ne seslerini, ne de sözlerini işitemeyecek kadar uzaklaştılar.

Hz. Hüseyin ile Ömer b. Sa'd, konuşmaya başladılar. Gecenin bir kısmı geçinceye kadar, konuşmayı uzattılar. Sonra, her biri karargâhlarına ve arkadaşlarının yanlarına döndüler.

Halkın tahmin ve zanlarına dayanarak söylediklerine göre; onlar, aralarında şöyle konuşmuşlardı:

Hz. Hüseyin, Ömer b. Sa'd'a:

"Her ikimiz karargâhımızı burada bırakalım. Sen benimle birlikte Yezid b. Muaviye'nin yanına git!" dedi.

269. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234-235.

Ömer b. Sa'd:

"İyi bil ki, böyle yaparsam evim yıkılır!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ben sana ev yaparım!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"İyi bil ki, arazi ve akarlarım da elimden alınır!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"İyi bil ki, Hicaz'daki mallarımdan, ben sana onlardan daha hayırlısını veririm!" dedi.

Hz. Hüseyin'in bu teklifleri Ömer b. Sa'd'ın pek hoşuna gitmedi.

Herkes, bu hususta, birbirlerinden işittiklerine göre, iyice bilmeden birtakım şeyler söylemeye başladılar.

Rivayete göre; Ömer b. Sa'd Hz. Hüseyin'in bu husustaki tekliflerini kabul etmeyince, Hz. Hüseyin, ona:

"Öyleyse, benim şu teklifimden birini seçip kabul ediniz:

1. Bırakın, ben geldiğim yere dönüp gideyim.

2. Elimi Yezid b. Muaviye'nin eline koyayım. Aramızdaki mesele hakkında gereğini o düşünsün ve hükmünü versin!

3. İsterseniz, beni, Müslüman serhadlarından bir serhada onun yakınlarından birisi olarak gönderin de, cihadla uğraşayım. Ne ben onlara karışayım, ne de onlar bana karışsınlar!" dedi.

Hz. Hüseyin, Ömer b. Sa'd ile üç veya dört kere buluşup konuştu.

Ömer b. Sa'd'ın İbn Ziyad'a Durumu Yazması

Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin ile görüştükten sonra, durumu İbn Ziyad'a bir yazı ile bildirdi ve yazısında şöyle dedi:

"İmdi, hiç şüphesiz, Allah düşmanlık ateşini söndürdü. Sözü biraraya getirdi. Ümmetin işini düzeltti.

İşte, Hüseyin; gelmiş olduğu yere döneceği, yahut cihad için Müslüman serhadlarından göndermeyi uygun göreceğiniz bir serhadda Müslümanlardan bir ferd olarak kendi başına cihadla meşgul olacağı, yahut mü'minler emîri Yezid'e gidip elini eline koyarak aralarındaki meseleyi onun halletmesini isteyeceği hakkında bana söz verdi.

Bunda, sizin için hoşnutluk, ümmet için de iyilik var!"

İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd'ın yazısını okuyunca:

"Bu, kavmine şefkatli olan, valiye öğüt verici kişinin yazısıdır. Evet! Ben de kabul ettim!" dedi.

Şimr'in İbn Ziyad'ı Kışkırtması

Şimr b. Zilcevşen, ayağa kalkarak:

"O, gelip senin yanıbaşındaki toprağına konmuş iken, sen onun dileklerini kabul mü edeceksin?!

Vallahi, o senin eline elini koyup bey'at etmeden memleketinden ayrılacak olursa, onlar kuvvet ve kudrette önde gelir, sen de zaaf ve aczde önde gelmiş olursun.

O bu duruma düştükten sonra, ona imkân ve meydan verme!

O şimdi zaaf ve ümitsizlik içindedir. Kendisi ve ashabı, senin hükmüne boyun eğmelidir. Boyun eğince de, onu ve ashabını cezalandırırsan, cezalandırmaya yetkilisindir. Cezalandırmaz, bağışlarsan, bu da senin elindedir.

Vallahi, bana gelen habere göre; Hüseyin, Ömer b. Sa'd ile iki taraf karargâhı arasında bütün gece oturup konuşuyormuş!" dedi.

İbn Ziyad:

"Evet! Ben de senin reyinde ve görüşündeyim!" dedi.

İbn Ziyad'ın, Hz. Hüseyin Hakkında Ömer b. Sa'd'a Verdiği Son Emir

İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd'a yazdığı son yazısında şöyle dedi:

"İmdi, ben seni Hüseyin'e ne onunla çarpışmaktan kaçınasın, ne onun işini uzatıp durasın, ne selamet ve bekasını dileyesin, ne de benim katımda oturup şefaatçısı ve kayırıcısı olasın diye gönderdim!

Bak! Hüseyin ve ashabı, hükmüme boyun eğer ve teslim olurlarsa, onu ve ashabını acele bana yolla!

Şayet kabule yanaşmazlarsa, üzerlerine yürü, onları öldür! Ölülerinin âzâlarını kes, biç!

Çünkü, onlar bunu hak etmişlerdir.

Hüseyin öldürülürse, onun göğsünü ve arkasını atlara çiğnet!

Çünkü, o asidir ve şakîdir.

Zamanımda ölümünden sonra, bana ondan daha zararlı olan birşey yoktur! Fakat, onu öldüreceğim diye söz vermişimdir! Onu yerine getireceğim!

Sen de onun hakkındaki emrimizi yerine getirirsen, emri dinleyen ve ona boyun eğenlerin mükâfatı ile seni mükâfatlandırırız!

Eğer bunu yapmaktan kaçınırsan, işimizden, leşkerlerimiz arasından ayrıl. Şimr b. Zilcevşen'le leşkerler arasından çekil! Biz ona (Şimr'e) işimizi buyurmuşuzdur!"

İbn Ziyad'ın Şimr'e Direktifi

İbn Ziyad, Şimr b. Zilcevşen'i çağırdı:

"Bu yazıyı Ömer b. Sa'd'a götür. Hükmüme boyun eğmelerini Hüseyin ve ashabına teklif etsin.

Eğer bunu yaparlarsa, onları acele bana göndersin. Emrime boyun eğmekten kaçınırlarsa, onlarla çarpışsın.

Ömer bu emrimi yerine getirirse, sen onu amir olarak dinle ve emirlerine boyun eğ!

Eğer o emrimi yerine getirmekten kaçınırsa, onlarla sen çarpış. Leşkerin başı sensin!

Ömer'in de üzerine sıçrayıp boynunu vur, başını ban gönder!" dedi.

İbn Ziyad'ın Kabul Edilmeyen Emanı

Şimr, İbn Ziyad'dan direktifi ve Ömer'e yazılan yazıyı alıp ayağa kalktığı zaman; Hz. Hüseyin'in kardeşleri Abbas, Abdullah, Cafer ve Osman'ın anneleri Ümmü Benîn'in yeğeni Abdullah orada bulunuyordu.

Abdullah, İbn Ziyad'a:

"Allah valiye iyilikler versin! Kızkardeşimizin oğulları Hüseyin'le birlikte bulunuyorlar. Eğer onlar için bir eman yazılmasını uygun görürsen, yaz!" dedi.

İbn Ziyad "Olur!" deyip katibe emretti. Onlar için bir eman yazıldı.

Abdullah, onu azadlısı Kuzman ile onlara gönderdi.

Kuzman, Kerbelâ'ya gelip onları çağırttı. Onlara:

"Bu emanı size dayınız gönderdi!" dedi.

Gençler:

"Dayımıza selam söyle! Ona de ki:

'Sizin emanınız bize gerekmez!

Allah'ın emanı, bize, Sümeyye'nin oğlunun emanından daha hayırlıdır!'

Şimr'le Ömer b. Sa'd Arasında Geçen Konuşma

Şimr b. Zilcevşen, İbn Ziyad'ın yazısını Ömer b. Sa'd'a verdi.

Ömer b. Sa'd, yazıyı okuyunca:

"Vay, Allah senin cezanı versin, seni evine kavuşturmasın! Sen bana ne kötü haber getirdin!

Vallahi, ona yazmış olduğum şeyi senin de beğenip kabul edeceğini sanıyordum.

Sen işimizi bozdun, karıştırdın!

Biz sulh ve müsâlemet ummuştuk.

Vallahi, Hüseyin teslim olmaz, boyun eğmez! Kişi babasından olur, babasına çeker!" dedi.

Şimr:

"Bana haber ver: Sen şimdi ne yapacaksın? Valinin emrini yerine getirecek misin, onun düşmanını öldürecek misin?

Bunu yapmayacaksan, benimle leşker ve ordugâh arasından çekil!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Hayır! Çekilip yerimi sana vermek, sana ikram etmek yok! Bunu ben idare edeceğim!" dedi.

Şimr:

"Ben de yanında bulunayım mı?" diye sordu.

Ömer b. Sa'd:

"Sen piyadelerin başında bulun!" dedi.[270]

Ölmek Var, Boyun Eğmek Yok!

Ömer b. Sa'd, İbn Ziyad'ın yazısını adamlarından birisiyle Hz. Hüseyin'e gönderdi.[271]

Hz. Hüseyin:

"Ben mi Mercâne'nin oğlunun hükmüne boyun eğeceğim?!

Vallahi, ben bunu hiçbir zaman yapmam!

Onun bu teklifini hiçbir zaman kabul etmem.

---

270. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 235-237.
271. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 254.

Bu yolda şu ölümden daha ötesi var mı? Öyleyse, hoş geldi, safâ geldi ölüm!" dedi.

Bütün Kumandanların ve Halkın Kerbelâ'da Toplanması

Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'in yapılan teklifi reddettiğini İbn Ziyad'a yazıp bildirdi.

İbn Ziyad kızdı. Bütün adamlarını yanına alıp Kûfe'nin yakınında, Şam tarafında bulunan Nuhayla'ya gitti.

Husayn b. Nümeyr'i, Haccar b. Ebcer'i, Şebes b. Rib'î'yi, Şimr b. Zilcevşen'i Ömer b. Sa'd'a yardımcı olmak üzere gönderdi.

Şebes b. Rib'î, hastalığını ileri sürerek, Kerbelâ'ya gitmek istemedi.

İbn Ziyad:

"Sen hastalığını bahane mi ediyorsun? Eğer bizim itaatimizde isen, düşmanlarımızla çarpışmaya git!" dedi.

Şebes, İbn Ziyad'dan bu sözü işitince, hazırlanıp Kerbelâ'ya gitti.[272]

Hâris b. Yezid b. Rüveym de, aynı şekilde hastalığını ileri sürüp gitmek istemedi ise de, Şebes gibi, gitmek zorunda kaldı.

İbn Ziyad, herkesi Hz. Hüseyin'le çarpışmak için Kerbelâ'da topladı.[273]

Kûfelilere bu yolda bol bol mal verdi.[274]

Kûfelilerden, Hz. Hüseyin'le çarpışmaktan hoşlanmayan, kaçınan, geri duran pek az kimseden başka, Kûfe'de kalan olmadı. Hepsi Kerbelâ'ya gitti.

İbn Ziyad, Süveyd b. Abdurrahmanü'l-Minkarî'yi süvarilerle Kûfe'ye gönderdi.

Kûfe'de dolaşarak, geri kalanlardan kimi bulursa getirmesini ona emretti.

Süveyd, Kûfe kabileleri arasında dolaşırken Şamlılardan bir adam buldu ki, Kûfe'ye miras almak için gelmişti. Adamı yakalayıp İbn Ziyad'a gönderdi.

---

272. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 3, s. 217.
273. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 254.
274. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.

İbn Ziyad emretti, adamın boynu vuruldu.

Kûfe halkı, bunu görünce, Kerbelâ'ya döküldüler![275]

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in yanına gizlice gitmek isteyenlere mani olmak üzere, köprüyü de tutturdu.[276]

Ömer b. Sa'd'ın Ordusuna Hazır Ol Emrini Vermesi

Sa'd b. Ubeyde der ki:

"Bizim Ömer b. Sa'd ile su başında su içtiğimiz sırada, bir adam geldi. Ömer b. Sa'd'a:

'Sana, İbn Ziyad, Cüveyriye b. Bedrü't-Temîmî'yi gönderdi. Eğer Hüseyin ve ashabı ile çarpışmaktan kaçınırsan, boynunun vurulmasını ona emretti!' dedi.

Ömer, bunu işitince, hemen atına sıçrayıp bindi. Sonra, silahlarını getirtti ve kuşandı."[277]

Hz. Hüseyin ile yanındakilere karşı bölüklere ayrılmaları için, birlik kumandanlarına seslendi.

Muharrem ayının dokuzuncu Perşembe günü, Cuma gecesi, çarpışmak için hazırlandılar.[278]

Şimr'in Himaye Teklifini Abbas, Cafer ve Osman'ın Reddetmeleri

Şimr b. Zilcevşen, Hz. Hüseyin'in ashabının yanına doğru vardı:

"Kızkardeşimizin oğulları nerededir?" diye sordu.

Hz. Ali'nin oğulları Abbas, Cafer ve Osman, Şimr'in yanına varıp:

"Bizi ne için çağırdın? Bizden ne istiyorsun?" dediler.

Şimr:

"Ey kızkardeşimin oğulları! Sizlere eman verilmiştir!" dedi.

Bu yiğitler:

"Sana da, senin emanına da Allah lânet etsin!

Sen bizim gerçekten dayımız olsaydın, bize eman verip de Resûlullah'ın oğluna eman vermemezlik eder miydin?" dediler.

Şimr'in eman ve himayesini reddettiler.

---

275. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, c. 254-255.
276. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.
277. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 222.
278. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, c. 256.

Kûfe Leşkerinin Harekete Geçmesi

Ömer b. Sa'd:

"Ey Allah'ın süvarileri! Hayvanlarınıza bininiz!" diye seslendi.

Süvariler hayvanlarına bindiler.

İkindi namazından sonra, Hz. Hüseyin ve ashabına doğru ilerlediler.

Hz. Hüseyin, çadırının önüne oturmuş, dizlerini dikmiş, kılıcını dizlerinin altından geçirerek iki ellerini kavuşturmuş, başını dizlerinin üzerine doğru eğmiş, uyukluyordu.

Hz. Hüseyin'in yakınında bulunan kızkardeşi Hz. Zeyneb, bir ses işitti.

"Ey kardeşim! Yaklaşan sesleri işitmiyor musun?" dedi.

Hz. Hüseyin başını kaldırdı:

"Resûlullah Aleyhisselamı rüyada gördüm. Bana, 'Sen bize dönecek, geleceksin!' buyurdu" dedi.

Hz. Zeyneb:

"Vay bizim başımıza gelenlere!" diyerek ellerini yüzüne vurmaya başlayınca, Hz. Hüseyin:

"Size âh, vâh etmek yaraşmaz!

Ey kardeşciğim! Sus! Rahmân olan Allah sizi rahmetiyle esirger!" dedi.

Abbas b. Ali, Hz. Hüseyin'e:

"Kardeşim! Kûfe leşkeri sana doğru geliyor!" dedi.

Hz. Hüseyin, doğrulup kalktı:

"Ey Abbas! Atıma bin, şu leşkere doğru var. Onlara:

'Maksadınız nedir? Ne istiyorsunuz?' de!

Bize doğru ne için geldiklerini kendilerinden sor!" dedi.

Abbas, içlerinde Züheyr b. Kayn ve Habîb b. Muzâhir bulunan yirmi atlı ile onlara karşı vardı.

"Maksadınız nedir? Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Hükmüne boyun eğmenizi size teklif etmemiz, kabul etmediğiniz takdirde üzerinize yürümemiz için validen emir geldi bize!" dediler.

Abbas b. Ali:

"Acele etmeyiniz! Ebu Abdullah'ın yanına dönüp, söylediğiniz şeyleri kendisine arzedeyim!" dedi.

Durdular. Sonra da:

"Git, onun yanına var. Bunu kendisine bildirdikten sonra, bizim yanımıza gel. Ne söylediğini bize bildir!" dediler.

Abbas b. Ali, koşarak Hz. Hüseyin'in yanına geldi ve durumu ona bildirdi.

Züheyr b. Kayn'ın Kûfelilere Hitabı

Hz. Hüseyin'in ashabı, Hz. Hüseyin'in başına toplanıp Kûfeliler hakkında konuşmaya başladılar.

Habîb b. Muzâhir, Züheyr b. Kayn'a:

"İstersen, Kûfelilerle bir konuş, onlara istediğini söyle!" dedi.

Züheyr, Habîb'e:

"Buna önce sen başla. Onlarla ilk konuşan sen ol!" dedi.

Bunun üzerine, Habîb b. Muzâhir, Kûfelilere:

"Vallahi, yarın sabah Peygamber Aleyhisselamın zürriyetini, torunlarını ve amca çocuklarını öldürmek için onların üzerlerine gelen, yürüyen bir kavim, Allah katında ne kötüdür!

Halbuki, şu şehir halkı, seherlerde uyanık bulunur, ibadet ve tâata koyulur, Allah'ı çok çok zikreder dururlardı!" dedi.

Mektup gönderip Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye davet edenlerden Azre b. Kays, Habîb'e:

"Sen nefsini gücün yettiği kadar temize çıkardın, övdün!'" dedi.

Züheyr b. Kayn, Azre'ye:

"Ey Azre! Allah, hiç şüphesiz, Hüseyin'i temizlemiş ve doğru yola erdirmiştir. Sen Allah'tan kork ey Azre! Ben sana hayırlı öğüt vericilerdenim.

Allah aşkına ey Azre! Temiz, pâk canların öldürülmesinde, dalâlet ehli olanlara, bâri sen yardımcı olma!" dedi.

Azre:

"Ey Züheyr! Sen bizim yanımızda iken, şu Ehl-i Beyte taraftar olanlardan değildin. Ancak, Osman taraftarı idin!?" dedi.

Züheyr:

"Sen benim şu durduğum yerde onlardan olduğumu istidlâl ve isbata kâdir olabilir misin?

Vallahi, ben [senin gibi] ona [Hz. Hüseyin'e] hiçbir zaman 'Gel!' diye bir yazı yazmadım.

Ona hiçbir zaman senin gibi 'Gel!' diye bir elçi de göndermedim.

Ben ona hiçbir zaman senin gibi 'Yardım edeceğim!' diye bir vaadde de bulunmadım.

Fakat, yol aramızı birleştirdi. Bizi biraraya getirdi.

Onu görünce, Resûlullah Aleyhisselamı ve Hüseyin'in onun yanındaki mevkiini düşündüm.

Düşmanlarının ve sizin cemaatinizin onun üzerine yürüyeceklerini anladım.

Ona yardım etmeyi ve onun ashabı arasında bulunmayı, Allah'ın haklarından ve Resûlünün haklarından kaybettiğiniz hakları korumak için kendimi onun yanında bulundurmayı uygun gördüm!" dedi.

Çarpışmanın Ertesi Sabaha Bıraktırılması

Abbas b. Ali, koşarak Kûfelilerin yanına vardı ve:

"Ey bizim üzerimize yürümek isteyen insan yığını! Ebu Abdullah Hüseyin b. Ali, bu işi düşünmek üzere bu akşam sizin geri dönmenizi istiyor!

'Eğer sizinle onun arasındaki iş hakkında bir konuşma olmazsa, inşaallah sabah çıktığımızda buluşuruz. Eğer istediğiniz, pazarlık ettiğiniz işi kabul edersek, yanınıza geliriz. İstediğinizi hoş bulmaz, kabul etmezsek, reddederiz!' diyor" dedi.

Abbas b. Ali, bu gece böylece Kûfelileri Hz. Hüseyin'in üzerinden geri çevirmekle, ona vereceği emri verdirmek, ev halkına yapacağı vasiyetini yaptırmak imkânını sağlamak istemişti.

Abbas b. Ali onların yanına bu haberle varınca, Ömer b. Sa'd:

"Ey Şimr! Bu hususta senin görüşün nedir?" diye sordu.

Şimr:

"Senin bu husustaki görüşün nedir? Sen emîr ve başkumandansın. Görüş de, senin görüşündür!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Ben böyle olmamayı isterdim" dedikten sonra, halka yöneldi ve:

"Sizler ne düşünüyorsunuz? Sizin bu husustaki görüşünüz nedir?" diye sordu.

Amr b. Haccac:

"Sübhânallah! Vallahi bunların yerinde (üzerlerine yürüyeceğin asi) Deylem halkı olsalar ve sonra da şu yerde senden bir dilekte bulunsalardı, sen onların dileklerini kabul etmek isterdin!" dedi.

Kays b. Eş'as:

"Vallahi, onlar yarın sabahleyin seninle çarpışmaya kalkıncaya kadar ne isterlerse kabul etmelisin!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Vallahi, çarpışma yapacaklarını bilseydim, onları akşama bile geciktirmez, bırakmazdım!" dedi.

Abbas b. Ali Ömer b. Sa'd'a yapacağı teklifleri yapıp Hz. Hüseyin'in yanına gelince, Hz. Hüseyin:

"Onların yanına tekrar dön! Ömer onları akşamleyin üzerimize yürümekten çekip yarın sabaha kadar geciktirmeye kâdirse, geciktirsin. Bu da, gece Rabbimize namaz kılmamız, dua etmemiz, O'nun mağfiretini dilememiz içindir.

Ömer benim Allah'a ibadeti, O'nun Kitabını okumayı, O'na çok dua ve istiğfarda bulunmayı sevdiğimi bilir!" dedi.

Hz. Hüseyin'in Ashabına Hitaben Yaptığı Konuşma ve Onlara Bir Teklifi

Hz. Hüseyin'in oğlu Aliyyü'l-Asgar (Zeynelâbidîn) der ki:

"Ömer b. Sa'd tarafından gönderilen elçi bize geldi. Sesi işitilecek gibi bir yerde dikilip:

'Biz sizi yarın sabaha bıraktık. Eğer teslim olur, boyun eğerseniz, sizi alıp valimiz İbn Ziyad'a götüreceğiz.

Eğer teslim olmaktan kaçınırsanız, sizi bırakıcı değiliz!' diyerek seslendi.

Ömer b. Sa'd böyle çarpışmaktan geri durunca, babam Hüseyin ashabını topladı.

Bu, akşama yakın bir sırada idi.

Ben onların konuşmalarını işitecek kadar yakınlarında bulunuyordum ve hasta idim. Babamın ashabına söylediklerinin hepsini işittim.

Babam şânı yüce olan Allah'a senânın en güzeliyle senâda bulunduktan ve O'na bollukta ve darlıkta hamdettikten sonra, onun:

'Ey Allah'ım! Bizi peygamberlikle; bize Kur'ân-ı Kerîm'i öğret-

mekle; bizi dinde, dinî ilimlerde fakîh, derin bilgili ve anlayışlı kılmakla; bize hakkı işitecek kulaklar, hakkı görecek gözler, hakkı duyacak kalbler vermekle; ve bizi müşriklerden yapmamakla şereflendirdiğinden dolayı Sana hamdederim!

İmdi, benim ashabımdan daha ileri, daha hayırlı bir ashab; benim Ehl-i Beytimden de daha iyi, daha saygılı bir Ehl-i Beyt bilmiyorum!

Allah sizin hepinizi benden dolayı hayırla mükâfatlandırsın!

İyi biliniz ki; ben yarınki günümüzün sabahında şunların bize muhakkak saldıracaklarını ve düşmanlıklarını yapacaklarını sanıyorum!

Benim hakkınızdaki görüşüm ve kararım şudur:

Hepiniz beni bırakıp gidiniz! Benden dolayı sizi bağlayan bir ahd, size bir vebal yoktur!

Bu gece karanlığı sizi bürüyünce, geceyi deve edininiz, geceden faydalanarak birer tarafa savuşup gidiniz!' dediğini işittim."

Dahhâk b. Abdullah ile Mâlik b. Nadru'l-Erhab Hz. Hüseyin'in yanına geldiler. Selam verip oturdular.

Hz. Hüseyin onları selamlarını aldı ve kendilerine "Hoşgeldiniz!" dedi. Ne için geldiklerini sordu.

"Sana selam verelim. Senin için Allah'tan âfiyet ve selamet dileyelim. Sana verilen sözü konuşalım. Kûfelilerin haberini, seninle çarpışmak için toplandıklarını sana bildirelim ve seninle konuşalım diye geldik!" dediler.

"Allah bana yeter. Ne güzel Vekildir O!

Sizi bana yardım etmekten alıkoyan nedir?" dedi.

Mâlik b. Nadr:

"Benim üzerimde borç ve geçimleriyle mükellef bulunduğum çoluk çocuk var!" dedi.[279]

Hz. Hüseyin:

"Üzerinde borç olan, yanımda çarpışmasın!" dedi.[280]

Mâlik b. Nadr:

"Sen yanından ayrılıp gitmemi bana helâl ettiğinde, ben seninle birlikte çarpışmak imkânını bulamayacağım, sana faydalı ola-

---

279. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 237-239.
280. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 202.

mayacağım, düşmanların tecavüzlerini senden def edemeyeceğim demektir. Bu nasıl olur?" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Senin hakkında helâldir. Gece olup şu gece sizi bürüyünce, onu deve edininiz, ondan faydalanınız. Sizden her bir adam Ehl-i Beytimden birinin elini tutup—Allah darlıktan kurtarıncaya kadar—köylerinize, şehirlerinize doğru dağılıp gidiniz.

Bu kavim ancak beni isterler. Onlar, beni ele geçirip öldürecek olurlarsa, benden başkasını istemeleri, aramaları havadan ibarettir!" dedi.

Hz. Hüseyin'in Teklifine Verilen Cevaplar

Hz. Hüseyin'in kardeşleri, oğulları, kardeşinin oğulları ve Abdullah b. Cafer'in oğulları:

"Biz senden sonraya kalıp da ne yapacağız?

Allah bize hiçbir zaman onu göstermesin!" dediler.

Bu sözü onlardan ilk söyleyen, Abbas b. Ali idi.

Sonra da öbürleri böyle söylediler.

Hz. Hüseyin:

"Ey Akîl oğulları! Size Müslim'in öldürülmesi yeter! Gidiniz, size izin verdim!" dedi.

Akîl oğulları:

"Biz seni burada bırakıp da, halka:

'Biz büyüğümüzü, efendimizi, amcaların hayırlısı olan amcalarımızın oğullarını bırakıp geldik! Onlarla birlikte ok atmadık, onlarla birlikte mızrak saplamadık, onlarla birlikte kılıç sallamadık. Onların ne yaptıklarını bilmiyoruz' mu diyeceğiz?!

Hayır! Vallahi, biz bunu yapamayız!

Fakat, bizim yapacağımız; canlarımızı, mallarımızı, çoluk ve çocuklarımızı sana feda etmek, seni geldiğin yere götürünceye kadar, senin yanında çarpışmaktır!

Senden sonra yaşamanın Allah belâsını versin!" dediler.

Müslim b. Avsece ayağa kalktı ve:

"Biz mi seni bırakıp, senin yanından ayrılıp gideceğiz?!

Biz senin hakkını edâ etmeyip de Allah katında ne özür beyan edeceğiz?

Vallahi, mızrağımı onların göğüslerinde kırmadıkça, kılıcımı iki elimle kavrayıp onları kılıcımla kesip biçmedikçe, senden ayrılmam!

Yanımda silah kalmayacak olursa, onlara taş atarak senin yanında ve seninle birlikte ölünceye kadar çarpışırım!" dedi.

Sa'd b. Abdullahu'l-Hanefî:

"Vallahi, senin hakkında Allah ve Resûlullah 'Biz, onu koruduk!' diye gaibden bildirmedikçe, seni yalnız bırakmayız ve senin yanından ayrılmayız!

Vallahi, öldürüleceğimi, sonra diriltileceğimi, sonra diri olarak yakılıp eritileceğimi ve bunun bana yetmiş kere yapılacağını da bilsem, senin yanında ölümüme kavuşuncaya kadar, senden ayrılmam! Ben bunu nasıl yapabilirim ki?

O ancak bir kere ölmekten ibarettir.

Bunda bitmez, tükenmez, temelli bir şeref vardır!" dedi.

Züheyr b. Kayn:

"Vallahi, ben şu öldürülmeyi senden ve senin Ehl-i Beytinden olan şu gençlerden Allah'ın kaldırması, gidermesi için bu uğurda öldürülmemi, sonra diriltilmemi, sonra öldürülmemi, hatta bin kere öldürülmemi arzu ederdim!" dedi.

Hz. Hüseyin'in ashabından bir topluluk da, bu mevzuda birbirlerininkine benzeyen konuşmalar yaptılar ve:

"Vallahi, biz Senden ayrılmayacağız. Canlarımızı Senin uğrunda feda edeceğiz! Seni, önünde, göğüslerimiz ve yüzlerimizle koruyacağız!" dediler.

Hz. Hüseyin'in Hz. Zeyneb'i Teselli Etmesi ve Savaş İçin Tedbir Alması ve Hazırlanması

Hz. Hüseyin'in hasta olan oğlu Ali der ki:

"Yatsı vakti oturuyordum. Halam Zeyneb de yanımda bulunuyor, hastalığıma bakıyordu. Babam, yanımdan ayrılıp kendi çadırındaki ashabının yanına gitti. Ebu Zerri'l-Gıfârî'nin azadlısı Huveyy de yanında idi. Huveyy, kılıcını biliyor ve eğrisini doğrultuyordu.

Babam:

'Ey zaman! Üf! Bıktım senin arkadaşlığından!

Senin nice sabah ve akşamlarına sahip ve talip olanlar, ölmüş gitmişlerdir.

Zaten, zaman iyi ve salih kişileri tüketmeye doymaz.

İşler ancak Celîl olan Allah'a rücu eder.

Her canlı ahiret yoluna çekilir gider!' diyordu.

Bunu iki-üç kere tekrarlayınca, babamın bununla ne demek istediğini anladım. Hıçkırmaya başladım. Gözyaşlarımı tuttum. Salmayıp susmayı tercih ettim. Üzerimize bir belânın gelip çattığını anladım.

Halam Zeyneb de, benim işittiklerimi işitmişti. Kadınlar yufka yürekli, sabırsız olur, üzüntülerini içlerinde tutamazlar, üstlerini başlarını çeker, yırtar, açarlar.

Halam:

'Eyvâh! Kayboldu o!

Ne olur ölüm! Beni öldür de, bu gün hayatıma son ver!

Anam Fâtıma, babam Ali, kardeşim Hasan.. hepsi öldüler!

Geriye artanlar, artıklar kaldı!' diyordu.

Babam Hüseyin, ona baktı.

'Ey kardeşim! Şeytan senin usluluğunu gidermesin!' dedi.

Halam:

'Babam, anam sana kurban olsun ey Ebu Abdullah! Ben kendimi sana feda etmek istiyorum!' dedi.

Tasaları geri geldi, gözleri yaşla doldu.

Babam, ona:

'Geceleyin bağırıp çağırmayı bıraksan da, biraz yatıp uyusan olmaz mı?' dedi.

Halam:

'Yazık oldu bana! Demek sen gasbolundun gittin? Bu, benim kalbimi yaraladı. Çok ağır ve çetin geldi bana!' diyerek ellerini yüzüne vurmaya, üstünü başını yırtmaya başladı. En sonunda, bayılıp arkası üzerine yıkıldı.

Babam Hüseyin, onun yanına vardı. Yüzüne su serpti. Ayılınca, ona:

'Ey kardeşim! Allah'tan kork! Sen Allah'ın öğrettiği şekilde musibete katlan: İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn, de!

İyi bil ki; yeryüzü halkı hep ölürler, gök halkı kalırlar.

Yeri kudretiyle yaratan, yarattıklarını öldükten sonra dirilten, bir ve tek olan Allah'ın zâtından başka herşey yok olucudur.

Babam benden hayırlı idi. Annem de benden hayırlı idi. Kardeşim de benden hayırlı idi.

Benim için de, onlar için de ve her Müslüman için de, Resûlullah güzel bir örnektir!' diyerek, ona böyle ve buna benzer daha başka sözlerle sabır tavsiye ettikten sonra

'Ey kardeşim! Sana and veriyorum. Yeminimden çekin de, ben öldüğüm zaman benim için üstünü başını yırtma, yüzünü tırmalama! Benim için âh vâh! etmeyi, helâk olmayı bırak!' dedi.

Onu getirip yanıma oturttu. Kendisi, ashabının yanına gitti. Çadırlarını birbirlerine yaklaştırmalarını, çadır iplerini birbirlerine geçirip dolaştırmalarını, çadırlar arasında, düşmanlarını tek yönden karşılayacak şekilde çıkış kapısı bırakmalarını onlara emretti."[281]

Çadırların arkalarına çukurlar, hendekler kazılıp içlerine bol miktarda odun, kamış doldurulması, gerektiğinde tutuşturularak arkadan gelinip girilmez hale getirilmesi, düşmana karşı çadırların önünde bulunulması da, Hz. Hüseyin'in ashabına verdiği emirler arasında idi.[282]

Kerbelâ'da Son Gecede Bir Kûfeli ile Yapılan Münakaşa

Dahhâk b. Abdullahu'l-Mışrakî der ki:

"Gece olunca, Hüseyin ve ashabı, bütün gece namaz, istiğfar, Allah'a dua ve niyazla meşgul oldular. Kûfelilerin bizi gözetmekle vazifelendirilen süvarileriyle karşılaştık.

O sırada, Hüseyin de:

'O küfredenler, kendilerine zaman ve meydan vermemizi kendileri için sakın hayırlı sanmasınlar.

Onlara fırsat verişimiz, ancak günahlarını arttırmaları içindir.

Onlara hor ve hakir edici bir azap vardır.

Allah mü'minleri üzerinde bulunduğunuz şu halde bırakacak değildir.

281. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 239-240.
282. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 256.

Nihayet, murdarı temizden ayıracaktır' [Âl-i İmran: 178-179] âyetlerini okuyordu.

Bizi gözetleyen süvarilerden, bunu işiten bir adam:

'Kâbe'nin Rabbine andolsun ki; biz temiz olanlardanız ve sizlerden ayrılmışızdır!' dedi.

Ben, onun kim olduğunu tanıdım. Arkadaşım Büreyr b. Hudayr'a:

'Kimdir bu, bilir misin?' dedim.

Büreyr:

'Hayır! Bilmiyorum!' dedi.

'Bu, Ebu Harbü's-Sebiî Abdullah b. Şehr'dir. Üzerine geleni boşa giderir. Eşraftandır. Cesaretlidir ve atılgandır.

Saîd b. Kays, onu arada sırada işlediği suçlardan dolayı hapsederdi' dedim.

Büreyr b. Hudayr, ona

'Ey fâsık! Allah seni mi temiz olanlardan yapacak?' diyerek çıkıştı.

Ebu Harb:

'Sen kimsin?' diye sordu.

Büreyr:

'Ben Büreyr b. Hudayr'ım!' dedi.

Ebu Harb:

'Sen vallahi helâk olacaksın! İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn diye tâziye etmek bana düşecektir!

Sen vallahi helâk olacaksın ey Büreyr!' dedi.

Büreyr:

'Ey Ebu Harb! Büyük günahlarından dolayı Allah'a tevbe etmen gerekmez mi?

Vallahi, temiz ve pâk olanlar biziz, biz! Siz ise, pis ve murdar olanlarsınız! Ben buna şahitlerdenim!' dedi.

Ben de, Ebu Harb'e:

'Yazıklar olsun sana! Sen kendin için faydalı olanı bilmez misin?

Allah senin her husustaki görüşünün belâsını versin! Sen sefih bir adamsın!' dedim.

Bunun üzerine, Ebu Harb yanımızdan ayrılıp gitti. Bizi geceleyin süvarilerden Azre b. Kays gözetledi. Kendisi, süvari kumandanı idi."

Ömer b. Sa'd'ın Ordusunu Harp Nizamına Koyması

1. Ömer b. Sa'd, Kûfe'nin Medineliler kabilesi halkının üzerine Abdullah b. Züheyr b. Süleymü'l-Ezdî'yi,
2. Mezhic ve Esed kabileleri halkının üzerine Abdurrahman b. Ebu Sebretü'l-Hanefî'yi,
3. Rebîa ve Kinde kabileleri halkı üzerine Kays b. Eş'as'ı,
4. Temîm ve Hemedan kabileleri halkının üzerine Hürr b. Yezid'i kumandan tayin etti.

Hürr b. Yezid'den başka, bunların hepsi, Hz. Hüseyin'in şehadeti cinayetine katıldılar.

Hürr onlardan ayrıldı ve Hz. Hüseyin'in yanında çarpışarak şehit oldu.

5. Sağ kol kumandanlığına Amr b. Haccac'ı,
6. Sol kol kumandanlığına Şimr b. Zilcevşen'i tayin etti.
7. Azre b. Kaysü'l-Ahmesî'yi süvarilerin başına geçirdi.
8. Şebes b. Rib'î'yi piyadelerin başına getirdi.
9. Sancağını azadlısı Züveyd'in eline verdi.

Ömer b. Sa'd; 10 Muharrem Cuma günü sabah namazını kıldıktan sonra leşkerini harekete geçirdi.

Hz. Hüseyin'in Ashabını Savaş Nizamına Koyması

Hz. Hüseyin de, ashabıyla birlikte sabah namazını kıldıktan sonra, ashabını savaş nizamına koydu.

Yanında otuziki atlı, kırk piyade vardı.

1. Züheyr b. Kayn'ı sağ koldaki ashabının başına,
2. Habîb b. Muzâhir'i sol koldaki ashabının başına geçirdi.
3. Sancağını Abbas b. Ali'ye verdi.

Kûfelilerin arkadan gelmeleri ihtimalini gözönünde tutarak, çadırların arkalarına odun ve kamış yığıp ateşlemelerini emretmişti.

Yakılacak ateşler için geceden çukurlar kazılmış, içlerine odun ve kamışlar doldurulmuş, bu suretle arkaları emniyet altına alınmış bulunuyordu.

Hz. Hüseyin'in Ölüm Temizliği Yapması

Kûfelilerin harekete geçmeye hazırlandıkları sırada, Hz. Hüseyin, kendisi için bir çadır kurulmasını emretti. Büyük bir çanak

içinde misk getirildi. Sonra, çadırın içine girdi. Hamam otuyla temizlik yaptı.

Abdurrahman b. Abdi Rabbih ile Büreyr b. Hudayr, çadırın kapısı önünde beklediler.

Abdurrahman ile Büreyr, omuz omuza bulunuyorlardı.

Bunlar, Hz. Hüseyin'den sonra, temizlik için çadırın içine koşuştular.

Büreyr, Abdurrahman'a şaka yaptı.

Abdurrahman, ona:

"Şakayı bırakalım! Vallahi, şu saatte bu şaka bâtıl ve boş birşeydir!" dedi.

Büreyr:

"Vallahi, kavmim bilirler ki; ben ne gençlikte, ne de olgunluğumda bâtıl, boş şeyi sevmemişimdir.

Fakat, vallahi, biz kavuşacağımız şeyle müjdelenmişiz, sevinçliyiz.

Vallahi, bizimle Cennet nimetleri arasında ancak şu kavmin üzerimize kılıçlarıyla eğilmeleri vardır!

Ben onların kılıçlarıyla üzerimize eğilivermelerini özlüyorum!" dedi.

Hz. Hüseyin temizlenip çadırdan çıktıktan sonra, bunlar da girip temizlik yapılar.

Hz. Hüseyin'in Allah'a Münacatı ve Kûfelilere Son Hitabı

Hz. Hüseyin hayvanının üzerine bindi. Bir mushaf getirtip önüne yerleştirdi.

Kûfeli süvariler, Hz. Hüseyin'e doğru ilerlemeye başlayınca, Hz. Hüseyin ellerini göğe doğru kaldırdı ve:

"Ey Allah'ım! Her üzüntüde, sıkıntıda en sağlam güvencim, her darlıkta ümidim Sensin!

Hakkımdaki her işte benim en sağlam güvenç ve dayancım Sensin!

Senin indirdiğin musibetlerden kalbe zaaf verecek, tedbirler azalıp yetişmeyecek, dostlar, arkadaşlar bırakıp ayrılacak, düşmanlar sevinecek ne kadar musibet ve kederler varsa, ben onların

hepsinden şikâyetimi yalnız Sana arzeder, Senden başkasından yüzçevirir, Seni ister ve Sana yönelirim!

Bütün darlıkta tasaları kaldıracak, açacak Sensin!

Her nimetin verici ve yönelticisi, her iyiliğin sahibi, her dilek ve isteğin en son varıp dayanacağı Sensin!" diyerek Allah'a dua etti.

Kûfe leşkerleri çadırlara yaklaştıkları zaman, çukurlara doldurulmuş bulunan odun ve kamışlar tutuşturulmuş, alev alev yanmakta idi.

Kûfeli süvarilerden biri koşarak geldi. Çadırların arkalarında ateş ocaklarının alevlendiğini görür görmez, hiç konuşmadan geri döndü. Avazının çıktığı kadar:

"Ey Hüseyin! Kıyâmet gününden önce, dünyada Cehennem ateşini istemekte acele ettin!" diyerek bağırdı.

Hz. Hüseyin:

"Kimdir bu adam? Şimr b. Zilcevşen'e benziyor?" dedi.

"Evet! Allah sana iyilikler versin! Bu, odur!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Ey keçi çobanı olan kadının oğlu! Cehennem ateşinde yanmaya sen daha elverişli ve müstahaksın!" dedi.

Müslim b. Avsece:

"Ey Resûlullah'ın oğlu! Sana kurban olayım! Ben şuna bir ok atmayayım mı? Cebbarların büyüklerinden olan o fâsıka ok atma fırsatı belki bir daha benim elime geçmez, düşmez!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Atma! Çünkü, onlarla çarpışmayı önce ben başlatmak istemiyorum!" dedi.

Hz. Hüseyin'in yanında Lâhık diye anılan atı bulunmakta ve ona oğlu Ali binmekte idi.

Kûfe leşkerleri yaklaşınca, Hz. Hüseyin hayvanını istedi. Onun üzerine bindikten sonra, en yüksek sesiyle, herkese duyuracak derecede seslendi:

"Ey insanlar! Sözlerimi dinleyiniz! Sizin için, üzerime düşen va'z u nasihat hakkını yerine getirinceye, yanınıza gelişimdeki mazeretimi size bildirinceye kadar bekleyiniz, üzerime yürümekte acele etmeyiniz. Eğer mazeretimi kabul ve sözlerimi tasdik eder, benim hakkımda insaf ve adaletle hüküm verirseniz, bununla ahiret

saadetine erersiniz ve benim üzerime yürümeye de yol bulmak sizin için mümkün olmaz!

Şayet mazeretimi kabul etmeyecek, hakkımda kendiliğinizden insaf ve adaletle hüküm veremeyecek iseniz, (Hz. Nuh'un kavmine dediği gibi, ben de size):

'Siz ve ortaklarınız toplanıp artık ne yapacağınızı kararlaştırınız. O suretle ki, bu yapacağınız iş size sonradan hiçbir tasa ve pişmanlık vermiş olmasın. Yapacağınızı açıkça yapınız, gizlemeyiniz. Sonra da, hükmünüzü bana icra ediniz!' [Yûnus: 71] derim.

(Dedem Resûlullah'ın kavmine dediği gibi, ben de size) 'Hiç şüphesiz, benim velîm, benim yardımcım ve sahibim, o Kitabı indirmiş olan Allah'tır ve O, bütün salihlere de velîlik ediyor' [A'râf: 196] derim" dedi.

Hz. Hüseyin'in bu sözlerini kızkardeşleri işitince, feryada ve ağlamaya başladılar Kızları da ağlayarak seslerini saldılar.

Hz. Hüseyin:

"İbn Abbas haklı imiş. O, beni kadınlarla yola çıkmaktan men etmişti" dedikten sonra, kardeşi Abbas b. Ali ile oğlu Ali'ye:

"Şimdi onları susturunuz. Andolsun ki; onlar ağlamalarını çoğaltacaklardır!" dedi.

Abbas ile Ali, onların susmaları için yanlarına gittiler.

Ağlamaları kesilince, Hz. Hüseyin, Allah'a hamd ü senâ ve O'nu lâyık olduğu üzere zikr etti.

Muhammed Aleyhisselama, meleklere ve peygamberlere salât ü selam getirdi.

Dahhâk b. Abdullahü'l-Mışrakî der ki:

"Vallahi, ben ne ondan önce, ne de ondan sonra, hiçbir konuşmacıdan ondan dinlediğim sözler kadar belâğatlı sözler dinlememişimdir.

Sonra, o, söze şöyle başladı:

'İmdi, benim nesebimi bir araştırınız, bakınız ki; ben kimim? Sonra, vicdanınıza dönünüz de, onun kırgınlığını giderip kendinizden hoşnut etmeyi düşününüz.

Hele bir düşününüz ki; beni öldürmek, haram ve mahfuz olan kanımı dökmek size helâl olur mu?

Ben, Peygamberiniz Aleyhisselamın kızının oğlu değil miyim?

Ben, Peygamberinizin vasîsi ve amcasının oğlu ki, o, Allah'a iman ve Resûlullah'ı Rabbinden getirdikleri şeylerde tasdik edenlerin ilki idi; onun oğlu değil miyim?

Şehitler seyyidi Hamza, benim babamın amcası değil midir?

Çift kanatlı şehit Cafer, benim amcam değil midir?

Resûlullah Aleyhisselamın, benim ve kardeşim hakkındaki, 'Bunlar, Cennetlik gençlerin iki seyyididir!' hadisi size erişmedi mi?

Vallahi; yalancıya ve yalancının ev halkına Allah'ın gazaplandığını ve bunda ihtilafa düşenleri hüsrana uğrattığını bileliden beri, ben herhangi bir yalan sözü söylemeye niyet ve tenezzül etmemişimdir.

Eğer söylediğim hadiste beni tasdik ediyorsanız, ki onun hak ve gerçek olduğunda şüphe yoktur, ne âlâ!

Yok, beni yalanlıyor, bana inanmıyorsanız, bunu kendilerinden sorup öğrenebileceğiniz zâtlar vardır aranızda.

Câbir b. Abdullahu'l-Ensârî'ye, yahut Ebu Saîdi'l-Hudrî'ye, yahut Sehl b. Sa'dü's-Sâidî'ye, yahut Zeyd b. Erkam'a, yahut Enes b. Mâlik'e sorunuz!

Onlar, Resûlullah Aleyhisselamın benim ve kardeşim hakkındaki bu hadisini kendisinden işittiklerini size haber vereceklerdir.

Benim hakkımdaki bu hadis de mi kanımı dökmekten sizi alıkoymayacak, size engel olmayacaktır?!" dedi.

Şimr b. Zilcevşen:

"O ancak tek lehçe ile (Kureyş lehçesiyle) Kur'ân okuyarak Allah'a ibadet etmesini bilir! Ne söylediğini de bilseydi!" diyerek mırıldandı.

Habîb b. Muzâhir:

"Vallahi, ben onun yetmiş lehçe ile (yani her lehçe ile) Kur'ân okuyarak Allah'a ibadet ettiğini görüyorum!

Ben şehadet ederim ki; sen onun söylediklerini anlayamamakta doğru ve mâzursun. Çünkü, gerçekleri anlamaman için, Allah senin kalbini mühürlemiştir!" dedi.

Hz. Hüseyin, onlara hitaplarına devamla:

"Haydi, siz bu hadisin doğruluğunda şüphe ettiniz.

Benim, Peygamberinizin kızının oğlu olduğumda şüphe edebilir misiniz?

Vallahi, doğu ile batı arasında, sizlerden veya sizin başkalarınızdan, Peygamberin kızının oğlu olarak benden başkası yoktur.

Ben, hâssaten, sizin Peygamberinizin kızının oğluyum!

Bana haber veriniz; ben sizlerden birisini öldürdüm de, o ölüden dolayı mı?

Yahut birinizi vurup yaraladım da, onun kısası için mi?

Yahut herhangi birinizin malını yok ettim de, ondan dolayı mı beni bırakmıyorsunuz?!

Siz benden ne istiyorsunuz?" dedi.

Kûfeliler, tutulup kaldılar. Cevap veremediler.

Bunun üzerine, Hz. Hüseyin:

"Ey Şebes b. Rib'î! Ey Haccar b. Ebcer! Ey Kays b. Eş'as! Ey Yezid b. Hâris!

Sizler, bana:

'Meyveler yetişti. Her taraf yeşillendi. Kuyuların suyu çoğaldı. Senin için askerler, yardımcılar hazırlandı. Hemen gel!' diye yazı yazmadınız mı?" diyerek seslendi.

Onlar:

"Biz böyle birşey yapmadık!" dediler ve inkâr ettiler.

Hz. Hüseyin:

"Sübhânallah! Evet, vallahi, sizler bu işi yaptınız!" dedikten sonra:

"Ey insanlar!

Beni istemiyorsanız, bırakınız, yeryüzünde emîn olan yerime gideyim?" dedi.

Kays b. Eş'as:

"Sen amcanın oğlunun hükmüne boyun eğsen olmaz mı? Onlar sana ancak arzu ettiğin iyiliği gösterecekler, sana onlardan hoşa gitmeyecek birşey erişmeyecektir" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Hayır! Vallahi, ben onlara ne ellerimi zelil olarak teslim ederim, ne de kölelerin ikrarları gibi ikrarda bulunarak bey'at ederim!

Ey Allah'ın kulları!

Ben sizlere (Hz. Musa'nın dediği gibi) 'Şüphe yok ki, ben, beni taşlamanızdan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığındım.' [Duhan: 20]

'Ben, Hesap Gününe inanmayan her kibirli insandan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığındım' [Mü'min: 27] diyorum!" dedi.[283]

Ömer b. Sa'd:

"Eğer senin işin benim elimde olsaydı, tekliflerini kabul ederdim" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Ey Ömer! İşleyeceğin günahın sana ait olacağını ve bir gün ondan dolayı sorguya çekileceğini hiç düşünmüyor musun?!

Ey Allah'ım! Iraklılar beni aldattılar, bana hile ettiler. Kardeşime yaptıklarını bana da yaptılar.

Ey Allah'ım! Onların işlerini boz, dağıt! Hepsini birer birer topla, yok et!" dedi.[284]

Ömer b. Sa'd:

"Sefihlerden bir cemaat, benim seni öldüreceğimi söylüyorlarmış!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Onlar, sefihler değil, halîmlerdir.

Vallahi, senin de benden pek az zaman sonra Irak buğdayını yiyememenle gözüm aydın olacaktır!" dedi.[285]

Hz. Ali'nin Ömer b. Sa'd Hakkındaki Keşif ve Teşhisi

İbn Sîrîn'in bildirdiğine göre; Hz. Ali, yıllarca evvel, bir gün, Ömer b. Sa'd'a:

"Sen Cennet ile Cehennem arasında muhayyer bulunduğun bir mevkide durup Cehennemi tercih ettiğin zaman halin nice olacaktır?" diyerek, onun Kerbelâ'daki tutum ve davranışını haber vermişti.[286]

Züheyr b. Kayn'ın Kûfelileri Uyarması

Kûfeli leşkerler arasında bulunmuş olan Kesîr b. Abdullahu'ş-Şa'bî der ki:

---

283. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 240-243.
284. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 203.
285. Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 53.
286. Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 53, İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 119.

"Hüseyin'e doğru ilerlediğimiz sırada, Züheyr b. Kayn, uzun kuyruklu bir at üzerinde, silahlanmış olarak bize doğru geldi.

'Ey Kûfeliler! Sizi Allah'ın azabıyla uyarır, korkuturum!

Müslüman kardeşini öğütlemesi ve uyarması, Müslüman üzerine düşen bir haktır. Bu ana kadar hepimiz kardeşiz. Tek din, tek millet üzereyiz. Aramıza kılıç düşmesin!

Sizler, nasihata bizden daha ehliyetli ve elverişlisiniz. Araya kılıç düşerse, alâkalar kesilir; biz ayrı bir ümmet oluruz, siz de ayrı bir ümmet olur gidersiniz.

Muhakkak ki; Allah ne yapıyoruz görülsün diye, bizi de, sizi de, peygamberi olan Muhammed Aleyhisselamın zürriyetiyle mübtelâ kılmış, imtihan ediyor.

Biz sizi ona yardıma, İbn Ziyad azgınını ise bırakmaya davet ediyoruz.

Sizler; o ikisinin, İbn Ziyad'la babasının ancak kötü bir saltanat sürdürdüklerini, gözlerinizi çıkardıklarını, ellerinizi ve ayaklarınızı kestiklerini, cesetlerinizi kesip biçtiklerini ve sizleri hurma ağaçlarına yükseltip astıklarını, Hucr b. Adiyy ve ashabı, Hâni' b. Urve ve benzerleri gibi hayırlılarınızı ve Kur'ân ehli olanlarınızı öldürdüklerini gördünüz!' dedi.

Kûfeliler Züheyr'e sövdüler, İbn Ziyad'ı övdüler ve ona dua ettiler.

'Vallahi, senin adamını ve yanındakilerini öldürmedikçe veya onu ve ashabını vali İbn Ziyad'a götürüp teslim etmedikçe, ayrılmayacağız!' dediler.

Züheyr b. Kayn, onlara:

'Ey Allah'ın kulları! Fâtıma radıyallahu anhânın oğlu, sevgiye ve yardıma, Sümeyye'nin oğlundan daha lâyık ve müstahaktır.

Eğer onlara (Hz. Hüseyin ve Ehl-i Beytine) yardım etmeyecek iseniz, bâri onları öldürmekten Allah'a sığınınız!

Şu zât ile amcasının oğlunun (Yezid'in) arasına gerilmeyiniz.

Yemin ederim ki; Yezid, sizin itaatinizden, Hüseyin'in öldürülmesinden başkasını ister ve bekler!' dedi.

Şimr b. Zilcevşen, Züheyr b. Kayn'a bir ok attı ve:

'Sus! Allah seni sustursun! Uzun sözlerinle bizi bıktırdın artık!" dedi.

Züheyr b. Kayn:

'Ben sana hitap etmiyorum! Sen hayvandan başka birşey değilsin! Vallahi, senin Kitabullah'tan iki âyeti bile doğru dürüst okuyabileceğini sanmam!

Kıyâmet gününde rezil ve rüsvay olacağını, inletici azaba uğrayacağını sana müjdelerim!' dedi.

Şimr:

'Allah seni de, senin adamını da aynı zamanda kahretsin!' dedi.

Züheyr:

'Sen beni ölümle mi korkutuyorsun?

Vallahi, ölümle birarada bulunmak, sizinle temelli kalmaktan daha sevgili ve daha hayırlıdır!' dedikten sonra, Kûfelilere döndü ve sesini yükselterek:

'Ey Allah'ın kulları! Şu şeytan, değersiz herif ve benzerleri, sizi sakın dininizde aldatmasın!

Vallahi, Muhammed Aleyhisselamın zürriyetinin ve Ehl-i Beytinin kanlarını döken, onların haremlerine saldıran, onlara yardım edenleri öldüren bir kavim, Muhammed Aleyhisselamın şefaatine eremez!' dedi.

Hz. Hüseyin, Züheyr'e:

"Gel artık! Andolsun ki; Firavun hanedanı, mü'min olsaydı, kavimlerine öğüt verir, doğru yola davette onlara yeterlerdi.

Sen şunlara öğüt verdin ve gerçekleri tebliğ ettin. Öğüt ve tebliğ fayda verirse verir!' dedi."[287]

Hürr b. Yezid'in Nedâmet Duyması ve Hz. Hüseyin Tarafına Geçmesi

Ömer b. Sa'd'la Şimr b. Zilcevşen ve Husayn b. Nümeyr Hz. Hüseyin'e İbn Ziyad'ın emrini tebliğ için adam gönderdikleri zaman, süvari kumandanı Hürr b. Yezid de onların yanında bulunuyordu.

Hz. Hüseyin Allah ve İslâmiyet adına and vererek kendisini Yezid'e göndermelerini isteyince, onlar:

"Hayır! Ancak İbn Ziyad'ın hükmüne boyun eğilerek teslim olunacaktır!" dediler.

287. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 243-244.

Hürr:

"Şunların size yaptıkları teklifleri siz ne diye kabul etmiyorsunuz?!

Vallahi, bunu müşrik Türkler ve Deylemler sizden dilemiş olsalardı, onların dileklerini reddetmez ve kendilerine engel olmazdınız!?" dedi.

Hürr'ün görüşünü benimsemekten kaçındılar ve:

"O İbn Ziyad'ın hükmüne boyun eğmedikçe, olmaz!" dediler.[288]

Ömer b. Sa'd'ın harekete geçeceği sırada, Hürr ona:

"Allah sana iyilikler versin! Sen bu zâtla çarpışacak mısın?!" dedi.

Ömer:

"Evet! Vallahi, onların başlarını önlerine kolayca düşürecek bir çarpışma yapacağım!" dedi.

Hürr:

"Onun size yapmış olduğu tekliflerden birisini ne diye kabul etmiyorsunuz?" diye sordu.

Ömer:

"Vallahi, bu iş benim elimde olsaydı, öyle yapardım. Fakat ne çare ki, senin valin bunu kabule yanaşmadı!" dedi.

Bunun üzerine, Hürr, Ömer b. Sa'd'ın yanından ayrılıp halkın durduğu yerlerden bir yere geldi, durdu.

Hürr'ün yanında, kendi kabilesinden Kurre b. Kays bulunuyordu.

Hürr, ona:

"Ey Kurre! Atını bugün suladın mı?" diye sordu.

Kurre:

"Hayır!" dedi.

Hürr:

"Onu sulamak istemez misin?" diye sordu.

Kurre b. Kays der ki:

"Hürr'ün çarpışmada bulunmamak ve bir tarafa çekilip gitmek istediğini zannettiğim ve atın üzerine binip bu işi yapacağından korktuğum için:

'Sen onu sulama. Kendim gidip sularım' dedim.

---

288. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 243-244.

Hürr'ün bulunduğu yerden ayrıldım.

Vallahi, Hüseyin'in yanına gitmek istediğini sezseydim, kendisiyle birlikte ben de giderdim!"

Hürr, Hz. Hüseyin'e doğru, azar azar, yavaş yavaş yaklaşıyordu.

Ona kendi kabilesinden Muhâcir b. Evs:

"Ey Hürr b. Yezid! Sen ne yapmak istiyorsun? Yoksa onlara saldırmak mı istiyorsun?" diye sordu.

Hürr sustu. Cevap vermedi.

Hürr'ü sıtma titremesi gibi bir titreme tutmuştu. Titreyip duruyordu.

Muhâcir b. Evs:

"Ey İbn Yezid! Vallahi senin şüpheli bir halin var!?

Durduğun yerde şu anda gördüğüm şeye benzer bir hali, ben vallahi senden hiçbir zaman görmemişimdir!

Bana 'Kûfelilerin en cesaretlisi ve gözüpek olanı, atılganı kimdir?' diye sorulsaydı, muhakkak seni gösterirdim!

Öyle olunca, senden görmüş olduğum bu hal nedir?" dedi.

Hürr:

"Vallahi, kendimi Cennetle Cehennem arasında farzedip, ikisinden birini seçmekte serbest bırakıyorum.

Vallahi, Cennete hiçbir şeyi tercih edemiyorum. İster kesilip biçileyim, yarılıp yırtılayım!" dedi.

Sonra da, atını tepip Hz. Hüseyin'in yanına vardı.

"Allah beni sana feda etsin ey Resûlullah'ın oğlu!

Ben seni geri dönmekten alıkoyan, mâlum yolda yürüten ve en sonunda şu yere getirip indiren adamınım!

Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; ben ne yapmış olduğun teklifi onların böyle temelli reddedeceklerini, ne de seni bu yerde kuşatıp bu kadar müşkil duruma düşüreceklerini sanmıştım.

Kendi kendime:

'Ben ne yaptım! İbn Ziyad ve adamlarının emirlerini yerine getirmek için yola çıkıp şu cemaati zarara soktum! Fakat, onların Hüseyin'in kendilerine yapmış olduğu tekliflerini kabul edeceklerini sanmıştım!' dedim.

Ömer b. Sa'd'ın Leşkerini Hücuma Geçirmesi

Ömer b. Sa'd, leşkerini Hz. Hüseyin ve ashabına doğru harekete geçirdi ve azadlısına:

Ey Züveyd! Sancağını yanıma yaklaştır!" diyerek seslendi.

Sancak kendisine yaklaştırılınca; yayının ortasına bir ok yerleştirip Hz. Hüseyin ve ashabına doğru atarak:

"Şahit olunuz ki, ilk oku atan kişi benim!" dedi.

Abdullah b. Umeyr ile Hanımının Fedakârlık ve Yararlılıkları

Uleym oğullarından Abdullah b. Umeyr, Kûfe'ye gelip Hemdan mahallesinde Ca'd kuyusu yanında bir ev edinmişti.

Kendisi, Nemir b. Kâsıt kabilesinden Ümmü Vehb bint-i Abd adındaki hanımla da evli idi.

Abdullah b. Umeyr, halkın Nuhayla'da toplandıklarını görünce, niçin toplandıklarını sordu.

"Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin'in üzerine gönderilecekler!" denildi.

Abdullah b. Umeyr, müşriklere karşı cihada çok düşkündü.

"Peygamberlerinin kızının oğluna karşı çarpışmaya giden şu cemaatle çarpışmak kadar, Allah katında, müşriklerle çarpışmaktan daha sevaplı bir cihad olamayacağını sanırım!" diyerek evine dönüp kadınının yanına girdi. İşittiklerini ve yapmayı düşündüğü şeyi ona haber verdi.

Ümmü Vehb:

"Çok isabet etmişsin. Allah seni işlerinde doğruya eriştirsin! Öyle yap! Beni de yanında götür!" dedi.

Abdullah b. Umeyr, hanımı ile birlikte bir gece yola çıkıp Hz. Hüseyin'in yanına gelmiş bulunuyordu.

Ömer b. Sa'd'ın, bir ok attığı ve iki taraf birbirlerine ok atışına başladıkları sırada, Ziyad b. Ebu Süfyan'ın azadlısı Yesar ile İbn Ziyad'ın azadlısı Sâlim, meydana çıktılar ve:

"Bize karşı meydana çıkıp çarpışacak hanginiz var?" diyerek seslendiler.

Habîb b. Muzâhir ile Büreyr b. Hudayr, sıçrayıp kalktılar.

Hz. Hüseyin, onlara:

"Siz oturunuz!" dedi.

Abdullah b. Umeyr, kalktı.

"Ebu Abdullah! Allah seni rahmetiyle esirgesin! Bana izin ver de, şunlara karşı ben çıkayım" dedi.

Hz. Hüseyin, Abdullah b. Umeyr'in uzun boylu, pazularının kuvvetli, iki omuzu arasının enli, geniş olduğunu görünce:

"Sanırım ki, sen onların ikisiyle de çarpışmaya denksin ve haklarından gelirsin. İstersen, karşılarına çık, çarpış!" dedi.

Abdullah b. Umeyr, hemen onlara karşı vardı.

Ona:

"Sen kimsin?" diye sordular.

Abdullah b. Umeyr, kim olduğunu onlara bildirdi.

"Biz seni tanıyamadık. Bize karşı Züheyr b Kayn yahut Habîb b. Muzâhir yahut Büreyr b. Hudayr meydana çıksın!" dediler.

Meydanda Yesar Sâlim'in önünde bulunuyor, Sâlim ise onun arkasında duruyordu.

Abdullah b. Umeyr:

"Ey zâniyenin oğlu! Şu insanlardan seninle çarpışmayı arzu eden ancak bir kişidir. Onlardan sana karşı çıkan o kişi de, iyi bil ki, senden daha hayırlıdır!" dedi ve hemen üzerine saldırdı.

Onu kılıçla vurup yere düşürdü. Kılıçlayıp durduğu sırada, Sâlim haykırarak Abdullah b. Umeyr'e saldırdı. Kılıçla bir darbe indirdi. Abdullah b. Umeyr sol eliyle korundu. Parmakları kesildi. Hemen toparlanıp Sâlim'e yöneldi. Kılıçla vurup onun da işini bitirdi. Dönüp recez okuyarak Hz. Hüseyin'in yanına geldi.

Abdullah b. Umeyr'in hanımı Ümmü Vehb, eline bir sırık geçirerek Abdullah b. Umeyr'e doğru vardı.

"Babam anam sana feda olsun! Muhammed Aleyhisselamın temiz, pâk olan zürriyetinin önünde çarpış!" dedi.

Abdullah b. Umeyr onu kadınların bulunduğu yere geri göndermek isteyince, Ümmü Vehb onun eteğine yapıştı ve:

"Senin yakınındaki seninle birlikte ölmedikçe, seni bırakmayacağım!" dedi.

Hz. Hüseyin, ona:

"Siz Ehl-i Beyte dahil olarak hayırla mükâfatlandınız. Allah seni rahmetiyle esirgesin! Sen kadınların yanına dön! Onlarla birlik-

te otur. Çünkü, savaş kadınlar üzerine borç değildir" diye seslenince, Ümmü Vehb kadınların yanına döndü.

Kûfe Leşkerinin İlk Hücumlarının Geri Püskürtülmesi

Kûfe leşkerinin sağ kol kumandanı Amr b. Haccac, bütün birlikleriyle birlikte hücuma kalktı.

Yanlarına yaklaştıkları zaman, Hz. Hüseyin ve ashabı onlara mızraklarla karşı koydular ve giriştiler.

Atlar ürktü, mızrakların üzerine gelemediler. Yüzgeri edip giderlerken de, onları oka tuttular. Onlardan bir kısmını öldürdüler, bir kısmını da yaraladılar.

Abdullah b. Havza'nın Küstahlığı ve Feci Akıbeti

Temîm oğullarından Abdullah b. Havza, Hz. Hüseyin'in karşısına gelerek:

"Hüseyin içinizde mi?" diye sordu.

Hz. Hüseyin sustu. Ona cevap vermedi.

İbn Havza'nın ikinci sorusunda da sustu. Yine ona cevap vermedi.

Üçüncü sorusunda, Hz. Hüseyin'in ashabı:

"Evet! Hüseyin, şudur! Ne istiyorsun?" dediler.

İbn Havza:

"Ey Hüseyin! Seni Cehennemle müjdelerim!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Sen yalan söyledin!

Hayır! Ben, Gafûr ve Rahîm olan Rabbimin rahmet ve mağfireti, kendisine itaat olunan şefaatçim Muhammed Aleyhisselamın şefaati ile Cennete giderim!

Ya sen kimsin?" dedi.

İbn Havza:

"İbn Havza'yım!" dedi.

Hz. Hüseyin hemen ellerini koltuk altlarının beyazı görününceye kadar yukarı kaldırdıktan sonra:

"Ey Allah'ım! Onu Cehenneme at!" diyerek dua etti.

İbn Havza öfkelendi. Atını birden Hz. Hüseyin'in üzerine sürdü. Arada su harkı bulunuyordu. At harktan atlarken, İbn Havza atın

üzerinden düştü. Sol ayağı üzengide asılı, sağ ayağı yukarı kalkık, başı aşağıda asılı kaldı!

At ürktü. İbn Havza'nın başını taşlara, ağaçlara çarpa çarpa kaçtı!

İbn Havza böylece ölüp gitti!

İbn Havza'nın Başına Gelenden Mesruk'un İbret Alması

Mesruk b. Vâil, kendi kendine:

"Süvarilerin önünde bulunursam, belki Hüseyin'in başını kesmek bana nasip olur ve böylelikle İbn Ziyad'ın yanında bir mevkie nail olurum!" diyerek, Hz. Hüseyin'in üzerine yürüyen süvarilerin en önüne geçmiş bulunuyordu.

Mesruk b. Vâil; İbn Havza'nın başına geleni görünce:

"Ben şu Ehl-i Beytten bu şeyi gördükten sonra, artık onlarla hiçbir zaman çarpışmam!" dedi.

Süvarileri bırakarak, leşkerin en gerilerine geldi.

Büreyr b. Hudayr'ın Yezid b. Ma'kıl ile Lânetleşerek Çarpışması ve Şehit Olması

Âmire b. Rebîa oğullarından Yezid b. Ma'kıl, meydana çıkıp:

"Ey Büreyr b. Hudayr! Görüyor musun: Allah sana neler yaptı?" diyerek seslendi.

Büreyr:

"Allah benim hakkımda vallahi hayır yarattı, senin hakkında da şer!" dedi.

Yezid b. Ma'kıl:

"Yalan söyledin! Sen bundan önce de çok yalancı idin! Levzan oğullarına gittiğinde, Ali b. Ebu Talib'in hidayet ve hak rehberi olduğunu, Osman b. Affan'ın kendisini boş yere harcadığını, Muaviye b. Ebu Süfyan'ın ise doğru yoldan saptığını ve başkalarını da saptırdığını bize anlatmadın mı idi?" dedi.

Büreyr b. Hudayr:

"Bunun benim inancım ve sözüm olduğuna şehadet ederim!" dedi.

Yezid b. Ma'kıl:

"Ben şehadet ederim ki; sen doğru yoldan sapmışlardansın!" dedi.

Büreyr b. Hudayr:

"Öyleyse, gel, yalancıya lânet etmesi ve gerçekçi olmayanı öldürmesi için Allah'a dua ederek lânetleşelim. Sonra da, çıkıp çarpışalım!" dedi.

Meydana çıktılar. Ellerini kaldırdılar. Yalancıya lânet etmesi, haklı olanın haksız olanı öldürmesi için Allah'a dua ettiler. Sonra, vuruşmaya başladılar.

Yezid b. Ma'kıl, Büreyr b. Hudayr'a tesirsiz bir darbe indirdi. Ona hiçbir zarar veremedi.

Bunun üzerine, Büreyr, Yezid'e şiddetli bir darbe indirdi. Yezid'in miğferini boydan boya yardı. Kılıcın ucu beynine dayandı.

Yezid, dağdan düşer gibi yere düştü.

Büreyr'in kılıcı onun başına saplanmış halde kaldı!

Yezid başını yavaş yavaş deprettiği ve Büreyr de ona baktığı sırada, Radıy b. Munkızu'l-Abdî, Büreyr'in üzerine hücum etti.

Birbirlerinin boğazlarına sarıldılar, bir müddet boğuştular. Sonra, Büreyr, onu yere yıkıp göğsüne oturdu.

Radıy, Büreyr'e:

"Kılıçla çarpışmak nerede kaldı?" dedi.

O sırada Ka'b b. Câbir b. Amrü'l-Ezdî mızrakla hücum edip Büreyr'e arkasından ansızın mızrağını sapladı. Sonra da, kılıçla vurup onu şehit etti.

Radıy b. Munkız, yere yıkılmış, üstü başı topraklara bulanmış bir halde idi.

Ka'b'a:

"Ey Ezdî kardeş! Sen bana hiçbir zaman unutamayacağım bir iyilikte bulundun!" diyerek teşekkür etti.

Ka'b b. Câbir dönüp geldiği zaman, karısı veya kızı Nevâr ona:

"Sen kırâat üstadlarının ulusunu öldürmek ve Fâtıma'nın oğluna karşı düşmanlarına yardım etmekle büyük bir günah işledin!

Vallahi, ben seninle hiçbir zaman konuşmayacağım!" diyerek çıkıştı.

Ali b. Karaza'nın Hz. Hüseyin'e Karşı Küstahlığı

Amr b. Karazatu'l-Ensârî Hz. Hüseyin'in yanında, kardeşi Ali b. Karaza ise Ömer b. Sa'd tarafında bulunuyordu.

Amr b. Karaza meydana çıkıp çarpışa çarpışa şehit düşünce, kardeşi Ali Hz. Hüseyin'e kızdı:

"Ey Hüseyin! Ey yalancı oğlu yalancı! Kardeşimi doğru yoldan saptırdın, aldattın ve en sonunda öldürttün!" diyerek seslendi.

Hz. Hüseyin:

"Allah senin kardeşini dalâlete sevketmedi. Fakat, onu hidayete, seni de dalâlete sevketti!" dedi.

Ali b. Karaza büsbütün kızdı:

"Eğer ben seni öldürmez, yahut senin yakınında ölmezsem, Allah beni öldürsün!" diyerek Hz. Hüseyin'e hücum etti.

Nâfi' b. Hilâlü'l-Murâdî onu karşıladı. Mızrakla vurup yere düşürdü.

Arkadaşları yetişip kurtardılar. Bir müddet tedavi edildikten sonra iyileşti.

Hürr'ün Yezid b. Süfyan'ı Öldürmesi

Hürr'ün Hz. Hüseyin'in yanına gittiğini işitince, Temîm oğulları kabilesinden Yezid b. Süfyan:

"Vallahi, Hürr b. Yezid'i görürsem, peşini bırakmaz, mızraklar, öldürürüm!" demişti.

İki tarafın birbirlerine girip çarpıştıkları, Hürr b. Yezid'in de beyitler okuyarak Kûfe leşkerine tekrar tekrar saldırdığı ve atının yaralanıp kulaklarından ve kaşından kanlar aktığı bir sırada, Kûfe emniyet amiri Husayn b. Nümeyr, Yezid b. Süfyan'a:

"İşte, Hürr b. Yezid! Kendisiyle karşılaşmayı pek arzuluyordun!" dedi.

Yezid b. Süfyan "Evet!" dedi ve ona doğru gitti.

Yanına yaklaşınca:

"Ey Hürr b. Yezid! Seninle çarpışalım mı?" diye sordu.

Hürr:

"Olur! Ben de çarpışmak isterim!" dedi ve hemen çarpışmaya girişti. Onu, göz açtırmadan, hiç bekletmeden öldürdü.

Nâfi' b. Hilâl'in Müzâhım'ı Öldürmesi

Hz. Hüseyin'in ashabından Nâfi' b. Hilâl de, Müzâhım b. Hureys ile karşılaştı.

Müzâhım:
"Ben Osman'ın dinindeyim!" dedi.
Nâfi':
"Sen Osman'ın dininde değil, Şeytan'ın dinindesin!" diyerek üzerine saldırıp onu öldürdü.

Amr b. Haccac'ın Kûfe Leşkerini Kışkırtıp Hep Birden Hücuma Kaldırması

Amr b. Haccac, Kûfe leşkerine bağırarak:
"Ey ahmaklar! Siz şehir süvarileri kimlerle çarpışıyor biliyor musunuz? Ölmeyi isteyen ve özleyen bir kavimle!
Hiçbiriniz onlarla ayrı ayrı çarpışmasın!
Onlar azdırlar. Azala azala hiç kalmazlar!
Vallahi, sizler onlara birer taş atmış olsaydınız, hepsini öldürürdünüz!" dedi.
Ömer b. Sa'd:
"Doğru söyledin. Görüş, ancak senin görüşündür!" dedi ve Kûfe leşkerine haber göndererek, kendilerinden bir adam, onlardan da bir adam meydana çıkıp tek tek çarpışma yerine, Hz. Hüseyin ve ashabının üzerine hep birden hücuma kalkmalarını emretti.
Amr b. Haccac:
"Ey Kûfeliler! Sizler itaatinizi ve cemaatinizi iltizam ve tercih ediniz.
Dinden çıkmış, imam ve öndere karşı aykırı harekete kalkışmış olanların öldürülmesinde tereddüde düşmeyiniz!" dedi.
Hz. Hüseyin:
"Ey Amr b. Haccac! Sen halkı benim üzerime saldırmaya mı kışkırtıyorsun?
Biz dinden çıktık da, sizler mi onun üzerinde duruyorsunuz?!
Vallahi; canlarınızın alınacağı ve amellerinize göre öleceğiniz sırada, hangimizin dinden çıktığını, Cehenneme atılmaya ve orada yanmaya kimin daha elverişli ve müstahak olduğunu öğreneceksiniz!" dedi.
Amr b. Haccac sağ taraftan, Ömer b. Sa'd da Fırat tarafından hücuma geçtiler.
Bir müddet çarpıştılar.

Müslim b. Avsece'nin Vurulup Şehit Düşmesi ve Hz. Hüseyin Hakkındaki Vasiyeti

Hz. Hüseyin'in ilk ashabından olan Müslim b. Avsece, çarpışma sırasında vurulup yere düştü.

Amr b. Haccac'la adamları dönüp gittikten sonra, Hz. Hüseyin Müslim b. Avsece'nin yanına vardı.

Müslim b. Avsece son nefesini vermek üzere idi.

Hz. Hüseyin:

"Ey Müslim b. Avsece! Rabbin sana rahmet etsin!" dedi ve:

"...Onlardan kimi, adadığını (şehitliği) ödedi. Kimisi de, bunu ödemeyi bekliyor. Onlar hiçbir suretle ahidlerini değiştirmediler" (Ahzâb: 23) âyetini okudu.

Habîb b. Muzâhir de, onun yakınında bulunuyordu.

"Ey Müslim! Vurulup düştüğün yerde tâziyede bulunmak bana düştü. Ben seni Cennetle müjdelerim!" dedi.

Müslim b. Avsece, pek hafif ve zayıf bir sesle, ona:

"Allah da seni hayırla müjdelesin!" dedi.

Habîb b. Muzâhir:

"Eğer şu saatlerimde izin sıra benim de sana gelip kavuşacağımı bilmeseydim, bütün arzu ve isteklerini yerine getirmek üzere bana vasiyette bulunmanı arzu ederdim.

Çünkü sen buna akrabalık ve din yönünden lâyıksın ve ehliyetlisin" dedi.

Müslim b. Avsece:

"Evet! Allah seni rahmetiyle esirgesin. Benim sana vasiyetim şudur" deyip, eliyle Hz. Hüseyin'e işaret ederek:

"Onun yanında, önünde ölmendir!" dedi.

Habîb b. Muzâhir:

"Kâbe'nin Rabbine andolsun ki, öyle yapacağım" dedi.

O sırada Müslim b. Avsece, ruhunu Allah'ına teslim etti.

Müslim b. Avsece'nin câriyesi:

"Ey İbn Avsececiğim! Eyvâh efendiciğim!" diyerek feryat edince, Amr b. Haccac'ın adamları:

"Müslim b. Avsece'yi öldürmüşüz!" diye bağrıştılar.

Şebes b. Rib'î, başındaki adamlarından bazılarına:

"Anaları ağlayasıcalar! Sizler ancak kendi ellerinizle kendinizi

öldürüyor, kendinizden başkaları için kendinizi zillete ve hakarete düşürüyor, Müslim b. Avsece gibi bir zâtın öldürülmesine ferahlanıyor ve seviniyorsunuz!?

Kendisine itaat ve inkıyad ettiğim Allah'a yemin ederim ki; ben onu Müslümanlar için pek şerefli bir mevkide görmüşümdür.

Ben onun Azerbaycan muharebesinde Müslüman süvarileri işi sona erdirmezden önce müşriklerden altı kişiyi öldürdüğünü görmüşümdür.

Siz onun gibi bir zât öldürüldü diye mi ferahlanıyorsunuz?!" dedi.

Müslim b. Avsece'yi Müslim b. Abdullahu'd-Dıbâbî ile Abdurrahman b. Ebi Huşkâre şehit etmişti.

Abdullah b. Umeyr'in Şehit Düşmesi

Sol kol kumandanı Şimr b. Zilcevşen'in birlikleri de, her taraftan, Hz. Hüseyin ve ashabına karşı hücuma geçtiler.

Yesar ve Sâlim adlarındaki kişileri ilk sıralarda öldürmüş bulunan Abdullah b. Umeyr, onlarla şiddetli çarpışmalar yaptı.

Hâni' b. Sübeytu'l-Hadramî ile Bükeyr b. Hayyü't-Teymî, birlikte hücum ederek, onu şehit ettiler.

Hz. Hüseyin'in Müslim b. Avsece'den sonra şehit olan ikinci sahabisi bu oldu.[291]

Kûfelilerin Ortalarına Alıp Şehit Ettikleri Dört Kahraman

Ömer b. Hâlidü's-Saydâvî, Câbir b. Hâris, Ömer b. Hâlid'in azadlıları Sa'd ve Mücemmi' b. Abdullahu'l-Âizî, çarpışmanın başlarında kılıçlarını sıyırıp Kûfe leşkerinin içlerine dalmışlardı.

Kûfe leşkerleri onları ortalarına aldılar. Onların arkadaşları ile irtibatlarını kestiler.

Abbas b. Ali onları kurtarmak için hücuma geçti ise de, kurtaramadı.

Kûfe leşkerleri onların hepsini bir yerde şehit ettiler.[292]

---

291. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 245-249.
292. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 255.

Kûfe Süvarilerinin Bozguna Uğramaları

Hz. Hüseyin'in ashabı şiddetle çarpışıyorlar; hele otuziki kişiden ibaret süvarileri, her taraftan hücuma kalkan Kûfeli süvarilere kahramanca karşı koyuyorlar, onları bozup dağıtıyorlardı.

Kûfe süvari birlikleri kumandanı Azre b. Kays, süvarilerinin her tarafta bozguna uğradığını görünce, Ömer b. Sa'd'a Abdurrahman b. Hısn'ı gönderdi ve:

"Şu azıcık sayıdaki kişilerin süvarilerime yaptıklarını görmüyor musun? Piyade ve okçu birliklerini de harekete geçirsen a!" dedi.

Ömer b. Sa'd, Şebes b. Rib'î'ye:

"Onların üzerine sen yürümez misin?" dedi.

Şebes:

"Sübhânallah! Bütün Kûfelilerden ve Kûfe büyüklerinden, okçuların başında ona göndermek için benden başkasını bulamadın mı?" dedi.

Şebes, Hz. Hüseyin'le çarpışmayı zaten başından beri iyi görmüyordu.

Şebes b. Rib'î gitmekten kaçınınca, Ömer b. Sa'd onun yerine Husayn b. Nümeyr'i çağırdı. Onu beşyüz okçu ile Hz. Hüseyin'in üzerine gönderdi.

Bunlar Hz. Hüseyin'le ashabına ok yağdırmaya başlayınca, atlar oklara dayanamadılar, sarsıldılar ve ilerleyemediler.

Bunun üzerine, hepsi de atlarından inip yaya oldular.

Hürr'ün Kahramanlığı ve Cesareti

Eyyub b. Mişrahü'l-Hayvânî der ki:

"Vallahi, Hürr b. Yezid'in atını karnından bir okla ben vurmuştum. Biraz sonra, at titredi, sarsıldı ve yüzünün üzerine kapandı.

Hürr, atın üzerinden bir arslan gibi yere sıçradı. Kılıcı elinde idi.

'Beni mi korkutacaksın? Ben, Hürr b. Yezid'im! Arslanlar topluluğunun en ceseretlisiyim!' diyordu.

Ben onun kadar korkusuz, telaşsız hiçbir kimse görmedim!"[293]

---

293. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 249-250.

Hz. Hüseyin'e Yardım İçin Dua Eden İhtiyarlar

Sa'd b. Ubeyde der ki:

"Kûfelilerin ihtiyarlarından bazıları, küçük bir tepe üzerinde dikilmişler, ağlıyorlar ve:

'Ey Allah'ım! Sen yardımcılarını indir!' diyorlardı.

Onlara:

'Ey Allah düşmanları! Onu siz Kûfeliler bu duruma düşürmediniz mi ki, bir de tutup ona yardım etmesini Allah'tan istiyorsunuz?!' dedim."[294]

Hz. Hüseyin ile Ashabının Çadırlarının Ateşe Verilmesi

Çarpışma, öğleye kadar şiddetle devam etti.

Çadırların sık ve birbirlerine dolaşık olması yüzünden, Kûfe leşkeri onlara ancak cepheden, bir taraftan hücum edebiliyorlardı.

Ömer b. Sa'd, bunu görünce, çadırları bozmak, yıkmak ve onları sağdan soldan kuşatmak için leşkerinden bir kısmını gönderdi.

Bunlar çadırları açmak ve çadırlarda bulduklarını yağmalamakla uğraşırlarken, Hz. Hüseyin'in ashabından üçer dörder kişi, çadırların aralarında Kûfelileri öldürüyorlar, yakından okla vurup yere seriyorlardı.

Bunun üzerine, Ömer b. Sa'd, leşkerine:

"Siz ne çadırlara giriniz, ne de onları bozmakla uğraşınız.

Siz bütün çadırları ateşe verip yakınız!" diyerek emir verdi.

Kûfe leşkerleri, ateş getirip çadırları tutuşturdular.

Hz. Hüseyin, ashabına:

"Bırakınız, varsınlar onları yaksınlar. Çadırlar tutuştukları zaman bir ateş hattı hâsıl olur, oralardan size saldırmaya kâdir olamazlar!" dedi.

Hz. Hüseyin'in dediği gibi de oldu. Kûfe leşkerleri Hz. Hüseyin'le ashabını sağdan, soldan ve arkadan kuşatmak imkânını bulamadılar. Onlarla ancak tek cepheden çarpışma yapabildiler.

Ümmü Vehb'in Şehit Edilmesi

Abdullah b. Umeyr'in zevcesi Ümmü Vehb; kocası Abdullah'ın

294. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 222.

cesedi başına oturmuş, eliyle hem onun yüzünden tozları siliyor, hem de:

"Cennet sana kutlu, Cennet nimetleri sana âfiyet olsun!" diyordu.

Şimr b. Zilcevşen, uşağı Rüstem'e:

"Onun başına bir sırıkla vur!" dedi.

Rüstem sırıkla vurup başını parçalayınca, Ümmü Vehb olduğu yerde can verdi.

Hz. Hüseyin'in Çadırın İçindekilerle Birlikte Yakılmak İstenilmesi

Şimr b. Zilcevşen, Hz. Hüseyin'in çadırına kadar ilerleyip mızrağıyla vurdu ve:

"Bana ateş getiriniz! Şu çadırı içindeki halk ile birlikte yakacağım!" diyerek bağırdı.

Kadınlar feryat ederek çadırdan dışarı fırladılar.

Hz. Hüseyin:

"Ey İbn Zilcevşen! Sen benim çadırımı ev halkımla birlikte yakmak için ateş getirtiyorsun! Allah da seni Cehennemde yakar!" diyerek bağırdı.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Şimr b. Zilcevşen'e:

'Sübhânallah! Bu, senin için iyilik olmaz.

Sen kendinde iki şeyi birleştirmek, yani Allah'ın ateş azabı ile azab etmek, çocukları ve kadınları öldürmek mi istiyorsun?!

Vallahi, senin bu şekilde öldürmene ne işbaşındaki adamlar, ne de valin razı olur!' dedim.

Şimr:

'Sen kimsin?' diye sordu.

'Ben kim olduğumu sana bildirecek değilim!' dedim.

Beni tanır da, sultan katında bana bir zarar verir diye korktum.

Şimr'in yanına benden daha sözü dinlenir bir adam, Şebes b. Rib'î geldi.

Ona:

'Ben senin sözünden daha kötü bir söz, şu durağından da daha kötü bir durak görmedim!

Ayıp ve kusurlu iş kadınlara mahsustur!' dedi.

Bunun üzerine Şimr utanır gibi oldu. Gitmek için döndüğü sırada, Züheyr b. Kayn ile on kadar arkadaşı hücum ederek Şimr ile arkadaşlarını çadırların yanından dağıttılar ve uzaklaştırdılar."

Namaz Kılmak İçin Yapılan Münakaşa ve Habîb b. Muzâhir'in Şehit Edilmesi

Ebu Sümâme Amr b. Abdullahü's-Sâidî; Kûfe leşkerinin kütle halinde Hz. Hüseyin'le ashabına doğru her taraftan ilerleyip geldiklerini görünce, Hz. Hüseyin'e:

"Ey Ebu Abdullah! Varlığım sana feda olsun! Ben şunların gittikçe sana yaklaştıklarını görüyorum. Vallahi, ben inşaallah senin uğrunda ölmedikçe sen ölmezsin! Fakat, şu vakti girmiş olan öğle namazını da kıldıktan sonra Rabbime kavuşmayı isterdim!" dedi.

Hz. Hüseyin, başını kaldırıp semâya baktı ve:

"Namazı iyi hatırlattın. Allah seni namaz kılıcı, zikredicilerden eylesin!

Evet! Bu, vaktin başlangıcıdır. Sor onlara bakalım. Namazımızı kılıncaya kadar bize müsaade ederler mi?" dedi.

Husayn b. Nümeyr:

"Onların namazı kabul olunmaz!" dedi.

Habîb b. Muzâhir:

"Resûlullah Aleyhisselamın hanedanından olanların namazı kabul olunmayacak da, senin namazın mı kabul olunacak behey eşek!" dedi.

Husayn b. Nümeyr, kızarak hücuma kalktı.

Habîb b. Muzâhir onu karşıladı. Atının yüzüne kılıçla çarptı. At şahlandı. Husayn, atın üzerinden yere düştü.

Adamları yetişip Husayn'ı kurtardılar.

Habîb b. Muzâhir onlarla bir müddet şiddetle çarpıştı.

Temîm oğullarından Büdeyl b. Sureym, ansızın Habîb'in başına kılıçla vurdu.

Temîm oğullarından başka birisi de, onu mızraklayıp yere düşürdü.

Husayn b. Nümeyr, gidip Habîb'in başına dikildi. Ona kılıçla vurdu durdu.

Temîmî, inip Habîb'in başını kesti.

Husayn:

"Onu öldürmekte sana ortağım!" dedi.

Diğer Temîmî:

"Onu benden başkası öldürmedi!" dedi.

Husayn:

"Onun başını bana ver de, atımın boynuna takayım ki, halk görsünler ve onun öldürülmesine katıldığımı bilsinler. Sonra, onu sen alıp İbn Ziyad'a götür. Ondan dolayı sana verilecek mükâfat bana lâzım değildir!" dedi.

Temîmî yanaşmadı. Kavmi araya girip Temîmî'yi ikna ettiler. Temîmî de Habîb b. Muzâhir'in başını Husayn'a verdi. O da, atının boynuna taktı.

Husayn, Kûfe'ye dönünce, başı Temîmî'ye geri verdi.

Temîmî de, atının boynuna takarak, İbn Ziyad'ın köşküne götürdü.*

Habîb b. Muzâhir şehit edilince, Hz. Hüseyin son derecede üzüldü ve sarsıldı.

"Bu hususta kendim için Allah'tan sevap, ashabım için de hıfz u himaye dilerim" dedi.

Hürr'ün Şehit Düşmesi

Hürr b. Yezid ve Züheyr b. Kayn, Kûfe leşkeriyle en şiddetli biçimde çarpışmalar yapıyorlardı.

Birisi Kûfe leşkerinin ortasına dalar, öbürü onu kurtarırdı!

Bir müddet, bu şekilde savaştılar.

---

* Habîb b. Muzâhir'in o zaman delikanlık çağında bulunan oğlu Kasım; babasının başını köşke götürülürken görür. Süvariden ayrılmaz. Temîmî köşke girdikçe, onunla girer. Köşkten çıktıkça, onunla çıkar.

Adam, şüphelenerek:

"Yavrucuğum! Sen beni ne için takip ediyorsun?" diye sorar.

Kasım:

"Birşey için değil!" der.

Adam:

"Hayır, yavrucuğum! Bana doğrusunu haber ver. Sen beni ne için takip ediyorsun?" der.

Kasım:

"Bu yanında bulunan baş, benim babamın başıdır. Onu bana ver de gömeyim!" der.

Kûfe piyade birlikleri Hürr'ün üzerine üşüştüler ve en sonunda onu şehit ettiler.[295]

Hürr'ü Ebu'l-Veddâk'ın şehit ettiği rivayet edilir.[296]

Kerbelâ'da Kılınan Son Öğle Namazı

Kûfe leşkeri, bir ara, çarpışmayı durdurdu. Öğle namazını kıldılar. Hz. Hüseyin de öğle namazını ashabına salât-ı havf (korku halinde namaz) olarak kıldırdı.

Saîd b. Abdullah el-Hanefî'nin Şehit Düşmesi

Öğleden sonra, çarpışma bütün şiddetiyle başladı.

Kûfe leşkeri, Hz. Hüseyin'in yanına kadar geldi.

Hz. Hüseyin'in ashabından Saîd b. Abdullahu'l-Hanefî; Hz. Hüseyin'e sağdan, soldan atılan oklara kendisini hedef yapıp Hz. Hüseyin'i korumak için önüne dikildi!

Okla vurulup yere düştü!

Züheyr b. Kayn'ın Şehit Düşmesi

Züheyr b. Kayn:

"Ben Züheyr'im! Ben Kayn'ın oğluyum! Onları Hüseyin'in üzerinden def eder, kovarım!" diyerek çarpışmakta idi.

Züheyr b. Kayn, bir ara, eliyle Hz. Hüseyin'in omuzuna dokundu ve:

"Yürü! Doğru yol gösterilmiş ve doğru yolu gösterici olarak! Bugün, Peygamber dedene, kardeşin Hasan'a, baban Aliyyü'l-Murtazâ'ya, çift kanatlı yiğit amcan Cafer'e, Allah'ın arslanı diri şehit Hamza amcana kavuşacaksın!" dedi.

Kesîr b. Abdullahu'ş-Şa'bî ile Muhâcir b. Evs, ansızın saldırarak Züheyr'i şehit ettiler.

Nâfi' b. Hilâl'in Yakalanarak Şehit Edilişi

Nâfi' b. Hilâl, üzerinde ismi yazılı zehirli okları Kûfe leşkerine atmakta idi.

---

295. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 250-252.
296. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 250.

Bu oklarla onlardan onikisini öldürdü, o kadarını da yaraladı. En sonunda vurulup iki kolu kırılarak esir edildi.

Onu, Şimr b. Zilcevşen'le adamları yakaladılar. Ömer b. Sa'd'ın yanına götürdüler.

Ömer b. Sa'd:

"Yazık ettin kendine ey Nâfi'! Ne yaptın, kendine böyle kıydın?!" dedi.

Nâfi':

"Rabbim benim ne yapmak istediğimi biliyor!" dedi.

Onun yüzünden akan kanlar sakalını ıslatmakta idi.

Nâfi', o halinde:

"Vallahi, sizden onikisini öldürdüm. Bir o kadarını da yaraladım. Cihad üzerinde kendimi kınamıyorum.

Eğer benim bir kolum sağlam kalsaydı, siz beni kolay kolay esir edemezdiniz!" dedi.

Şimr, Ömer b. Sa'd'a:

"Allah sana iyilikler versin! Öldür şunu!" dedi.

Ömer:

"Onu sen getirdin. İstersen sen öldür!" dedi.

Şimr kılıcını sıyırdı.

Nâfi':

"Vallahi, sen Müslümanlardan olsaydın, bizim kanlarımıza girmiş olarak Allah'ın huzuruna çıkmak sana güç gelirdi!

Hamdolsun Allah'a ki, ölümümüzü en şerli ve yaramaz kullarının ellerinde takdir ve böylece bizlere şehitlik nasip etti!" dedi.

Şimr, Nâfi'in yanına geldi ve:

"Dağılın Allah düşmanları! Dağılın Şimr'in başından!

O, kılıçla vurur, sizi kaçırmaz.

Sizin için bir felâket, bir zehirdir ve çok acıdır o!" diyerek kılıçla vurup Nafi'i şehit etti.

Hz. Hüseyin'in Önünde Kendilerini Birer Birer Feda Eden Kahramanlar

Hz. Hüseyin'in ashabı, Kûfe leşkerinin başlarına yığıldıklarını görüp onlara karşı ne Hz. Hüseyin'i, ne de kendilerini koruyamayacaklarını anlayınca, Hz. Hüseyin'in önünde ölme yarışına giriştiler.

Gıfârîlerden Abdullah b. Azre ile Abdurrahman b. Azre, Hz. Hüseyin'in yanına gelip:

"Ey Ebu Abdullah! Sana selam olsun! Biz, düşmanla senin arana gerilip, seni düşmanından korumak ve senin önünde ölmek istiyoruz!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Hoşgeldiniz! Yakınıma geliniz!" dedi.

Geldiler ve Hz. Hüseyin'in yanında çarpışmaya giriştiler.

Câbirîlerden, bir anadan doğma ve aynı zamanda amca oğulları olan Seyf b. Hâris ile Mâlik b. Abd isimlerinde iki genç, Hz. Hüseyin'in yanına geldiler.

Ağlıyorlardı.

Hz. Hüseyin, onlara:

"Ey kardeşimin oğulları! Ağlamayınız. Vallahi, biraz sonra, gözlerinizin aydın olacağını, sevineceğini umarım!" dedi.

Gençler:

"Allah bizi sana feda etsin! Hayır! Vallahi, biz kendimize ağlamıyoruz. Senin her taraftan kuşatıldığını ve bizim de seni korumaya güç yetiremeyeceğimizi görüyor, sana ağlıyoruz!" dediler.

Hz. Hüseyin:

"Ey kardeşimin oğulları! Siz bu yolda bana nasıl iyilik yaptınız ve dert ortaklığı ettinizse, Allah da sizi müttakîlerin en güzel mükâfatları ile mükâfatlandırsın!" diyerek dua etti.

Hanzale b. Es'adü's-Şibâmî gelip Hz. Hüseyin'in önüne dikildi. Kûfe leşkerine, Kur'ân-ı Kerîm'in:

"Ey kavmim! Doğrusu, ben o sürü sürü fırkaların gününü misal vermenizden; Nuh kavminin, Âd'ın, Semûd'un ve daha sonrakilerin hali gibi bir maceraya sapıp felâkete uğramanızdan korkuyorum.

Yoksa, Allah kullarına bir zulüm dileyecek değildir.

Ey kavmim! Doğrusu, ben size karşı o bağrışıp çağrışma günü olan Kıyâmet gününden, o gün uğrayacağınız azabın dehşetinden endişe etmekteyim.

O gün, Hesap yerini arkanızda bırakarak Cehenneme döneceğiniz gündür.

O gün, sizi Allah'ın azabından hiçbir kurtarıcı yoktur.

Allah kimi şaşırtırsa, onun yolunu bir doğrultacak da yoktur" (Ahzâb: 30-33) âyetlerini okuduktan ve:

"Gelin, Hüseyin'le çarpışmayın!" dedikten sonra, sözlerini Tâhâ sûresinin 61. âyetinin sonu olan:

"Sonra, Allah azab ile sizin kökünüzü kurutur! Allah'a karşı yalan uyduran herkes, muhakkak hüsrana uğramıştır!" tehdidi ile bitirdi.

Hz. Hüseyin, ona:

"Ey İbn Es'ad! Allah seni rahmeti ile esirgesin!

Onlar senin kabule davet ettiğin hakkı red ve inkâr ettikleri, seni ve arkadaşlarını öldürmeyi mübah sayarak ayaklandıkları ve birçok salih kardeşlerini de vurup öldürdükleri halde, senin öğüdünü nasıl dinler ve geri dururlar?" dedi.

İbn Es'ad:

"Doğru söyledin! Sana kurban olayım. Sen benden daha iyi bilirsin ve bunu bilmeye daha lâyıksın.

Artık ahirete gitsek de kardeşlerimize kavuşsak olmaz mı?" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Git! Dünyadan ve dünyadakilerden hayırlı olan imtihansız ve ibtilâsız mülke!" dedi.

İbn Es'ad:

"Ebu Abdullah! Sana ve senin Ehl-i Beytine selam olsun!

Allah bizi Cennette kavuştursun, buluştursun!" dedi.

Hz. Hüseyin:

"Âmin! Âmin!" dedi.

İbn Es'ad, ilerleyip, çarpışa çarpışa şehit oldu.

İbn Es'ad'dan sonra, Câbirî gençler de Hz. Hüseyin'e yönelip:

"Selam sana ey Resûlullah'ın oğlu!" dediler ve ilerlediler.

Hz. Hüseyin:

"Allah'ın selam ve rahmeti sizlere de olsun!" dedi.

Bunlar da, çarpışa çarpışa şehit oldular.

Âbis b. Ebi Şebibü'ş-Şâkirî, yanında Şâkir'in azadlısı Şevzeb bulunduğu halde, Hz. Hüseyin'e doğru geldi.

Âbis, Şevzeb'e:

"Ey Şevzeb! Sen ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu.

Şevzeb:

"Ne yapacağım! Resûlullah'ın kızının oğlunun yanında seninle birlikte ölünceye kadar çarpışacağım!" dedi.

Âbis:

"Sen bu düşüncede ve kararda isen, Ebu Abdullah'ın önüne var. O, diğer ashabına yaptığı gibi, senin arkandan da, senin için Allah'tan ecir dilesin. Senin için ben de ecir dilerim.

Keşke o saatte benim yanımda da, benim için Allah'tan ecir dileyecek bir kimse bulunsaydı! Ben buna senden daha lâyıktım.

Bize takdir olunan herşeyden dolayı kendimiz için ecir dileyeceğimiz gün, bugünden ibarettir.

Bugünden sonra amel yok, ancak hesap var!" dedi.

Şevzeb, Hz. Hüseyin'in yanına vardı. Selam verdikten sonra ilerleyip çarpışmaya girişti. Çarpışa çarpışa şehit oldu.

Âbis, Hz. Hüseyin'e:

"Ey Ebu Abdullah! Vallahi, yeryüzünde, yakın veya uzak, bana senden daha sevgili, senden daha üstün bir varlık yoktur.

Eğer senden zulüm ve ölümü kaldırmak için canımı ve kanımı feda etmekten daha üstün birşeye mâlik ve kâdir olsaydım, onu da feda ederdim!

Selam olsun sana ey Ebu Abdullah!

Ben şehadet ederim ki; sen de doğru yoldasın, senin baban da doğru yolda idi!" dedikten sonra, kılıcını sıyırıp Kûfe leşkerine doğru gitti.

O gün, Kerbelâ'da bulunmuş olan Rebi' b. Temîm der ki:

"Âbis'i, gelirken görünce, tanıdım.

Kendisi birçok harplerde bulunmuştu. Halkın en cesaretlisi idi.

'Ey halk! Bu, arslanların arslanıdır! Bu, İbn Şebib'dir. Sakın, hiçbiriniz ona karşı varmasın!' dedim.

Âbis:

'Yok mu adama karşı çıkacak bir adam!' diyerek haykırıyordu.

Ömer b. Sa'd:

'Onu taşa tutunuz!' diye emretti.

Âbis, her taraftan taş yağmuruna tutulduğunu görünce, zırhını sırtından, miğferini başından çıkarıp attı ve Kûfe leşkerinin üzerine yürüdü.

Vallahi, onun Kûfe leşkerinden ikiyüzden fazlasını önüne katıp kovaladığını gördüm!

Sonra, onu her tarafından kuşattılar. En sonunda öldürüldü.

Onun başını birçok adamların ellerinde gördüm ki, onlardan her biri:

'Bunu ben öldürdüm!,' 'Bunu ben öldürdüm!' diyordu.

Ömer b. Sa'd gelip:

'Çekişmeyiniz! Bu, bir tek mızrak demirle ölmemiştir!' deyince, bu söz onları susturmaya ve aralarını ayırmaya, anlaşmazlıkları halle kâfi geldi."

Dahhâk b. Abdullah'ın Kerbelâ'dan Kaçıp Canını Kurtarması

Dahhâk b. Abdullahu'l-Mışrakî der ki:

"Hüseyin'in ashabının şehit olduklarını, kendisinin yanında Süveyd b. Amru'l-Has'amî ile Beşîr b. Amrü'l-Hadramî'den başka kimse kalmadığını, sıranın Hüseyin'e ve ev halkına gelip dayandığını görünce:

'Ey Resûlullah'ın oğlu! Aramızda ne konuştuğumuzu biliyorsun. Ben sana:

'Senin yanında çarpışanlar bulundukça, ben de yanında çarpışırım! Yanında çarpışan kimse göremeyince de, yanından ayrılıp gitmem bana helâl ve serbest olmalıdır!' demiştim.

Sen de bana 'Olur!' demiştin,' dedim.

Hüseyin :

'Doğru söylüyorsun ama, nasıl kurtulabileceksin? Eğer buna gücün yeterse, dönüp gitmekte serbestsin!' dedi.

Atımın yanına vardım.

Arkadaşlarımın atlarını sinirlediklerini gördüğüm sırada, ben atımı arkadaşlarımın çadırları arasındaki bir çadıra sokmuş, kendim piyade olarak çarpışmıştım.

Hüseyin'in önünde iki kişi vurulup şehit olduğu, başka birisinin de eli kesildiği zaman, Hüseyin bana tekrar tekrar:

'Sen de çolak olma! Allah senin elini kesmesin!

Allah seni de Peygamberinin Ehl-i Beytinin mükâfatıyla mükâfatlandırsın!' dedi.

Bana izin verdiği zaman, atımı çadırdan çıkarıp üzerine atladım.

Kendimi iyice berkiştirdikten sonra, tepip dörtnala kaldırdım. Doludizgin Kûfe leşkerinin ortalarına daldım. Kûfe leşkeri, ikiye bölünerek bana yol açmak zorunda kaldılar.

Onlardan onbeş kişi peşime düştü. Fırat yakınlarında bulunan Şüfeyye köyüne eriştiğim zaman, bana kavuştular.

Onlara doğru dönünce, Kesîr b. Abdullahu'ş-Şa'bî, Eyyub b. Mişrahu'l-Hayvânî ve Kays b. Abdullahü's-Sâidî beni tanıdı.

Arkadaşlarına:

Bu, Dahhâk b. Abdullahü'l-Mışrakî'dir. Amcamızın oğludur bu!

Size Allah aşkına and veriyoruz; vazgeçiniz şundan!' dediler.

Onların yanında bulunanlardan, Temîm oğullarından üç kişi:

'Olur! Vallahi, kardeşlerimizin adamlarından vazgeçilmesi hakkındaki davetlerini biz kabul edeceğiz!' dediler.

Temîmîler, böyle, dostlarımın teklifini kabul edince, öbürleri de kabul ettiler.

Böylece Allah beni onların ellerinden kurtardı."

Okçu Ebu'ş-Şa'sâ'nın Şehit Oluşu

Ebu'ş-Şa'sâ Yezid b. Ziyadü'l-Kindî, iyi ok atıcı idi.

Ömer b. Sa'd Hz. Hüseyin'in tekliflerini kabul etmediği zaman, Hz. Hüseyin tarafına geçmişti.

Ebu'ş-Şa'sâ, Hz. Hüseyin'in önünde iki diz üzerine gelerek yüz ok attı.

Ebu'ş-Şa'sâ, ok atarken:

"Ben, Arcele atlısı İbn Behdele'yim!" der, Hz. Hüseyin de:

"Allah'ım! Onun attığı oku rast getir! Mükâfatını da Cennet kıl!" diyerek dua ederdi.

Ebu'ş-Şa'sâ, her oku attıkça, ayağa kalkar, bakardı.

Bütün oklarını böylece atıp tüketti. Kendisi de şehit oldu.

Aliyyü'l-Ekber'in Şehit Oluşu

Hz. Hüseyin'in yanındaki ashabından en sonraya kalan, Süveyd b. Amru'l-Has'amî idi. Ehl-i Beytinden ilk şehit olan da, büyük oğlu Aliyyü'l-Ekber'di.

Aliyyü'l-Ekber, Kûfe leşkerine zaman zaman saldırmakta idi.[297]

Saldırırken de:

"Ben Ali b. Hüseyin b. Ali'yim!

Beytullah'ın Rabbine andolsun ki; biz Peygambere Şimr'den, Şebes'ten ve Babası Belirsiz'in oğlundan daha yakın ve daha önce geliriz![298]

Vallahi, bizim hakkımızda, Babası Belirsiz'in oğlu emir ve hüküm veremez!" diyerek recez söylemekte idi.[299]

Iraklılardan bir adam, onu eman dilemeye davet etti ve:

"Sen mü'minler emîri Yezid b. Muaviye'nin akrabası olduğun için, biz bu akrabalığı gözetmek istiyoruz.

İstersen, sana eman verelim, seni öldürmeyelim?" dedi.

Aliyyü'l-Ekber:

"Resûlullah Aleyhisselam ile olan akrabalık, gözetilmeye daha lâyıktı!" dedi.[300]

Ali b. Hüseyin'in zaman zaman yukarıdaki recezi söyleyerek Kûfe leşkerine saldırdığı sırada, Mürre b. Munkız b. Numan:

"Eğer o bana rastlar ve bu yaptığı gibi yaparsa, onun babasını ağlatmazsam, Araplar beni kınasın!" dedi.

Ali b. Hüseyin, yine Kûfe leşkerine kılıçla saldırırken, Mürre b. Munkız, önünü kesti ve onu mızraklayıp yere düşürdü. Kûfe leşkeri, üzerine üşüşerek kılıçları ile parçaladılar.

Humeyd b. Müslimü'l-Ezdî der ki:

"O gün, Hüseyin'den kulağımla işittim. Diyordu ki:

'Oğulcağızım! Allah seni öldüren kavmi öldürsün!

Onlar, Rahmân olan Allah'a karşı ayaklandılar ve Resûlullah'a olan hürmeti, saygıyı kaldırdılar!

Senden sonra, dünya, bana bir toprak yığınıdır!'

Doğan güneş gibi bir kadının Ali'nin yanına doğru koşarak geldiğini de gördüm.

'Eyvâh! Kardeşciğim! Kardeşimin oğlu!' diyerek feryat ediyordu.

Onun kim olduğunu sordum.

---

297. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 250-256.
298. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 57.
299. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 2598.
300. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 57.

'Resûlullah'ın kızı Fâtıma'nın kızı Zeyneb'dir' denildi.

Zeyneb, Ali'nin cesedinin yanına gelince, üzerine kapandı.

Hüseyin, geldi. Onu elinden tutup çadıra kadar götürdü.

Sonra, oğlunun yanına geldi. Gençler de onun yanına geldiler.

Gençlere:

'Kardeşinizi taşıyınız!' dedi.

Onu, vurulup düştüğü yerden kaldırdılar. Önünde çarpıştıkları çadırlarının önüne kadar taşıyıp, oraya koydular."

Abdullah b. Müslim'in Alnından ve Göğsünden Okla Vurulup Şehit Edilmesi

Kûfe leşkeri arasından Amr b. Subeyhü's-Saydâvî, Abdullah b. Müslim b. Akîl'e bir ok attı.

Abdullah alnını avucu ile korumak isteyince, ok avucunu onun alnına mıhladı.

Abdullah elini alnından ayıramadı.[301]

Avucunun alnından mıhlanıp kaldığını görünce:

"Ey Allah'ım Bizi yalnız bırakmak ve zillete düşürmek istediler.

Bizi vurup öldürdükleri gibi, Sen de onları öldür!

Bizi zillete düşürdükleri gibi, Sen de onları zillete düşür!" dedi.[302]

Amr b. Subeyh, attığı ikinci okla onun göğsünü, kalbini yardı.

Kûfe leşkeri, yok etmek için her taraftan onun üzerine üşüştüler.

Ard Arda Şehid Edilen Ehl-i Beyt Gençleri

Kûfe leşkerinden Abdullah b. Kutbetü't-Tâî, hücum edip Avn b. Abdullah b. Cafer'i şehit etti.

Âmir b. Nehşelü't-Teymî, saldırarak Muhammed b. Abdullah b. Cafer'i şehit etti.

Osman b. Hâlid b. Üseyrü'l-Cühenî ile Bişr b. Savt (Havt)ü'l-Hemdânî, Abdurrahman b. Akîl'i şehit ettiler.

Abdullah b. Azretü'l-Has'amî, Cafer b. Akîl'i okla vurup şehit etti.

301. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 258.
302. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 129.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Bir genç bize doğru geliyordu ki, yüzü sanki ay parçası idi. Elinde kılıç, üzerinde gömlek ve izar (pelerin) vardı.

Ayak sandallarından birisinin bağı kopmuştu. Hangisinin kopuk olduğunu unuttum. Belki de, solu kopuktu.

Bana, Amr b. Sa'd b. Nüfeylü'l-Ezdî:

'Vallahi, bunun üzerine saldıracağım!' dedi.

'Sübhânallah! Onu kuşatmış olduğunu gördüğün şu leşkerin öldürmeleri sana yetmiyor mu ki, bir de ona sen saldırmak istiyorsun?!' dedim.

'Vallahi, onun üzerine saldıracağım!' dedi ve saldırdı. Onun başına kılıçla vurmadıkça dönmedi.

Başına kılıç vurulunca, genç:

'Amcacığım!' diyerek yüzünün üstüne düştü.

Hüseyin, kızdı. Bir anda şahin gibi yetişti. Kükremiş arslan saldırışıyla Amr b. Sa'd'a saldırdı. Kılıçla ona şiddetli bir darbe indirdi.

Amr kolu ile korundu ve çığlık kopardı.

Kûfe süvarileri Amr'ı Hüseyin'den kurtarmak için hücuma geçtilerse de, Amr'ın parmaklarından can çekilmekte idi ve öldü gitti.

Meydan aralaşınca, Hüseyin'in gencin başına varıp dikildiğini, o sırada gencin de ayaklarından can çekilmekte olduğunu gördüm.

Hüseyin:

'Kahrolsun seni öldüren kavim!

Kıyâmet gününde onların hasmı senin ceddindir!

Vallahi, sen amcanı güç yetiremeyeceği bir işe seslenerek çağırdın.

Halbuki, o senin davetine icabet etse de, etmese de sana bir faydası olmayacaktır!

Vallahi, onun düşmanları çoğaldı, yardımcıları azaldı!' dedikten sonra, genci yerden kucaklayıp kaldırdı. Gencin göğsünü göğsüne bastırdı. Ayaklarının yerde süründüğünü gördüm.

Kendi kendime:

'Bunu götürüp de ne yapacak acaba?' dedim.

Onu da, oğlu Ali b. Hüseyin'in yanına götürüp bıraktı.

Bu gencin kim olduğunu sordum.

'O, Kasım b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib'dir!' denildi."

Hz. Hüseyin'in Yorgun Düşüp Bir Müddet Olduğu Yerde Kalması

Hz. Hüseyin, uzunca bir müddet olduğu yerde hareketsiz kaldı.

Kûfe leşkerinden bir adam, onun yanına kadar vardı. Onu öldürmeyi üzerine almaktaki günahın ağırlığını düşünerek geri döndü.

Beddâ' oğullarından Mâlik b. Nüseyr Bişrü'l-Kindî, Hz. Hüseyin'in yanına varıp, başına kılıçla vurdu.

Kılıç başındaki külahı kesti ve başına battı. Başından kanlar akmaya başladı. Külah kanla doldu.

Hz. Hüseyin, ona:

"Birşey yeme, içme! Yiyecek-içecek bulma!

Allah seni zalimler güruhu ile haşretsin!" dedi.

Başındaki külahı atıp bir takye istedi. Onu giydi ve üzerine sarık sardı. Yorgun düşüp olduğu yerde kaldı.

Mâlik b. Nüseyr, gelip Hz. Hüseyin'in atmış olduğu deniz koyunu yününden dokunmuş külahı aldı.

Mâlik b. Nüseyr'in Akıbeti

Mâlik b. Nüseyr, evine dönünce, karısı Ümmü Abdullah'a:

"Gel şu külahın kanını yıka!" demiş, kadın ise:

"Sen Resûlullah'ın kızının oğlunu soyup onu evine mi soktun? Çıkar, götür onu, benden uzaklaştır!" diyerek kınamış, azarlamıştır.

Kendi adamlarının anlattıklarına göre; Mâlik b. Nüseyr, Muhtar tarafından öldürülünceye kadar, fakirlik ve yoksulluktan kurtulamamıştır.

Hz. Hüseyin'in Kucağında Okla Vurulan Yavrusu

Hz. Hüseyin, bir ara, küçük yavrusu Abdullah dizinde, kucağında olduğu halde oturuyordu.[303]

Abdullah o zaman üç yaşında idi.

Kûfe leşkerinin attıkları oklar, Hz. Hüseyin'in sağına, soluna, önüne ve arkasına düşüyordu.[304]

---

303. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 256-257.
304. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 203.

Esed oğullarından bir adam, bir ok atarak Abdullah'ı boğazından vurdu.

Hz. Hüseyin, kanla dolan avuçlarını yere boşalttı. Yer, kanı sordu.

"Yâ Rab! Bize göklerden yardım etmeyeceksen, hakkımızda ondan daha hayırlısını ihsan et!

Şu zalim kişilerden de, bizim intikamımızı al![305]

Ey Allah'ım! Bunlarla ve kavmimizden olanlarla aramızda Sen hükmünü ver!

Yardım etmek için bizi çağırdılar. Sonra da, tutup bizi öldürüyorlar!" dedi.[306]

Hz. Hüseyin, yavrusunun boğazına saplanan oku çekip attıktan sonra, eliyle kanını silerken de:

"Vallahi, sen Allah katında Salih Peygamberin devesinden daha şerefli ve kıymetlisin.

Muhammed Aleyhisselam da, Allah katında Salih Peygamberden daha üstün ve kıymetlidir!" diyordu.[307]

Sonra, bir bez getirtti. Bezi yırtıp, çocuğu ona sardı.

Kılıcını sıyırarak tekrar çarpışmaya girişti.[308]

Ehl-i Beyt Gençlerinden En Son Şehit Olanlar

Abdullah b. Ukbetü'l-Ganevî, bir ok atıp, Ebu Bekir b. Hasan'ı şehit etti.[309]

Abbas b. Ali, bunu görünce, kardeşleri Abdullah, Cafer ve Osman b. Ali'ye:

"İlerleyiniz! Varlığım size feda olsun! Seyyidinizi koruyunuz! Onun uğrunda can veriniz!" dedi.

Bunlar, Hz. Hüseyin'in önünde durup onu göğüsleri ve yüzleri ile korumaya çalıştılar ve şehit oldular.

Hâni' b. Sübeytü'l-Hadramî, önce Abdullah'ı, sonra da Cafer'i şehit etti.[310]

305. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 257.
306. *Yâkubî, Târîh*, c. 2, s. 220, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 208.
307. *Yâkubî, Târîh*, c. 2, s. 245.
308. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 220.
309. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 269.
310. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 257.

Havlî b. Yezidü'l-Asbahî, Osman'ı bir okla vurdu.

Eban b. Dârem oğullarından bir adam da, gidip onun başını kesti ve getirdi[311]

Havlî b. Yezid, Osman b. Ali'nin başını Ömer b. Sa'd'a götürüp:

"Mükâfatımı ver!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Mükâfatını vermek valine düşer. Seni mükâfatlandırmasını ondan dile!" dedi.[312]

Eban b. Dârem oğullarından başka bir adam da, Muhammed b. Ali'yi okla vurup şehit etti ve başını getirdi.

Harmele b. Kâhin, Abdullah b. Hasan b. Ali'yi okla vurup şehit etti.

Lakît b. Yâsirü'l-Cühenî de, Muhammed b. Ebu Saîd b. Akîl'i şehit etti.[313]

Hz. Hüseyin'in önüne dikilen, yanında çarpışan yalnız Abbas b. Ali kalmıştı. Hz. Hüseyin ne tarafa yönelirse, Abbas b. Ali o tarafa yönelmekte idi. En sonunda, o da şehit oldu.[314]

Abbas b. Ali'yi Zeyd b. Rukadü'l-Cenbî ile Hakîm b. Tufeylü's-Sinbisî şehit ettiler.[315]

Hâni' b. Sübeytü'l-Hadramî, çok yaşlanmış olduğu bir sırada, demiştir ki:

"Hüseyin'in öldürülmesinde bulunanlardandım. Vallahi, on kişinin onuncusu ben idim. Hepimiz atlar üzerinde idik.

Hüseyin hanedanının tüyü bitmemiş bir çocuğu, çadırlardan dışarı çıktı. Üzerinde pelerin ve gömlek vardı. Sağa sola dönüp bakınıyordu. Döndükçe, kulaklarındaki iki incinin sallandığını gördüm. Süvarilerden bir adam, atını tepip onun yakınına vardı. Atından çocuğa doğru eğilip onu kılıçla biçti!"

Hz. Hüseyin'e Su İçirmeyen Adamın Akıbeti

Hz. Hüseyin susamıştı. Susuzluğu son dereceyi bulunca, çadırlardan ayrılıp su içmek için Fırat'a doğru yöneldi.

---

311. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 257.
312. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 257.
313. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 269.
314. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 257.
315. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 269.

Su kanallarına doğru giderken, Eban b. Dârem oğullarından bir adam:

"Yazıklar olsun sizlere! Onunla su arasına gerilseniz a!" diyerek atını tepti. Halk da kendisini takip etti.

Hz. Hüseyin ile Fırat arasına gerildiler.

Hz. Hüseyin:

"Ey Allah'ım! Sen de onu susuz bırak!" dedi.

Adam bir ok atıp Hz. Hüseyin'in damağından vurdu. Hz. Hüseyin, oku çekip attıktan sonra, ellerini açtı. İki avucu kanla doldu.

"Ey Allah'ım! Peygamberinin kızının oğluna yapılanlardan dolayı şikâyetimi Sana arzediyorum!" dedi ve geri döndü.

Yemin edilerek denildiğine göre; çok geçmeden, Allah o adamı susuzluk hastalığına uğrattı.

Kasım b. Asbağ der ki:

"Adamı görmüştüm. Yanında soğuk hoşaf, büyük testi ile süt ve su bulunuyor, adam:

'Yazıklar olsun size! Su içirin bana! Susuzluk beni öldürüyor!' diyor, kendisine su kabı veya süt testisi veriliyor, onu içiyor, uzanıyor, biraz sonra, yine:

'Yazıklar olsun size! Su içirin bana! Susuzluk öldürüyor beni!' diyordu.

Vallahi, çok geçmeden adamın karnı deve karnının patlayıp yarıldığı gibi patladı. Adam da böylece öldü gitti."

Rivayete göre; o sırada Husayn b. Nümeyr de, Hz. Hüseyin'i ağzından bir okla vurmuştu.

Hz. Hüseyin, ağzından akan kanı avucundan semâya attı.

Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra ellerini kaldırdı ve:

"Ey Allah'ım! Onları derleyip toparlayıp yok et! Yeryüzünde onlardan hiçbirini bırakma!" diyerek dua etti.

Hz. Hüseyin'in Ev Halkıyla İrtibatının Kesilmesi

Şimr b. Zilcevşen, Kûfelilerden on kadar piyade ile gelip içinde Hz. Hüseyin'in ağırlıkları ve ev halkı bulunan çadırı arasına gerilerek Hz. Hüseyin'in çadırı ile irtibatını kesti.

Hz. Hüseyin, onlara:

"Yazıklar olsun sizlere!

Sizin dininiz yoksa, siz Kıyâmet gününden korkmuyorsanız, dünya işlerinizde olsun asâletli, seçkin kişizâdeler gibi olunuz, öylelerine yaraşan hal ve hareketlerde bulununuz da, ağırlıklarımı ve ev halkımı rezillerinizden ve zırcahillerinizden koruyunuz!" dedi.

Şimr b. Zilcevşen:

"Haydi, senin için öyle olsun!" dedi.

Şimr'in Abdurrahman el-Cu'fî ile Münakaşası ve Sövüşmesi

Hz. Hüseyin'in yanına kadar gelen piyadeler arasında Ebu'l-Cenub Abdurrahmanu'l-Cu'fî, Kaş'am b. Amr b. Yezidü'l-Cu'fî, Salih b. Vehbü'l-Yezenî, Sinan b. Enesü'n-Nehâî ve Havlî b. Yezidü'l-Asbahî bulunuyor; Şimr b. Zilcevşen onları Hz. Hüseyin'e saldırmaya kışkırtıyordu.

Şimr, bir ara, Abdurrahmanu'l-Cu'fî'ye:

"Onun üzerine atılsan, saldırsan a!?" dedi.

Abdurrahman:

"Onun üzerine atılmak, saldırmaktan seni alıkoyan ne? Sen atılsan, saldırsan a!" deyince, Şimr, kızdı:

"Bana mı söylüyorsun?!" dedi.

Abdurrahman:

"Ya sen bana mı söylüyorsun?!" diyerek karşılık verdi.

Birbirlerine sövdüler. Abdurrahman çok cesaretli, gözünü daldan budaktan esirgemez bir adamdı.

Şimr'e:

"Vallahi, mızrağımın demirini gözünde kıvratırım ha!" deyince, Şimr onun yanından savuştu.

Abdurrahman:

"Vallahi, seni zararlandırmak fırsatını bulursam, muhakkak seni zararlandıracağım!" dedi.

Şimr, Hz. Hüseyin'e doğru ilerleyen piyadelerin yanına geldi.

Hz. Hüseyin'in Ev Halkından Bir Çocuğun Elinin Kesilmesi ve Hz. Hüseyin'in Bedduası

Kûfe piyadeleri Hz. Hüseyin'i çepeçevre kuşatmış ve çemberi gittikçe daraltmış bulunuyorlardı.

Hz. Hüseyin üzerlerine yürüyünce, dağıldılar.

Bundan sonra, onlar Hz. Hüseyin'i bir kere daha kuşattılar.

Hz. Hüseyin'in yanına ev halkından bir çocuk gelmek istiyor, onu Hz. Zeyneb bint-i Ali tutup bırakmıyordu.

Hz. Hüseyin, Hz. Zeyneb'e:

"Tut onu, bırakma!" diyordu.

Çocuk dinlemeyerek Hz. Hüseyin'e doğru koşup geldi. Hz. Hüseyin'in yanına dikildi.

Teym oğullarından Bahr b. Ka'b b. Ubeydullah, Hz. Hüseyin'in üzerine kılıçla yürüyünce, çocuk ona:

"Pis, mendeburun oğlu! Amcamı mı öldüreceksin?" diyerek bağırdı.

Bahr çocuğu kılıçla çaldı. Çocuk eliyle korunmak istedi. Kılıç çocuğun elini kesti. Eli derisinde sallandı kaldı!

Çocuk:

"Halacığım!" diye feryat etti.

Hz. Hüseyin, onu tutup bağrına bastı ve ona:

"Ey kardeşimin oğlu! Başına gelen felâkete katlan. Bunda hayır vardır.

Muhakkak ki, Allah seni salih babalarından Resûlullah Aleyhisselama, Ali b. Ebu Talib'e, Hamza'ya, Cafer'e ve Hasan b. Ali'ye (onların hepsine selamlar olsun!) kavuşturacaktır!" dedi ve:

"Ey Allah'ım! Onlara gökten yağmur yağdırma ve yer bereketlerinden onları mahrum et!

Ey Allah'ım! Onları bırakır, yaşatırsan, tefrikalara uğrat, onlar için türlü türlü yollar yap! Onları birlikten mahrum et! Valilerini kendilerinden hiçbir zaman hoşnut etme!

Çünkü, onlar yardım edeceklerini vaad ederek bizi çağırdılar. Sonra da, üzerimize yürüdüler ve bizi öldürdüler!" diyerek dua etti.

Hz. Hüseyin'in Çevresindeki Piyadeleri Birbirine Katması

Kûfe leşkerinden Abdullah b. Ammar der ki:

"Hüseyin'e mızrakla hücum etmiş, onun yanına kadar varmıştım. Vallahi, isteseydim onu mızraklayabilirdim. Sonra, geri döndüm.

Fakat, kendi kendime:

'Onu öldürmekten ben yüzçevirsem de, benden başkası öldürecektir!' dedim.

O sırada, piyadelerden kimi sağından, kimi solundan, ona hücuma geçtiler.

Sağından saldırdılar, bozguna uğradılar. Solundan saldırdılar, bozguna uğradılar.

Kendisinin üzerinde deniz koyunu tiftiğinden bir gömlek ve başında da sarık vardı.

Vallahi, ben ne bundan önce, ne de sonra, onun gibi oğlu, ev halkı ve bütün ashabı öldürülmüş, eli kolu kırılmış olduğu halde cür'et ve cesaretini kaybetmeyen bir kimse daha görmemişimdir!

Kendisini saran piyade birlikleri, canavar saldırısına uğramış keçi sürüsü gibi sağından solundan bozulup dağılmakta idiler!

O sırada, Hüseyin'in kızkardeşi Zeyneb bint-i Fâtıma çadırdan çıktı. Kulaklarındaki küpesinin parladığını gördüm.

'Ne olaydı gök yere yıkılıp bir olaydı!' diyordu.

Zeyneb, Hüseyin'in yakınında bulunan Ömer b. Sa'd'a:

'Ey Ömer b. Sa'd! Sen bakıp dururken Ebu Abdullah öldürülecek mi?!' dedi.

Ömer b. Sad'ın yanaklarına ve sakalına gözyaşlarının aktığını gördüm.

Ömer b. Sa'd yüzünü Zeyneb'den başka tarafa çevirdi."

Humeyd b. Müslim de, o sırada gördüklerini ve duyduklarını şöyle anlatır:

"Hüseyin'in üzerinde deniz koyunu yününden dokunmuş bir cübbe vardi.

Başına çivit yaprağıyla boyanmış sarık sarmıştı.

Kendisi, öldürülmezden önce, yaya olduğu halde, atlı bir kahraman gibi çarpışmakta, kendisine atılan oklardan korunmakta, tehlike ve zarar gelecek yerleri gözetmekte, süvarilerin üzerine saldırmakta idi.

Saldırırken de:

'Siz, beni öldürmek için birbirinizi teşvik ediyor, kışkırtıyorsunuz. Fakat, vallahi benden sonra Allah kullarından öldüremeyeceğiniz bir kulu benim öldürülüşümden dolayı size kızdıracaktır!

Allah'a andolsun ki; sizin bana hakaretinize karşı Allah'ın bana ikramlarda bulunacağını umuyorum!

Siz nerede olursanız olun, haberiniz olmadan, Allah sizden benim intikamımı alacaktır!

Vallahi siz beni öldürecek olursanız, Allah muhakkak sizin aranıza bir bela verecek, kanlarınızı dökecek, bununla beraber sizden razı da olmayacak, inletici azabını size daha da arttıracaktır!' diyordu."

Hz. Hüseyin'in Arkasından Mızraklanıp Yere Düşürülmesi

Hz. Hüseyin uzun müddet hareketsiz kaldı.

O sırada, Kûfe leşkeri onu öldürmek isteselerdi, öldürürlerdi.

Fakat, birbirlerinden çekinmekte ve herkes onun kanına kendisinden başkasının girmesini istemekte ve beklemekte idi.

Şimr b. Zilcevşen, Kûfe leşkerine:

"Yazıklar olsun sizlere! Hay anaları ağlayasıcalar! Daha ne bakıp duruyorsunuz adama? Öldürün onu!" diyerek seslendi.

Bunun üzerine, her taraftan Hz. Hüseyin'e saldırdılar.

Hz. Hüseyin'in sol avucuna bir kılıç darbesi indirildi.

Bunu vuran, Zür'a b. Şerîkü't-Temîmî idi.

Zür'a, bir darbe de onun omuzuna indirdi.[316]

Hz. Hüseyin de, onu omuzundan kılıçla vurup yere düşürdü.[317]

Hz. Hüseyin yüzünün üzerine düşüp düşüp kalkıyordu.[318]

O sırada, Sinan b. Enes b. Amrü'n-Nehâî, arkasından gelerek, mızrağını Hz. Hüseyin'in köprücük kemiğinden saplayıp göğsünden çıkarınca, Hz. Hüseyin yüzünün üzerine yere düştü![319]

Hz. Hüseyin'in Şimr b. Zilcevşen Hakkındaki Teşhisi

Hz. Hüseyin, Kerbelâ'da Şimr b. Zilcevşenü'l-Kilâbî'yi gördüğü zaman:

"Allah ve Resûlü doğrudur. Resûlullah Aleyhisselam:

---

316. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 258-260.
317. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 203.
318. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 260.
319. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 203.

'Ehl-i Beytimin kanlarını içen alaca bir kelbe (köpeğe) bakar gibiyim!' buyurmuştur!" dedi.[320]

Hz. Hüseyin'in Başının Gövdesinden Ayrılması

Bir müddet, Hz. Hüseyin'in cesedine yaklaşıp başını kesmeye kimse cesaret edemedi.

Sinan b. Enes, Havlî b. Yezid'e:

"Başını kes onun!" dedi.

Havlî bunu yapmak isteyince, elleri titredi. Kesemedi.

Sinan b. Enes:

"Allah iki kolunu kırsın, ellerini ayırsın!" diyerek, inip Hz. Hüseyin'in başını gövdesinden ayırdı ve Havlî b. Yezid'e verdi.[321]

Hz. Hüseyin'in başını Havlî'nin kardeşi Şibl b. Yezid'in kesip Havlî'ye verdiği de rivayet edilir.[322]

Hz. Hüseyin'in Vücudundaki Yaraların Sayısı

Şehit edildiği zaman, Hz. Hüseyin'in cesedinde otuzüç mızrak yarası, otuzdört kılıç yarası bulundu.[323]

Hz. Hüseyin'in Şehit Edildiği Tarih

Hz. Hüseyin, Hicretin altmışbirinci yılında, Muharrem ayının onunda, Cuma günü öğleden sonra şehit edildi.[324]

Hz. Hüseyin şehit edildiği zaman; güneş Mizan burcunda 17 derece ve 20 dakikada;

Kamer, Delv (Kova) burcunda 20 derece ve 20 dakikada;

Zühal, Seratan burcunda 19 derece ve 20 dakikada;

Müşteri, Cedy (Oğlak) burcunda 12 derece ve 40 dakikada;

Zühre, Sünbüle burcunda 5 derece ve 50 dakikada;

Utarid, Mizan burcunda 5 derece ve 40 dakikada bulunuyordu.[325]

---

320. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 188.
321. Taberî, *Târîh*, c. 6., s. 260.
322. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 258.
323. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 260.
324. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40.
325. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 245.

Hz. Hüseyin'in Şehit Edildiği Tarihte Yaşı

Hz. Hüseyin Hicretin dördüncü yılında doğduğuna ve altmışbirinci yılında şehit edildiğine göre, şehit edildiği zaman elliyedi yaşına basmıştı.[326]

Hz. Hüseyin'in saçları simsiyahtı. Ancak, sakalında bazı kıllar ağarmıştı.[327]

Hz. Hüseyin'in Elbise ve Silahlarının Soyulması

Hz. Hüseyin'in Sinan b. Enes tarafından başı gövdesinden ayrılıncaya kadar, yanına kimse yanaşmamış, korkmuştu. Başı gövdesinden ayrıldıktan sonra, Bahr b. Ka'b donunu soyup aldı. Kendisini çırılçıplak bıraktı.

Fakat, yaptığı, onun yanına kalmadı. Elleri sıraca hastalığına tutuldu: Kış gelince iki elinden sarı sular akar, yaz gelince de kurur, elleri odun gibi olurdu.

Esved adında bir adam, Hz. Hüseyin'in ayakkabılarını, Nehşel b. Dârem oğullarından bir adam da kılıcını aldı.

İshak b. Hayâtu'l-Hadramî, Hz. Hüseyin'in sırtından gömleğini soydu. Kendisi de, bars (alaca) hastalığına tutuldu.

Kays b. Eş'as ise, Hz. Hüseyin'in denizkoyunu tiftiğinden dokunmuş kadifesini (yorganını) almıştı.

Kays, bundan dolayı "Kadife Kays!" diye dillere düştü.[328]

Kerbelâ Katillerinin Hastalığa Uğramaları ve Çoklarının Delirmeleri

Verilen sağlam haberlere göre; Kerbelâ cinayetine katılanlardan, hemen hemen hastalığa uğramayan kimse kalmamış, çokları da delirmişti.[329]

Kûfe Leşkerinin Çadırları Yağmalamaları

Kûfe leşkeri, Hz. Hüseyin'in üstünü başını soyduktan sonra, Yemen zâferanlarına, elbiselere, develere yöneldiler ve onları yağma-

326. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40.
327. Zehebî, *Târîh*, c. 3, s. 11-12.
328. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 259, 260, 261.
329. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 201-202.

lamaya koyuldular! Daha sonra, Hz. Hüseyin'in ev halkına ait çadırları, ağırlık ve yiyecekleri kapışmaya başladılar!

Elbiselerinin sırtlarından soyulmasına razı olmayan kadınların elbiseleri zorla çıkartılıp alındı.[330]

Hz. Hüseyin'in çadırındaki şeyler kapışılırken Kûfe leşkerinden biri Hz. Hüseyin'in kızı Fâtıma'nın zinetini alınca, Fâtıma ağlamaya başladı.

Adam:

"Ne diye ağlıyorsun? Resûlullah'ın kızı soyulurken ağlar mı hiç?" dedi.

Fâtıma:

"Bırak onu!" diye bağırınca, adam başka birşey almaya korktu.[331]

Şehitler Arasından Kalkıp Çarpışan Şehit

Süveyd b. Amr, vurulup ölüler arasına düşmüştü. Ayılınca:

"Hüseyin öldürüldü!" dediklerini işitti.

Kendisinde biraz kuvvet ve derman bulunduğunu anladı. Kûfeliler, kılıcını soymuşlardı. Yanında bulunan bir bıçağı eline alarak bir müddet çarpıştı ve şehit oldu.

Kendisini Urve b. Battarü't-Tağlibî ile Zeyd b. Rukadu'l-Cenbî şehit etti.

Kerbelâ şehitlerinin sonuncusu, bu idi.

Hz. Hüseyin'in Oğlu Aliyyü'l-Asgar'ın Kurtuluşu

Humeyd b. Müslim der ki:

"Aliyyü'l-Asgar b. Hüseyin'in yanına varmıştım. Kendisi, yatağa uzanmış, hasta yatıyordu.

Şimr b. Zilcevşen, yanındaki piyadelerle konuşuyorlar, 'Bunu öldürecek miyiz?' diyorlardı.

'Sübhânallah! Çocukları da mı öldüreceğiz?! Bu, bir çocuktur!' dedim.

Oraya gelenleri, böylece, onun başından savıyordum.

En sonra, Ömer b. Sa'd geldi.

---

330. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 260.
331. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 204.

'Haberiniz olsun ki; şu kadınların çadırına hiçbir kimse girmeyecek, şu hasta çocuğa da dokunulmayacaktır.

Kim onların meta'larından birşey almışsa, kendilerine geri versin!' dedi.

Vallahi, hiç kimse, aldıklara şeylerden hiçbir şey geri vermedi.

Ali b. Hüseyin, bana:

'Allah seni hayırla mükâfatlandırsın. Vallahi, Allah senin sözünle bir şerri benden def etti!' dedi.

Sinan b. Enes'in Azarlanması ve Dövülmesi

Kûfe leşkeri, Sinan b. Enes'e:

"Sen, Hüseyin b. Ali'yi, Resûlullah'ın kızının oğlunu öldürmekle Arapların en büyüğünü öldürmüş bulunuyorsun ki, o, şunların mülk ve saltanatını ellerinden almak istiyordu.

Emîrlerine git de, onlardan mükâfatını iste!

Onlar, Hüseyin ve ashabının çadırlarındaki bütün malları, Hüseyin'i öldürmene karşılık sana verseler, yine azdır!" dediler.

Sinan, atının yanına vardı.

Kendisi, cesaretli ve şair bir adamdı. Bir müddet eğlendikten sonra, Ömer b. Sa'd'ın çadırının önüne gelip dikildi. Sonra da, en yüksek sesiyle:

"Sen bana gümüşten üzengi yaptır ve onu altınla da yaldızlat! Çünkü, ben yanına varılmaz ulu bir kişi, bir hükümdar öldürdüm! Ana ve babaca halkın en hayırlısını öldürdüm ki, o, halkın soy-sopça da en hayırlısı idi!" dedi.

Ömer b. Sa'd:

"Ben şehadet ederim ki; sen hiç ayılamayacak bir delisin! Yanıma sokun onu!" dedi.

Sinan içeri sokulunca, onu elindeki değnekle dövdü. Sonra da:

"Ey mecnun! Sen ne diye böyle sözler söylüyorsun?

Eğer İbn Ziyad senden bunu işitmiş olsaydı, vallahi, muhakkak senin boynunu vururdu!" dedi.

Kerbelâ'da Yakalanıp Bırakılan Kişiler

Ömer b. Sa'd, Rebab bint-i İmriü'l-Kays'ın azadlısı Ukbe b. Sem'an'ı yakalamıştı.

Ona:

"Sen, necisin?" diye sordu.

Ukbe:

"Ben köleyim!" deyince, serbest bıraktı.

Murakka' b. Sümâmetü'l-Ezdî de, kavminden bazı kimselerle birlikte Hz. Hüseyin'in yanına gelmiş bulunuyordu.

Murakka', okları yayar ve iki dizinin üzerine gelip savaşırdı.

Kûfe leşkeri, ona:

"Sana eman verilmiştir. Yanımıza gel!" dediler.

Yanlarına varınca, Ömer b. Sa'd, onu bilgi versin diye İbn Ziyad'a yollamıştı.[332]

Murakka' Kûfe'ye değil Rebeze'ye gidip, Yezid b. Muaviye'nin ölümüne kadar oradan ayrılmadı.

İbn Ziyad korkup Kûfe'den Şam'a kaçınca da, Murakka' Kûfe'ye döndü.[333]

Hz. Hüseyin'in Kerbelâ Katliâmından Kurtulan Oğulları

Hz. Hüseyin'in hasta olarak yatan yirmiüç yaşındaki oğlu Aliyyü'l-Asgar ile dört yaşındaki oğlu Ömer'den başkası kurtulamadı.[334]

Hz. Hüseyin'in Cesedinin Atlara Çiğnettirilmesi

İbn Ziyad; Hz. Hüseyin öldürüldükten sonra, cesedinin de atlara çiğnettirilmesini, Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'a yazdığı yazıda emretmişti.[335]

Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'in işi için toplanmalarını adamlarına emretti.

Kendisinin atını da hazırladılar.

Süvarilerden on kişi hazırlandı.

İshak b. Hayâtu'l-Hadramî ile Ahbeş b. Mersed b. Alkame b. Selâmetu'l-Hadramî, hazırlanan süvariler arasında idi.

332. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 260-261.
333. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 259.
334. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 58, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 259.
335. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 236.

Bu on süvari, Hz. Hüseyin'in cesedini, göğsü ve sırtı topraklar içinde ufalanıp belirsiz oluncaya kadar, atlarına çiğnettiler!

İshak b. Hayâtu'l-Hadramî, Hz. Hüseyin'in gömleğini de soyup almıştı. Bars (alaca) hastalığına tutuldu.

Ahbeş b. Mersed ise, bir muharebede dikilip durduğu sırada gelen ve kalbine saplanan serseri bir okla öldü.

Kerbelâ Şehitlerinin Sayısı

Hz. Hüseyin'in ashabından şehit olanlar yetmişiki kişi idi.[336]

Şehitlerin seksenyedi kişi ve dördünün Ensardan olduğu da rivayet edilir.[337]

Kerbelâ şehidlerinin yirmiüçünü, Hz. Hüseyin ile ev halkı ve akrabaları teşkil ediyordu ki; Hasanü'l-Basrî'nin dediği gibi, yeryüzünde böyle kütle halinde bir aile katliâmı görülmemişti.[338]

Kerbelâ Şehitlerinden Hz. Hüseyin ile Ona Mensup ve Akraba Olanların İsimleri

1. Hz. Hüseyin b. Ali,[339]
2. Aliyyü'l-Ekber b. Hüseyin,[340]
3. Abdullah b. Hüseyin,[341]
4. Abbas b. Ali,
5. Osman b. Ali,
6. Cafer b. Ali,[342]
7. Abdullah b. Ali,
8. Muhammed b. Ali,[343]
9. Atîk b. Ali,[344]
10. Kasım b. Hasan,
11. Ebu Bekir b. Hasan,[345]

336. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 261.
337. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 71.
338. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219, İbn Abdilberr, *İstiâb*, c. 1, s. 395.
339. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40.
340. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 57.
341. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 59.
342. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 43.
343. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 71.
344. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 216.
345. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 50.

12. Abdullah b. Hasan,[346]
13. Kasım b. Hasan,[347]
14. Abdullahu'l-Ekber b. Müslim b. Akîl,
15. Ali b. Müslim b. Akîl,
16. Muhammed b. Müslim b. Akîl,[348]
17. Abdurrahman b. Müslim b. Akîl,
18. Abdullahu'l-Ekber b. Akîl,
19. Muhammed b. Abdullahu'l-Ekber b. Akîl,[349]
20. Muhammed b. Ebu Saîd b. Akîl,[350]
21. Hüseyin b. Abdullah b. Cafer,
22. Avnu'l-Asgar b. Abdullah b. Cafer,[351]
23. Muhammedu'l-Asgar b. Abdullah b. Cafer.

Kûfe Leşkerinden Öldürülenlerin ve Yaralananların Sayısı

Kûfe leşkerinden öldürülenlerin sayısı seksensekiz idi.[352]

Bir o kadar da yaralıları vardı.

Ömer b. Sa'd kendi ölülerinin cenaze namazlarını kıldı ve onları defnettirdi.[353]

Kerbelâ Şehitlerinin Defni

Kûfe leşkeri Kerbelâ'dan çekilip gittikten sonra Gadiriyye köylüleri Kerbelâ şehitlerini bir günde defnettiler.[354]

Hz. Hüseyin'in Kabrinin Belirsiz Edilmesi ve Kabrinden Yayılan Hoş Koku

Hz. Hüseyin'in kabrini belirsiz etmek için, kırk gün sonra, kabrinin bulunduğu yere Fırat'tan su salınmıştı.

---

346. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 71.
347. İbn Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*, s. 491, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 256-257.
348. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 45,84.
349. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 84, 45.
350. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 270.
351. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 83.
352. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 88, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 203.
353. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 261.
354. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 261,262.

Esed oğullarından bir bedevî, gelip Hz. Hüseyin'in kabrini araştırdı. Toprakları avuç avuç alıp koklamaya ve kabrin bulunduğu yere doğru yavaş yavaş gitmeye başladı. Kabri bulunca da:

"Babam, anam sana feda olsun! Senden ve senin toprağından daha hoş, daha tatlı birşey olmamıştır" diyerek ağladı.

Sonra da:

"Onun düşmanları kabrini belirsiz etmek istediler.

Halbuki, kabrinin hoş kokulu toprağı kabrine delâlet edip durmaktadır!" beytini söyledi.[355]

Hz. Hüseyin'in Kabrini Kirleten Adamın Ailece Başlarına Gelenler

Esed oğulları kabilesinden bir adam, Hz. Hüseyin'in kabrini kirletmişti. Onun bütün ev halkına delilik, alaca ve cüzzam hastalığı geldi. Onlar yoksulluktan da kurtulamadılar.[356]

Demir Kalemin Havada Kanla Yazdığı Yazı

Rivayete göre; Kûfelilerden bir cemaat, Hz. Hüseyin'i şehit ettikten ve onun başını kestikten sonra, ilk konak yerinde oturup şıra içtikleri sırada, duvar üzerinden demir bir kalem çıkarak havada kanla şöyle yazmıştı:

"Hüseyin'i öldüren bir ümmet, Hesap Günü onun dedesinin şefaatini nasıl umabilir?!"

Kûfeliler, bunu görünce, Hz. Hüseyin'in başını orada bırakarak kaçtılar.[357]

Üzerinde Nur Sütunu Yükselen Baş

Hz. Hüseyin'in şehit edildiği gün, Ömer b. Sa'd, onun başını Havlî b. Yezid ve Humeyd b. Müslim ile İbn Ziyad'a göndermişti.

Havlî, geç vakit vali köşküne gitti. Kapıyı kilitlenmiş buldu. Dönüp evine geldi. Hz. Hüseyin'in başını bir yere koyup üzerine büyükçe bir tas leğen kapattı.

---

355. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 214, Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 203.
356. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 214.
357. Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 13.

Havlî'nin iki karısı vardı. Birisi Esed oğullarından, diğeri Hadramîlerdendi.

Hadramîlerden olan karısı Nevâr bint-i Mâlik diyor ki:

"Havlî Hüseyin'in başını getirip evde büyükçe bir tasın, leğenin altına koyduktan sonra, yatak odama girdi. Ona:

'Ne haber var sende?' diye sordum.

'Sana dünyanın servetini getirdim: İşte, Hüseyin'in başı senin yanında bulunuyor!' dedi.

'Yazıklar olsun sana! Herkes altın, gümüş getirirken, sen Resûlullah Aleyhisselamın oğlunun başını getirdin; öyle mi?!

Hayır! Vallahi, bu evde artık başım senin başınla biraraya gelmeyecektir!' diyerek yataktan fırlayıp evin bir tarafına gittim.

Bunun üzerine, Havlî, Esedîlerden olan karısını yanına çağırdı.

Ben oturmuş, altında Hüseyin'in başı bulunan tasa, leğene bakıp duruyordum.

Vallahi, hiç yanlış yok, gözüm gökten tasa kadar bir nûrun direk gibi dikiliverdiğini ve onun çevresinde beyaz bir kuşun da kanat çırparak dolaştığını gördü!"

Havlî b. Yezid'in Hayal Kırıklığına Uğraması

Havlî, Hz. Hüseyin'in başını, ertesi günü sabahleyin İbn Ziyad'a götürdü.[358]

Sinan b. Enesü'n-Nehâî'nin söylemiş olduğu kıt'ayı okuyunca, İbn Ziyad kızdı ve:

"O, insanların ana ve babaca en hayırlısı, Allah'ın kullarının en hayırlısı idi ise, onu ne diye öldürdün?!" diyerek Havlî'yi azarladı ve ona mükâfat olarak da hiçbir şey vermedi.[359]

Hz. Hüseyin'in Başı İbn Ziyad'ın Önünde

Hz. Hüseyin'in başı getirildiği zaman, İbn Ziyad yemek yiyordu.[360]

Hz. Hüseyin'in başı büyükçe bir tas, leğen içinde getirilip İbn Ziyad'ın önüne konuldu.

358. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 261-262.
359. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 218.
360. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 100.

İbn Ziyad, elindeki değnekle Hz. Hüseyin'in dudaklarına vurarak:

"Yakışıklı bir gençti![361] Ebu Abdullah'ın saçı da kırlaşmış![362]

Hanginiz öldürdü onu?" dedi.

Bir adam ayağa kalktı.

İbn Ziyad:

"Öldürülürken o sana ne söyledi?" diye sordu.

Adam Hz. Hüseyin'in sözlerini nakledince, İbn Ziyad'ın yüzü karardı, suratı asıldı.[363]

Zeyd b. Erkam'ın İbn Ziyad'a İhtarı ve Hıçkırarak Ağlaması

Humeyd b. Müslim der ki:

"Ömer b. Sa'd beni çağırdı. Ev halkının yanına varmamı, Ömer'e Allah'ın bir fetih ve zafer nasip ettiğini ve kendisinin sıhhat ve âfiyette olduğunu müjdelememi bana emretti.

Ben de, onun ev halkına gidip, bildirilecek şeyleri bildirdim. Sonra, İbn Ziyad'ın yanına gittim.

İbn Ziyad köşkünde halkla oturuyordu. Müsaade edilince, bazı kişilerle birlikte ben de içeri girdim.

Hüseyin'in başı İbn Ziyad'ın önüne konulmuştu.

İbn Ziyad'ın, elindeki değnekle onun ön dişleri arasına dokunup durduğunu görünce, ashabdan Zeyd b. Erkam, ona:

'Çek şu değneği o dudak ve dişlerden ki, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; Resûlullah'ın dudaklarını o dudakların üzerine koyarak onları öptüğünü görmüşümdür!' dedi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

İbn Ziyad:

"Allah senin iki gözünü ağlattı!

Vallahi, eğer sen kocamış, bunamış, aklı gitmiş olmasaydın, şimdi senin boynunu vururdum!' dedi.

Zeyd b. Erkam, kalkıp gitti.

Halkın:

---

361. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 209.
362. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 22.
363. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 209.

'Vallahi, Zeyd b. Erkam bir söz söyledi ki, eğer İbn Ziyad onu işitseydi kendisini muhakkak öldürürdü!' dediklerini işittim.

Onlara:

'Ne dedi?' diye sordum.

'O, bizim yanımızdan geçerken:

'Bir kul, bir köleye sahip oldu! O da onları uşak yaptı. Siz ey Arap cemaati! Bugünden sonra, hep kul kölesiniz!

Siz Fâtıma'nın oğlunu öldürdünüz. Mercâne'nin oğlunu ise kendinize vali yaptınız.

Halbuki, o sizin hayırlılarınızı öldürüyor, hayırsız, işe yaramaz olanlarınızı kendisine kul ediniyor.

Siz bu zillete razı oldunuz. Zillete razı olan kahrolsun!' diyordu,' dediler."[364]

Enes b. Mâlik'in İbn Ziyad'a İhtarı

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in burnuna değnekle vurarak:

"Ben bunun gibi güzel olanını görmedim!" dedi.

İbn Ziyad Hz. Hüseyin'in dişlerine değnekle vurduğu zaman, Enes b. Mâlik, ona:

"Vallahi, sen günaha girdin! Senin değnekle vurduğun yeri, Resûlullah Aleyhisselamın öptüğünü görmüşümdür!" dedi.[365]

Hz. Hüseyin'in Başının Kûfe'de Teşhir Ettirilmesi

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in başını Kûfe caddesinde teşhir ettirdi.[366]

Ard Arda Kesilen Başların Getirildiği Köşk

Rivayete göre; Abdulmelik b. Umeyrü'l-Leysî, Kûfe'deki vali köşkünü göstererek:

"Ben bu köşkte Hüseyin b. Ali'nin başını, Ubeydullah b. Ziyad'ın önünde bir kalkan üzerinde görmüştüm!

Ondan sonra, Ubeydullah b. Ziyad'ın başını, Muhtar b. Ebu Ubeyd'in önünde gördüm!

---

364. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 262.
365. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 190.
366. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264.

Daha sonra, Muhtar'ın başını, Mus'ab b. Zübeyr'in önünde gördüm!

En sonra da, Mus'ab'ın başını Abdulmelik'in önünde gördüm!

Ben bu sözü Halife Abdulmelik'e söyleyince, Abdulmelik köşkün uğursuzluğundan kuşkulanarak oradan ayrıldı" demiştir.[367]

Şehit Başlarının Kûfe'ye Taşınması

Şehitlerden yetmişikisinin başı kesilerek Şimr b. Zilcevşen, Kays b. Eş'as, Amr b. Haccac ve Azre b. Kays ile birlikte İbn Ziyad'a gönderildi.[368]

Mızraklara takılan başlardan:

Yirmiikisini Hevâzin,

Onyedisini Husayn b. Nümeyr'le birlikte Temîm,

Onüçünü Kays b. Eş'as'la birlikte Kindîler,

Altı başı Hilâl-ü A'ver'le birlikte Esed oğulları,

Beş başı Ayheme b. Züheyr'le birlikte Ezdîler,

Oniki başı da Veîd b. Amr'la birlikte Sakîfler Kûfe'ye taşıdılar.[369]

Hz. Hüseyin'in Ev Halkının Kerbelâ'dan Kûfe'ye Gönderilmesi ve Hz. Zeyneb'in Herkesi Ağlatan Sözleri

Ömer b. Sa'd; muharebe günü ile ertesi günü de Kerbelâ'da oturdu.

Muharrem ayının onikinci günü Kûfe'ye hareket edileceğinin halka bildirilmesini Humeyd b. Bükeyrü'l-Ahmerî'ye emretti.

Hz. Hüseyin'in kızları, kızkardeşleri ve küçük çocuklardan yanlarında bulunanlar ile hasta olan Ali b. Hüseyin de birlikte olmak üzere, hepsi develer üzerinde kapalı hevdeçlere bindirildiler.

Kurre b. Kaysü't-Temîmî der ki:

"Bu kadınların, geçerlerken Hüseyin'in oğullarının ve ev halkının cesetlerine rastladıkları zaman, ellerini yüzlerine vurarak feryat ettiklerini gördüm.

At üzerinde olduğum halde, önlerine doğru vardım.

---

367. Suyûtî, *Târîhu'l-hulefâ*, s. 207-208.
368. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 262.
369. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 259.

Ben, hiçbir zaman, bunlarda görmüş olduğum kadar güzel kadın manzarası görmüş değilim!

Vallahi, onların yüzleri, güneşten daha parlak ve güzeldi.

Gördüğüm ve duyduğum şeylerden hiç unutamayacağım şey de, Fâtıma'nın kızı Zeyneb'in sözleridir.

Zeyneb, kardeşi Hüseyin'in cesedi yanından geçerken:

'Ey Muhammed'im! Ey Muhammed'im! Sana göklerdeki melekler salât ü selam getiriyorlar!

Hüseyin ise, şu otsuz, bozkır çölde, tozlara topraklara, kanlara bulanmış; âzâları kesilmiş, biçilmiş, kırılmış, dökülmüş yatıyor!

Ey Muhammed'im! Senin kızların esir edilmişler, zürriyetin hep öldürülmüşler!

Sabah yelleri, onların üzerlerine tozlar topraklar savuruyor, saçıyor!' diyordu.

Vallahi, o, dost düşman herkesi ağlattı."[370]

Kûfeli Kadınların Feryatları

Hz. Hüseyin'in ev halkı Kûfe'ye girerlerken, Kûfelilerin kadınları çığlıklar koparıyorlar, ağlıyorlardı.

Hz. Hüseyin'in hasta olan oğlu Ali:

"Herhalde şunlar bize, bizim başımıza gelenlere ağlıyorlardır? Bizi öldürenler kimler ola?" dedi.[371]

Kûfe'de Geçirilen İlk Gece ve Ali b. Hüseyin'i Üçyüz Dirheme Satan Hayırlı Kûfeli!

Ali b. Hüseyin der ki:

"Babam Hüseyin şehit edilince, Kûfe'ye götürüldük. Yanımıza bir adam gelip bizi evine götürdü.

Örtüye bürünüp uyuduk. Sokakta süvarilerin gezindiklerini hissetmedikçe, uyanamadık."[372]

"Kûfelilerden bir adam beni gizledi. Bana çok ikram etti. Her içeri girişinde ve dışarı çıkışında ağlıyordu.

Kendi kendime:

---

370. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 262.
371. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 245.
372. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3., s. 217.

'Eğer yanı hayırlı ve vefalı olan bir kimse varsa, bunun yanıdır!' diyordum.

Nihayet, İbn Ziyad'ın dellâlı:

'Haberiniz olsun ki; Ali b. Hüseyin'i kim bulursa hemen getirsin! Ona üçyüz dirhem bahşiş vereceğiz!' diyerek seslenince, ev sahibi yanıma girdi.

Vallahi, o yine ağlıyordu.

Ellerini hemen boğazıma bağladı ve 'Korkuyorum!' dedi. Beni bağlı olarak onların yanına götürdü. Onlara teslim edip üçyüz dirhemi aldı. Ben ise, ona bakakalmıştım!"[373]

Hz. Zeyneb'in İbn Ziyad'la Münakaşası

Hz. Hüseyin'in çocukları, kızkardeşleri ve hanımları, İbn Ziyad'ın huzuruna getirildiler.

Hz. Fâtıma'nın kızı Hz. Zeyneb, elbisesinin en kötüsünü ve âdisini giymiş; tanınmamak, belirsiz olmak istemişti.

Fakat, kendisinin hizmetçileri çevresinde dönüp dolaşıyorlar, hizmet ediyorlardı.

Hz. Zeyneb, içeri girince, oturdu.

İbn Ziyad:

"Kim bu oturan hanım?" diye sordu.

Hz. Zeyneb, ona cevap vermedi.

İbn Ziyad, sorusunu üç kere tekrarladı.

Hepsinde de Hz. Zeyneb, ona cevap vermedi.

Hz. Zeyneb'in hizmetçilerinden birisi:

"O, Zeyneb bint-i Fâtıma'dır!" dedi.

İbn Ziyad:

"Hamdolsun Allah'a ki, ayıp ve kusurlarınızı ortaya dökerek sizi rüsvay etti, öldürdü!

Ortaya attığınız gülünç ve boş beyanlarınızı yalana çıkardı!" dedi.

Hz. Zeyneb:

"Hamdolsun O Allah'a ki, Muhammed Aleyhisselama mensubiyetle bizi şereflendirmiş ve bizi hususî bir temizlikle günah kirlerinden de temizlemiştir.

---

373. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 58, İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 212.

Hayır! İş hiç de senin dediğin gibi değildir.

Allah ancak fâsıkları (hak yoldan sapmış, çıkmış olanları) rezil ve rüsvay eder, fâcirlerin (azmış, günaha dalmış olanların) asılsız laflarını yalana çıkarır!" dedi.

İbn Ziyad:

"Ehl-i Beytinize Allah'ın yaptığını nasıl görüyor, nasıl yorumluyorsun ya?" diye sordu.

Hz. Zeyneb, Âl-i İmran sûresinin Uhud şehitleri hakkındaki 154. âyetinden "...Üzerlerine öldürülmek yazılmış, takdir edilmiş olanlar, muhakkak, yatacakları, öldürülecekleri yerlere çıkıp gideceklerdi" mealli kısmını okuduktan sonra:

"Allah ahirette seninle onları biraraya getirecek. Allah'ın huzurunda onlarla muhakeme olunacak, dâvâlaşacaksınız!" dedi.

İbn Ziyad, Hz. Zeyneb'in verdiği cevaba kızdı. Ona zulüm ve işkence yapmak istedi.

Amr b. Hureys:

"Allah valiye iyilikler versin! Bu, nihayet bir kadındır.

Kadın söylediği herhangi birşeyden dolayı sorumlu tutulur mu?

Sen ona bozuk ve karışık sözlerinden dolayı ne çıkış, ne de onu kına!" dedi.

İbn Ziyad, Hz. Zeyneb'e:

"Allah senin Eh-i Beytinden taşkınlık ve azgınlıkta direnen ve ileri gidenleri böyle yok etmekle, içimin derdini giderdi, beni ferahlattı!" dedi.

Hz. Zeyneb, kendisini tutamayarak ağladı ve sonra da:

"Sen benim yetişmiş yiğitlerimi öldürdün! Ehl-i Beytimi yok ettin!

Ailemin en şereflilerini, büyüklerini, yükselen dallarımı, kollarını kestin, biçtin!

Soyumu, kökümü kopardın, kuruttun!

Eğer senin bunlardan derdin iyileşebiliyor, için rahatlaşabiliyorsa, iyileş ve rahatlaş bakalım!" dedi.

İbn Ziyad:

"Bununki bir cesaretlilik ve kahramanlaşmaktır. Gerçek! Senin baban bir şairdi ve kahramandı" dedi.

Hz. Zeyneb:

"Kadınlar için, cesaret ve kahramanlaşma olmaz.

Benim cesaret ve kahramanlığım, felâketlerle karşılaşmaktan; söylediklerim de, derdimin hafiflemesi için içimden fışkıranlardan ibarettir!" dedi.[374]

İbn Ziyad'ın Ali b. Hüseyin'le Münakaşası ve Onu Öldürmeye Kalkışması

Ali b. Hüseyin İbn Ziyad'ın yanına götürülünce, İbn Ziyad ona:

"İsmin ne?" diye sordu.

Ali b. Hüseyin:

"Ben Ali b. Hüseyin'im!" dedi.

İbn Ziyad:

"Allah Ali b. Hüseyin'i öldürmedi mi?" diye sordu.

Ali b. Hüseyin sustu.

İbn Ziyad:

"Ne diye konuşmuyorsun?" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"O benim kardeşimdi. Ona da Ali denilirdi. Halk onu öldürdü!" dedi.

İbn Ziyad:

"Onu muhakkak Allah öldürdü!" dedi.

Ali b. Hüseyin sustu.

İbn Ziyad:

"Ne diye konuşmuyorsun?" diye sordu.[375]

Ali b. Hüseyin:

"Allah; ölenin ölümü zamanında, ölmeyenin de uykusunda ruhlarını alır" (Zümer: 42),[376] "Allah'ın izni olmadıkça, hiçbir kimse için, ölmek yoktur" (Âl-i İmran: 145) mealli âyetleri okudu.

İbn Ziyad:

"Vallahi, sen de onlardansın!

Bakın, büluğ çağına ermiş mi? Vallahi, ben onu erkeklik çağına ermiş sanıyorum" dedi.

Mürrî b. Muazü'l-Ahmerî, Ali b. Hüseyin'in eteğini açıp baktı:

---

374. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 262-263.
375. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 212, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 263.
376. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 58.

"Evet! Büluğ çağına ermiş!" dedi.

İbn Ziyad:

"Öldür onu!" diye emretti.

Ali b. Hüseyin:

"Ya şu kadınlara kim bakıp çekecek?" dedi.

Ali b. Hüseyin'in halası Hz. Zeyneb:

"Ey İbn Ziyad! Senin bize yaptığın yeter. Döktüğün kanlarımıza daha doymadın mı? Bizden hiç kimse mi bırakmayacaksın?" diye bağırarak Ali b. Hüseyin'in boynuna sarıldı ve İbn Ziyad'a:

"Eğer sen mü'min isen, senden Allah hakkı için diliyorum: Onu öldüreceksen, beni de onunla birlikte öldür!" dedi.

Ali b. Hüseyin seslendi:

"Ey İbn Ziyad! Seninle şu kadınlar arasında—iddia ettiğin gibi—bir akrabalık varsa, onları gidecekleri yere Allah korkulu bir adamla yolla da, İslâmiyetin gerektirdiği şekilde onlara sahip olsun!" dedi.

İbn Ziyad, Ali b. Hüseyin'e baktı, baktı. Sonra da, oradaki halka yönelerek:

"Akrabalık ne şaşılacak şey! Vallahi, ben bunu da, bununla birlikte Zeyneb'i de isteyerek öldürebileceğimi sanıyordum!" dedikten sonra, Ali b. Hüseyin'e:

"Kadınlarınızla birlikte sen git!" dedi.

İbn Ziyad'ın Kûfelilere Hitabı

İbn Ziyad, emretti. "Essalâtu câmiatun=Namaz için toplanınız!" diyerek seslendi.

Halk, Ulu Câmi'de toplandı. İbn Ziyad, minbere çıktı ve:

"Hamdolsun Allah'a ki, hakkı ve hak sahiplerini muzaffer ve üstün kıldı. Mü'minler emîri Yezid b. Muaviye'ye ve onun cemaatine yardım etti! Yalancı oğlu yalancı Hüseyin b. Ali ile onun taraftarlarını da öldürdü!" dedi.

Abdullah b. Afifü'l-Ezdî'nin İbn Ziyad'ı Reddetmesi ve Asılması

İbn Ziyad sözlerini bitirmeden, Abdullah b. Afifü'l-Ezdî, sıçrayıp ayağa kalktı.

Kendisi, Hz. Ali taraftarlarındandı. Cemel günü, Hz. Ali'nin yanında sol gözünü; Sıffîn günü de, başına ve kaşına indirilen kılıç darbeleriyle sağ gözünü kaybetmişti.

Gündüzleri, geceye kadar Ulu Câmi'den ayrılmaz, namaz kılar, gece olunca evine dönerdi.

Abdullah b. Afif, İbn Ziyad'ın sözlerini işitince, kızdı ve:

"Ey Mercâne'nin oğlu! Yalancı oğlu yalancı sensin ve senin babandır! Yalancı oğlu yalancı seni vali yapan ve onun babasıdır!

Ey Mercâne'nin oğlu! Sizler Peygamberin oğullarını öldürecek-siniz de, sıddîkların, dosdoğruların kelâmıyla, ağzıyla mı konuşacaksınız?!" diyerek İbn Ziyad'a çıkıştı.

İbn Ziyad:

"Yanıma getiriniz onu!" dedi.

İbn Ziyad'ın kethüdaları, adamları, Abdullah b. Afif'in üzerine üşüştüler, onu tuttular.

Abdullah b. Afif de, Ezdîlerin parolası olan "Ya Mebrûr!" diye seslenerek kabilesini imdada çağırdı.

Abdurrahman b. Muhannefü'l-Ezdî, oturduğu yerden:

"Yazıklar olsun senden başkasına! Sen kendini de, kavmini de helâk ettin!" dedi.

O zaman, Kûfe'de Ezdîlerden yediyüz asker vardı. Ezdî gençlerinden bazıları, Abdullah b. Afif'i kurtarıp ev halkına teslim ettiler.

İbn Ziyad ise, tekrar adamlar göndererek onu getirtti ve öldürttü. Sebha mevkiinde asılmasını da emretti. Cesedi de oraya götürülüp asıldı.[377]

Hz. Hüseyin'in Ev Halkının Yezid'e Yollanması

Hz. Hüseyin'in ev halkı Kûfe'ye getirildiği zaman, İbn Ziyad onların ayrı bir yerde ve güya en güzel şekilde barındırılmalarını, giyim ve kuşamlarının da sağlanmasını emretmişti.[378]

Onların yol hazırlıkları görüldü.

İbn Ziyad, Ali b. Hüseyin'in de, ellerinin zincirle boynuna bağlanmasını emretti.[379]

---

377. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 263-264.
378. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 222.
379. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 264.

Elleri boyunlarına bağlananlar, en büyüğü Ali b. Hüseyin olmak üzere, oniki çocuktu.[380]

İbn Ziyad, Hz. Hüseyin'in ev halkını, Muhaffez b. Sa'lebe ile Şimr b. Zilcevşen'in yanına katarak Yezid'e yolladı.

Ali b. Hüseyin, Yezid'in yanına varıncaya kadar, ne Muhaffez'le, ne de Şimr'le konuştu.

Muhaffez'in Küstahlığı ve Yezid'in Onu Azarlaması

Hz. Hüseyin'in ev halkı Yezid'in kapısına geldikleri zaman, Muhaffez b. Sa'lebe:

"İşte, Muhaffez b. Sa'lebe! Mü'minler emîrine, soysuz, yalancı ve sapkın olanları getirdi!" diyerek bağırdı.

Yezid b. Muaviye ise, ona:

"Muhaffez'in anasından daha kötü ana doğmamıştır!" diyerek karşılık verdi.

Muhaffez:

"Halkın en ahmağının ve en ahmak analısının başını getirdim!" diyerek bağırınca da, Yezid:

"Muhaffez'in anasından daha ahmak ana doğmamıştır!

Fakat, Hüseyin benimle ilgilenmemiş, beni tanımamış ve bana haksızlık etmiştir!" diyerek mukabele etti.[381]

Şehit Başlarının Yezid'e Gönderilmesi

İbn Ziyad, Zahr b. Kays'ı çağırttı. Ebu Bürde b. Avfü'l-Ezdî ile Târık b. Zabyanü'l-Ezdî'ye de onun yanına kattı.

Bunlar da, Hz. Hüseyin'le Ehl-i Beyt ve ashabının başlarını Yezid b. Muaviye'ye götürdüler.[382]

Şam'a taşınan başlar:

1. Hz. Hüseyin b. Ali,
2. Ali b. Hüseyin,
3. Abdullah b. Hüseyin,
4. Abbas b. Ali,
5. Cafer b. Ali,

---

380. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219.
381. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264, 266.
382. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 218, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264.

6. Osman b. Ali,
7. Muhammed b. Ali,
8. Ebu Bekir b. Ali,
9. Abdullah b. Ali,
10. Ebu Bekir b. Hasan,
11. Kasım b. Hasan,
12. Abdullah b. Hasan,
13. Abdullah b. Akîl,
14. Cafer b. Akîl,
15. Abdurrahman b. Akîl,
16. Muhammed b. Ebu Saîd b. Akîl,
17. Muhammed b. Abdullah b. Cafer,
18. Avn b. Abdullah b. Cafer'e ait olmak üzere, onsekiz baş idi.

Bunlar, Şam'da asılarak teşhir edildi.[383]

Yezid, Zahr'a:

"Allah cezanı versin! Arkanda ve yanında ne haberin var?" dedi.

Zahr:

"Ey mü'minler emîri! Seni Allah'ın fethi ve yardımı ile müjdelerim!" dedi.[384]

Zahr (Dineverî'ye göre; Şimr):

"Hüseyin b. Ali; Ehl-i Beytinden onsekiz, taraftarlarından da altmış kişi ile yanımıza geldi.

Kendisini karşıladık. Vali İbn Ziyad'ın emri üzere; teslim olmak mı, yoksa çarpışmak mı istediklerini kendilerinden sorduk.

Onlar çarpışmayı teslim olmaya tercih ettiler.

Sabahleyin, güneş doğarken üzerlerine yürüdük. Kendilerini her taraflarından çepeçevre kuşattık.

Onlar kılıçlara tutuldukları zaman; en sığınılmayacak yüksek, çukur yerlere—şahinden kaçan güvercinler gibi—sığınmaya çalışıyorlardı!

Vallahi, ey mü'minler emîri! Deve boğazlanacak veya kuşluk uykusu uyunacak kadar bir müddette onların sonuna erdik!

İşte sana onların cansız cesetleri! Topraklara bulanmış elbiseleri ve yüzleri!

383. İbn Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*, s. 490-491.
384. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 218, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264.

Şimdi, güneş onları eritmekte! Rüzgârlar onların üzerlerine tozlar topraklar saçmakta!

Ziyaretçileri de akbabalar ve kartallardır! Onları yiyor ve bayram ediyorlardır!" dedi.

Yezid'in Üzüntü ve Pişmanlık Duyması

Yezid'in gözleri yaşardı ve:

"Ben sizden, sizin tâatınızdan, Hüseyin'in öldürülmesinden başka türlü bir hareket bekler ve isterdim.

Allah Sümeyye'nin (Mercâne'nin) oğluna lânet etsin!

Vallahi, onunla ben buluşsaydım. konuşsaydım, onun suçunu bağışlar, kendisini bırakırdım.

Allah Ebu Abdullah (Hüseyin)'e rahmet etsin!" dedi.[385]

Hz. Hüseyin'in Başı Yezid'in Önünde

Hz. Hüseyin'in başı, bir tas içinde olduğu halde, Yezid'in önüne getirilip konuldu. Güzel bir koku yayılır gibi oldu.

Yezid, uşağına emretti. Tasın üzeri açıldı. Hz. Hüseyin'in başını görünce, Yezid'in yüzü kızardı.

"Ben Ebu Abdullah'ın bu yaşa eriştiğini sanmıyordum!" dedi.[386]

Yezid'in azadlısı Kasım b. Abdurrahman der ki:

"Hüseyin'le Ehl-i Beyt ve ashabının başları Yezid'in önüne konulunca, Yezid, Husayn b. Humam'ın:

'Bunlar, başa büyük işler açan, üstün gelmek isteyen adamların başlarıdır!

Onlar bize karşı en çok isyan ve haksızlık edici idiler!' mealli beytini okudu ve:

"Vallahi ey Hüseyin! Eğer seninle ben buluşsaydım ve görüşseydim, seni öldürmezdim!" dedi.[387]

Ebu Berze'nin Yezid'e İhtarı

Yezid elindeki değneği Hz. Hüseyin'in dişlerine ve ağzına vu-

385. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 218, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264, Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 260-261.
386. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 216.
387. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 264-267.

runca, Peygamberimizin ashabından orada bulunan Ebu Berzetü'l-Eslemî:

"Sen Hüseyin'in dişleri ve ağzına mı değnekle vuruyorsun?!

Onun dişinden ve ağzından değneğini çek ki; ben arada sırada Resûlullah Aleyhisselamın onları öptüğünü görmüşümdür!

Ey Yezid! Sen Kıyâmet günü Allah'ın huzuruna İbn Ziyad kayırıcın olduğu halde gelecek ve çıkacaksın!

Hüseyin ise, Kıyâmet günü Allah'ın huzuruna şefaatçisi Muhammed Aleyhisselam olduğu halde gelecek ve çıkacaktır!" diyerek, Yezid'in yanından ayrıldı.[388]

Yezid'in Hz. Hüseyin İçin Yas Tutmasını Karısına Emretmesi

Yezid b. Muaviye'nin karısı Hind binti Abdullah, üzerine çarşaf alarak Yezid'in huzuruna çıktı ve:

"Ey mü'minler emîri! Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin'in başı mı bu?" diye sordu.

Yezid:

"Evet! Sen onun için feryat et.

Resûlullah'ın kızının oğlu ve Kureyş'in katkısız soylusu ve hâlisi için yanaklarına vur!

İbn Ziyad onun üzerine yürüyüp onu öldürmekte acele etti. Allah da onu öldürsün!" dedi.[389]

Mervan'ın Sevinci ve Kardeşinin Üzüntüsü

Kasım b. Buhayt der ki:

"Kûfe heyeti, Hüseyin'in başını getirdikleri zaman, Dımeşk mescidine girdiler.

Mervan b. Hakem, onlara:

'Ne yaptınız?' diye sordu.

Kûfe heyeti de:

'Onlardan onsekiz adam yanımıza geldiler.

Vallahi, onların sonuncusuna kadar, haklarından geldik!

388. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 267-268.
389. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 267.

İşte, onların başları ve esir edilenler!' deyince, Mervan sıçrayıp kalktı ve mescidden ayrıldı.

Mervan'ın kardeşi Yahya b. Hakem de, onların yanına vardı.

Onlara:

'Ne yaptınız?' diye sordu.

Kûfeliler Mervan'a söylediklerini tekrarlayınca, Yahya:

'Siz, Kıyâmet günü Muhammed Aleyhisselamın huzuruna alınmaktan mahrum ve memnûsunuz!

Ben artık sizinle hiçbir iş üzerinde bulunmayacak ve işbirliği yapmayacağım!' diyerek yanlarından ayrıldı ve Yezid b. Muaviye'nin yanına vardı.

O sırada, Kerbelâ şehitlerinin başları Yezid'in önünde idi."[390]

Yahya b. Hakem, okuduğu iki beyitte:

"Taff (Kerbelâ) yanında eriyip gidenler; sana soysuz, girinti, yüzsüz, değersiz köle Ziyad'ın oğlundan daha yakındılar.

Sümeyye'nin kumlar sayısınca nesli akşamlasın da, Muhammed Mustafâ'nın hanedanından, neslinden bugün kimse kalmasın; ne yazık!" deyince, Yezid b. Muaviye Yahya b. Hakem'in göğsüne vurup "Sus!" dedi.

Yezid'in Kendi Görüşünü ve Muhakemesini Şamlılara Açıklaması

Yezid'in daveti üzerine Şam eşrafı gelip çevresinde oturdular.[391]

Yezid, Husayn b. Humam'ın bir beytini okuduktan sonra, Hz. Hüseyin'in başına baktı. Yanındakilere yüzünü çevirdi:

"Bilir misiniz, bu neden ileri geldi?

Hüseyin:

'Benim babam Ali onun babasından hayırlıdır! Anam Fâtıma onun anasından hayırlıdır! Dedem Resûlullah Aleyhisselam onun dedesinden hayırlıdır! Ben de ondan hayırlıyım!

O halde, bu işe (halifeliğe) ben ondan daha lâyık ve müstahakım!' dedi.

Onun babasının benim babamdan hayırlı olduğu sözünü ele alalım:

---

390. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 267.
391. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.

Babam onun babası ile muhakeme ve murâfaa olundu, duruştu. Hangisi lehinde hüküm verildiği, herkesin mâlûmudur.

Onun anasının benim anamdan hayırlı olduğu sözüne gelince; Allah için söylemek lâzımsa, Resûlullah Aleyhisselamın kızı Fâtıma, benim anamdan hayırlıdır.

Onun dedesinin benim dedemden hayırlı olduğu sözüne gelince, andolsun ki, Allah'a ve ahiret gününe inananlardan bir kimse yoktur ki, bizi Resûlullah'a denk tutsun!

Hüseyin'in kendisini halifeliğe benden daha lâyık ve müstahak görmesi ise, kendi görüşü ve anlayışından ileri gelmektedir ve:

'De ki: Ey mülkün sahibi Allah! Sen mülkü dilediğine verirsin! Sen mülkü dilediğinden alırsın! Sen dilediğini aziz edersin! Sen dilediğini zelil edersin! Hayr yalnız Senin elindedir. Şüphe yok ki; Sen herşeye hakkıyla kâdirsin!' [Âl-i İmran: 26] âyetini iyi okumamış galiba!" dedi.[392]

Hz. Hüseyin'in Ev Halkı Yezid'in Huzurunda

Hz. Hüseyin'in oğlu Ali ile çocuklar ve kadınlar, Yezid'in huzuruna getirildiler.

Hz. Hüseyin'in Yezid'e gönderilen ev halkı arasında oniki çocuk bulunuyordu. En büyüğü, Ali b. Hüseyin'di.

Çocukların elleri boyunlarına bağlanmıştı![393]

Halk, Hz. Hüseyin'in ev halkına bakıyorlardı.[394]

Hz. Hüseyin'in kızı Fâtıma—ki Sükeyne'nin büyüğü idi—Yezid'in huzuruna girince:

"Ey Yezid! Resûlullah'ın kızları esir midirler?'" diye sordu.

Yezid:

"Ey kardeşimin kızı! Böyle olmasını ben de istemez, hoş görmezdim" dedi.

Fâtıma:

"Vallahi, altın, gümüş halkalarımız bizde bırakılmadı. Neyimiz varsa, hepsi yağmalandı!" dedi.

Yezid:

---

392. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.
393. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219.
394. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.

"Ey kardeşimin kızı! Senden alınan şeyler sana fazlasıyla gelecektir" dedi ve Hz. Hüseyin'in ev halkından alınan şeyleri sordurdu. Hepsini fazlasıyla ödedi.

Bunun için, Sükeyne:

"Yezid b. Muaviye'den daha hayırlı bir kâfir görmedim!" derdi.[395]

Hz. Hüseyin'in ev halkı Yezid'in önünde oturdukları zaman, Yezid onların üstlerinin başlarının perişanlığını görünce:

"Allah Mercâne'nin oğlunu hayırdan uzaklaştırsın!

Eğer bunlarla onun arasında bir akrabalık ve hısımlık olsaydı, size bu işi yapmaz, sizi bana böyle göndermezdi!" dedi.[396]

Yezid'in Ali b. Hüseyin'le Münakaşası

Yezid, bir ara, Ali b. Hüseyin'e:

"Ey Ali! Baban benimle akrabalık ilgisini kesmişti. Hakkımı bilmek, tanımak istememişti. Hâkimiyet ve saltanatımı elimden çekip almaya kalkışmıştı.

Bak! Allah da ona ne yaptı!" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"Gerek yerde, gerek nefislerinizde herhangi bir musibet vukua gelmemiştir ki, bu, Bizim onu yaratmamızdan önce mutlaka Kitab'da yazılmış olmasın. Şüphesiz ki bu, Allah'a göre kolaydır.

Allah bunu elinizden çıkana tasalanmayasınız, O'nun size verdiği ile de sevinip şımarmayasınız diye yazmıştır. Allah, çok böbürlenen her kibirliyi sevmez" (Hadîd: 22-23) mealli âyetleri okudu.

Yezid ise, ona:

"De ki: Sizi çarpan her musibet, kendi ellerinizin işleyip kazandığı günahlar yüzündendir. Bununla beraber, Allah birçoğunu da affeder de, musibete uğratmaz" (Şûrâ: 30) mealli âyeti okudu.[397]

"Bu, sana ve babana, o âyetten daha münasiptir" dedi.

Hz. Hüseyin'in Ev Halkı Hakkında Yapılacak Muamelenin Görüşülmesi ve Kararlaştırılması

Yezid, yanındakilere:

---

395. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 267.
396. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.
397. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265, 267.

"Ey Şamlılar! Şunlar hakkında siz ne yapmamı düşünürsünüz?" diye sordu.

İçlerinden bir adam:

"Kötü köpek eniklerini yanında tutma!" dedi.

Kûfe eski valisi Numan b. Beşîrü'l-Ensârî ise:

"Resûlullah Aleyhisselam onları bu halde görse ne yapar idiyse, senin de onlara öyle yapmanı uygun görürüm!" dedi.

Yezid:

"Doğru söyledin. Onları serbest bırakınız. Giydirip kuşatınız. Onlara mutfaktan yemekler çıkarınız. Kendilerine birçok bağış ve bahşişler de verilsin!" dedi.[398]

Mor Suratlı Şamlının Küstahlığı ve Yezid'in Hz. Zeyneb'le Münakaşası

Fâtıma bint-i Ali der ki:

"Yezid b. Muaviye'nin önünde oturduğumuz ve bize acıdığı, hakkımızda birşeyler emrettiği sırada, Şamlılardan kızıl, mor suratlı bir adam ayağa kalkıp Yezid'e:

'Ey mü'minler emîri! Şunu bana armağan et!' diyerek, beni Yezid'den istedi.

Ben güzel bir kızdım. Onun bu isteği karşısında korktum, ürperdim ve titredim.

Zannettim ki, bu istek onlar için câiz ve mümkündür.

Kızkardeşim Zeyneb'in entarisinden yapıştım.

Kızkardeşim Zeyneb, benden büyük bir akıllı idi. Bunun câiz olmadığını bilirmiş.

'Yalan söyledin! Vallahi, sen kötüleştin ve alçaklaştın!

Bu, ne sana, ne de ona (Yezid'e) helâl ve câizdir!' diyerek Şamlıya çıkıştı.

Yezid, kızdı.

Ablama:

'Sen de vallahi yalan söyledin! Bu, benim için helâl ve câizdir! Ben bu işi yapmak isteseydim, yapabilirdim!' dedi.

Ablam Zeyneb:

'Hayır! Vallahi, Allah bunu sana helâl kılmamıştır.

---

398. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219.

Milletimizden çıkmadıkça, dinimizden başka bir din tutmadıkça, bu senin için de mümkün olmaz!' dedi.

Yezid büsbütün kızdı ve:

'Demek, böyle yaparsam babanın ve kardeşinin dininden çıkacağımı ileri sürüyor, bana karşı geliyorsun?' dedi.

Ablam Zeyneb:

'Allah'ın dininden ki; o, babamın dini, kardeşimin dini ve dedemin dinidir. Allah seni de, senin babanı da, senin dedeni de ona hidayet etmiştir!' dedi.

Yezid:

'Yalan söyledin ey Allah düşmanı kadın!' dedi.

Ablam Zeyneb:

'Sen haksız yere sövüp sayan, kudret ve hâkimiyetinle ezen bir emîr misin yoksa?!' deyince, Yezid utanır gibi oldu ve sustu.

Şamlı adam:

'Ey mü'minler emîri! Şu kızı bana armağan et!' diyerek dileğini tekrarladı.

Yezid:

'Allah sana döşeğinde ölmek hükmünü ihsan edinceye kadar, bekâr kal!' dedi."[399]

Şamlılardan bir adam da:

"Onların kadınları bize helâldir!" demişti.

Ali b. Hüseyin:

"Yalan söyledin! Dinimizden çıkmadıkça, bu senin için mümkün olmaz!" dedi.[400]

Hz. Hüseyin İçin Üç Gün Mâtem Tutulması

Yezid b. Muaviye, Hz. Hüseyin'in ev halkını kendi ev halkının yanına gönderdi.

Muaviye hanedanı kadınlarından, onları karşılamayan hiçbir kadın kalmadı.[401]

Onlar içeri girerlerken, Yezid'in kadınları, Muaviye b. Ebu Süfyan'ın kızları ve hanımı feryat ve figan ettiler.[402]

399. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 265.
400. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş,* s. 58.
401. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 265.
402. Taberî, *Târîh,* c. 6, s. 265.

Yezid, Ebu Süfyan hanedanı kadınlarının Hz. Hüseyin için üç gün ağlamalarını, mâtem tutmalarını emretti.[403]

Onlar, Hz. Hüseyin için üç gün mâtem tuttular. Feryat ettiler ve ağladılar.[404]

Yezid'in karısı da ağladı.

Yezid:

"Kureyş'in büyüğü için ağlamak, ona düşen bir hak ve vazifedir!" dedi.[405]

Yezid'in Ali ve Ömer b. Hüseyin'le Birlikte Yemek Yemesi

Yezid; Ali b. Hüseyin'i yanına çağırmadıkça, birşey yemez, içmezdi.[406]

Yezid; yemeği hazırlandığı zaman, Ali b. Hüseyin'i ve onun kardeşi küçük Ömer'i çağırır, onlarla birlikte yerdi.

Ömer b. Hüseyin'in Hâlid b. Yezid'le Nasıl Güreş Tutacağı

Yezid, bir gün, Ömer b. Hüseyin'e:

"Şu oğlum Hâlid'le (ki Ömer'in yaşıtı idi) güreşebilir misin?" diye sordu.

Ömer:

"Olur! Bir kılıç bana ver! Bir kılıç da ona ver! Onunla çarpışayım. Bak, hangimiz dayanabilecek!" dedi.

Yezid onu bağrına bastı ve:

"Anladım ki, erkek yılan ısırır.

Yılan yılandan başka birşey doğurur mu?" dedi.[407]

Yezid'in Ali b. Hüseyin'e Bir Teklifi ve Numan b. Beşîr'e Direktifi

Yezid b. Muaviye, Ali b. Hüseyin'e:

403. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 204.
404. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.
405. Zehebî, *A'lâm*, c. 3, s. 204.
406. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.
407. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 261, İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 45.

"Yanımızda kalmak, oturmak istersen, akrabalık hakkını gözetir, seni ağırlarız.

Memleketine gitmek istersen, seni memleketine gönderirim" dedi.

Ali b. Hüseyin:

"Medine'ye gönderilmemi isterim" dedi.[408]

Yezid, Kûfe eski valisi Numan b. Beşîr'e:

"Onların yol hazırlığını düzenle! Yanlarına Şamlılardan emniyetli, salih birisini kat. Onlarla birlikte atlılar ve yardımcılar da gönder. Medine'ye kadar onları götürsünler!" diyerek emir ve direktif verdi.[409]

Yezid'in Gidecekleri Sırada Ali b. Hüseyin'le Konuşması

Yezid b. Muaviye, Ali b. Hüseyin'i, Medine'ye gitmek istedikleri sırada yanına çağırdı. Ona:

"Allah Mercâne'nin oğluna lânet etsin! Vallahi, eğer Hüseyin'le ben buluşsa, görüşse idim, benden ne isteseydi onun arzusunu yerine getirir, ölümü ondan uzaklaştırmak için bütün gücümü harcar, hatta gerekirse bu yolda bazı çocuklarımı feda etmeyi bile göze alırdım.

Ne çare ki, Allah, gördüğün şeyi takdir etmiştir.

Senin her neye ihtiyacın olursa, bana yaz, yerine getirilir!" dedi.

Onları giydirtti, kuşattırdı ve kendileriyle birlikte gönderdiği zâta da, onlar hakkında gerekli emir ve tavsiyelerde bulundu.[410]

Yezid b. Muaviye, Hz. Hüseyin'in ev halkının yol hazırlıklarını en güzel şekilde gördükten sonra, yanlarına otuz atlı kattı.[411]

Dımeşk'tan Medine'ye doğru yola çıktılar. Geceleri, yola devam ettiler.

Şamlı kafile başkanı olan zât ile atlılar, aradaki mesafeyi kaybetmeksizin önlerince gitmekte, bir yere kondukları zaman, onlar-

408. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 58.
409. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 265.
410. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 266.
411. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 261.

dan ayrılıp bekçiler gibi çevrelerinde dönüp dolaşmakta, zaman zaman ihtiyaçlarını sorup gereklerini yerine getirmekte idiler.

Medine'ye girinceye kadar, onları bu şekilde götürdüler.[412]

Yezid'in Ali b. Hüseyin Hakkında Müslim b. Ukbe'ye Emir ve Tavsiyesi

Ali b. Hüseyin der ki:

"Yezid:

'Kavminin başına işler gelecektir. Sen onların arasına girme!' demişti. Harre günü olunca, Yezid'in dediği oldu. Benim emanım hakkında Müslim b. Ukbe ile yazı gönderdi.

Katliâmdan boşalınca, Müslim b. Ukbe bana haber gönderdi. Yanına vardım. Önüme bir yazı attı. Yazının içinde:

'Ali b. Hüseyin hakkında hayır tavsiye ederim. O onların işlerine karışmış ise, kendisine eman ver ve onun suçunu bağışla. Onlarla bir olmamışsa, isabet ve iyi etmiştir!' diyordu."[413]

Yezid'in Kerbelâ Faciasından Önce Sevinç, Sonra da Nedamet Duyması

Yûnus b. Habîb'e göre; Yezid b. Muaviye, Hz. Hüseyin ile ashabının şehit olmalarına önce sevinmiş, sonra da pişman olmuştur.

İbn Ziyad'ın Hz. Hüseyin tarafından yapılan teklifleri kabul etmeyip onu ve ashabını şehit etmekle Müslümanları kendisine kinlendirdiğini ve kalblere düşmanlık tohumları ektiğini söylemiş:

"Allah Mercâne'nin oğluna lânet etsin!" demiştir.[414]

Yezid; Kerbelâ fâciasından dolayı İbn Ziyad'a lânet eder ve kızar gibi görünmekle beraber, Ebu'l-Fidâ'nın da dediği gibi, onu ne azletmiş, ne cezalandırmış, ne de kınamıştır.[415]

Kerbelâ Katliâmının Emevî Saltanatının Yıkılmasına Sebeb Olduğu

Abdulmelik b. Mervan, Haccac b. Yûsuf'a yazdığı bir yazısında:

---

412. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 266.
413. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 217.
414. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 19.
415. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 203.

"Beni şu Ehl-i Beytin kanlarını dökmekten uzak tut!

Çünkü, Hüseyin'i öldürdükleri zaman, Allah'ın Harb oğullarından (Ebu Süfyan ailesinden) mülk ve saltanatlarını soyup aldığını gördüm!" demiştir. [416]

Hz. Hüseyin'in Şehit Edilmesini Yezid mi Emretmişti?

İbn Ziyad; Yezid'in ölümü üzerine, öldürülmekten korkarak Basra'dan Şam'a kaçarken, kılavuzunun yaptığı uyarmaya:

"Ben uyumuyorum. Fakat bir iş üzerinde düşünüyorum!" diye karşılık vermiş, kılavuz:

"Ben senin neler düşündüğünü biliyorum!" deyince de:

"Haydi, ne düşündüğümü haber ver?" demişti.

Kılavuz:

"Sen herhalde Hüseyin b. Ali'yi öldürdüğüne pişman oluyor, Basra'daki beyaz sarayını, orada sana verilen maaştan artık mahrum kalacağını, zan ve tevehhümle Basralılardan öldürdüğün Ehl-i Beyt taraftarlarından dolayı duyduğun pişmanlığı düşünüyorsundur?" demiş;

İbn Ziyad:

"Ey Yeşkür oğullarından olan kardeş! Sen benim düşündüklerimden hiçbirisini tutturamadın!

Ben Hüseyin'i öldürdüm amma, o, mü'minler emîrine ve ümmetin topluluğuna karşı koymaya kalkmıştı.

Mü'minler emîri de bana yazdı ve onu öldürmemi emretti.

Eğer bu yanlış bir hareket idi ise, sorumluluk Yezid'e düşer; bunun sorumlusu Yezid olmak gerekir!" demiştir.[417]

İbn Abbas'ın Yezid'e yazdığı mektubunda açıklandığına göre; Hz. Hüseyin'in Medine'den Mekke'ye gitmesinde Yezid'in rolü, hatta Mekke'den Kûfe'ye davet edilmesinde de onun parmağı vardı![418]

Nitekim, Medine valisine yazdığı yazısında, Hz. Hüseyin'in bey'at için zorlanmasını,[419] bey'attan kaçındığı takdirde boynunun vurulmasını emreden de, Yezid'di.[420]

416. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 220.
417. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 284.
418. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 249.
419. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 12, Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 188.
420. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 241.

İbn Ziyad'ın Endişelenmesi

Ömer b. Sa'd Hz. Hüseyin'in şehadetinden sonra İbn Ziyad'ın yanına dönünce, İbn Ziyad:

"Ey Ömer! Hüseyin'in öldürülmesi hakkında sana yazmış olduğum yazıyı bana geri ver!" dedi.

Ömer:

"Emrin yerine getirildi. Yazı da kayboldu!" dedi.

İbn Ziyad:

"Onu muhakkak bulup bana getireceksin!" dedi.

Ömer:

"Kayboldu o!" dedi.

İbn Ziyad:

"Onu muhakkak bulup bana getireceksin!" diye ısrar edince, Ömer:

"Vallahi, o, Medine'de bana çatacak Kureyş'in kocakarılarına karşı kendimi savunmak için yanımda alıkonulmuştur!

Vallahi, ben sana Hüseyin hakkında bir öğütte bulunmuştum ki, eğer o öğüdü babam Sa'd b. Ebi Vakkas'a yapmış olsaydım, onun üzerimdeki hakkını ödemiş olurdum!" dedi.

İbn Ziyad'ın kardeşi Osman b. Ziyad:

"Ömer doğru söylüyor.

Vallahi, arzu ederdim ki; tek Hüseyin öldürülmeyeydi de, Kıyamete kadar Ziyad oğullarından burunlarında halka bulunmayan (köle olmayan) bir tek kimse olmayaydı!" dedi.

İbn Ziyad buna itiraz etmezdi.[421]

Mercâne'nin İbn Ziyad'a Çatması

İbn Ziyad'ın anası Mercâne, İbn Ziyad'a:

"Sen Resûlullah'ın kızının oğlunu öldürdün! Cennet yüzü göremezsin artık!" diyerek çatardı.[422]

Ömer b. Sa'd'ın Pişmanlığı

Humeyd b. Müslim der ki:

421. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 268, İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 48.
422. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 204.

"Ömer b. Sa'd benim dostumdu. Hüseyin'le çarpıştıktan sonra yanına gitmiş, halini sormuştum.

'Sorma halimi! Bir insan evine kötülük için dönmezken, ben kötülük için dönmüş; yakın akrabalık bağlarını koparmış, büyük bir cinayet işlemişimdir![423]

İbn Ziyad'a itaat, Allah'a isyan etmişimdir!' dedi."[424]

Ömer b. Sa'd'ın İleri Sürdüğü Mazeretler

Abdullah b. Zübeyr'in Kûfe valisi Abdullah b. Muti', Ömer b. Sa'd'a:

"Amcanın oğlunu öldürmeye gideceğine Hemdan ve Rey'e gitmeyi tercih etseydin olmaz mıydı?" demişti.

Ömer b. Sa'd:

"İşler semâda takdir olunur.

Ben, Kerbelâ vak'asından önce, amcamın oğlunun işinden dolayı mâzur görülmemi istemiştim. Fakat, dileğimin kabulüne yanaşılmadı ve kaçındığım şey ille bana yaptırıldı!" dedi. [425]

Şebes b. Rib'î'nin İtirafları ve Pişmanlığı

Şebes b. Rib'î:

"Allah bu Kûfe şehrine ne hayır verir, ne de Kûfelileri doğru yola götürür.

Şaşmaz mısınız ki; bizler önce Ali b. Ebu Talib'in, ondan sonra da oğlu Hasan'ın yanında Ebu Süfyan hanedanıyla beş yıl çarpıştık da, sonradan Ali b. Ebu Talib'in oğluna—ki o, yeryüzü halkının hayırlısı idi—karşı düşmanlık ettik. Muaviye hanedanı ve zâniye Sümeyye'nin oğlu ile bir olup, onunla çarpıştık ve onu şehit ettik ki; bu, dalâletin dalâleti idi!" diyerek nedamet edip durmuştur.[426]

Bir Sineğin mi, Yoksa Hz. Hüseyin'in Kanını Dökmenin mi Cezasının Sorulmak Gerektiği

Ebu Nu'm der ki:

423. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 260.
424. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 204.
425. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 148.
426. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 250.

"Bir adam, ihram halinde elbiseye sivrisinek kanı bulaştığı,[427] yahut bir sineği öldürdüğü zaman ne yapmak lâzım geleceğini İbn Ömer'den sormuştu.[428]

İbn Ömer, ona:

'Sen nerelisin?' diye sordu.

Adam:

'Iraklıyım!' deyince, İbn Ömer:

'Hele şuna bakın! Resûlullah Aleyhisselamın oğlunu öldürdüler de, şimdi bana sivrisineğin kanından dolayı ne yapmak lâzım geleceğini soruyor!

Halbuki, ben Resûlullah Aleyhisselamın:

'Hasan ve Hüseyin ki, onlar benim dünyada öpüp kokladığım iki reyhanımdır!' buyurduğunu işitmişimdir' dedi."[429]

İbrahim en-Nehâî'nin Bir Sözü

İbrahim en-Nehâî der ki:

"Eğer ben Hüseyin'i şehit edenler arasında bulunsaydım ve Cennete de girebilseydim, Resûlullah Aleyhisselamın yüzüne bakmaya hayâ ederdim!"[430]

İbn Ziyad'ın Medine Valisine Müjdeci Göndermesi

Hz. Hüseyin'in başı Kûfe'ye getirildiği zaman, İbn Ziyad, Abdulmelik b. Ebu Hârisü's-Sülemî'yi yanına çağırdı.

Ona:

"Medine'ye git! Amr b. Saîd b. Âs'a, Hüseyin'in öldürüldüğünü müjdele!" dedi.

Amr b. Saîd, o zaman, Medine valisi idi.

Abdulmelik, hastalığını ileri sürerek gitmek istemedi.

İbn Ziyad onu şıkıştırdı.

"Medine'ye git! O, senden haberi alır almaz, sana altınlar verecektir! Haydi, hastalığını bahane etme! Bir hayvan satın al, hemen üzerine atla, yola düş!" dedi.

427. Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 657.
428. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5568. hadis.
429. Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* 5675. ve 5940. hadisler, Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 657.
430. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 219.

Abdulmelik der ki:

"Medine'ye gelince, Kureyş'ten bir zâta rastladım.

Bana:

'Ne haber var?' diye sordu.

'Haber valinin yanında!' dedim.

'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Hüseyin b. Ali öldürülmüş!' dedi.

Amr b. Saîd'in huzuruna girdim.

Bana:

'Arkanda ne haberin var?' diye sordu.

'Valiyi sevindirecek şey var: Hüseyin b. Ali öldürüldü!' dedim.

'Onun öldürüldüğünü yüksek sesle ilan et!' dedi.

Öldürüldüğünü yüksek sesle ilan ettim.

Vallahi, Hâşim oğulları kadınlarının evlerinde, Hüseyin'e ağladıkları gibi bir ağıt işitmiş değilim!

Amr b. Saîd güldü:

'Bu ağıtlar, Osman b. Affan hakkındaki ağıtların karşılığıdır!' dedi. Sonra minbere çıktı. Hüseyin'in öldürüldüğünü halka bildirdi."[431]

Hz. Hüseyin'in Şehadetinden Sonra Hz. Ümmü Seleme'nin Peygamberimizi Rüyada Görmesi

Rivayete göre; Selman demiştir ki:

"Ümmü Seleme'nin yanına varmıştım. Ağlıyordu.

'Ne için ağlıyorsun?' diye sordum.

'Resûlullah Aleyhisselamı rüyada gördüm. Ağlıyordu. Kendisinin başı ve sakalı da toz toprak içinde idi.

'Yâ Rasûlallah! Sana ne oldu?' diye sordum.

'Biraz önce Hüseyin'in şehadetinde bulundum!' buyurdu' dedi."[432]

Acı Haberi Alınca Hz. Ümmü Seleme'nin Bayılması

Hz. Hüseyin'in şehit edildiği haberini işitince Medine'de ilk feryadı koparan, Peygamberimizin zevcesi Hz. Ümmü Seleme oldu.

431. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 268.
432. Hâkim, *Müstedrek*, c. 4, s. 19.

"Eyvâh Hüseyin'im! Eyvâh Resûlullah'ın oğlu!" diyerek feryat etti.

Diğer Medine kadınları da, her taraftan feryada başladılar.

Koparılan feryatlardan, Medine yerinden oynadı.

O güne kadar, bunun bir benzeri daha görülmemişti.[433]

İbn Sîrîn:

"Kadınlar, Yahya Aleyhisselamdan sonra, Hz. Hüseyin'e ağladıkları kadar hiç kimseye ağlamamıştır!" der.[434]

Şehr b. Havşab der ki:

"Peygamber Aleyhisselamın zevcesi Ümmü Seleme'nin yanında bulunduğumuz sırada, ona Hüseyin'in öldürüldüğü haberi geldi.

'Allah ona bu işi yapanların evlerini ve kabirlerini ateşle doldursun!' dedi ve bayıldı.

Biz de, kalkıp yanından ayrıldık."[435]

Hz. Hüseyin'in şehadeti dolayısıyla Hz. Ümmü Seleme'ye tâziye yapılmış, başsağlığı dilenmiştir.[436]

Çanakta Kan Haline Gelen Toprak

Hz. Hüseyin'in Cebrail tarafından Kerbelâ'dan getirilen toprağını, Peygamberimiz zevcesi Hz. Ümmü Seleme'ye verirken:

"Bu toprak kan haline gelince, Hüseyin şehit edilir!" buyurmuştu.

Hz. Ümmü Seleme onu yanında sırça bir çanak içinde saklamakta ve zaman zaman ona bakmakta idi.

Hz. Hüseyin'in şehit edildiği gün toprağın kan haline geldiğini görünce, Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini anlamış ve haber vermişti.[437]

İbn Abbas'ın Hz. Hüseyin Hakkındaki Rüyası

Abdullah b. Abbas, Hz. Hüseyin'in şehadeti ile ilgili bir rüyasını şöyle anlatır:

---

433. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 246.
434. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 210.
435. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 215.
436. Hâkim, *Müstedrek*, c. 4, s. 19.
437. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 245-246, İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 48.

"Resûlullah Aleyhisselamı rüyada gördüm: Kendisi son derecede üzüntülü ve tasalı idi.

Resûlullah'ın elinde sırça bir çanak, çanağın içinde de toplanmış kan vardı.

Kendisine:

'Yâ Rasûlallah! Nedir bu?' diye sordum.

'Bu, Hüseyin'in ve ashabının kanıdır! Allah'a götürüyorum!' buyurdu."

İbn Abbas, sabaha çıkınca, Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini haber verdi ve rüyasını anlattı.

İbn Abbas'ın rüyayı gördüğü gün sayılınca, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiği güne rastladığı görüldü.[438]

Ali b. Zeyd b. Cüd'an'ın bu husustaki açıklamasına göre; İbn Abbas bir gün uykudan uyanır ve:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi raciûn" diyerek istirca'da bulunduktan sonra:

"Vallahi, Hüseyin şehit edildi!" der.

Arkadaşları, ona:

"Ey İbn Abbas! Bu nasıl olur?" diye sorarlar.

O da:

"Resûlullah'ı rüyada gördüm: Yanında içi kan dolu cam bir bardak bulunuyordu.

'Benden sonra ümmetimin yaptığı şeyi biliyor musun? Hüseyin'i şehit ettiler! Bu, onun ve ashabının kanlarıdır. Bunu Allah'a sunacağım!' buyurdu" der.

Arkadaşları, o günü ve saati yazarlar.

Aradan çok geçmez, yirmidört gün sonra, Hz. Hüseyin ile ashabının şehit edildikleri haberi Medine'ye gelir.

Rüyanın görüldüğü gün ve saatte onların şehit edilmiş oldukları anlaşılır.[439]

Beytü'l-Makdis Kayasının Altında Görülen Kan

Hz. Hüseyin'in şehit edildiği gün, Beytü'l-Makdis'teki Hacer (Kaya)'nın altında yeni boğazlanmış deve veya koyun kanını andı-

---

438. İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 48, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 213.
439. Ebu'l-Fidâ, *El-Bidâye ve'n-nihâye*, c. 8, s. 200.

rır bir kan görüldü.[440] Bu kan, Hz. Ali şehit edildiği zaman da görülmüştü.[441]

Akîl'in Kızının Hz. Hüseyin ve Ashabı için Ağlaması

Hz. Hüseyin ile ashabının şehit edildikleri haberini alınca, Akîl b. Ebu Talib'in kızı, kendi kadınlarından bazılarıyla birlikte son derecede tasalı ve elbisenin eteği arkasında sürünerek dışarı çıkmış ve:

"Siz ne söylüyorsunuz?!

Peygamber Aleyhisselamın size buyurduğunu ne yaptınız?

Siz ümmetlerin sonuncusu değil misiniz?

Peygamberiniz:

'Ben aranızdan kaybolduktan sonra, size zürriyetimi ve ev halkımı tavsiye ederim!' buyurmadı mı?!

Halbuki, onlardan bir kısmı esir edilmiş, bir kısmı da kanlara bulanmış!" diyerek ağlamıştır.[442]

Hz. Hüseyin İçin Mersiyeler Söylenmesi ve Ağıtlar Yakılması

Hz. Hüseyin için birçok yanık mersiyeler söylenmiş, ağıtlar yakılmıştır.[443]

Abdullah b. Cafer'in Hz. Hüseyin Hakkındaki Takdirkâr Sözleri

İki oğlunun Hz. Hüseyin ile birlikte şehit edildikleri haberi Abdullah b. Cafer'e erişince, bazı azadlıları ile halktan bazıları onun yanına giderek başsağlığı dilediler.

Ebu'l-Lislas:

"Bizim başımıza gelenler, hep Hüseyin'in yüzünden geldi!" deyince, Abdullah b. Cafer ayakkabısıyla ona vurdu ve:

"Ey kokmuş, sünnetsiz karının oğlu! Sen bu lafı Hüseyin için na-

---

440. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 221, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 212.
441. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 221.
442. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 268.
443. Mus'abu'z-Zübeyrî, *Nesebi Kureyş*, s. 40-41.

sıl söylüyorsun? Vallahi, ben de onun yanında bulunsaydım, onun yanından ayrılmaz, kendisiyle birlikte ölmeyi arzu ederdim!

Vallahi, kendim o iki oğlumdan daha cömert olamadım.

Onlar, kardeşim ve amcamın oğlu ile birlikte ölmekle, üzerimdeki felâket ve musibetin acısını hafifletmişlerdir!" dedikten sonra, yanında oturanlara dönerek:

"Hamdolsun Allah'a ki, Hüseyin'in şehadeti üzerine bana tâziye yapıldı, başsağlığı dilenmek şerefi bahşolundu.

Hüseyin'in bana karşı hiçbir saygısızlığı olmamış, fakat çocuklarımın ona karşı belki saygısızlık ettikleri olmuştur" dedi.[444]

Hz. Hüseyin'in Başı Hakkında Bilgiler

Hz. Hüseyin'in başı Dımeşk'ta bir mızrağa takıldı.[445]

Mızrakta üç gün asılı bırakılmak suretiyle teşhir edildi.[446]

Hz. Hüseyin'in başının Yezid tarafından Medine'ye gönderilip orada da astırılarak teşhir edildiği de rivayet edilir.[447]

Hz. Hüseyin'in başının gömüldüğü yer hakkında bir hayli ihtilaf vardır.

İbn Sa'd'a atfen, Yezid'in onu Medine nâibi Amr b. Saîd'e gönderdiği ve Hz. Fâtıma'nın yanına gömdürdüğü rivayet edildiği gibi; Yezid'in ölümüne kadar mahzeninde bırakıldığı ve sonra kefenlenip Dımeşk Ferâdis kapısına gömüldüğü de rivayet edilir. Hatta, ikinci Ferâdis kapısı içinde "Baş Mescidi" diye anılagelen bir mescid de mevcuttur.[448]

Ebu Kerib der ki:

"Dımeşk'ta Yezid'in oğlu Velid'in yanında toplananlar arasında ben de bulunuyordum.

Atıma binip Tevma kapısına doğru gittim. Kapıyı açtığım zaman, içinde, üzerinde 'Bu, Hüseyin b. Ali'nin başıdır!' diye yazılı bir baş vardı.

Kılıcımla bir çukur kazıp onu gömdüm!"[449]

---

444. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 268.
445. *Yâkubî*, *Târîh*, c. 2, s. 245.
446. Zehebî, *Târîh*, c. 3, s. 12, Makrizî, *Hıtat*, c. 1, s. 430.
447. İbn Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*, s. 491.
448. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 204.
449. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 213.

Hamza b. Yezidü'l-Hadramî de, bu hususta şu bilgiyi verir:

"Hüseyin'in başı Dımeşk'ta üç gün asılı olarak görüldü.

Bana Yezid'in dadısının söylediğine göre; baş, Süleyman b. Abdulmelik halife oluncaya kadar (Hicrî 96) askerî silah deposunda bekletildi.

Süleyman b. Abdulmelik, adam gönderip onu getirtti.

Başın sadece beyaz kemiği kalmıştı.

Bir tabut getirildi. Baş kokulandı, kefenlendi ve tabut içinde Müslüman makberesine gömüldü.

Müsevvede (Abbas oğulları) Dımeşk'a geldikleri, girdikleri zaman, başın bulunduğu yeri soruşturdular. Bulunduğu yeri kazdılar ve onu oradan aldılar. Sonradan onun ne yapıldığını Allah bilir."[450]

Abdullah b. Zübeyr'in Hz. Hüseyin Hakkındaki Takdirkâr Sözleri

Abdullah b. Zübeyr; Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini işitince, Mekke'de bir hutbe irad etti. Hususî olarak Kûfelileri kınadı ve umumiyetle de Iraklıları yerdi.

"Allah'ın takdiri ve hükmü yerini bulur.

Vallahi, onlar öyle bir zât şehit ettiler ki, o, geceleri uzun uzun namaz kılar, gündüzleri de oruç tutardı.[*]

Halifeliğe onlardan (Emevîlerden) daha lâyık ve müstahaktı.

Vallahi, o Kur'ân'ı ne teganni ile değiştirenlerden, ne gözleri Allah sevgisi ve saygısıyla yaşarmayanlardan, ne orucu haram içki ile açanlardan, ne de av köpekleri yârenlikleri ile vakit geçirenlerdendi.

Şehit ettiler onu!" dedi.

İbn Zübeyr'in adamları:

"Ey kişi! Kendine bey'atı açıklasana?

Hüseyin şehit olduktan sonra, bu yolda sana muhalefet edecek kimse kalmamıştır!" dediler.

---

450. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 216, *Târîh*, c. 3, s. 12-13, Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 204, Makrizî, *Hıtat*, c. 1, s. 430.

* Hz. Hüseyin'in Medine'den Mekke'ye yaya olarak yirmibeş kere gidip haccettiği de rivayet edilir (İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 220).

Yezid b. Muaviye ile Abdullah b. Abbas Arasındaki Yazışmalar

Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Abbas'ın kendisine bey'at etmesini çok arzu etmekte idi.

İbn Abbas'ın ona bey'at etmeden vefat ettiği rivayet edilir.

İbn Abbas'ın Abdullah b. Zübeyr'e bey'attan kaçındığını haber alınca, Yezid b. Muaviye, kendisine bey'at edeceğini sanarak, umarak ona bir yazı yazdı.[451]

Yazısında şöyle dedi:

"İmdi, işittiğime göre, haksız İbn Zübeyr seni bâtıla yardımcı, günaha ortakçı olasın diye kendisine bey'at etmeye ve itaatine girmeye davet etmiş.

Sen ise, bize olan bey'atınızda ve sözünüzde durmuş, Allah'a tâat ve bu yoldaki hakkımızı tanıdığını isbat için ona boyun eğmekten kaçınmışsın!

Allah seni akraba hakkını gözeten, ahidlerini yerine getiren akrabaların en üstün mükâfatı ile mükâfatlandırsın!

Senin iyiliğini unutmamak ve seni güzel bir şekilde mükâfatlandırmak, unutmayacağım şeylerdendir. Bunun için, ziyaretime gelmekte acele et!

Yemin ederim ki; sen şerefte, tâatte ve Resûlullah'a akrabalıkta bizlerdensin.

Allah seni rahmetiyle esirgesin! Gerek kendi kavminden, gerek hariçten senin yanına gelen gidenlerden, haksız İbn Zübeyr'in diliyle ve parlak sözleriyle büyülediği kimselere göz kulak ol! Bana itaat ve benim bey'atıma bağlanmaları gerektiğini onlara güzelce, iyice öğret! Çünkü, sen onlar için en çok itaat edilir bir kişisin.

Onlar, haramları helâlleştiren haksız İbn Zübeyr'le adamlarından daha çok, seni dinlerler. Vesselam!"[452]

Abdullah b. Abbas, Yezid'in yazısına şöyle cevap yazdı:

"Abdullah b. Abbas'tan Yezid b. Muaviye'ye!

İmdi, İbn Zübeyr'in beni kendisine bey'ata davet ettiğini ve benim de kendisine bey'at etmekten kaçındığımı anlatan yazın bana erişti.

---

451. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 17-18.
452. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 18, Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 247-248.

Evet! O mesele, işittiğin gibi olmuştur.

Fakat, ben seni ne överim, ne de senin dostluğunu ve sevgini isterim!

Bana diyorsun ki; sen sevgi dostluğumda herkesle bir değilsin.

Andolsun ki; senin elinde bulundurduğun haklarımızdan ancak pek azı bize verilmiştir.

Sen onlardan pek çoğunu bizden esirgedin ve yanında tuttun!

Halkı sana bey'ata teşvik etmemi ve İbn Zübeyr'e bey'attan alıkoymamı istiyorsun.

Hayır! Sana ne iyilik, ne de seni sevindirmek var!

Çünkü, sen Hüseyin'i ince taşlı, milli yerine indirip şehit ettin.

Bu, sırf senin keyfî arzu ve görüşünün neticesi idi.

Sen hiç şüphesiz zayıf, hafif akıllı, işin sonunu düşünemez bir adamsın!

Sen Hüseyin'i ve Abdulmuttalib oğullarının karanlıkları aydınlatan yiğitlerini kumsal bir yerde leşkerinle vurup yerlere serdiğini;

Onları kumlara, topraklara, kanlara bulanmış, çırılçıplak, kefensiz bir halde meydanda bıraktığını;

Rüzgârların onların üzerlerine toprak savurduğunu;

Onların parçalanan cesetlerini kurtların dişlerine takıp oraya buraya gezdirdiklerini, sırtlanların da o cesetleri kurtlardan yağmalayıp inlerine kaldırdıklarını;

Nihayet, onların kanlarına girmeye katılmayan kavimlerden Allah'ın takdir ve nasip ettiği kimseler tarafından geceleyin kefenlenerek gömülmüş olduklarını unuttuğumu mu sanıyorsun?!

Benim unutamayacağım, senin de unutmaman gereken şeylerden birisi de; zinâkâr oğlu zinâkâr, merhamet duygusundan mahrum ve uzak, baba ve ana yönünden bir soysuzun oğlunu onların üzerine musallat etmendir ki, onun babası senin babana kardeş olduğunu iddia etmiş, baban da dünya ve ahirette, sağlığında ve ölümünden sonra kendisi için âr ve ayıptan, utanmaklık ve horluktan, yüzkarasından başka birşey olmayan bir işi tutmuş, onu soyuna katmıştır![453]

Peygamber Aleyhisselam 'Çocuk doğduğu döşeğe düşer' buyurduğu halde, baban onu temiz, pâk bir çocuğu nesebine katar gibi

453. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 248, Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 18-19.

katmış,[454] bilmeyerek sünneti öldürmüş, kasden bir bid'atı ihya ve ihdas etmiştir.

Unutmadığım ve unutamayacağım şeylerden birisi de; Hüseyin b. Ali'yi Resûlullah'ın Haremi olan Medine'den Allah'ın Haremi olan Mekke'ye gitmeye mecbur etmen ve hile ile adamlar gönderip onu yok etmek için kandırman, Allah'ın Haremi olan Mekke'den yola çıkarıp Kûfe yolunu tutturmandır!

O, Mekke'den çekine çekine ve etrafına bakına bakına çıkmıştı.

O, evvel ve âhir, Mekkelilere karşı, Mekkelilerin en şereflisi idi.

Eğer o Mekke ve Medine'de oturmak istese ve buralarda çarpışmayı helâl saysa idi, Mekkeli ve Medinelilerin kendisine en çok itaat edeceği, boyun eğeceği biricik kişi idi.

Fakat, o, Allah'ın ve Resûlünün haram kıldıklarını helâlleştirmek istemedi.

Bundan daha ağırı; senin Haremde çarpışmak için hile ile adamlar göndermendir. İbn Zübeyr böyle ağır bir günah işlemiş midir?

O nerede, ne zaman Beyt-i Haram'a karşı haksızlık etmiş; mütereddidin, koşanın önünü kesmiştir?

Halbuki, sen böyle misin?

Sanırım, hayır! Şüphesiz olarak bilirim ki; sen bu hususta haramı helâlleştirmek ister, onları bile bile değiştirirsin!

Kadınlar gibi yemin edersin! Çalgı çalarsın! Irak'a giden, senin görüşünün kötülüğünü görür ve seni görmek istemez!

'Allah'ın emri, behemehal yerini bulan bir kaderdir.' [Ahzâb: 38]

Sonra, sen ki, Hüseyin'e karşı adamlar çıkarmasını Mercâne'nin oğluna yazdın ve onu varacağı yere götürmesini ve işi uzatmayı bırakmayı; onu ve Abdulmuttalib oğullarından günah kirlerini Allah'ın gidermiş ve kendilerini hususî bir temizlikle temizlemiş olduğu Resûlullah'ın Ehl-i Beytini şehit edinceye kadar üzerlerine düşmelerini emrettin!

Biz senin öyle kaba, ciğerleri beş para etmeyen ataların gibi değiliz!

Sonra; Hüseyin b. Ali, geldiği yere geri dönmesi için onlardan talepte bulunmuştu. Siz, onun yardımcılarının azlığını fırsat bildiniz. Ehl-i Beytinin kökünü kazımak istediniz. Üzerlerine saldırdınız.

454. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 248.

Müşrik Türklerin ve kâfirlerin ev halklarını öldürür gibi onları vurup öldürdünüz! Sen ki, böyle benim babamın oğullarını öldürmüşken, kılıcından kanlarım damlarken, benim için intikam alınacak bir kimse iken, doğrusu senin benden sevgi, dostluk, yardım istemen ve beklemen kadar şaşılacak şey yoktur!

Allah dilerse senin üzerindeki kanımı uzatmaz, benim öcümü almadan seni önüme geçirmez, yaşatmaz!

Eğer dünyada yaşamakta beni ileri geçecek olursan, bu da peygamberlerin ve hanedanlarının şehit edilmeleri gibi bir kader olarak kabulümüzdür. Allah'ın va'di, hükmü yerine gelir ve gelmiştir.

Allah mazlumlara yardımcı ve zalimlerden intikam alıcı olarak yeter! Senin bugün bize galebe çalman hoşuna gitmesin.

Vallahi, bir gün gelir, biz de sana galebe çalarız.

Benim verdiğim sözde duracağımdan ve hakkımdan da bahsediyorsun.

Evet! Vallahi, ben amcamın oğlunun da ve bütün babalarımın oğullarının da bu halifelik işine senin babandan daha lâyık ve müstahak bulunduklarını bile bile senin babana bey'at etmişimdir. Fakat, ne yapalım ki, siz Kureyş topluluğu, üzerimize yürüdünüz ve bize galebe çaldınız. Bizi hakkımızdan men ettiniz.

Bize karşı haksızlığa cür'et edenler kahrolsunlar!

Sefihler bize karşı yolsuzluk ettiler. İşi bizden başkaları yürüttü. Onlar da Semûd ve Lût kavminin, Medyen ashabının ve peygamberleri yalanlayanların kahroldukları gibi kahrolsunlar!

Haberin olsun ki; en şaşılacak şeylerden en şaşılacak olanı, yaşadığım çağda hiç görmediğim şaşılacak birşey de, üzerimizdeki hâkimiyetini ve bizi yok ettiğini halk görsün diye, Abdulmuttalib kızlarını ve onun oğullarının körpe kız çocuklarını Şam'a kadar esirler gibi yanına taşıtman, getirtmendir!

Yemin ederim ki; sen emîn olarak sabahlasan, akşamlasan da, pek yakında yaralanacaksın! Alacağın yaranın büyük olmasını, başından kavgaların eksilmemesini, Resûlullah'ın torunlarını ve amcasının oğullarını öldürdükten sonra Yüce Allah'ın sana pek az mühlet verip seni inim inim inletici bir yakalayışla yakalamasını, dünyadan en hor, hakir, en günahkâr bir şekilde çıkarmasını dilimden düşürmeyecek, dileyip duracağım! Biraz daha yaşa bakalım!

Vallahi, Allah katında kazanmış olduğun şey (günah) seni helâk ve mahv edecektir!

Allah'a itaat edenlere selam olsun!"[455]

Yezid b. Muaviye, İbn Abbas'ın bu yazısını alınca, Medine valisi Velid b. Utbe'ye bir yazı yazarak İbn Abbas'ı Hz. Osman'ın şehadeti hadisesiyle ilgilendirmek istemiş ve onun üzerinde durulmasını emretmişti.

İbn Abbas, bu hususta Yezid'e yazdığı yazısında:

"Ben Osman'dan ayrılmış, bir köşeye çekilmiş bulunuyordum.

Fakat, senin baban o zaman işbaşında bulunuyor, ona bakıp duruyorken, onun yardımına koşmakta ağırdan almış, gecikmişti.

'İmdat!' diye bağırdığı ve kendisinden medet istediği zaman, baban onun tarafından gelenleri yanında tutmuş, bekletmişti.

Sonradan sonraya, özürler dileyerek adamlar göndermişti.

Babanın gönderdiği adamlar imdadına yetişemeden, onun öldürüldüğü öğrenilmişti!"[456]

Yezid ve Akıbeti

Yezid içkiye çok düşkündü.[457]

Oruç tutacak olursa, onu içki ile açardı.[458]

Maymunlara, yaban eşeklerine türlü türlü elbiseler giydirir; çalgılar, eğlenceler ile vakit geçirirdi.

Yezid; Kerbelâ faciasından sonra, bir gün içki meclisi kurmuş, İbn Ziyad'ı sağ yanına oturtmuş, uşağına önce kendisine içki sunmasını emretmiş:

"Sonra da fâsık İbn Ziyad'a tıpkısını sun! O, benim katımda sır ve emanet sahibidir!" demiştir.[459]

Yezid; Huvvarin nahiyesinde sarhoş olarak avlandığı sırada yaban eşeğinin üzerindeki maymunun üzerine binmiş, yaban eşeği tepilip koşturulunca düşmüş, boynu kırılmış, karnı yarılmış ve ölmüştür.[460]

---

455. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 249-250.
456. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 19.
457. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 77.
458. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 17.
459. Mes'ûdî, *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, s. 77.
460. Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, s. 2.

III. BÖLÜM

Kerbelâ Faciasından Sonra

Kûfeli Ehl-i Beyt Taraftarlarının Pişmanlık ve Üzüntü Duymaları

Hz. Hüseyin Kerbelâ'da şehit edildikten ve İbn Ziyad Nuhayla'daki askerî karargâhından Kûfe'ye döndükten sonra; Ehl-i Beyt taraftarları, birbirleriyle buluştukları zaman, Hz. Hüseyin'in yardım davetine icabet etmemek ve Kerbelâ'da onun tarafına geçip ona yardımcı olmamakla çok büyük günah ve hata işlediklerini anlamış, yaptıklarına pişman olmuş ve kendi kendilerini kınamışlardı.

Onlar, üzerlerindeki bu ârı, bu günahı temizlemenin ancak Hz. Hüseyin'i Kerbelâ'da şehit edenleri veya bu cinayete katılanları öldürmekle mümkün olabileceğine kanaat getirdiler.[1]

Kerbelâ İntikamını Almak İçin Yapılan İlk Çalışmalar

Ehl-i Beyt taraftarı Kûfeliler ve başkaları; Hz. Hüseyin'in şehadetinden hemen sonra, onun kanını aramaya, intikamını almaya halkı gizlice davete başladılar ve çarpışmak için de silah toplamak ve hazırlamaktan geri durmadılar.

Yezid b. Muaviye'nin öldüğü Hicrî 64. yılın 14 Rebiüìlevvel'ine kadar, cemaatlerden sonra cemaatler, fertlerden sonra fertler, bu yoldaki davete icabet ettiler.

---

1. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 47.

Ehl-i Beyt Taraftarlarının Kûfe Valisini Kovmaları

Yezid b. Muaviye öldüğü zaman, İbn Ziyad Irak umumî valisi idi. Basra'da oturuyordu.

Amr b. Hureys de, onun vekili olarak Kûfe valiliğinde bulunuyordu.

Süleyman b. Sured'in* arkadaşlarından bazıları, Süleyman b. Sured'in yanına gelerek:

"Şu azgın, zalim adam ölmüştür. Şimdi artık saltanat zayıflamıştır. İstersen, Amr b. Hureys'i köşkten çıkarıp atalım. Sonra da, Hüseyin'in ve Ehl-i Beytinin kanlarını aramaya, intikamlarını almaya halkı davet edelim" dediler.

Süleyman b. Sured:

"Acele etmeyiniz. Görüyorum ki; Hüseyin'i şehit edenler, Kûfelilerin eşrafı ve Arapların süvarileridirler.

Onlar da Hüseyin'in kanını arayıcı görünüyorlar.

Onlar, bunun kendilerinden aranılacağını anladıkları zaman, sizin üzerinize yürümeye kalkarlar" dedi.

Bununla beraber, halk, vali konağına gidip, Amr b. Hureys'i dışarı attılar.[2]

Tevbecilerin Kerbelâ İntikamını Almak İçin Toplantı Yapmaları

Hicretin 65. yılında Kûfeli Ehl-i Beyt taraftarlarının ileri gelenlerinden beş kişi, Hz. Hüseyin'in kanını aramak, intikamını almak için Süleyman b. Sured'in evinde mühim bir toplantı yaptılar.

Toplantıyı, Süleyman b. Sured, Müseyyeb b. Necebe, Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl, Abdullah b. Vâilü't-Teymî ve Rifâa b. Şeddad tertiplemişti.

Ehl-i Beyt taraftarlarının ileri gelenlerinden ve hayırlılarından birçok kişiler de bu toplantıya katıldılar.

---

* Süleyman b. Sured; Peygamberimizin ashabındandı. Cemel ve Sıffin vak'alarında Hz. Ali'nin yanında bulunmuştu. Kûfe'ye gelmesi için Hz. Hüseyin'e yazı yazanlardandı. Hüseyin gelip Kerbelâ'da şehit edildiği zaman, ondan uzak kaldığına, onun yanında çarpışmadığına çok pişman oldu. Kendisi, bu yolda pişmanlık duyarak, tevbe ederek Kerbelâ intikamını almak üzere ayaklananların başı idi (İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 4, s. 292).

2. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 51-52.

Müseyyeb b. Necebe'nin Konuşması

Toplantıda ilk konuşmayı, Müseyyeb b. Necebe yaptı.

Konuşmasında, Allah'a hamd ü senâda bulunduktan ve Allah'ın Peygamberine salât ü selam getirdikten sonra şöyle dedi:

"İmdi, sizlere derim ki; biz uzun ömürlü olmak, türlü fitnelere uğramakla mübtelâ olduk.

Yarın Rabbimize döndüğümüz zaman, kendilerine 'Biz sizi içinde düşünecek kadar bir müddet yaşatmadık mı ve size bir uyarıcı da gelmedi mi?' [Fâtır: 37] dediği kimselerden yapmamasını dileriz.

Mü'minler emîri Ali b. Ebu Talib, Allah'ın altmış yıl yaşattığı âdemoğlu için bahane ve özür beyan etmeye imkân olmadığını söylemişti.

İçimizde bu yaşa erişmeyen kaldı mı?

Bizler kendimizi temize çıkarmak ve taraftarlarımızı övmekle helâk olanlardan olduk.

Hatta, Allah en hayırlılarımızı, Peygamber Aleyhisselamın kızının oğlunu yalanlayıcılar mevkiinde görmek, bulmakla bizi mübtelâ kıldı.

Halbuki, bundan önce, onun bize yazıları gelmişti. Kendisi bize elçilerini de göndermişti.

Yanıbaşımızda şehit edilinceye kadar ona ne ellerimizle yardım, ne dillerimizle onu müdafaa, ne mallarımızla takviye, ne de onun için kabilelerimizden bir yardım talebinde bulunduk!

Rabbimize döndüğümüz, Peygamberimiz Aleyhisselama kavuştuğumuz zaman, ne özür beyan edeceğiz?

O Peygamberimizin sevgili oğlu, zürriyeti, nesli, içimizde öldürülmüş bulunuyor!

Hayır! Vallahi, onu öldürenleri ve bu işi idare edenleri öldürmekten veya bu yolda öldürülmekten başka, bizim için mazeret yoktur!

Bu şekilde hareketimiz, belki Rabbimizi bizden razı kılar.

Ben, bundan sonra, Rabbimize kavuşuncaya kadar, Kendisinin bize bir azab vermeyeceğinden de emîn değilim.

Ey kavmim! Siz kendinize içinizden birisini başkan seçiniz.

Çünkü, icabında başvuracağınız, sığınacağınız, bayrağı altında toplanacağınız bir emîr ve kumandan lâzımdır size!

Benim size söyleyeceğim sözüm bu kadardır.

Kendim ve sizin için Allah'tan yarlıganmak dilerim!"

Rifâa b. Şeddad'ın Konuşması ve Süleyman b. Sured'i Başkanlığa Namzetlemesi

Müseyyeb b. Necebe'den sonra, Rifâa b. Şeddad konuştu.

Önce Allah'a hamd ü senâda bulundu ve Peygamberimiz Aleyhisselama salât ü selam getirdi.

Sonra da, şöyle konuştu:

"İmdi, ben de derim ki; Allah sana en doğru sözü söyletti.

Sen bizi yapılacak işlerin en doğrusuna, Allah'a hamd ü senâ ve Allah'ın Peygamberine salavatla başlayarak davet ettin.

Bizi fâsıklarla cihada, işlediğimiz büyük günahtan tevbeye davet ettin.

'Makbul olan sözün kabul olunur!' sözü, senden işitilmişir.

Dedin ki: 'İcabında başvuracağınız ve bayrağı çevresinde toplanacağınız bir zât işinizi idare etsin.'

Bu hususta biz de senin gibi düşünmekteyiz.

Eğer sen bu işi yapacak kişi olursan, ol. Çünkü, sen bizim katımızda hoş karşılanan, aramızda hayrı öğütleyen, toplumumuzda sevilen bir kişisin.

Sen de uygun görürsen ve bunu arkadaşlarımız da uygun görürlerse, Ehl-i Beyt taraftarlarının büyüğü ve Resûlullah Aleyhisselamın sahabisi olan, eskiliği ve kıdemliliği ile tanınan, mücahedesi ve dindarlığı ile övülen, iyi görüşlülüğüne güvenilen Süleyman b. Sured, bu işte bizi idare etsin.

Bu yolda benim söyleyeceğim söz de bunlardır.

Kendim ve sizin için Allah'tan yarlıganmak dilerim!"

Abdullah b. Vâil ile Abdullah b. Sa'd'ın Rifâa'yı Desteklemeleri

Rifâa b. Şeddad'dan sonra, Abdullah b. Vâil ile Abdullah b. Sa'd da, Rifâa b. Şeddad'ın konuşmasına benzer konuşma yaptılar. Müseyyeb b. Necebe'nin faziletini övdüler. Süleyman b. Sured'in de, eskilerden olduğunu, bu işi onun idare etmesini kabul ettiklerini söylediler.

Arkadaşlarının Görüşüne Müseyyeb b. Necebe'nin Katılması

Müseyyeb b. Necebe:

"İsabet ettiniz. Ben de sizin gibi düşünüyorum. Süleyman b. Sured'i kendinize başkan edininiz!" dedi.

Süleyman b. Sured'in Konuşması

Humeyd b. Müslim der ki:

"Vallahi, o gün, Süleyman b. Sured'in başkan seçildiği gün, ben de bulunmuştum.

O zaman, biz, Süleyman b. Sured'in evinde toplanan Ehl-i Beyt taraftarlarının ileri gelenlerinden, süvarilerinden olarak yüz kişiden fazla idik.

Süleyman b. Sured bir konuşma yaptı. Hemen her toplantıda o konuşmayı tekrarladı durdu. O kadar ki, konuşmasını ezberledim.

Süleyman b. Sured, konuşmasının sonunda:

"Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayınız!" (Enfâl: 60) âyetini okudu.

Çarpışmak İçin Yardım Kampanyası Açılması

Toplantıda Hâlid b. Sa'd b. Nüfeyl ayağa kalkıp:

"Vallahi, ben kendimi öldürünce günahımdan kurtulacağımı ve Rabbimin benden hoşnut olacağını bilseydim, kendimi öldürürdüm! Fakat, bu, bizden önceki kavimlerin işidir. Biz onu işlemekten men olunmuş, alıkonulmuşuzdur.

Allah ve şuradaki Müslümanlar şahit olsun ki; sabaha çıkınca, düşmanımla çarpışageldiğim bütün silahlarım, zalimlerle çarpışacak Müslümanlara takviye olmak üzere sadakadır!" dedi.

Ebu'l-Mutemir Huneş b. Rebîa da, kalkarak:

"Şahit olunuz ki; ben de bunun gibi yapacağım!" dedi.

Süleyman b. Sured, herkesin getirmek istediği şeyleri Abdullah b. Vâil'e getirip teslim etmesini söyledi.

Kimi silah, kimi elbise ve mesken sağladı.

Abdullah b. Vâil'in yanında toplanan silah ve elbise gibi şeylerle Tevbeciler birliği techiz edildi.

Süleyman b. Sured'in Medâinli Ehl-i Beyt Taraftarlarını İşbirliğine Çağırması

Süleyman b. Sured, Medâin'de oturan Ehl-i Beyt taraftarı Sa'd b. Huzeyfe b. Yeman'a gönderdiği mektupta:

"Allah'ın velî kulları olan kardeşleriniz ve Peygamberinizin Ehl-i Beytine taraftar olanlar, Peygamberlerinin kızının oğlunun işiyle mübtelâ oldular.

Kendisi Kûfe'ye davet edildi. O da davete icabet edip geldi.

Kendisini çepeçevre kuşattılar. Bunun üzerine, o, Ehl-i Beyt taraftarlarını kendisine yardıma çağırdı.

Onun davetine icabet edilmedi.

O, geri dönüp gitmek istedi.

Bırakılmayıp hapsolundu.

Kendisine eman verilmesini diledi.

Engel olundu; eman verilmedi.

Serbest bırakılmasını istedi; bırakmadılar.

En sonunda, üzerine yürüyüp kendisini şehit ettiler.

Sonra da, haksızlık ve düşmanlıkla, üstünü başını soyup çırılçıplak bıraktılar.

O temiz, pâk zâtı aldatmak, ona yardımcı ve dert ortağı olmamak, en büyük hata ve günahtı.

Onu şehit edenleri öldürmedikçe ve ayrıca tevbe etmedikçe, bu günahtan kurtulmak mümkün değildir.

Bizimle buluşma yeri Nuhayla'dır.

Buluşma günü de, altmışbeşinci yılın Rebiülâhir ayının başıdır."[3]

Kûfe Valisi Abdullah b. Yezid'in Mescidde Konuşması

Yezid b. Muaviye öldükten sonra, Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Yezidü'l-Ensârî'yi Kûfe'ye vali, İbrahim b. Muhammed b. Talha'yı da harac nâzırı olarak göndermişti.

Bunlar, Hicretin altmışdördüncü yılı Ramazan ayının sonlarına doğru Kûfe'ye gelip işe başlamışlardı.

Süleyman b. Sured ve adamları, Kûfe'de harekete geçmek iste-

---

3. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 47-50.

dikleri zaman, Abdullah b. Yezid minbere çıkıp Allah'a hamd ü senâ etikten sonra şöyle konuştu:

"İmdi, şu şehir halkından bir cemaatin üzerimize yürümek istediklerini işittim.

'Onların dâvâ ettikleri şey ne imiş?' diye sordum.

'Hüseyin b. Ali'nin (Allah ona rahmet etsin!) kanını aradıklarını söylüyorlar!' denildi.

Vallahi, bana o kavmin evleri gösterilmiş ve yakalanmaları emredilmiş;

'Onlar sana karşı harekete geçmeden önce, sen harekete geç!' denilmiştir.

Ben buna yanaşmadım ve:

'Onlar benimle çarpışırsa, ben de onlarla çarpışırım!' dedim.

Eğer onlar beni kendi halime bırakırlarsa, ben de kendilerini araştırmam.

Benim üzerime yürümek isteyenler, benimle ne diye çarpışacaklar?

Ben ne Hüseyin'i öldürdüm. Ne de onu öldürenlerdenim.

Eğer o kavim kendilerine güveniyor iseler, Hüseyin'i öldürenlerin üzerine yürüsünler. Ben de kendilerine yardımcı olayım.

Hüseyin'i de, sizin hayırlılarınızı da, eşrafınızı da öldüren şu İbn Ziyad'dır. Kendisi, size doğru yönelmiş, gelmektedir.

Aranıza düşmanlık sokmanızdan, birbirinizi öldürmenizden, birbirinizin kanını dökmenizden; onunla çarpışmak, daha yerinde ve doğru olur.

Bu düşman yarın size gelip kavuşacak, sizi kul, köle edinecektir!

Vallahi, düşmanınızın emel ve arzusu budur.

Allah'ın kullarından, gelip sizi yedi yıl idare edenlerin en zalimi ve gaddarı o ve onun babası idi.

İffet ve diyanet sahibi kişileri öldürmekten onları kimse ayıramadı."

Kûfe Harac Nâzırının Tehditli Konuşması

Kûfe harac nâzırı İbrahim b. Muhammed ise, yaptığı konuşmada:

"Ey insanlar! Sizi kılıcınız ve şu ikiyüzlü adamın (valinin) sözü cesarete getirip aldatmasın! Vallahi, siz bizim üzerimize yürüyecek olursanız, biz de çıkar, sizinle çarpışırız.

Eğer biz bu kavmin üzerimize yürümek istediğini sezersek, onların oğullarının yerine babalarını, babalarının yerine oğullarını yakalayıp cezalandırırız!" dedi.

Müseyyeb b. Necebe ile Abdullah b. Vâil'in Harac Nâzırına Cevapları

Müseyyeb b. Necebe, sıçrayıp:

"Ey ahid bozucu ve çözücülerin oğlu!

Sen bizi kılıcınla mı, cesaretinle mi tehdit ediyorsun?

Vallahi, sen bu hususta daha zelil ve hakir durumdasın!

Biz seni bize olan kininden dolayı kınamıyoruz.

Çünkü, biz senin babanı ve dedeni öldürmüşüzdür.

Fakat ey vali! Sen dosdoğru konuştun.

Vallahi, nasihatını tutmak, bu işi yapmak isteyen kişi, senin sözünü kabul eder" dedi.

İbrahim b. Muhammed b. Talha:

"Vallahi çarpışılacaktır! Vali hem dalkavukluk ediyor, hem de onu belli ediyor!" dedi.

Abdullah b. Vâilü't-Teymî, ayağa kalktı:

"Ey Teym b. Mürre oğullarının kardeşi!

Sen, valimizle bizim aramıza girme, gerilme!

Vallahi, sen bizim ne valimizsin, ne de üzerimizde hükmünü yürütecek bir amirsin!

Sen ancak harac ve cizye toplamaya memursun! Git de, sen harac ve cizye işlerinle uğraş!

Sen, bozguncu isen, bâri şu ümmetin işini bozma!

Senin ahid bozucu baban ve deden; ki bey'at için el vermişlerdi, en sonunda hezimete uğramışlardır. Sen de aynı âkıbete uğrarsın!" dedi.

Abdullah b. Yezid'in Uyarılması

Müseyyeb b. Necebe ile Abdullah b. Vâil, vali Abdullah b. Yezid'in yanına gittiler.

"Ey vali! Vallahi, biz senin bütün halk nazarında övülen ve sevilen bir kişi olmanı dileriz.

Fakat, halk İbrahim b. Muhammed ve onunla birlikte bulunanlara kızmış, onlarla aralarında sövüşmeler olmuş, düşmanlık başlamıştır!" dediler.

İbrahim b. Muhammed'in Valiye Önce Kızması, Sonra da Ondan Özür Dilemesi

İbrahim b. Muhammed:

"Abdullah b. Yezid, Kûfelilere ikiyüzlülük ediyor. Vallahi, ben bunu Abdullah b. Zübeyr'e yazacağım!" diyerek çıkıp gitti.

Şebes b. Rib'î, Abdullah b. Yezid'e gidip onun bu sözünü haber verince, Abdullah b. Yezid, Yezid b. Rüveym'i İbrahim b. Muhammed'e gönderdi.

İbrahim b. Muhammed, Allah'a yemin etti ve:

"Ben, işittiğin o sözle, ancak selamet ve iyilik, ara düzeltme dilemişimdir" diyerek özür diledi.[4]

Kûfe Halkının Harekete Geçmeye Davet Edilmesi

Süleyman b. Sured; Kerbelâ Tevbeci ve Fedailerini Hicretin 65. yılında Rebiülâhir hilâli görününce Nuhayla karargâhına çıkarmayı va'd etmişti. Kendisi, o gece, Nuhayla karargâhına gitti. Oradan Hakîm b. Munkızu'l-Kindî ile Gudaynu'l-Kinânî'yi atlı olarak Kûfe'ye gönderdi.

Bu süvariler, Kûfe'ye girince:

"Nerdesin ey Hüseyin'in intikamı?" diyerek seslendiler. Sonra, Câmi-i Kebir'e vardılar. Orada da aynı şekilde seslendiler.

Kûfe'de Hz. Hüseyin'in intikamını almaya halkı ilk davet edenler, bunlar oldu.

Bunlar, Kesîr oğullarına uğradılar.

Abdullah b. Hâzim'le Ebu Azze'nin Davete Hemen İcabet Etmeleri

Abdullah b. Hâzim, hanımı Sehle binti Sebre ile oturuyordu.

4. Taberî, *Târîh,* c. 7, s. 67.

Abdullah b. Hâzim, halkın en yakışıklısı ve sevgilisi idi.

"Nerdesin ey Hüseyin'in intikamı?" diye seslenildiğini işitince, sıçrayıp kalktı. Elbisesini giydi. Silahını getirtip kuşandı. Atının eğerlenmesini emretti.

Hanımı Sehle:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin! Sen delirdin mi?" dedi.

Abdullah b. Hâzim:

"Hayır! Vallahi, ben delirmedim. Fakat, Allah'ın davetçisini işittim. Ona icabet ediyorum!

Ben şu zâtın (Hz. Hüseyin'in) kanını aramaya, intikamını almaya ölünceye kadar istekliyim! Yahut da, Allah hakkımda istediği hükmünü icra eder!" dedi.

Sehle:

"Şu oğlunu kime bırakıyorsun?" diye sordu.

Abdullah b. Hâzim:

"Şeriki olmayan bir Allah'a bırakıyorum!

Allah'ım! Ailemi ve oğlumu Sana bırakıyorum!" dedi.

Davetçi süvariler, bütün gece Kûfe'yi dolaştılar.

Mescidde Ebu Azzetü'l-Kâbızî ile Kerib b. Nimran namaz kılıyorlardı.

"Kavmin topluluğu nerededir?" diye sordular.

"Nuhayla'dadır!" denildi.

Ebu Azze, ailesinin yanına dönüp silahını yanına aldı. Atını getirtti.

Ebu Azze'nin kızı Ruvâ, babasının hazırlandığını görünce:

"Babacığım! Ne için kılıcını kuşandın ve silahlandın?" diye sordu.

Ebu Azze:

"Yavrucuğum! Baban günahından sıyrılıp Rabbine firar ediyor!" dedi.

Veda ederek Nuhayla'ya gitti.

Nuhayla'da Toplananların Gözden Geçirilmesi

Süleyman b. Sured, erkenden Nuhayla karargâhına gelmişti. Kendisine bey'at etmiş olanların sayısına bakmak için, bey'at defterini getirtti. Sabahleyin deftere baktı. Bey'at edenlerin sayısının onaltı bin kişi olduğunu gördü.

"Sübhânalllah! Onaltı bin kişiden ancak dört bin kişi bize verdiği sözünde durmuş!" dedi.

Humeyd b. Müslim, Süleyman b. Sured'e:

"Muhtar, vallahi, sana bey'at eden halkı senden ayırmaya, geri bırakmaya çalışıyor.

Ben onun yanında üç kişiden birisi olarak bulunuyordum. Adamlarından birisinden işittim:

'İki bin kişiye dolduk!' diyordu" dedi.

Vehb de:

"Bizden geride kalan şu on bin kişi mü'min değiller mi? Onlar Allah'tan korkmazlar mı? Allah'ı hiç düşünmezler mi?

Bize:

'Sizinle birlikte cihad edeceğiz, size yardımcı olacağız!' diye yeminli söz vermediler mi?!" dedi.

Süleyman b. Sured, Nuhayla'da üç gün oturdu.

İleri gelen adamlarından bazılarını, geride kalanlara Allah'ı ve verdikleri yeminli sözlerini hatırlatmaları için Kûfe'ye gönderdi.

Onların öğüt ve teşvikleriyle bin kişi daha Nuhayla'ya geldi.

Süleyman b. Sured'in Tevbeciler Topluluğuna Hitabı

Müseyyeb b. Necebe, Süleyman b. Sured'in yanına vardı. Ona:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin! Gönülsüz gelecek kişilerden sana hayır ve fayda gelmez. Hâlis niyetli kişilerden başkası seninle birlikte çarpışmaz. Artık daha başka kimse beklemeyelim. İşini çabuk tut, hemen hareket edelim" dedi.

Süleyman b. Sured:

"Vallahi, sen iyi düşündün. Hareket etsek iyi olur" dedi ve toplanan halkın yanına vardı.

Yayına dayanarak:

"Ey insanlar! Kim ancak Allah'ın rızasını ve ahiret sevabını isterse, o bizdendir. Biz de ondanız. Allah onu diri iken de, ölü iken de rahmetiyle esirgesin.

Kim ancak dünyayı ve dünya nimetlerini isterse, vallahi, biz ona vermek için ne fey, ne de ganimet getireceğiz. Bizde Rabbü'l-âlemîn'in rızasından başka birşey yoktur.

Bizim yanımızda ne altın, ne ipek, ne de yün kumaş var!

Bizim yanımızda, boyunlarımızdaki kılıçlarımızdan, ellerimizdeki kargılarımızdan, düşmanımıza erişinceye kadar da, azığımızdan başka birşey yoktur!

Bunlardan başkasını umanlar, bize arkadaş olmasınlar!" dedi.

Suhayr b. Huzeyfe'nin Konuşması

Suhayr b. Huzeyfe b. Hilâl ayağa kalktı ve:

"Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; dünyada onun (Süleyman b. Sured'in) niyet ve teşebbüs ettiği şeyde kendisine arkadaş olmak kadar bizim için hayırlı birşey yoktur.

Ey insanlar! Biz ancak günahlarımızdan tevbe ve Peygamberimiz Aleyhisselamın kızının oğlunun kanını aramak ve intikamını almak için yola çıkmış bulunuyoruz.

Bizim yanımızda ne dinar var, ne dirhem! Ne altın var, ne gümüş!

Biz ancak kılıçların ve mızrakların üzerine gideceğiz!" dedi.

Herkes, her taraftan:

"Biz dünyayı istemiyoruz, ondan ayrıldık!" diyerek bağrıştılar.

Abdullah b. Sa'd'ın Bir Teklifi ve Süleyman b. Sured'in Görüşü

Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl, İbn Ka'bu'l-Ezdî ile birlikte Süleyman b. Sured'in yanına vardılar.

O sırada, Süleyman b. Sured, gitmek üzere derlenip toplanmış bulunuyordu.

Süleyman b. Sured ile ileri gelen arkadaşları, Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl'in de, İbn Ziyad'ın üzerine gitmek üzere hemen hazırlanmasını istediler.

Abdullah b. Sa'd, ona ve çevresindeki arkadaşlarına:

"Ben bir görüş arzedeceğim. Eğer doğru olursa, muvaffakiyet Allah'tandır. Doğru değilse, o benim tarafımdandır.

Ben size kendiliğimden yanlış veya doğru bir öğüt vermiş oluyorum.

Biz Hüseyin'in kanını aramak, intikamını almak için gideceğiz.

Halbuki, Hüseyin'i öldürenlerden meselâ Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas ile kabile reisleri ve eşrafı hep Kûfe'de bulunuyorlar.

Biz kalkıp gideceğiz, düşmanları burada bırakacağız!?" dedi.

Süleyman b. Sured, yanındakilere:

"Siz ne görüştesiniz?" diye sordu.

Onlar da:

"Vallahi, biz Şam'a doğru gidersek, Hüseyin'in katillerinden, İbn Ziyad'dan başkasına rastlayamayız. Biz onları şuradaki şehirden başka yerde aramamalıyız!" dediler.

Süleyman b. Sured:

"Adamınızı öldüren ve askerleri ona karşı düzenleyen kişi hakkında benim nazarımda teslim olmaktan başka eman yoktur.

Benim görüşüm; şu fâsık oğlu fâsık Mercâne'nin oğlu Ubeydullah b. Ziyad'ın üzerine gitmektir.

Siz önce Allah'ın ismiyle düşmanınızın üzerine yürüyünüz.

Allah ona karşı size muzafferiyet ihsan ederse, ondan sonrası kolaydır.

Vallahi, siz yarın şehir halkınızla çarpışmaya kalkışacak olursanız, herkes ya kardeşini, ya babasını veya dostunu öldürdüğünü görecek veya öldürdüğü kişi öldürmek istediği kimse olmayacaktır.

Siz Allah'tan hayırlısını isteyiniz!" dedi.

Bunun üzerine, halk gitmek için hazırlandılar.

Kûfe Valisi ile Harac Nâzırının Süleyman b. Sured'i Ziyaret Etmeleri

Kûfe valisi Abdullah b. Yezid ile harac nâzırı İbrahim b. Muhammed; Süleyman b. Sured ve arkadaşlarının hareket etmek üzere olduklarını haber alınca, onlara şehirde kalmalarını, İbn Ziyad'a karşı kendileriyle işbirliği halinde olmalarını tavsiye ettiler.

Süleyman b. Sured ve arkadaşları, bu tavsiyeyi kabule yanaşmadılar ve:

"Muhakkak gideceğiz!" dediler.

Abdullah b. Yezid ile İbrahim b. Muhammed, hiç olmazsa biraz beklemelerini, hazırlanacak ordu ile birlikte hareket etmelerini ve düşmanlarına karşı daha kalabalık ve hazırlıklı olarak çarpışmalarını istediler.

Elçi olarak gönderdikleri Süveyd b. Abdurrahman:

"Abdullah ve İbrahim:

'Biz şimdi bir iş için yanına gelmek istiyoruz. Belki Allah bize ve sana bu hususta iyilik ihsan eder!' diyorlar" dedi.

Süleyman b. Sured:

"Onlara:

'Buyursunlar!' diyor, de!" dedi.

Sonra da, Rifâa b. Şeddadü'l-Becelî'ye:

"Kalk! Şu iki adam gelmeden, sen şu halkı güzelce bir düzene koy!" dedi.

Adamlarının ileri gelenlerini yanına çağırdı. Onlar çevresinde oturdular. Kısa bir müddet sonra, Abdullah b. Yezid, Kûfe eşrafı, emniyet memurları ve birçok cenk erleriyle birlikte geldi.

Onun arkasından İbrahim b. Muhammed de, adamlarından bir toplulukla geldi.

Abdullah b. Yezid; Hz. Hüseyin'in kanına girenlerden tanınmış kimselerin kendisiyle görüşüp konuşmasını pek istememekte ve bunun bilhassa Tevbeciler tarafından görülmesinden çekinmekte idi.

Ömer b. Sa'd Korkuda

Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas, Süleyman b. Sured'in Nuhayla'daki karargâhında bulunduğu sırada, geceleri evinde yatmaya korkuyor, vali konağına giderek Abdullah b. Yezid'in yanında kalıyordu.

Valinin Konuşması

Abdullah b. Yezid, İbrahim b. Muhammed'le birlikte Süleyman b. Sured'in yanına vardı ve Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra şöyle konuştu:

"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona hainlik ve yaramazlık etmez! Sizler bizim kardeşlerimiz ve memleketlimizsiniz. Allah'ın Kûfeli kullarının bize en sevgili olanısınız.

Kendinizi felâkete atıp da bizi acındırmayınız ve kendi görüşünüzle bize bir uğursuzluk getirmeyiniz. Topluluğumuz arasından ayrılıp da bizim sayımızı eksiltmeyiniz. Biz hazırlanıncaya kadar yanımızda oturunuz.

İyi biliyoruz ki; düşmanımız memleketimize gelmek üzeredir. Topluca çıkıp onlarla çarpışalım."

İbrahim b. Muhammed de, buna benzer konuşma yaptı.

Süleyman b. Sured'in Cevabî Konuşması

Süleyman b. Sured, Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, onlara şöyle karşılık verdi:

"İyi biliyorum ki; siz karışıksız öğüt verdiniz ve danışmada üzerinize düşeni son derecede yerine getirdiniz.

Allah'a yemin ederiz ki; biz mühim bir iş için yola çıkmış, bizi en doğru olana azmettirmesini de Allah'tan dilemiş bulunuyoruz.

Siz inşaallah bizim ancak çıkıp gittiğimizi göreceksiniz!" dedi.

Abdullah b. Yezid:

"Öyleyse, biz sizinle gitmek üzere büyük bir ordu hazırlayıncaya kadar burada oturunuz da, düşmanınızı daha kalabalık, daha hazırlıklı bir toplulukla karşılayınız" dedi.

Süleyman b. Sured:

"Bunu biz kendi aramızda görüşür, inşaallah size gelir, bu hustaki görüşümüzü, kararımızı da bildiririz" dedi.

Süleyman b. Sured'in Tevbeciler ve Fedailer Birliğine Hitabı

Süleyman b. Sured, Nuhayla'da toplanan halka hitaben bir konuşma yaptı.

Konuşmasında, Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şöyle dedi:

"İmdi ey insanlar! Hiç şüphesiz, Allah sizin ne niyetle, ne istekle yola çıkmış olduğunuzu biliyordur.

Dünya tüccarları da vardır, ahiret tüccarları da vardır.

Fakat, ahiret tüccarları, ahireti bir bedelle satın almazlar; belki ancak namazda ayakta dikilerek, oturarak, rükû ederek, secdelere kapanarak elde etmeye çalışırlar.

Onlar ne altın, ne gümüş, ne dünya, ne de dünya lezzetini isterler.

Fakat, dünya tüccarları; dünyanın üzerine düşer, dünyaya sarılır, yiyip içerek, gülüp oynayarak ondan faydalanmaya bakarlar ve bunun bir karşılığını da beklemez ve istemezler.

Allah sizleri rahmetiyle esirgesin.

Ben size her zaman gecenin sonuna doğru uzun uzun teheccüd namazı kılmayı, her hal üzere Allah'ı çok çok zikretmeyi, her çeşit hayırla yüce Allah'a yaklaşmayı; şu haramları helâlleştiren zalim

ve gaddar düşmanınızla karşılaştığınız zaman, onunla çarpışmayı tavsiye ederim.

Çünkü, siz Rabbinize, O'nun katında cihaddan ve namazdan daha büyük ecirli başka birşeyle yaklaşamazsınız.

Allah cihadı bize ve sizin gibi salih, mücahid ve sebatlı kullarına amellerin hörgücü, doruğu kılmıştır.

Biz inşaallah bu bulunduğumuz yerde gecenin başlangıcına kadar kalacağız" dedi.

Rebiülâhir ayının beşinci, Cuma günü, yatsı vaktine kadar orada kaldılar.

Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden Ayrılmalar

Yatsılayın, Nuhayla'dan ayrılacakları sırada, Süleyman b. Sured, Hakîm b. Munkız'ı çağırttı. Orada toplanmış bulunan halka:

"Haberiniz olsun ki; sizden hiçbiriniz Âver Deyr'inden başka bir yerde yatmayacaktır!" diyerek nida ve ilan ettirdi.

O gece Âver Deyr'inde yattılar.

Fakat, toplanmış bulunan halktan bir haylisi Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden ayrılıp geri kaldılar.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği, Fırat üzerindeki Aksas'a kadar ilerledi ve oraya kondu.

Süleyman b. Sured'in Birlikten Ayrılanlar Hakkındaki Konuşması

Süleyman b. Sured, Tevbeciler ve Fedailer Birliğine hitaben yaptığı konuşmasında:

"Sizden ayrılmak isteyen kimselerin sizin yanınızda bulunmasını istemem.

Onlar sizinle birlikte bulunurlarsa, size birşey arttırmazlar, karıştırmaktan ve zahmet vermekten başka birşey yapmazlar.

Yüce Allah'ın buyurduğu gibi; 'Allah onların davranışlarını hoş görmedi de, kendilerini tembellikleri ve korkaklıkları yüzünden alıkoydu. Onlara: 'Oturunuz, oturanlarla birlikte!' denildi.' [Tevbe: 46]

Allah bu husustaki fazl u ihsanını size tahsis etti. O halde, Rabbinize hamd ve şükür ediniz!" dedi.

Aksas'tan da, gecenin başlangıcında ayrıldılar.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği Kerbelâ'da

Tevbeciler ve Fedailer Birliği Kerbelâ'ya varıp Hz. Hüseyin'in kabrinde sabahladılar.

Hz. Hüseyin'in kabrine vardıkları zaman, hep birden feryat ve figan ettiler, ağlaştılar.

"Keşke biz de sizinle birlikte şehit olaydık!" dediler.

Süleyman b. Sured:

"Ey Allah'ım! Şehit oğlu şehit, mehdi oğlu mehdi, sıddîk oğlu sıddîk olan Hüseyin'e rahmet et!

Şehadet ederiz ki; biz onların dininde, onların yolundayız.

Onlarla çarpışanların düşmanı, onların sevdiklerinin de dostuyuz!" deyip geri döndü. Orada kondu. Arkadaşları da orada kondular.

Süleyman b. Sured'in Hz. Hüseyin'in Kabri Başındaki İkrarı ve Duası

Süleyman b. Sured, daha sonra, Hz. Hüseyin'in kabrinde:

"Yâ Rab! Biz Peygamberimizin kızının oğlunu aldattık, bıraktık!

İşlediğimiz bu günahı af ve tevbelerimizi kabul et!

Çünkü, tevbeleri çok çok kabul eden ve rahmetiyle esirgeyen Sensin!

Hüseyin'e ve onun ashabı olan sâdık şehitlere de rahmet et!

Yâ Rab! Biz Seni şahit tutarız ki; bizler de onun şehit edildiği şey üzerinde ölecek ve öldürüleceğiz.!

Eğer Sen bizi yarlıgamaz, bize rahmet etmezsen, biz ziyana uğrayanlardan olur gideriz!" dedi.

Ağlaştılar.

Bir gece bir gündüz orada kalarak, Hz. Hüseyin'e salâvat, kendileri için de istiğfar getirdiler, dua ve niyazlarda bulundular.

Kerbelâ'dan Ayrılırken

Kerbelâ'dan ayrılırken de, Hz. Hüseyin'in kabrine varıp hıçkıra hıçkıra ağladılar. Rahmet dilediler ve istiğfar getirdiler.

Süleyman b. Sured, hareket için hayvanlarına binmelerini, Tevbeciler ve Fedailer Birliğine emretti.

Onlardan hiçbiri, Hz. Hüseyin'in kabrine varıp orada ona rahmet dilemeden, kendisi için de istiğfar getirmeden ayrılmadı.

Hz. Hüseyin'i kabrinin başında görülen kalabalık, Hacerü'l-Esved'in başındaki kalabalıktan fazla idi.

Süleyman b. Sured, yanında otuz kadar arkadaşı olduğu halde, Hz. Hüseyin'in kabrini kuşattılar.

Süleyman b. Sured:

"Hamdolsun O Allah'a ki, dilerse, bizi de Hüseyin ile birlikte şehit olmuş gibi şereflendirecektir!" dedi.

Abdullah b. Vâil:

"Vallahi, ben sanıyorum ki; Hüseyin, Hüseyin'in babası ve kardeşi, Kıyâmet gününde Allah katında Muhammed Aleyhisselamın ümmetinin en üstün vesilesi ve şefaatçisidir.

Hal böyle iken, şu ümmetin onlardan ikisini şehit etmek, üçüncüsünü de şehit etmeye kalkışmak ibtilâsına uğramalarına şaşmaz mısınız?" dedi.

Müseyyeb b. Necebe:

"Ben onları şehit edenlerden ve onların görüşlerinden uzağım ve onlarla çarpışacağım!" dedi.

Kabile reis ve eşrafından her biri, güzel konuşmalar yaptılar.

Kerbelâ'dan Ayrıldıktan Sonra

Kerbelâ'dan gözyaşları ile ayrılarak Hassâse'ye, sonra Enbâr'a, sonra Sadûd'a, daha sonra Kayyâre'ye vardılar.

Kûfe Valisinin Mektubu

Kûfe valisi Abdullah b. Yezid'in gönderdiği mektup, Kayyâre'de Süleyman b. Sured'e erişti.

Abdullah b. Yezid, mektubunda şöyle demekte idi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Abdullah b. Yezid'den, Süleyman b. Sured'e ve yanındaki Müslümanlara!

Selamün aleyküm!

İmdi, derim ki: Bu yazım size öğüdü kulak tutulup dinlenir bir kişinizin yazısıdır. Sizin az bir kuvvetle pek çok bir kuvvete karşı gitmek istediğinizi haber aldım.

Bu, kişinin dağları yerlerinden külünk ile kaldırmayı istemesi kabîlindendir!

Böylesinin aklı da, fiili de kınanır ve yerilir.

Ey kavmimiz! Onlar size galip gelirler. Sizi, ya taşla vurup öldürürler, yahut kendi milletlerinin yanına yollarlar. O zaman, temelli kurtulamazsınız.

Ey kavmim! Bugün, sizin için de, bizim için de, elbirliği etmek vardır.

Sizin de, bizim de düşmanımız aynıdır.

Bizler ne zaman sözlerimizi birleştirirsek, düşmanımıza galip geliriz.

Ne zaman ihtilafa, anlaşmazlığa düşersek, muhaliflerimize karşı kuvvet ve şevketimiz zayıflar.

Ey kavmimiz! Nasihati minderaltı etmeyiniz. Emrime aykırı harekette bulunmayınız.

Yazım size okununca, geri dönüp geliniz.

Allah sizi tâatine getirsin, kendisine karşı günah işlemekten arkanıza döndürsün. Vesselam."

Süleyman b. Sured'in Tevbeciler ve Fedailer Birliği ile Konuşması

Abdullah b. Yezid'in mektubu Süleyman b. Sured ile arkadaşlarına okununca, Süleyman b. Sured, Tevbeciler ve Fedailer Birliğine:

"Sizin bu husustaki görüşünüz nedir?" diye sordu.

Onlar:

"Senin görüşün nedir? Biz böyle birşeyi kabule yanaşmayacağımızı şehrimizin ve ailemizin içinde size de, onlara da açıklamıştık.

Şimdi yola çıkmış, kendimizi cihada bağlamış, düşmanımızın toprağına yaklaşmış bulunuyoruz.

Bu hususta daha ne görüş olur?!" dedikten sonra:

"Sen ne düşünüyorsun?" diye bağırdılar.

Süleyman b. Sured:

"Benim reyim, görüşüm; vallahi, siz şu iki iyilikten, şehitlik veya zaferden birine hiçbir zaman bugünkünden daha yakın olamayacaksınız.

Allah sizi hak üzerinde topladıktan, fazl u keremiyle onu size istettikten sonra sizin geri döneceğinizi sanmıyorum.

Biz İbn Zübeyr'in yanında cihada davet ediliyoruz.

Kanaatimce, İbn Zübeyr'in yanında yapacağımız çarpışma, cihad değil, ancak dalâlettir!

Biz bu işi arkamıza ve ehline bırakalım.

Eğer mağlup olur ve ölürsek, niyetlerimize göre, günahlarımızdan tevbe edici olarak ölmüş oluruz!" dedi.

Süleyman b. Sured'in Kûfe Valisine Cevabı

Heyte'ye geldikleri zaman, Süleyman b. Sured, Kûfe valisine şöyle cevap yazdı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Emîr Abdullah b. Yezid'e, Süleyman b. Sured ve yanındaki mü'minlerden!

Selamün aleyk!

İmdi, deriz ki: Yazını okuduk ve maksadını anladık.

Vallahi, sen ne güzel dost, ne güzel emîr, ne güzel kabile kardeşisin!

Vallahi, biz gayba iman eder, meşveretten öğüt alır ve her hal üzere Allah'a hamd ederiz.

Biz, Yüce Allah'ın, Kitabında:

'Şüphe yok ki, Allah hak yolunda düşmanları öldürmekte ve öldürülmekte olan mü'minlerin canlarını ve mallarını—kendilerine Cennet vermek üzere—satın almıştır.

Onun Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'ân'da zikrolunan bu va'di, kendisi üzerinde hak ve kat'î bir va'ddir. Allah'tan ziyade ahdine vefa eden kim var?

O halde, ey mü'minler! Yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevininiz! Bu, en büyük saadettir.

O tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, insanlara iyiliği emredenler, onları kötülükten vazgeçirmeye çalışanlar ve Allah'ın çizdiği sınırları koruyanlar yok mu, işte onlar da Cennetliktir.

Sen o mü'minleri de Cennetle müjdele!' [Tevbe: 111-112] buyurduğunu işitmişizdir.

Bu kavim, yapmış oldukları bey'atlarından dolayı müjdelenmişler, işledikleri büyük suçlarından tevbe etmişler, Allah'a yönelmişler, ona tevekkül etmişler, Rabbimiz olan Allah'ın hükmüne razı olmuşlardır.

Rabbimiz! Sana tevekkül ettik. Sana döndük. En son dönüş, varış Sanadır!

Vesselamü aleyk!"

Kûfe Valisinin Süleyman b. Sured ve Arkadaşları Hakkındaki Sözleri ve Görüşü

Süleyman b. Sured'in mektubu vali Abdullah b. Yezid'e gelince, vali:

"Ölmeyi isteyen bir kavimden size ilk gelecek haber, onların öldürüldükleri haberi olacaktır!

Allah'a yemin ederim ki; kıymetli müslümanlar öldürüleceklerdir.

Onların Rabbi olan Allah'a andolsun ki; onlar düşmanlarını da öldüremeyecekler, belki onların şevket ve azametlerini arttıracaklar, kendilerinden pek çok ölenler olacaktır!" dedi.

Züfer'in Tevbeciler ve Fedailer Birliğine Yardım ve İyilikleri

Abdurrahman b. Gaziyye der ki:

"Heyte'den ayrılıp Kırkısıya'ya yaklaştığımız zaman, Süleyman b. Sured bizi durdurdu; güzel bir tertibe ve nizama koydu.

Kırkısıya'nın bir yanını geçip yakınında bir yere konduk.

Züfer b. Hârisü'l-Kilâbî, gelen birlikten çekinerek kalesine çekildi ve dışarı çıkmadı.

Süleyman b. Sured, ona Müseyyeb b. Necebe'yi gönderdi ve:

'Git de, amcanın oğluna bize şu pazarı açmasını söyle!

Biz kendisiyle çarpışmak istiyor değiliz.

'Bizim kasdımız şu haramları helâlleştirenlerdir!' de' dedi.

Müseyyeb b. Necebe, Kırkısıya'nın kapısına vardı. İçeridekilere:

'Açınız kapıyı?' dedi.

İçeriden:

'Sen kimsin?' diye sordular.

'Ben Müseyyeb b. Necebe'yim!' dedi.

Hüzeyl b. Züfer, babasına:

'Şuradaki güzel kıyafetli kişi senin yanına girmek için izin istiyor.

Kendisine 'Sen kimsin?' diye sorduk. Müseyyeb b. Necebe olduğunu söyledi. O bana kendisiyle gelen halkı bildirmedi. Onlar kaç kişidir, bilmiyorum' dedi.

Züfer:

'Yavrucuğum! Sen onu bilmiyor musun?

Onların hepsi Mudâru'l-Hamra' süvarileridir. Onların bellibaşlı eşrafı on kişidir. Müseyyeb b. Necebe de onlardan birisidir. Müseyyeb, çok müttaki, Allah korkulu bir zâttır. İzin ver, içeri girsin!' dedi.

İçeri girince, Züfer, Müseyyeb b. Necebe'yi yanına oturttu. Ona çok hürmet ve ikram etti.

Müseyyeb b. Necebe:

'Biz, vallahi sizi kasdetmiş değiliz.

Biz sizden ancak şu zalim, haramları helâlleştiren kavme karşı bize yardımcı olmanızı diliyoruz.

Bize pazarı açınız. Biz toprağınızda bir gün veya bir günün bir kısmından fazla kalacak değiliz!' dedi.

Züfer b. Hâris:

'Biz, vallahi, bu şehrin kapısını ancak sizi ve kendimizden olmayan yabancıları tanıyalım, insanların bize hile ile ansızın baskın yapmalarına uğramayalım diye kapattık.

Sizin iyi halli, güzel huy ve gidişatlı olduğunuzu haber aldık' dedi.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği için pazar kurulmasını, Müseyyeb'e de bin dirhem ile bir at verilmesini oğluna emretti.

Müseyyeb b. Necebe, Züfer b. Hâris'e:

'Para bana gerekmez. Vallahi, biz onun için gelmedik ve senden onu istemedik.

Ata gelince, onu kabul ediyorum. Atım yorulup sendelemeye başladığı veya zayıfladığı zaman, belki ona ihtiyacım olur!' dedi.

Müseyyeb b. Necebe, Züfer'in yanından ayrılıp arkadaşlarının yanına geldi.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği için hemen pazar kuruldu.

Züfer b Hâris; Müseyyeb b. Necebe'ye sevık, hayvanlara yem, birçok yiyecek ve yirmi deve gönderdi.

Müseyyeb'inki kadar da, Süleyman b. Sured'e armağan etti.

Ayrıca, birlik kumandanlarının isimlerini sorup öğrenmesini de oğluna emretti.

Züfer'e; Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl, Abdullah b. Vâil ve Rifâa b. Şeddad'ın isimleri bildirildi.

Kabile reislerinin isimleri de ayrıca bildirildi.

Züfer, üç kumandana onar deve, bol miktarda hayvan yemi ve yiyecekler gönderdi.

Askerler için de, develere yiyecekler ve bol miktarda arpa yükledi.

Züfer'in uşakları:

'Şu develerden istediğinizi boğazlayacaksınız. Şu arpadan da, istediğiniz kadar yükleyip götüreceksiniz. Şu undan, istediğiniz kadar azık edineceksiniz!' dediler.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği, kendileri için kurulmuş olan pazardan; et, un ve arpa gibi şeylerden hiçbir şey satın almaya muhtaç olmadılar. Ancak, elbise ve kamçı gibi şeyler satın aldılar.

Tevbeciler ve Fedailer Birliği, ertesi günü sabahleyin oradan güzel bir düzen üzere ayrıldılar.

Züfer, onlara:

'Yanınıza gelip sizi uğurlayacağım' dedi."

Züfer'in Süleyman b. Sured'e Öğüt ve Teklifleri

"Züfer, Süleyman b. Sured'e:

'Husayn b. Nümeyr, Şurahbil b. Zilkelâ', Edhem b. Muharrizü'l-Bâhil, Ebu Mâlik b. Edhem, Rebîa b. Muhârıku'l-Ganevî, Cebele b. Abdullahu'l-Has'amî gibi kumandanlar, askerî birliklerle yola çıkarılmışlar, Rıkka'ya gelmişlerdir.

Onlar, ağaçlar kadar çok sayıda kuvvetle, sayısız silahlarla size doğru geliyorlardır.

Vallahi, ben senin yanında gördüğüm kimseler kadar güzel kıyafetli, hazırlıksız, onlar kadar hayır için yaratılmış kimseler görmedim.

Haber aldığıma göre; size karşı sayısız kuvvet gelmektedir' dedi.

Züfer:

'Ben size bu hususta bir teklifte bulunsam olmaz mı? Belki Allah bunda sizin için de, bizim için de hayır yaratır.

İsterseniz, size şehrimizi açalım. İçeri giriniz, orada kalınız. Sizinle bizim aramızda iş ve el birliği vardır.

İsterseniz, şehrimizin kapısında konaklayınız. Biz de sizin tarafınızdaki karargâhımıza çıkalım. Bizlere doğru gelmekte olan şu düşmana karşı hep birlikte çarpışalım' dedi.

Süleyman b. Sured:

'Bizim şehirlilerimiz de bizimle böyle bir işbirliği yapmak istemişler, onlar da böyle söylemişlerdi. Yanlarından ayrıldıktan sonra da bize yazı yazmışlardı. Fakat biz muvafakat etmemiştik.

Biz bunu yapamayacağız!' dedi.

Züfer:

'İyi düşününüz. Size işaret ettiğim şeyi kabul ediniz.

Ben o düşman kavmi Allah'ın bozup hezimete uğratmasını, sizi de selamet ve âfiyetle kuşatmasını arzu ederim.

O kavim Rıkka'dan ayrıldılar. Aynu'l-Verde'ye doğru geliyorlar.

Siz burada kalıp arkanızı bu şehre dayayınız. Su ve sair maddeler, bizim şehrimizle sizin şehriniz arasında bulunan şeyler, ellerinizde olur.

Siz, böylece emniyet içinde bulunursunuz.

Vallahi, benim piyadelerim gibi atlılarım da bulunsaydı, Aynu'l-Verde'ye kadar size yardımcı olurdum.

Onlar, ordu yürüyüşüyle yürüyüp geliyorlar.

Siz atlar üzerindesiniz. Vallahi, azlıksınız da! Bununla beraber, ben hiçbir zaman onlardan daha iyi de süvari birliği görmemişimdir.

Siz bu gününüzde onlar için hazırlık yapınız.

Sanırım ki, onlar Aynu'l-Verde'ye gelmeden, siz oraya yetişirsiniz.

Onlarla, geniş meydanda ok ve mızrak çarpışması yapmayınız.

Çünkü, onlar sizden çokturlar. Onların sizi çepeçevre kuşatmayacaklarından emin değilim.

Onlarla ok ve mızrak çarpışmasına sakın duruşmayınız.

Çünkü, siz onların sayısı kadar değilsiniz.

Eğer siz onları ok ve mızraklarınızla hedef almaya kalkarsanız, çok geçmez, onlar sizi öldürürler.

Onlara kavuşmadan önce de, onlar için saf bağlamayınız.

Sonra, sizin yanınızda piyade birlikleri de görmüyorum, hepinizin süvari olduğunuzu görüyorum.

Halbuki, siz piyadelerden ve süvarilerden mürekkep bir kavimle karşılaşacaksınız.

Çarpışmalarda süvariler piyadeleri korurlar, piyadeler de süvarileri korurlar.

Sizin ise, süvarilerinizi koruyacak piyadeleriniz yoktur.

Sen onlara karşı öncü birlikleri çıkar.

Sonra, sen birliğini sağ ve sol yanlar arasında dağıt, yay.

Her birlikle bir takviye, destekçi birliği bulundur.

Eğer iki birlikten birisine yüklenilirse, ikincisi durumu düzeltir. Süvarilerin ve piyadelerin baskınlarından ona biraz nefes aldırmış olur.

Ne zaman bir birlik yukarı çıkmak ister, ne zaman bir birlik aşağı inmek ister, siz de tek saf halinde bulunacak olursanız, üzerinize piyadeler gelir. Onları saflarınızdan geri attınız mı, onlar bozulur ve yenilmiş olurlar' dedi.

Züfer, veda ederken de, Tevbeciler ve Fedailer Birliğine sahip ve yardımcı olmasını Allah'tan diledi.

Süleyman b. Sured, ona:

'Sen bizi en üstün şekilde kondurdun. En güzel şekilde ağırladın?

Meşveret hususunda da, bizi gereği gibi öğütledin' dedi.

Müdün'ü geçtik. Sâ'a geldik."

Tevbeciler ve Fedailer Birliği Aynu'l-Verde'de

Süleyman b. Sured, birliğini Züfer'in tavsiye ettiği gibi tertipledi. Sonra, ilerleyip İbn Ziyad'ın ordusundan önce Aynu'l-Verde'nin batı tarafına kondu. Karargâhını kurdu.

Orada beş gün oturdular, dinlendiler, atlarını da dinlendirdiler.

Şamlılar ise Aynu'l-Verde'ye bir gece bir gündüzlük mesafeye gelmiş bulunuyorlardı.

Süleyman b. Sured'in Birliğine Hitabı, Emir ve Tavsiyeleri

Abdullah b. Gaziyye der ki:

"Süleyman b. Sured ayağa kalkıp Allah'a uzun uzun hamd ü senâda bulundu. Sonra, göklerden, yerden, dağlardan, denizlerden ve bunlardaki âyet ve mucizelerden bahsetti. Allah'ın nimetlerini andı.

Dünyayı andı. Ondan soğuttu.

Ahireti andı. Ona imrendirdi.

Bunlardan başka, sayıp bitiremeyeceğim, hâfizamda tutamadığım birçok şeyler anlattı. Sonra da:

'İmdi,' dedi, 'Allah size düşmanınızı getirdi. Bir gece bir gündüz giderseniz, onlara kavuşursunuz.

Siz bu yolda nasuh tevbesini açıklamak, Allah'a mâzur olarak kavuşmak istersiniz elbet.

Ya onlar sizin üzerinize çıkıp gelecekler, yahut siz onların üzerine varacaksınız.

Siz, bugün, onların yurdunda bulunuyorsunuz.

Onlara kavuştuğunuz, onlarla karşılaştığınız zaman:

'...Sabrediniz. Muhakkak ki, Allah sabredenlerle beraberdir' (Enfâl: 46) âyetinin sırrını onlara tasdik ettiriniz.

Harp sanatı icabı veya kendilerinden başka bir birliğe yerini vermek maksadı olmaksızın, hiç kimse onlara arka çevirmesin.

Dönüp kaçmak isteyenleri, üzerine geldiğiniz yaralıları, Hüseyin'i davet etmiş olan hemşehrilerinizden esir edilenleri, esir edildikten sonra sizinle çarpışmadıkça veya kendileri Taff'ta rahmetli kardeşlerimizi öldürenlerden olmadıkça, öldürmeyiniz.

Mü'minler emîri Ali b. Ebu Talib'in gidişat ve icraatı böyle idi.

Eğer ben öldürülürsem, halkın emîri, başkanı, Müseyyeb b. Necebe'dir.

Müseyyeb b. Necebe öldürüldüğü zaman, halkın başkanı, Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl'dir.

Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl öldürülünce, halkın başkanı, Abdullah b. Vâil'dir.

Abdullah b. Vâil öldürüldüğü zaman, halkın başkanı Rifâa b. Şeddad'dır.

Allah'a verdiği sözde sadakat gösteren başkanlara Allah rahmet etsin!'"

Müseyyeb b. Necebe'nin Öncü Birliği Olarak İleri Gönderilmesi ve İbn Zilkelâ'ın Bozguna Uğratılması

"Bundan sonra, Süleyman b. Sured, Müseyyeb b. Necebe'yi dörtyüz süvari ile öncü birliği olarak ileri gönderdi. Ona:

'Onların askerlerinden ilk askere kavuşuncaya kadar yola devam et!

Çok sayıda leşkerle karşılaşır ve çarpışmak istemezsen, arkadaşlarınla birlikte yanıma dön. Orada konaklamaktan veya arkadaşlarından herhangi birisini bırakmaktan, birbirlerinden ayırmaktan sakın!' dedi."

Humeyd b. Müslim der ki:

"O sırada, Müseyyeb b. Necebe'nin süvarileri içinde ben de bulunuyordum.

Son günümüzde, bütün gün ve gece gittik. Seher vaktinin sonuna doğru inip hayvanlarımızı bağladık. Olduğumuz yerde, kuru birşey yiyecek kadar bir müddet kestirdik, uyukladık. Sonra, hayvanlarımıza bindik. Tanyeri ağarıncaya kadar bekledik. İnip namazımızı kıldık.

Müseyyeb b. Necebe, hayvanına bindi. Biz de hayvanlarımıza bindik.

Müseyyeb b. Necebe; Ebu'l-Cüveyriyetü'l-Abdî b. Ahmer'i adamlarından yüz, Abdullah b. Avf b. Ahmer'i yüzyirmi, Huneş b. Rebîa'yı da o kadar süvari ile gönderdi. Geri kalan yüz atlı da kendisinin yanında kaldı.

Gönderdikleri kumandanlara:

'Bakınız; siz ilk kavuştuğunuz kişiyi bana getiriniz!' dedi.

Bize ilk rastlayan kişi bir A'rabî idi.

Abdullah b. Avf b. Ahmer çevirip getirirken, A'rabî:

'Ey üzerime eğilen kişi! Arkadaşımın üzerine varmakta acele etme, bırak onu.

Muhakkak ki, sen kendinden emin bir halde bulunuyorsundur!' diyordu.

Abdullah b. Avf b. Ahmer:

'Ey Humeyd b. Müslim! Kâbe'nin Rabbine andolsun ki, seni sevinçli bir sonuçla müjdelerim!' dedi.

Abdullah b. Avf, A'rabî'ye:

'Ey A'rabî! Sen kimsin? Kimlerdensin?' diye sordu.

A'rabî:

'Ben Tağlib oğullarındanım. Kâbe'nin Rabbine andolsun ki; siz inşaallah üstün geleceksiniz!' dedi.

A'rabî'yi Müseyyeb b. Necebe'ye götürdük ve ondan işittiğimiz sözü de haber verdik.

Müseyyeb b. Necebe, Abdullah b. Avf'a:

'Senin 'Müjdelerim!' sözüne sevindim' dedi.

Müseyyeb b. Necebe, A'rabî'ye:

'Bizimle şu kavim arasında ne kadar mesafe var?' diye sordu.

A'rabî:

'Size onların askerlerinden Şurahbil b. Zilkelâ'ın askeri daha yakındır.

İbn Zilkelâ' ile Husayn b. Nümeyr arasında anlaşmazlık vardır.

Husayn b. Nümeyr orduya kendisinin kumanda edeceğini iddia ediyor.

İbn Zilkelâ' ise:

'İdare ve kumanda bana aittir!' diyor.

Her ikisi de İbn Ziyad'a yazdılar. İbn Ziyad'ın emrini bekliyorlar.

İbn Zilkelâ'ın askeri şurada, sizden bir mil kadar uzaktadır!' dedi.

Adamı serbest bıraktık. Acele, İbn Zilkelâ'ın karargâhına doğru harekete geçtik.

Vallahi, üzerlerine varıncaya kadar anlayamadılar, haberleri olmadı. Ansızın karargâhlarına baskın yaptık.

Vallahi, çoğu çarpışmak imkânını bulamadılar, bozuldular. Onlardan bazılarını öldürdük, bazılarını yaraladık. Bizde de birçok yaralı vardı.

Onların hayvanlarını da iğtinam ettik. Karargâhlarını bize bırakıp gittiler. Oradan birçok şeyler aldık. Bize hiçbir korku gelmedi.

Müseyyeb b. Necebe:

'Geri dönülecek! Siz Allah'ın yardımına ve ganimete nail oldunuz, selamete erdiniz. Geri dönünüz!' diyerek bağırdı.

Geri dönüp Süleyman b. Sured'in yanına geldik."

Husayn b. Nümeyr'in Ordusuyla Karşılaşma ve İlk Muvaffakiyet

"İbn Ziyad; Husayn b. Nümeyr'i oniki bin kişilik bir ordu ile acele üzerimize saldı.

Biz de, Cumâdelûlâ ayının çıkmasına sekiz gün kala, Çarşamba günü, onlara karşı gittik.

Süleyman b. Sured, Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl'i sağ kol ve Müseyyeb b. Necebe'yi sol kol kumandanlığına tayin etti.

Kendisi kalbde, ortada durdu.

Husayn b. Nümeyr gelip, bize karşı o da ordusunu tertipledi.

Sağ kola Cebele b. Abdullah'ı, sol kola Rebîa b. Muhârık'ı tayin etti.

Yavaş yavaş bize doğru ilerlemeye başladılar.

Yakınımıza geldikleri zaman, bizi Abdulmelik b. Mervan üzerinde toplanan millet topluluğuna ve ona itaate davet ettiler.

Biz de; kardeşlerimizden öldürdükleri kimseler yerine öldürülmek üzere İbn Ziyad'ı bize vermeye, Abdulmelik b. Mervan'ı hal' etmeye ve İbn Zübeyr hanedanını beldelerimizden çıkarmaya onları davet ettik.

Sonra da, Peygamberimizin Ehl-i Beytine (ki, Allah bize her nimet ve şerefi bunlar yüzünden, bunlar vasıtasıyla vermiştir) bu hilâfet işinin geri verilmesini istedik.

Onlar bizim tekliflerimizi kabule yanaşmadılar. Biz de onların tekliflerini kabule yanaşmadık.

Bunun üzerine, bizim sağ kanadımız onların sol kanatlarına hücuma geçti ve onları bozdu.

Sol kanadımız onların sağ kanatlarına, ortada bulunan Süleyman b. Sured de onların topluluklarına hücuma geçti.

Onları her tarafta bozguna uğrattık. Karargâhlarına kadar gerilettik.

Onlara karşı zafer elde etmek üzere iken, gece karanlığı onlarla bizim aramıza gerildi. Onların üzerlerinden ayrıldık."

Husayn b. Nümeyr'in Yardımcı Kuvvetlerle Desteklenmesi

"Ertesi günü, sabaha çıktıkları zaman, Şurahbil b. Zilkelâ' kumandasındaki sekiz bin kişilik yardım birliği gelip kavuştu.

Onu İbn Ziyad Husayn b. Nümeyr'e göndermiş, ona sövmüş:

'Sen ancak batırıcıların işini işledim. Askerini gözetme yerini (kumanda mevkiini) kaybettin! Git, Husayn b. Nümeyr'e kavuş. O, asker üzerinde kumandandır!' demişti.

İbn Zilkelâ' geldi. Yardımcı kuvvetle de desteklenen düşmanla öyle bir çarpışma yaptık ki, genç ihtiyar hiç kimse, bu çarpışmanın bir benzerini daha görmemiş, aramızı ancak namaz ayırmış, akşam olunca da iki taraf birbirlerinden ayrılmıştır.

Vallahi, içimizde yaralılarımız çoğaldı. Hele, üç kişi ölümcül yaralı idi. Rifâa b. Şeddad, Suhayr b. Huzeyfe ve Ebu'l-Cüveyriyetü'l-Abdî de ağırca yaralanmış bulunuyordu.

Bununla beraber, Rifâa b. Şeddad, sağ kanatta halkı çarpışmaya teşvik etmekten geri durmuyordu.

Ebu'l-Cüveyriye, ikinci günü başlangıcında ağırlıkla ilgileniyordu.

Suhayr ise, bütün gece içimizde dolaşmakta ve:

'Ey Allah'ın kulları! Sizi Allah'ın ikramı ve rızası ile müjdelerim!

Vallahi, kişinin sevdiklerine kavuşması, Cennete girmesi, dünya bıkkınlığından rahata ermesi için, arada ancak kötülük emreden şu nefisten ayrılmak ve uzaklaşmak vardır.

Kişi ondan uzaklaşmakta cömert olursa, Rabbine sevinçli olarak kavuşur!' demekte idi.

Biz böylece sabaha çıktık.

Sabaha çıkınca, Edhem b. Muharrizü'l-Bâhilî, on bin kadar kuvvetle bize doğru geldi. Üçüncü gün, Cuma günü de, kuşluk vaktine kadar şiddetle çarpıştık."

Tevbeciler ve Fedailer Birliğinin Kuşatılması ve Süleyman b. Sured'in Şehit Düşmesi

"Şamlılar, gelen takviye birlikleriyle çoğaldı. Her taraftan üzerimize doğru gelmeye başladılar.

Süleyman b. Sured; arkadaşlarının uğradıkları âkıbeti görünce, hemen yanlarına vardı.

'Allah'ın kulları! Rabbine erken erken kavuşmayı, günahından tevbe ve ahdine vefa etmeyi isteyen, bana, benim yanıma gelsin!' dedikten sonra, kılıcının kınını kırdı.

Onun yanına birçok kişiler geldiler. Kılıçlarının kınlarını kırdılar.

Süleyman b. Sured'le birlikte ilerleyip Şamlı süvarilerin üzerlerine atıldılar.

Piyadelerle süvariler, birbirlerine karıştılar. Şamlıların piyadeleri gelip yetişinceye kadar, şiddetle çarpıştılar.

Süleyman b. Sured'in süvarileri de, Şamlı süvarilere saldırdılar.

Şamlılar dayanamadılar. Pek çok sayıda öldürüldüler. Yaralananları da pek çoktu.

Husayn b. Nümeyr; bu Tevbeciler ve Fedailer Birliğinin direnişlerini, cesaret ve kahramanlıklarını görünce, bütün piyade birliklerini de harekete geçirdi. Onlara ok yağdırdılar.

Şam süvarileri ile piyade birlikleri, Tevbeciler ve Fedailer Birliğini çepeçevre kuşattılar.

Husayn b. Nümeyr, Süleyman b. Sured'e bir ok attı.

Süleyman b. Sured yere yıkıldı. Sonra sıçrayıp kalktı. Sonra yine yere yıkıldı."[6]

Süleyman b. Sured, yere düştüğü zaman:

"Kâbe'nin Rabbine andolsun ki, Cenneti kazandım gitti!" diyerek haykırdı.

Süleyman b. Sured, şehit olduğu zaman, doksanüç yaşında idi.[7]

Müseyyeb b. Necebe'nin Şehit Düşmesi

Süleyman b. Sured şehit düşünce, sancağı Müseyyeb b. Necebe aldı ve Süleyman b. Sured'in başucuna dikilerek:

"Allah sana rahmet etsin ey kardeşim! Sen en doğru şekilde hareket ettin. Üzerine düşen vazifeyi yerine getirdin. Geriye, bize düşen vazife kaldı!" dedi.

Sancak elinde olduğu halde, bir müddet şiddetle çarpışıp dön-

6. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 66-76.
7. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 4, s. 293.

dü. Sonra, tekrar saldırdı ve çarpışıp döndü. Bunu tekrar tekrar yapıp döndü. En sonunda şehit oldu.

Müseyyeb b. Necebe'nin azadlısı der ki:

"Ben Müseyyeb b. Necebe'den daha cesaretli bir insan, onun içinde bulunduğu birlikten de daha cesaretli bir birlik görmedim!"

Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl'in Şehit Düşmesi

Müseyyeb b. Necebe şehit olunca, sancağı Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl aldı ve:

"Allah iki kardeşime rahmet etsin!" dedikten sonra:

"Onlardan kimi, adadığı şehitliği ödedi, kimi de bunu ödemeyi bekliyor. Onlar hiçbir suretle ahidlerini değiştirmediler" (Ahzâb: 23) âyetini okudu.

O sırada, Abdullah b. Tâî, Kesîr b. Amrü'l-Müzenî ve Si'r b. Ebi Si'rü'l-Hanefî atlı olarak Abdullah b. Sa'd'ın yanına geldiler. Medâinli ve Basralı kardeşlerinin yardıma gelmek üzere olduklarını haber verdiler.

Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl:

"Bu yardım keşke biz sağ iken gelmiş olsaydı?" dedi.

Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl, Şamlılardan Rebîa b. Muhârık'la karşılaştı. Birbirlerine kılıç vurdular, tesir ettiremediler. Birbirlerinin boğazlarına sarılarak boğuştular. Yere düştüler. Sonra, ayağa kalktılar, sallandılar.

Rebîa b. Muhârık'ın kardeşinin oğlu, Abdullah b. Sa'd b. Nüfeyl'e mızrakla saldırdı. Mızrağını onun gerdan çukuruna sapladı ve onu şehit etti.

Abdullah b. Avf b. Ahmer de, Rebîa b. Muhârık'a saldırdı. Mızrakla vurup onu yere düşürdü. Fakat, öldürecek yerinden vuramadığı için, ayağa kalktı. Abdullah b. Avf'ın ona ikinci saldırışında, Rebîa b. Muhârık'ın arkadaşları, Abdullah'ı mızraklayıp yere düşürdüler.

Abdullah'ın arkadaşları da, yetişip Abdullah'ı kurtardılar.

Hâlid b. Sa'd b. Nüfeyl'in Şehit Edilişi

Hâlid b. Sa'd b. Nüfeyl, kardeşini Rebîa b. Muhârık'ın yeğeninin şehit ettiğini görünce, kılıçla onun üzerinde saldırdı.

Hâlid'in arkadaşları, Halid'i; Rebîa'nın yeğeninin arkadaşları da, adamlarını kurtarmak için hücuma geçtiler. Onlar, sayıca çok olduklarından, Halid'i şehit edip kendi adamlarını kurtardılar.

Abdullah b. Vâil'in Şehit Düşmesi

Tevbeciler ve Fedailer Birliği kumandanlarından üçünün şehadetinden sonra, Abdullah b. Vâil, Şamlı leşkerler ortasında kalmış, çarpışıyor ve kendisine doğru gelinmesi için sesleniyordu.

Rifâa b. Şeddad, hücuma geçerek Şamlıları onun başından dağıttı.

Abdullah b. Vâil, sancağının yanına geldi. Sancağı Abdullah b. Hâzimü'l-Kindî tutuyordu.

Abdullah b. Hâzim, Abdullah b. Vâil'e:

"Sancağını benden al, kendin tut!" dedi.

Abdullah b. Vâil:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin. Onu benim yerime sen tutuver!" dedi.

Abdullah b. Hâzim:

"Sancağını benden al, kendin tut. Ben çarpışmak istiyorum!" dedi.

Abdullah b. Vâil:

"Sen bu sancağı tutmakla da cihad etmiş ve ecre ermiş olursun!" dedi.

Arkadaşları, Abdullah b. Hâzim'e:

"Ey Ebu Azze! Allah sana rahmet etsin! Kumandanına itaat et!" diyerek seslendiler.

O da kısa bir müddet sancağı tuttu. Sonra, Abdullah b. Vâil, sancağını Abdullah b. Hâzim'den aldı.

Abdullah b. Vâil, ikindi vakti girdiği sıralarda, arkadaşlarına:

"Ölümsüz hayat, zahmetsiz, dertsiz rahatlık, üzüntüsüz sevinç isteyenler, şu haramları helâlleştirenler ile çarpışarak Rablerine, Cennetin nimet ve rahatlıklarına yaklaşsın! Allah size rahmetini ihsan etsin!" dedi ve Şamlı leşkerlere saldırdı.

Arkadaşları da, kendisiyle birlikte saldırdılar. Şamlılardan, birçok piyadeleri öldürdüler ve onların birliklerini bozup dağıttılar.

Bir müddet, böylece üstün olarak savaştılar.

Bundan sonra, Edhem b. Muharrizü'l-Bâhilî kumandasındaki süvari ve piyade birlikleri Tevbeciler ve Fedailer Birliğinin her taraftan üzerlerine gelmeye başladılar ve hatta bulundukları yere, karargâhlarına kadar yaklaştılar, onları kuşattılar. Fakat, onların bulundukları yere ancak tek taraftan gelebildiler.

O gün, akşama kadar çarpışma devam etti.

Abdullah b. Vâil, bu sırada şehit oldu.

Edhem b. Muharrizü'l-Bâhilî der ki:

"Abdullah b. Vâil:

'Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis, onlar, Rableri katında diridirler. Öyle ki, Allah'ın lutf u inayetinden (kendilerine verdiği şehitlik mertebesiyle hepsi de şâd olarak, Cennet nimetleriyle) rızıklanırlar.

Arkalarından henüz onlara katılamayan şehit dindaşları hakkında da, 'Onlara hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değiller!' diye müjde vermek isterler.

Onlar, Allah'tan gelen bir nimetle, hatta daha fazlasıyla ve Allah'ın mü'minlere olan mükâfatını zayi etmeyeceği müjdesiyle de sevinirler' [Âl-i İmran: 169-171] âyetlerini okuyordu.

Beni kızdırdı.

Kendi kendime:

'Şunlar bizi müşrik ve bizim kendilerinden öldürdüklerimizi şehit sayıyorlar!' dedim. Kılıçla sol eline bir darbe indirdim, onu ürperttim, öldüreyazdım. Yanına vardım.

'Ben senin ailen içinde yaşamayı arzu ettiğini görüyorum?' dedim.

Bana:

'Sen ne kötü görüşlüsün! Vallahi, ben şu anda senin elinde iki elimden dolayı ecre nail olmaktan başka birşey arzu etmiyorum!' dedi.

'Ne için?' diye sordum.

'Allah sana günah yazsın, bana da ecir ve sevabını büyütsün diye!' dedi.

Beni yine kızdırdı. Süvarilerimi ve piyadelerimi toplayıp ona ve arkadaşlarına tekrar saldırdım. Mızrağımı saplayıp onu öldürdüm!"

Abdullah b. Vâil; çok çok namaz kılan, oruç tutan ve halkın dinî sorularını cevaplandıran Irak fakihlerindendi.

Abdullah b. Vâil şehit olunca, Abdullah b. Hâzim'in de onun yanında şehit olduğu görüldü.

Rifâa b. Şeddad'ın Kalanları Toplayıp Geri Çekilmek İstemesi

Abdullah b. Vâil şehit olunca, Rifâa b. Şeddad, Kinane oğullarından Velid b. Gudayn'a:

"Sancağı tut!" diyor, o da:

"Tutmak istemiyorum!" diyordu.

Rifâa b. Şeddad, ona:

"Biz, Allah'ın kullarıyız. Hepimiz O'na döneceğiz. Sen sancağı ne diye tutmuyorsun? Hepiniz bizim yanımıza dönünüz. Belki Allah bugün bizi derler, toplar da, onların şerrinden korur" dedi.

Abdullah b. Avfü'l-Ahmer, yerinden sıçradı:

"Sen bizi döndürüp de öldürecek misin?

Vallahi, onların gözleri önünde geri dönecek olursan, onlar dalımıza binerler, bir fersah mesafeye erişemeden, diğer arkadaşlarımızın yanına kavuşamadan yok oluruz.

İçimizden kurtulacak olanları da, bedevîler ve köylüler yakalayıp onların yanına götürürler. Sonradan, onlar da öldürülürler.

Şu güneşin aydınlığı altında, güpegündüz böyle yapmaman için Allah'a and veririm.

Gâib ve belirsiz olacaklar için, gecenin karanlığı basmaya başlasın. Şu gece, bizi bürüsün. O zamana kadar atlarımızın üzerinde kendimizi savunmak için çarpışalım.

Gece karanlığı basınca, hayvanlarımıza binelim. Gecenin ilk kısmında onlara ok atalım.

Piyadeler, sabaha kadar yaralılarımızı taşısın ve herkes taşıdığı arkadaşına baksın ve onunla ilgilensin.

Onlar onar, yirmişer kişi birlikte gitsin. Halk, gidilen yeri bilirse, birbirinin ardına düşer, giderler.

Eğer dediğim gibi güpegündüz geri çekilecek olursak; anne oğlunu bulamaz, kişi ne tarafa, nereye gideceğini bilemez. Hepimiz ölmüş, esir olmuş bir halde sabaha çıkarız!" dedi.

Rifâa b. Şeddad:
"Olur! Senin görüşünü ben de uygun görüyorum" dedi.

Velid b. Gudaynü'l-Kinânî'nin Geri Dönmek İstememesi ve Şehit Olması

Rifâa b. Şeddad, Velid b. Gudaynu'l-Kinânî'nin yanına vardı.
"Sancağı sen elinde taşıyacak mısın? Yoksa senden alayım mı?" diye sordu.
Velid:
"Ben senin istediğini istemem! Ben Rabbime kavuşmak, kardeşlerime katılmak, dünyadan ayrılıp ahirete ulaşmak istiyorum.
Sen ise dünyanın gümüşünü istiyor, sağ kalmayı umuyor, dünyadan ayrılmaktan hoşlanmıyorsun!
Vallahi, ben senin kılavuzluğunu istemem!" dedi ve sancağı Rifâa b. Şeddad'a geri verip, çarpışmak için gitti.
Abdullah b. Avf b. Ahmer, ona:
"Allah seni rahmetiyle esirgesin. Gel, sen bir müddet bizim yanımızda çarpış. Elinle, kendini tehlikeye atma!" dedi ve and verip onu durdurdu.
O sırada Şamlılar:
"Allah onları helâk etti. Üzerlerine yürüyünüz! Geceden önce işlerini bitirip onlardan boşalınız!" diyerek bağrıştılar ve bütün güçleriyle hücuma geçtiler.
Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden arta kalanlar, kahramanlık ve cesaretlerinden hiçbir şey kaybetmeksizin dayandılar, Şamlılarla yatsıya kadar çarpıştılar.
Velid b. Gudaynü'l-Kinânî, akşamdan önce şehit oldu.

Abdullah b. Azizü'l-Kindî'nin Oğlunu Kindîlere Vasiyet Ederek Çarpışa Çarpışa Şehit Olması

Abdullah b. Azizü'l-Kindî, yanında küçük oğlu Muhammed olduğu halde, gidip:
"Ey Şamlılar! İçinizde Kindelerden bir kimse var mı?" diye sordu.
Şamlılardan bazı kimseler çıkıp:
"Evet! Biz onlardanız!" dediler.

Abdullah b. Aziz, onlara oğlunu göndererek:

"Yanınızdaki kardeşinizi Kûfe'deki kavminize gönderiniz. Ben Abdullah b. Azizü'l-Kindî'yim!" dedi.

Şamlılar:

"Sen bizim amcamızın oğlusun. Emniyet ve selamettesin!" dediler.

Abdullah b. Aziz:

"Vallahi, ben kardeşlerimin vurulup düştükleri yerden ayrılmak istemem!" diyerek ilerledi.

Çocuk ise, babasının arkasından ağlamaya başladı.

Abdullah b. Aziz, oğlunun arkasından feryat ederek ağladığını görünce:

"Yavrucuğum! Eğer elimde Rabbime tâat cümlesinden olarak sana yapabileceğim birşey olsaydı, muhakkak yapardım!" dedi.

Şamlılardan olan kavmine de, oğlu ile ilgilenmeleri için and verdi.

Şamlılar ona ve oğluna son derece acıdılar, üzüldüler ve ağladılar.

Abdullah b. Aziz akşamleyin Şamlıların saflarına saldırdı. Çarpışa çarpışa şehit oldu.

Küreyb b. Zeyd ve Arkadaşlarının Şehit Olmaları

Küreyb b. Zeydü'l-Himyerî, akşamleyin sancakla geldi. Yanında Himyerî ve Hemdânîlerden yüze yakın kimse vardı.

Küreyb, arkadaşlarına:

"Ey Allah'ın kulları! Rabbinize doğru gidiniz!

Vallahi, dünyada Allah'ın rızasından ve O'na tevbeden başka işe yarar birşey yoktur.

İşittiğime göre; içinizden bir taife, içinden çıkmış oldukları dünyaya ve günahlarına geri dönmek istiyorlarmış!

Hayır! Vallahi, ben o ilk sözümde duruyorum!

İsteyen kardeşlerim, arkamdan gelsinler!" dedi.

Hepsi onun davetine icabet ettiler ve:

"Biz de senin görüşündeyiz" dediler.

Küreyb, sancağı alıp Şamlıların yakınına kadar vardı.

Şurahbil b. Zilkelâ':

"Vallahi, şu sancağın Himyerî veya Hemdânîlerin sancağı olduğunu sanıyorum!" dedi.

Onlara yaklaşıp kim olduklarını sordu. Onlar da, haber verdiler.

Bunun üzerine, Şurahbil b. Zilkelâ', onlara:

"Sizler emniyettesiniz!" dedi.

Küreyb, ona:

"Biz dünyada emniyette idik. Şimdi dünyadan çıkıp ancak ahiret emniyet ve selametini diliyoruz!" dedi.

Şamlılarla çarpışmaya giriştiler ve şehit oldular.

Suhayr b. Huzeyfe'nin Arkadaşları ile Birlikte Şehit Olması

Suhayr b. Huzeyfe b. Hilâl, Müzeynelerden otuz kişi ile ilerledi.

Suhayr, arkadaşlarına:

"Allah yolunda ölümden korkmayınız.

Çünkü, o, size bir gün muhakkak gelecektir.

Allah'a yönelerek çıkmış olduğunuz dünyaya tekrar dönmeyiniz. Artık sizin için orada kalmak yoktur.

Allah katında olan, sizin için daha hayırlıdır!" dedi.

Sonra, hep birlikte ilerlediler. Çarpıştılar ve şehit oldular.

Rifâa b. Şeddad'ın Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden Kalanlarla Birlikte Geri Çekilmesi

Akşam olunca, Şamlılar karargâhlarına döndüler.

Rifâa b. Şeddad; bütün arkadaşlarının yaralanmış olduğunu ve her yaralının kendisini idare edemeyecek durumda bulunduğumu görünce, onları kavimlerine teslim etti.

Bütün gece, sabaha kadar, halkı oradan yolladı.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Biz geri çekilmek için hazırlandığımız zaman, Abdullah b. Gaziyye şehitlerin başucuna dikildi ve:

'Allah sizlere rahmet etsin. Siz sözlerinizde sâdık çıktınız ve sebat ettiniz! Bizler ise, yalancı çıktık ve kaçtık!' dedi.

Sabahleyin ric'at için hareket edeceğimiz sırada, Abdullah b. Gaziyye, yirmi kadar arkadaşı ile birlikte, düşmanla çarpışıp şehit olmak maksadı ile geri dönmek istedi.

Rifâa b. Şeddad, Abdullah b. Avf b. Ahmer ve birçok kimseler, onlara:

'Allahaşkına! Bizim sayımızı çoğaltınız, azaltmayınız! Biz sizin gibi ihlas sahiplerinin içimizde bulunmasını hayır sayıyoruz' dediler ve and vermekten geri durmadılar. Nihayet, onları geri döndürdüler.

Yalnız, Müzeyne'den Ubeyde b. Süfyan, bir ara kılıcını çekip Şamlılara hücum etti ve şehit oldu."

Sabaha çıkıldığı zaman, Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden arta kalanlar, Habur kazasını geçmiş, Habur'un Tüneynir köyüne erişmiş, en geçilmez yerleri geçmiş bulunuyorlardı.

Husayn b. Nümeyr, yakalatmak için sabahleyin peşlerinden birlikler göndermiş idiyse de, onlardan hiç kimseyi ele geçiremediler.

Rifâa b. Şeddad, arkada kalmıştı.

Ebu'l-Cüveyriyetü'l-Abdî ise, ric'at eden halkı, arkadan yetmiş atlı ile takip ve setr etmekte idi.

Hayvanından düşenleri hayvanlarına bindirerek veya metâını düşürenlere metâ'larını bulup vererek, Kırkısıya'ya gelip kavuştular.

Züfer b. Hâris'in Yurdunda Ağırlanış

Züfer b. Hâris; Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden ric'at edenlere, daha önce yaptığı gibi, yiyecek ve hayvan yemi ve tabipler gönderdi.

Onlara:

"İsterseniz yanımızda oturunuz. Size elimizden gelen iyiliği yapar, dert ortağı oluruz!" dedi.

Onlar orada üç gün kaldılar.

Her birine istediği yiyecek ve hayvan yemi ve azığı konulduktan sonra, oradan ayrıldılar.

Medâinliler Medâin'e; Basralılar Basra'ya ayrıldılar. Kûfeliler de, Kûfe'ye geldiler.[8]

8. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 76-80.

Süleyman b. Sured ile Müseyyeb b. Necebe'nin Başlarının Abdulmelik'e Gönderilmesi

Süleyman b. Sured ile Müseyyeb b. Necebe'nin başları cesetlerinden ayrılıp Abdulmelik b. Mervan'a gönderildi.[9]

Abdulmelik b. Mervan'ın Konuşması

Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden mühim bir kısmının şehit ve kalanlarının da ric'ata mecbur edildiği müjdesini alınca, Abdulmelik b. Mervan, minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra:

"Bilesiniz ki; Allah Iraklıların fitne ve fesat doğurucu, doğru yoldan sapmış reislerinden Süleyman b. Sured'i helâk etti.

Haberiniz olsun ki; Müseyyeb b. Necebe de, kılıçlara başını top gibi terketti.

Haberiniz olsun ki; Allah, onların doğru yoldan sapmış ve saptırıcı büyük reislerinden Ezd'in kardeşi Abdullah b. Sa'd'ı ve Bekr b. Vâil'in kardeşi Abdullah b. Vâil'i öldürmüştür.

Bunlardan sonra, artık, kavim ve kabilelerinden aykırı hareket edecek bir kimse kalmamıştır!" dedi.[10]

---

9. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 4, s. 293.
10. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 80.

IV. BÖLÜM

Kerbelâ'nın İntikamı Peşinde

Kerbelâ İntikamını Almak Dâvâsı ile Ortaya Çıkan İkinci Adam: Muhtar b. Ebu Ubeyd es-Sakafî

Şamlılarla çarpıştıktan sonra ric'at eden Tevbeciler ve Fedailer Birliğinden Kûfeli olanların Kûfe'ye döndükleri sırada, Muhtar b. Ebu Ubeyd es-Sakafî, Kûfe zindanında mahpus bulunuyordu.[1]

Muhtar, Peygamberimizin zamanında Müslüman olmuştu. Kendisinin sahâbeden olup olmadığı belli değildir.

Muhtar, Sakîf kabilesinin büyüklerindendi. Rey ve görüş sahibi, hatîp, cesur ve çok zeki idi. Dindarlığı azdı.[2]

Abdullah b. Ömer'in rivayetine göre; Peygamberimiz, Sakîf'ten bir kezzab (yalancı), bir de çok adam öldürücü kişi çıkacağını haber vermişti.

Yalancı olanı Muhtar b. Ebu Ubeyd, çok adam öldürücü olanı da Haccac b. Yusuf'tu.[3]

---

1. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 80.
2. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 253.
3. Tirmizî, *Sünen*, c. 4, s. 499.
   Haccac b. Yusuf; Abdullah b. Zübeyr'in cesedini astırdığı hurma ağacından indirtip Yahudi kabirlerinin içine attırdıktan sonra, Abdullah b. Zübeyr'in annesi Esmâ bint-i Ebu Bekir'i adam gönderip yanına getirtmek istedi.
   Esmâ, Haccac'ın yanına gelmekten imtina etti.
   Haccac:
   "Ya benim yanıma gelirsin, yahut da seni saç örgülerinden yakalayarak sürükleyip getirecek olan kişileri gönderirim sana!" diyerek tekrar haber saldı.
   Esmâ, yine onun yanına gelmekten imtina etti ve:

Muhtar, kendisine, Allah tarafından vahiy ve ilham geldiğini, gaybı bildiğini iddia edecek kadar ileri gitmişti.[4]

Müslim b. Akîl; Hz. Hüseyin tarafından Kûfe'ye gönderildiği zaman, Kûfe'de Muhtar'ın evine inmiş, Ubeydullah b. Ziyad gelip Kûfe'de işe başlayıncaya kadar onun evinde kalmıştı.[5]

Muhtar'ın Kûfe'de Ayaklanmaya Niyetlenmesi ve Dövülüp Zindana Atılması

Kûfe eşrafından ve Ehl-i Beyt taraftarlarından Hâni' b. Urve'nin İbn Ziyad tarafından dövülüp hapsedildiği ve Müslim b. Akîl'in İbn Ziyad'ı köşkünde kuşattıktan sonra Kûfeliler tarafından yapayalnız ve yardımsız bırakıldığı ve duruma İbn Ziyad'ın hâkim olduğu sırada,[6] Muhtar, kendi köyü olan Hutarniye (Lekıf) köyüne gitmiş bulunuyordu.

Muhtar, köyünden çıkıp akşamdan sonra Kûfe'ye gelmiş, Fil kapısına kadar ilerlemişti.

İbn Ziyad; Amr b Hureys'e sancak açmasını, mescidde oturup

"Vallahi, beni saç örgülerimden yakalayarak sürükleyecek olan kişileri bana göndermedikçe, senin yanına gelmeyeceğim!" dedi.

Bunun üzerine, Haccac:

"Benim deri ayakkabılarımı bana gösterin!" dedi ve ayakkabılarını aldıktan sonra acele Esmâ'nın yanına vardı ve:

"Allah düşmanına yaptığımı nasıl buldun?" dedi.

Esmâ:

"Gördüm ki; sen onun üzerine yürüdün, dünyasını yıktın. O da, senin üzerine yürüdü, âhiretini yıktı!

Bana haber verildiğine göre; sen ona 'Ey iki kuşaklı kadının oğlu!' diyormuşsun.

Vallahi, ben gerçekten İki Kuşaklı Kadın'ım!

Ben (Hicret gecelerinde) o iki kuşaktan birisiyle Resûlullah Aleyhisselamın yiyeceğini, Ebu Bekir'in yiyeceğini, hayvanların erişemeyecekleri yere kaldırıp asıyordum.

Diğerine gelince, o da her kadının muhtaç olduğu ve kendisinden müstağni kalamayacağı fistanı ve entarisidir.

Fakat, sen şunu iyi bil ki: Resûlullah Aleyhisselam, bize, Sakîf kabilesi içinde çok yalancı bir kişi ile çok adam öldürücü bir kişinin çıkacağını haber vermiştir.

Çok yalancı olan kişinin (Muhtar b. Ebu Ubeyd es-Sakafî) çıktığını gördük. Çok adam öldürücüye gelince, sanırım ki o da sensin!" dedi.

Bunun üzerine Haccac, kalkıp Esmâ'nın yanından ayrıldı ve bir daha da onun yanına dönmedi, uğramadı (Müslim, *Sahîh*, c. 7, s. 191).

Haccac'ın ele geçirip öldürdüğü insanların sayısı yüz yirmi bine dolmuştu (Tirmizî, *Sünen*, c. 4, s. 499).

4. Zehebî, *A'lâm*, c. 3, s. 353.
5. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 231-233.
6. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 206-210.

bütün halkı sancağın altında toplanmaya davet etmesini emretmişti.

Muhtar; Fil kapısında dikilip dururken, İbn Ziyad'ın adamlarından Hâni' b. Ebi Hayyetü'l-Vâdiî ona rastladı ve:

"Sen burada ne için duruyorsun? Ne hallkın yanındasın, ne de evindesin?" diye sordu.

Muhtar:

"Sabaha çıkınca, sizin işlediğiniz çok büyük hatanızı, suçunuzu ele alıp ortalığı sarsmayı düşünüyorum!" dedi.

Hâni' b. Ebi Hayye:

"Vallahi, sanıyorum ki, sen kendini öldüreceksin!" dedikten sonra, Amr b. Hureys'in yanına varıp, Muhtar'la aralarında geçen konuşmayı ona haber verdi.

Amr b. Hureys, yanında bulunan Abdurrahman b. Ebi Umeyr'e:

"Kalk, amcanın oğlunun yanına var. Ona haber ver ki; o, adamının nerede bulunduğunu bilmiyor!

Sakın kendi kendine bir yol ve iş tutmaya kalkmasın!" dedi.

Abdurrahman, Muhtar'a gitmek üzere ayağa kalktı.

Zâide b. Kudâme, Amr b. Hureys'e:

"O, eman verdiğin takdirde, sana gelir" dedi.

Amr b. Hureys:

"Ona benim tarafımdan eman verilmiştir. Onun vali İbn Ziyad'a karşı bir hareketi varsa, lehinde en güzel şekilde şehadet mevkiinde bulunacağım ve kendisini en güzel şekilde kayıracağım!" dedi.

Zâide b. Kudâme:

"Öyle olunca, inşaallah hayırdan başka birşey olmaz!" dedi.

Abdurrahman, Zâide ile birlikte Muhtar'ın yanına vardılar. Ona, İbn Ebi Hayye'nin ve Amr b. Hureys'in söylediklerini anlattılar. Kendi kendine bir iş tutmaya kalkışmaması için and verdiler.

Bunun üzerine, Muhtar, İbn Hureys'in yanına vardı. Selam verdi. Sabaha kadar onun sancağı altında oturdu.

Fakat, halk, Muhtar'ın işini ve yaptığını anıyor ve konuşuyorlardı.

Umâre b. Ukbe b. Ebi Muayt, gidip bunu İbn Ziyad'a söyledi.

Güneş doğup yükseldiği zaman, İbn Ziyad'ın kapısı açıldı. İçeri girmeleri için halka izin verildi.

Muhtar da, içeri girenler arasında idi.

İbn Ziyad, Muhtar'ı yanına çağırdı. Ona:

"Sen, İbn Akîl'e yardıma gelen cemaat içinde imişsin?" dedi.

Muhtar:

"Ben böyle birşey yapmış değilim. Fakat gelip Amr b. Hureys'in sancağı altına indim ve onunla birlikte geceledim, sabahladım" dedi.

Amr b. Hureys:

"Doğru söylüyor o! Allah sana iyilikler versin!" dedi.

İbn Ziyad, Muhtar'ın yanına geldi ve elindeki değneğini kaldırıp yüzüne çarptı. Muhtar'ın gözkapaklarını yukarı fırlattı.

"Eğer senin lehinde Amr b. Hureys'in şehadeti olmasaydı, boynunu vururdum! Götürün bunu zindana!" dedi.

Muhtar, zindana götürülüp orada hapsedildi. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehadetine kadar zindanda kaldı.

Muhtar'ın Zindandan Çıkarılması

Muhtar, Zâide b. Kudâme'yi, Medine'de oturan eniştesi Abdullah b. Ömer'e gönderdi. Zindandan çıkarılması için İbn Ziyad'a emir vermesini Yezid b. Muaviye'ye yazmasını ondan diledi.

Zâide, Medine'ye gidip durumu Abdullah b. Ömer'e bildirdi.

Muhtar'ın kızkardeşi ve Abdullah b. Ömer'in zevcesi Safiyye, kardeşinin zindanda bulunduğunu öğrenince, feryad ü figana başladı.

Abdullah b. Ömer de, Yezid b. Muaviye'ye bir yazı yazıp Zâide ile gönderdi.

Abdullah b. Ömer, yazısında şöyle dedi:

"İmdi, Ubeydullah b. Ziyad, Muhtar'ı hapsetmiş. O, benim kayınbiraderimdir. Ben onun af ve selametini, halini düzeltmesini arzu ederim.

Allah bize ve sana iyilikler versin.

Eğer İbn Ziyad'a bu hususta yazı yazmayı ve Muhtar'ın serbest bırakılmasını emretmeyi uygun görürsen, yap bu işi!

Vesselâmu aleyk!"

Zâide, yazıyı yanına aldı. Hayvanına binip, Şam'a, Yezid'in yanına vardı.

Yezid, yazıyı okuyunca, güldü. Sonra da:

"Ebu Abdurrahman, kayırıyor. Onun böyle yapmaya hakkı var" dedi ve İbn Ziyad'a şöyle yazdı:

"İmdi, yazımı görünce, Muhtar b. Ebu Ubeyd'i serbest bırak. Vesselâmu aleyk!"

Zâide, Yezid'in mektubunu getirip İbn Ziyad'a verdi.

İbn Ziyad, Muhtar'ı zindandan çıkarttı.

"Sana üç gün mühlet verdim. Eğer üç günden sonra seni Kûfe'de görürsem, sana verdiğim emandan berîyim, uzağım!" dedi.

Muhtar, İbn Ziyad'ın yanından ayrılıp evine gitti. Üçüncü gün, Kûfe'den ayrılarak Hicaz'a gitti.[7]

Muhtar'ın Hâni' b. Ebi Hayye ile Görüşmesi

Hâni' b. Ebi Hayyetü'l-Vâdiî, Ramazan umresi için Mekke'ye gelmişti. Orada Muhtar'la görüştüler.

Muhtar, ondan, halini ve Kûfe halkının durumunu sordu.

Hâni' de, ona bu hususta bilgi verdikten sonra, Kûfelileri derleyip toplayacak, tek görüş üzerinde birleştirecek bir adam bulunmadığını söyleyince, Muhtar:

"Ben, Ebu İshak'ım! Vallahi, onları hak üzerinde toplayacak, boş yolda binitlenenleri yok edecek, her muannid cebbar ve zalimi öldürecek olan benim!" dedi.

Hâni':

"Yazıklar olsun sana ey İbn Ebu Ubeyd! Gücün yeterse, halkı dalâlete bırakma! Amma, bu işin adamı sen değilsin, senden başkasıdır. Eğer sen fitne ve fesat adamı olursan, halkın en kısa ömürlüsü ve en kötü amellisi olursun!" dedi.

Muhtar:

"Ben halkı fitne ve fesat çıkarmaya değil, doğru yola ve birleşmeye davet edeceğim!" dedi.

Fırlayıp ayağa kalktı ve Kûfe'ye gitmeye hazırlandı.[8]

Muhtar'ın Abdullah b. Kâmil'le Birlikte Kûfe'ye Dönüşü

Muhtar, Mekke'de Abdullah b. Zübeyr'in en yakın adamlarından oldu. Muhammed b. Hanefiyye'nin de yanına gider gelirdi.

7. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 58-59.
8. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 63.

Muhtar, bir gün, Muhammed b. Hanefiyye'ye:

"Ben Irak'a gideceğim" dedi.

Muhammed b. Hanefiyye:

"Git! Şu Abdullah b. Kâmil-i Hemdânî'yi de yanında götür!" dedi ve Abdullah b. Kâmil'e gizlice:

"Ondan sakın. Bil ki, ona pek güvenilmez!" diye tenbihte bulundu.

Muhtar, Abdullah b. Zübeyr'in yanına gidip:

"Sen benim Irak'taki mevkiimi biliyorsun. Benim orada bulunmam, senin için, şurada bulunmamdan faydalıdır" dedi.

Abdullah b. Zübeyr, izin verince, Abdullah b. Kâmil'le birlikte Irak'a hareket ettiler.

Uzeyb mevkiine geldikleri zaman, Muhtar, Abdullah b. Kâmil'e:

"Bana Kûfe halkı hakkında bilgi ver!" dedi.

Abdullah b. Kâmil:

"Halkı, kaptansız dolaşan bir gemi halinde geride bırakmıştım!" dedi.

Muhtar:

"Ben o geminin kaptanıyım!" dedi.[9]

Muhtar'ın İbnü'l-Irk ve Seleme b. Mersed'le Görüşmeleri

Sakîf'in azadlısı İbnü'l-Irk, Hicaz'dan dönerken Muhtar'a rastladı. Onunla selamlaştılar.

İbnü'l-Irk, Muhtar'ın gözkapaklarının yukarı fırlamış olduğunu görünce:

"Allah geçmiş eylesin! Ne oldu gözüne?" diye sordu.

Muhtar:

"Gözlerime, zâniyenin oğlu (İbn Ziyad) değnekle çarptı. Gözlerim, gördüğün hale geldi!" dedi.

İbnü'l-Irk:

"Onun parmakları çolak olmadı mı?" dedi.

Muhtar:

"Eğer ben de onun parmaklarının damarlarını ve âzâlarını parça parça kesmezsem, Allah beni öldürsün!" dedi.

9. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 98.

İbnü'l-Irk, Muhtar'ın bu sözüne şaştı ve:

"Allah sana iyilikler versin! Sen bunu yapacağını nereden biliyorsun?" dedi.

Muhtar:

"Sen benim söylediğim sözü aklında tut! Onun doğru olduğunu göreceksin!" dedi.

Taff'ta (Kerbelâ'da) zulmen şehit edilen Müslümanların seyyidi Hz. Hüseyin'in ve oğlunun kanlarının aranması ve intikamlarının alınması bahsi açılınca da, Muhtar:

"Rabbime andolsun ki; onun öldürülmesine karşılık olarak Yahya b. Zekeriyya Aleyhisselamın kanı karşılığında öldürülenler sayısı kadar* onlardan öldüreceğim!" dedi.

İbnü'l-Irk:

"Sübhânallah! Bu da, en şaşılacak bir haberdir doğrusu!" dedi.

Muhtar:

"Sana söylemiş olduğum bu sözü de aklında tut! Onun da doğru olduğunu göreceksin!" dedi.

Hayvanını yürütüp yoluna devam etti.[10]

Muhtar, yolda Seleme b. Mersedü'l-Hemdânî'ye rastladı.

Seleme, Arapların en cesuru idi. Kendisi çok dindardı. Birbirleriyle musafaha ettiler. Muhtar ona Hicaz'daki durumu haber verdi.

"Sen de bana Kûfe'deki halktan bilgi ver?" dedi.

Seleme:

"Çobanlarını kaybetmiş koyun sürüsü gibidirler!" dedi.

Muhtar:

"Ben onları en güzel şekilde idare eder ve erişecekleri sonuca en iyi şekilde eriştiririm!" dedi.

Seleme:

"Allah'tan kork! İyi bil ki; ölecek, diriltilecek ve muhasebe olunacaksın. Amelin hayırlı ve iyi ise, hayırla mükâfatlanacaksın. Amelin şerli ve kötü ise, ona göre cezasını çekeceksin!" dedi.

Ayrıldılar.

---

* İbn Abbas'ın Peygamberimizden rivayet ettiği bir hadise göre, Yüce Allah Peygamberimize, "Yahya b. Zekeriyya'nın kanına karşı yetmiş bin kişi öldürmüştüm. Senin kızının oğlu için ise yetmiş bin ve yetmiş bin kişi öldüreceğim!" diye vahyetmişti (Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 178).

10. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 59-60.

Muhtar'ın Kûfe'deki Temas ve Faaliyetleri

Muhtar, Cuma günü Bahrü'l-Hîre'ye geldi. İnip orada gusletti. Hafifçe yağ süründü. Elbisesini giydi. Sarığını sardı. Kılıcını kuşandıktan sonra, hayvanına bindi. Sekûn Mescidine ve Kinde namazgâhına uğradı.

Uğradığı meclislerden, oturanlara selam vermedikçe geçmedi ve:

"Sizi, gelmesini arzuladığınız yardım ve zaferle müjdelerim!" dedi.

Muhtar, Zühl ve Hucr oğulları mescidine uğradı. Oralarda kimseyi bulamadı. Halk, Cuma namazına gitmişlerdi.

Muhtar, Beddâ' oğullarına uğradı. Ubeyde b. Amru'l-Beddiyyü'l-Kindî'yi buldu, ona selam verdi ve:

"Seni yardım, kolaylık ve zaferle müjdelerim!" dedi.

Ubeyde b. Amr; halkın en cesuru, en kuvvetli şairi ve Hz. Ali'ye en çok sevgi ve bağlılık göstereni idi.

Ubeyde, Muhtar'a:

"Sen bizi müjdeledin. Allah da seni hayırla müjdelesin! Sen bize bunu biraz açıklasan olmaz mı?" dedi.

Muhtar:

"Olur! Geceleyin evde yanıma gel!" dedi ve haramları helâlleştirenlerin öldürülmesi ve Peygamber evlatlarının kanlarının aranması, intikamlarının alınması için kendisine yardımcı olmalarını mescid müdavimlerine duyurmasını ondan istedi. Hind oğulları yurduna hangi yolla ve nasıl gidileceğini de sordu.

Ubeyde:

"Beni biraz bekle. Ben sana kılavuzluk edeyim!" dedi.

Atını getirtip üzerine bindi. İkisi birlikte Hind oğullarına gittiler.

Hind oğulları yurduna varınca, Muhtar, Ubeyde'ye:

"Bana İsmail b. Kesîr'in evini göster!" dedi.

Birlikte, gidip İsmail b. Kesîr'in evine vardılar.

İsmail b. Kesîr dışarı çıktı. Selamlaştılar ve musâfaha yaptılar.

Muhtar, onu da zaferle müjdeledikten sonra:

"Sen ve kardeşin gece yanıma geliniz. Size istediğiniz herşeyi ben getireceğim!" dedi.

Muhtar, Cüheyne Mescidine uğradı. Sonra, Kûfe'nin Fil kapısına kadar gitti. Hayvanını ıhdırıp mescide girdi. Mescidde bulunan halk, onu tanıdılar ve:

"Bu gelen, Muhtar'dır!" dediler.

Muhtar, mescidin direklerinden bir direğin dibinde namaz kıldı.

Sonra, kâmet getirildi. Cemaatle namaz kıldı. Namazdan sonra başka bir direğin yanına varıp, Cuma namazı ile ikindi namazı vakti arasında yine namaz kıldı. İkindi namazını da cemaatle birlikte kılıp mescidden ayrıldı.

Hemdân halkının toplu bulundukları yere uğradı. Onlara da:

"Sizi müjdelerim. Ben size sevineceğiniz şeyle geldim!" dedikten sonra, oradan ayrılıp evine gitti.[11]

Muhtar'ın Kûfe'ye gelişi, Yezid b. Muaviye'nin ölümünden altı ay sonra, Hicretin altmışdördüncü yılında, Ramazan ayınını ortalarında idi.[12]

Muhtar'ın Ehl-i Beyt Taraftarlarını Kendisinin Yanında Toplanmaya Davet ve Teşvik Etmesi

Ubeyde b. Amr ile İsmail b. Kesîr, sözleşildiği üzere, geceleyin Muhtar'ın evine gittiler.

Muhtar, onlardan, halkın işini ve Ehl-i Beyt taraftarlarının durum ve tutumlarını sordu.

Bunlar da:

"Ehl-i Beyt taraftarları, Süleyman b. Sured'in başında toplandılar. Çok geçmeden ayaklanacak, ortaya çıkacaklar!" dediler.

Muhtar, Allah'a hamd ü senâ etti ve Peygamber Aleyhisselama salât ü selam getirdikten sonra:

"İmdi, size derim ki: Mehdî b. Vasî Muhammed b. Ali, beni size emîn, vezîr ve seçilmiş emîr olarak gönderdi.

Haksızlarla çarpışmayı, Ehl-i Beytin dökülen kanlarını aramayı, zayıfların üzerinden zalimleri defetmeyi bana emretti!" dedi.

Muhtar'ın davetine ilk icabet ve ellerini onun eline koyup bey'at eden, Ubeyde b. Amr ile İsmail b. Kesîr oldu.

---

11. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 63-64.
12. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 53.

Muhtar; Süleyman b. Sured'in başında toplanan Ehl-i Beyt taraftarlarına haber gönderip:

"Ben size bütün işlerin idare edicisi, fazilet madeni, vasînin vasîsi olan İmam Mehdî tarafından gelmiş bulunuyorum.

Onun emrinde şifa, örtülü ve kapalılara açıklık getirme, düşmanları öldürme, nimetleri tamamlama vardır!

Süleyman b. Sured (ki Allah bize ve ona iyilikler versin) bu yolda kuru ekmek parçasından, çürük, kırık, işe yaramaz sırçadan başka birşey değildir!

O ne işler hakkında bir tecrübe sahibidir, ne de kendisinin harp fenninde bilgisi vardır.

O ancak kendisini ve sizi öldürtmek için ortaya çıkmak istiyor!

Ben ise ancak bana yapıldığı şekilde hareket edeceğim. Ben bu hususta düşmanınızı öldürmek, kalblerinize şifa vermek üzere emredilmiş, vazifelendirilmiş bulunuyorum. Sözlerimi dinleyiniz ve emrime itaat ediniz! Ben sizin bütün düşündüklerinizi, tasarladıklarınızı gerçekleştirmeye kefilim" dedi.

Muhtar'ın bu sözleri, çok geçmeden, Ehl-i Beyt taraftarları üzerinde az-çok tesir gösterdi.[13]

Muhtar, zaman zaman, adamlarına:

"Görüyor musunuz; şu Süleyman b. Sured ne yapmak istiyor?

O ancak kendisini ve sizi öldürmek için ortaya çıkmak istiyor!

Halbuki, onun ne harpler hakkında bir görüşü, ne de bilgisi vardır" demekten geri durmuyordu.

Fakat, Ehl-i Beyt taraftarlarından, kabile reislerinden ve eşraftan olanlar, hep Süleyman b. Sured'le birlikte bulunuyorlardı.

Çünkü, o, Ehl-i Beyt taraftarlarının en büyüğü, en yaşlısı idi. Ona hiç kimseyi denk tutmamakta idiler.

Ehl-i Beyt taraftarlarından az bir kısmı ise, Muhtar'a meyletmişti.

Süleyman b. Sured, Muhtar'a, Allah'ın yarattıklarının en ağır geleni ve en çekilmezi idi.

Süleyman b. Sured harekete geçmek istediği ve harekete geçtiği zaman, Muhtar harekete geçmek istemedi. Süleyman b. Sured'in teşebbüsünün neticesinin ne olacağını bekledi.

---

13. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 64-65.

Ehl-i Beyt taraftarları işinin er-geç kendisi üzerinde toplanacağını ummakta idi.

Muhtar'ın Tekrar Zindana Atılması

Süleyman b. Sured'in ortaya çıkıp Cezîre'ye doğru hareket ettiği sırada; Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas, Şebes b. Rib'î ve Yezid b. Hâris b. Rüveym, Kûfe valisi Abdullah b. Yezid'in ve Kûfe harac âmili İbrahim b. Muhammed'in yanına giderek:

"Muhtar, sizin için, Süleyman b. Sured'den daha tehlikelidir.

Çünkü, Süleyman, yurdunuzdan ayrılıp sizin düşmanınızla çarpışmaya, onu tahkir ve tezlile gitmiştir.

Muhtar ise şehrinizde bulunuyor ve size saldırmak istiyor.

Gidip onu zincire vurunuz. Halkın işi düzelinceye kadar, zindanda tutunuz!" dediler.

Muhtar'ın birşeyden haberi yokken, evini kuşattılar. Kendisini içeriden çıkardılar.

İbrahim b. Muhammed, vali Abdullah b. Yezid'e:

"Onu sımsıkı bağla! Yaya ve yalınayak yürüterek götür!" dedi.

Abdullah b. Yezid:

"Sübhânallah! Ben onu yaya olarak da, yalınayak da yürütmem!

Bu adam bize karşı düşmanlığını açığa vurmadıkça, veya bizimle çarpışmaya kalkmadıkça, ben bu işi yapmam!

Biz onu ancak bir zan üzere yakalamış bulunuyoruz!" dedi.

İbrahim b. Muhammed, Muhtar'a:

"Ey İbn Ebu Ubeyd! Senin karışıklık çıkarmak maksadıyla halkı aldatmaya kalkıştığın bize haber verilmedi mi sanıyorsun?" dedi.

Muhtar:

"Benim hakkımda sana erişen haber, bâtıl ve boş haberden başka birşey değildir.

Ben, senin babanın ve dedenin karışıklık çıkarmak maksadıyla halkı öğütleyip aldattığı gibi halkı aldatmaktan Allah'a sığınırım!" dedi.[14]

---

14. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 53.

İbrahim b. Muhammed, Muhtar'dan bu sözü işitince, bir daha ağzını açmadı.

Muhtar, siyah bir katıra bindirildi.

İbrahim b. Muhammed, valiye:

"Ona bukağı vurmayacak mısın?" diye sordu.

Vali:

"Ona zindan bukağısı yeter!" dedi.

Muhtar'ın Zindandaki Yemini

Muhtar, zindanda kendisini ziyarete gelenlere:

"Denizlerin, hurma ve diğer ağaçların, ıssız çöllerin, meleklerin, seçkin ve hayırlı kişilerin Rabbine andolsun ki; dinin direklerini dikinceye, Müslümanların başlarının ağrısının dindiğini, geçtiğini, mü'minlerin kalb yaralarının iyileştiğini görünceye ve peygamberlerinin intikamını alıncaya kadar her cebbar ve gaddarı bütün yardımcılarının arasında en keskin kılıçla öldüreceğim!

Bu yolda ne dünyanın zevali beni kaygılandıracaktır, ne de ölümden kaygılanacağım!" diyerek yemin etti.

Muhtar, bu sözünü, zindanda ziyaretine gelenlere tekrarladı.[15]

Muhtar'ın Rifâa b. Şeddad ile Diğer Ehl-i Beyt Taraftarlarına Yazısı

Rifâa b. Şeddad Aynu'l-Verde'den geldiği zaman, Muhtar zindanda bulunuyordu.

Muhtar; zindandan Rifâa b. Şeddad'a bir yazı yazdı ve yazdığı yazıda, sağ olarak dönüp gelenlere "Hoşgeldiniz!" dedikten ve kendilerini Allah'ın en büyük ecir ve sevaplarla mükâfatlandırmasını, ölenlerin ruhlarını da peygamberler, sıddîkler, şehitler ve salihlerin ruhları ile birlikte bulundurmasını diledikten sonra, şöyle dedi:

"Ben, tayin edilmiş emîrim. Güvenilmiş kişiyim. Ordu kumandanıyım.

Cebbarlarla çarpışacağım. Din düşmanlarından intikam alacağım. Zalimleri, haksızları zincirlere vuracağım.

Hazırlık yapınız ve hazırlanınız. Seviniz ve sevindiriniz.

---

15. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 65-66.

Sizi Allah'ın Kitabına ve Peygamberinin sünnetine sarılmaya ve Ehl-i Beytinin dökülen kanlarını aramaya, intikamlarını almaya, zalimlere karşı zayıfları korumaya, haramları helâlleştiricilerle cihada davet ediyorum!"[16]

Muhtar, Süleyman b. Sured'in arkadaşlarına yazdığı ikinci yazısında da, şöyle dedi:

"İmdi, o hak yolundan sapmış, haramları helâlleştirmiş olanlarla çarpışarak dönüşünüz dolayısıyla Allah ecrinizi büyütsün ve günahınızı düşsün!

Sizin harcadığınız herşey, geçtiğiniz, aştığınız her yokuş, attığınız her adımla Allah ancak sizin derecenizi yükseltmiş ve sizin için hasene yazmıştır ki, onu Allah'tan başkası sayıp bitiremez.

Sevininiz! Ben sizin yanınıza geleceğim.

Allah'ın izniyle, şark ile garp arasındaki düşmanlarınızı kılıçla ayırt edecek, Allah'ın izniyle onları birbiri üzerine yığarak veya teker teker veya çifter çifter öldüreceğim!

Size yaklaşan ve yakınlık gösterenleri, Allah genişliğe ve doğru yola eriştirsin!

Size karşı koyanları ve sizden kaçınanları da, uzaklaştırsın, kahretsin!

Ey doğru yolu bulmuş olan kişiler! Sizlere selam olsun!"

Muhtar'ın bu mektubunu; Leys b. Abdulkays oğullarından Seyhan b. Amr, külahının astarıyla yüzü arasında saklayarak, Rifâa b. Şeddadü'l-Fityânî, Müsennâ b. Muharribe, Sa'd b. Huzeyfe, Yezid b. Enes, Ahmer b. Şumeytü'l-Ahmesî, Abdullah b. Şeddadü'l-Cüşemî ve Abdullah b. Kâmil'e götürdü.

Muhtar'ın yazısı kendilerine okununca, bunlar, Abdullah b. Kâmil'i Muhtar'a yolladılar.

Abdullah b. Kâmil'e:

"Sen," dediler, "ona tarafımızdan de ki:

Yazını okuduk. Bizim nerede yanına gelmemizi istiyorsan, hemen yola çıkıp gelelim."

Abdullah b. Kâmil, Kûfe'ye gidip zindanda Muhtar'ın yanına girdi. Kendisinin ne iş için gönderildiğini, Ehl-i Beyt taraftarlarının hemen toplanıp yanına geleceklerini ona haber verdi.

16. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 81.

Muhtar:

"Siz şimdi bunu yapmayınız. Ben bugünlerde bu iş için ortaya çıkacağım!" dedi.

Muhtar'ın Abdullah b. Ömer'e Yazısı

Muhtar, Zerbiy diye anılan uşağını Abdullah b. Ömer'e gönderdi. Ona bir yazı yazdı. Yazdığı yazısında şöyle dedi:

"İmdi, ben haksız yere hapsolundum.

Valiler benim hakkımda hep yalandan zan beslerler.

Allah seni rahmetiye esirgesin! Sen benim için şu iki zalim kişiye kısa ve yumuşak bir yazı yaz.

Belki Allah beni senin lûtf u bereketinle onların ellerinden kurtarır.

Vesselamü aleyk!"

Muhtar'ın Kefalet ve Yeminle Zindandan Çıkarılması

Muhtar'ın yazısı üzerine, Abdullah b. Ömer, Kûfe valisi ile harac âmiline şöyle yazdı:

İmdi, bilirsiniz ki; benimle Muhtar b. Ebu Ubeyd arasında hısımlık, sizinle benim aramda da dostluk ve sevgi vardır.

Aramızdaki samimiyet adına size and veriyorum: Bu yazımı görünce, onu serbest bırakınız!

Vesselamü aleyküm ve rahmetullâh!"

Abdullah b. Ömer'in yazısı vali Abdullah b. Yezid'le harac âmili İbrahim b. Muhammed'e verilince, Muhtar'a şahsen kefil olmak üzere kefiller çağırdılar.

Muhtar'ın adamlarından birçok kimseler gittiler.

Yezid b. Hâris, vali Abdullah b. Yezid'e:

"Şunların hepsini kefil alıp da ne yapacaksın? Onların tanınmış eşrafından onunu kefil al, diğerlerini bırak!" dedi.

Öyle yaptılar.

Muhtar'a kefil olunduğu zaman, Abdullah b. Yezid'le İbrahim b. Muhammed, onu çağırdılar.

Muhtar da, kendisinden başka ilah bulunmayan, görüneni, görünmeyeni bilen, Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismini anarak onların başlarına dert açmak, Kûfe'de hâkim bulundukları müd-

detçe aleyhlerinde kıyama kalkışmak istemeyeceğine, eğer böyle birşey yaparsa Kâbe'nin büyük kapısı önünde bin deve kurban ve kadınlı erkekli bütün kölelerini azad edeceğine yemin ettikten sonra, çıkıp evine gitti.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Bundan sonra, Muhtar'dan işittim. Diyordu ki:

'Allah cezalarını versin! Onlar ne kadar ahmaklar!

Yaptığım bu yeminlerde benim duracağımı mı sanırlar?!

Onların Allah'ın ismini anarak yapmamı istedikleri ve benim de yapmış olduğum yemini ileride bırakıp, bozup, onların üzerine yürümeyi onlardan el çekmekten daha hayırlı görürsem, üzerlerine yürür, yeminimden dolayı da keffâret veririm!

Varsın bin deve kurban edecekmişim, edeyim! Bu, bana, ağızdan çıkandan daha kolaydır.

Beni ne bin devenin bedeli, ne de bütün kölelerimi azadlamış olmak korkutur!

Vallahi, ben aykırı ve uygunsuz bir işimden dolayı tevbe etmeyi daha çok arzu ederim.

Bir daha kölelere mâlik olmayacakmışım, olmayayım!'"

Muhtar'a Zindanda Bey'at Eden Kişiler ve Ehl-i Beyt Taraftarlarının Onun Başında Toplanmaya Başlamaları

Muhtar'a zindanda şu beş kişi bey'at etmişti:

1. Sâib b. Mâlikü'l-Eş'arî,
2. Yezid b. Enes,
3. Ahmer b. Şumeyt,
4. Rifâa b. Şeddadü'l-Fityânî,
5. Abdullah b. Şeddadü'l-Cüşemî.

Muhtar, zindandan çıkıp evine geldiği zaman, Ehl-i Beyt taraftarları, onun başında toplanmaya başladılar.

Abdullah b. Zübeyr; Abdullah b. Yezid'le İbrahim b. Muhammed'i Kûfe'den azl ve bunların yerine Abdullah b. Muti'i tayin edip gönderinceye kadar, Muhtar'ın adamları çoğalmakta, işi kuvvetlenmekte ve sağlamlaşmakta devam etti.[17]

17. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 93-94.

Abdullah b. Muti'in Kûfe'ye Gelip İşe Başlaması

Abdullah b. Muti', Hicretin altmışbeşinci yılında, Ramazan ayının çıkmasına beş gün kala, Perşembe günü Kûfe'ye geldi.

Eski vali Abdullah b. Yezid'e:

"Yanımda kalmak istersen, sana iyi arkadaşlık eder, seni ağırlarım. Mü'minler emîri Abdullah b. Zübeyr'in yanına gitmek istersen, git!" dedi.

İbrahim b. Muhammed'e de:

"Mü'minler emîrininin yanına git!" dedi.

Abdullah b. Muti', Kûfe'de namaz kıldırma ve harac işleriyle uğraşmaya başladı.

İyas b. Mudâribü'l-İclî'yi emniyet ve muhafaza amiri tayin etti. İyi hareket etmesini, fakat şüpheli kimselere karşı şiddetli davranmasını ona emretti.

Abdullah b. Muti', mescide gidip minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şöyle konuştu:

"İmdi, mü'minler emîri Abdullah b. Zübeyr; beni sizin şehrinize ve hudut boylarınıza gönderdi ve ganimetlerinizi toplamayı ve siz razı olmadıkça ganimet fazlasını sizden almamayı bana emretti.

Ben, bu hususta, Ömer b. Hattab'ın vefatı sırasında bana tavsiye ve Osman b. Affan'ın da Müslümanlara tatbik ettiği üzere hareket edeceğim.

Allah'tan korkunuz, istikamet üzere bulununuz. İhtilaf ve karışıklık çıkarmayınız.

Akılsız ve beyinsizlerinizin ellerini tutunuz, onların uygunsuz hareketlerine engel olunuz.

Böyle yapmadığınız takdirde, kendinizi kabahatli görünüz, beni kınamayınız.

Vallahi, bozuk fikirli asileri vurup öldüreceğim!

Eğriliğini sezdiğim şüpheli kişiler üzerinde de duracağım!"

Sâib b. Mâlikü'l-Eş'âri, ayağa kalkıp:

"İbn Zübeyr'in, rızamız olmadıkça ganimet fazlasını bizden istememeyi sana emrettiğini söyledin. Biz de, zaten ganimet fazlasını bizden almana razı değiliz.

O ancak bizim aramızda bölüştürülecek ve bizim hakkımızda Ali b. Ebu Talib'in tatbik ettiği şekil tatbik edilecektir.

Ganimetlerimiz hakkında Osman'ın ve Ömer b. Hattab'ın tatbikatı bize gerekmez. Bunlar bize zararlı olmuştur" dedi.

Yezid b. Enes:

"Sâib b. Mâlik doğru söyledi. Bizim görüşümüz de onun görüşü gibidir, sözümüz onun sözü gibidir" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Ben sizin istediğiniz şekilde hareket edeceğim!" deyip minberden indi.[18]

Muhtar'ın İlk Sıralarda Abdullah b. Muti' ile Abdullah b. Zübeyr'i Tutar Gibi Görünmesi

Muhtar, Kûfe'de, önceleri, Abdullah b. Muti'in yanına sık sık gider gelir; Abdullah b. Zübeyr'i de, tutar gibi görünür, fakat gizlice yererdi.

Taraftarları çoğaldıktan sonra, İbn Zübeyr'e karşı cephe almaya, Muhammed b. Hanefiyye'nin halini, vera' ve takvâsını övmeye, kendisini Kûfe'ye onun göndermiş olduğunu söylemeye ve halkı Muhammed b. Hanefiyye'ye bey'at etmeye davete başlamıştı.[19]

Kûfe Emniyet Amirinin Muhtar Hakkındaki Görüşü ve Teklifi

Kûfe emniyet amiri İyas b. Mudârib, vali Abdullah b. Muti'e gidip:

"Sâib b. Mâlik, Muhtar'ın adamlarının reislerindendir.

Ben Muhtar'ın ortalığı karıştırmayacağından emin değilim. Ona adam gönder. Kendisini yanına getirt. Yanına gelince, halkın işi düzelinceye kadar, onu zindanında hapset.

Çünkü, casusların bana gelip onun işini haber verdiler. Şehirde ayaklanmak için onun başında toplanılıyormuş!" dedi.

Muhtar'ın Vali Köşküne Davet Edilmesi

Vali Abdullah b. Muti'; Zâide b. Kudâme ile Hemdân'dan Hüseyin b. Abdullahü'l-Bürsümî'yi Muhtar'a gönderdi.

18. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 95.
19. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 98-99.

Bunlar, gelip Muhtar'ın yanına girdiler. Ona:

"Valinin emrine icabet et!" dediler.

Muhtar, elbisesini getirtti. Hayvanının eğerlenmesini emretti. Onlarla gitmek için, elbisesini giyinmeye gitti. Giyinirken, elbisesinin hışırtısı işitilmekte idi.

Zâide b. Kudâme, Yüce Allah'ın:

"Hani bir zaman o küfredenler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri, yahut yurdundan zorla çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı.

Onlar bu tuzağı kurarlarken, Allah da onun karşılığını yapıyordu.

Allah tuzak kuranlara mukabele edenlerin hayırlısıdır" (Enfâl: 30) mealli âyetini okudu.

Muhtar, işin farkına vardı. Oturdu. Sonra, elbisesini üzerinden çıkardı ve:

"Üzerime kadife (yorgan) örtünüz. Ben, kendimde şiddetli hararet ve titreme (sıtma) buluyorum. Siz İbn Muti'e dönünüz. Üzerimdeki hali, hastalandığımı ona bildiriniz!' dedi.

Zâide:

"Ben öyle yaparım" dedi.

Muhtar, Hüseyin b. Abdullah'a:

"Ey Hemdânlı kardeş! Sen de onun yanında beni mazeretli göster. Bu, senin için hayırlı olur!" dedi.

Hüseyin b. Abdullah der ki:

"Kendi kendime:

'Vallahi, onun istediği şeyi tebliğ etmeyeceğim. Ben yarın onun meydana çıkıp beni öldürmeyeceğinden emin değilim!' dedim.

Fakat, Muhtar'a:

"Olur! İbn Muti'in yanında seni mazeretli gösterir, istediğin herşeyi ona eriştiririm!' dedim.

Muhtar'ın yanından ayrıldığımız sırada, kapısında adamları ve içeride de pek çok cemaat bulunuyordu.

Abdullah b. Muti'in köşküne doğru yürüdük.

Zâide b. Kudâme'ye:

Ben senin o âyeti okuduğun zaman Muhtar'a onunla neyi anlatmak istediğini sezdim.

Biliyorum ki; o, bizimle gelmek için kalktığı, elbisesini giyindiği ve hayvanını eğerlettiği halde, gelmemesi için senin anlatmak istediğin şeyi anlayınca, gelmekten vazgeçti!' dedim.

Zâide, böyle bir maksadı olduğunu inkâr etti. Ona:

'Yemin etme! Vallahi ben ne senden, ne de ondan, hoşunuza gitmeyecek birşey söylerim.

İyi biliyorum ki, sen ona karşı şefkatlisin.

Her kişinin amcası oğluna karşı duyduğu şefkati, sen de ona karşı duyuyorsun!' dedim.

İbn Muti'in huzuruna girdik. Muhtar'ın hasta ve hastalığının da ne olduğunu haber verdik ve tasdik ettik."

Muhtar Hakkında Kendi Adamları Tarafından Gizlice Tahkikat Yapılması

Muhtar, Muharrem ayında ayaklanmak istediğinden, evinin çevresinde toplanmaları için adamlarına haber gönderdi.

Muhtar'ın adamlarından Şibam Abdurrahman b. Şureyh, çok şerefli ve itibarlı bir kişi idi.

Bu zât; Saîd b. Munkızü's-Sevrî, Si'r b. Ebi Si'rü'l-Hanefî, Esved b. Cerâdu'l-Kindî ve Kudâme b. Mâlikü'l-Cüşemî ile buluşarak, Si'rü'l-Hanefî'nin evinde toplandılar.

Şibam, Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şöyle konuştu:

"İmdi, ben derim ki: Muhtar bizi ortaya çıkarmak, ayaklandırmak istiyor. Kendisine bu hususta bey'at da etmiş bulunuyoruz.

Fakat, kendisini Muhammed b. Hanefiyye'nin bize gönderip göndermediğini kesin olarak bilmiyoruz.

Muhammed b. Hanefiyye'ye gidip, Muhtar'ın geldiğini ve bizi davet ettiği şeyi ona haber verelim.

Eğer bizim ona tâbi olmamıza müsaade ederse, tâbi olalım.

Bizi tâbi olmaktan nehyederse, onun başına toplanmaktan kaçınalım.

Vallahi, dünya işlerinden, bizim için, dinimizin selameti kadar arzu ve tercih edilir birşey olamaz!" dedi.

Şibam'a:

"Allah sana doğru yolu göstermiştir. Çok yerinde bir görüş ortaya koydun. Sen bizi istediğin zaman götür!" dediler.

Bunlar, günlerden bir gün, gitmek üzere sözbirliği ettiler. Başlarında Şibam Abdurrahman b. Şureyh olduğu halde, gidip Muhammed b. Hanefiyye'nin huzuruna çıktılar.

Muhammed b. Hanefiyye, Kûfe halkının durumunu sordu. Bunlar da, hem halkın durumunu, hem de kendi durumlarını ona haber verdiler.

Esved b. Cerâdu'l-Kindî der ki:

"Muhammed b. Hanefiyye'ye:

'Sana bizim arzedilecek bir hacetimiz, bir dileğimiz var?' dedik.

'Gizli mi, açık mı?' diye sordu.

'Hayır, açık değil, gizlidir!' dedik.

'Öyleyse, biraz yavaş olunuz, acele etmeyiniz!' dedi.

Biraz bekledik. Tenha bir köşeye çekildi. Bizi de oraya çağırdı. Kalkıp yanına vardık.

Şibam Abdurrahman b. Şureyh, söze başladı. Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şöyle konuştu:

'İmdi, Allah, siz Ehl-i Beyti faziletle, herkese üstünlükle nasiplendirdi. Peygamberlikle şereflendirdi. Sizin bu ümmet üzerindeki hakkınızı büyük kıldı.

Sizin hakkınızı, ancak görüşte aldananlar, nasipsizler bilmezler ve inkâr ederler.

Hüseyin rahmetullâhi aleyh ile, siz musibet ve felâketin en büyüğüne uğradınız.

Bu musibet, yalnız size değil, bütün Müslümanlara aittir.

Muhtar b. Ebu Ubeyd bize geldi. Sizinle görüşüp bize geldiğini söyledi ve bizi Allah'ın Kitabına ve Peygamberi Aleyhisselamın sünnetine, Ehl-i Beytin dökülen kanlarını aramaya, intikamlarını almaya, zalimleri zayıflar üzerinden def'etmeye davet etti.

Biz de, bu hususta ona bey'at ettik.

Sonradan, biz, senin yanına gelip, onun tarafından davet edildiğimiz şeyi sana arzetmeyi düşündük.

Eğer ona tâbi olmamızı uygun görür, emredersen, tâbi olacağız.

Bizi ona tâbi olmaktan nehyedersen, ondan kaçınacağız.'

Abdurrahman'dan sonra, birer birer, onun konuşmasına benzer konuşmalar yaptık.

Muhammed b. Hanefiyye, konuşmaları dinledi.

Konuşmalar bitince, Allah'a hamd ü senâ ettikten ve Peygamber Aleyhisselama salât ü selam getirdikten sonra, şu konuşmayı yaptı:

'Siz, Allah'ın fazileti ve üstünlüğü bize tahsis ettiğini söylediniz. Şüphe yok ki, Allah onu dilediğine verir. Allah büyük fazl u ihsan sahibidir. Bu lûtfundan dolayı Allah'a hamdolsun.

Hüseyin'le büyük bir musibete uğradığımızı söylediniz. Bu, Zikr-i Hakîm'de vardı ve o bir melhame (büyük, çetin bir öldürme vak'ası) idi. Hüseyin'in alınyazısı idi.

Allah, onu bununla şereflendirmek, o kavim karşısında derecelerle yükseltmek, başkalarını da alçaltmak için ona bunu nasip ve ihsan etmiştir.

'Allah'ın emri, yerine gelir.' [Nisâ: 47]

'Allah'ın emri, behemehal yerini bulan bir kaderdir.' [Ahzâb: 38]

Dökülen kanlarımızı aramaya ve intikamımızı almaya sizi davet işine gelince: Vallahi, düşmanlarımıza karşı, Allah'ın, yarattıklarından dilediği kimse ile bize yardım etmesini umar ve özlerim.

Benim söyleyeceğim sözüm bu kadardır.[20]

Biz, nerede olursa olsun, Allah'ın hesap, sevap ve mükâfatını düşünürüz. Ben kendim için dünyada haksız yere bir mü'min öldürülmesini arzu etmem.

Yalancılardan sakınınız. Kendinizi ve dininizi gözetiniz.[21]

Kendim ve sizin için Allah'tan yarlıganmak dilerim.'

Muhammed b. Hanefiyye'nin yanından çıktık.

'O, 'Düşmanlarımıza karşı, Allah'ın, yarattıklarından dilediği kimse ile bize yardım etmesini umar ve arzu ederim!' sözüyle, bizim Muhtar'a tâbi olmamıza izin verdi. Ona tâbi olmamızı istemeseydi, bize 'Yapmayınız!' derdi,' dedik.

Kûfe'ye geldik.

Ehl-i Beyt taraftarlarından, gideceğimizi bildirdiğimiz, bizim görüşümüzde olan kardeşlerimiz, bizim gelmemizi bekliyorlardı.

Biz Muhammed b. Hanefiyye'nin yanına gittiğimiz zaman, Muhtar'a haber verilmiş; bu, kendisine çok ağır gelmiş. Ehl-i Beyt taraftarlarını başından dağıtacak bir emir getirmemizden korkmuş.

---

20. Taberî, *Târîh* c. 7, s. 95-97.
21. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 99.

Muhtar, bizim Kûfe'ye gelmemizden önce, Ehl-i Beyt taraftarlarını ayaklandırmak istemiş; onlar, bizi bekledikleri için, hazırlanmamışlar, ağırdan davranmışlar.

Bunun üzerine, Muhtar:

'İçinizden bazı kimseler şüphelendiler, şaşırdılar, çekindiler, bozgunculuğa kalkıştılar.

Onlar felâkete uğrayacaklar! Gelecekler ve pişman olacaklar!

Onlar yüzleri üzerine düşecekler, hor ve hakir olacaklar. Uyanacaklar, kendilerini açığa vuracaklar, kabuklarından soyulacaklar ve helâk olacaklar!' demeye başlamış.

Bir ay veya biraz fazla bir müddet geçmemişti ki, Ehl-i Beyt taraftarları, evlerine gitmeden, hayvanlarına atlayarak Muhtar'ın yanına gelmişlerdi.

Muhtar, onlara:

'Arkanızda ne var? Siz fitneye tutuldunuz, imtihana çekildiniz, şüpheye düştünüz!' dedi.

Onlar:

'Sana yardım etmemiz bize emrolundu!' dediler.

Muhtar:

'Allahuekber! Ben Ebu İshak'ım! Ehl-i Beyt taraftarları benim yanımda toplansınlar!' dedi.

Yakınlarında bulunanlar toplanınca, Muhtar:

'Ey Ehl-i Beyt taraftarları cemaati! İçinizden bazı kimseler, size getirip tebliğ ettiğim şeyin doğru olup olmadığını öğrenmek istediler.

Hidayet imamı Murtazâ'nın ve seçkin Peygamberin gökçek huylu oğluna kadar gidip, size getirmiş, tebliğ etmiş olduğum şeyi kendisinden sordular.

O, kendisinin vezîri, yardımcısı, elçisi ve dostu olduğumu onlara bildirdi ve haramları helâlleştirenlerle çarpışmak ve mümtaz Peygamberinizin Ehl-i Beytinin kanlarını aramak ve intikamlarını almak hususunda size yapmış olduğum davetime uymanızı ve boyun eğmenizi emretti!' dedi.

Abdurrahman b. Şureyh ayağa kalktı. Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şöyle konuştu:

'İmdi, ey Ehl-i Beyt taraftarları cemaati! Biz, kendimiz için husûsî, bütün kardeşlerimiz için de umumî olarak, tesbit ve teşvik

maksadı ile Mehdî b. Ali'ye kadar gidip Muhtar tarafından davet edilmiş olduğumuz şu savaşımızı sorduk.

Muhtar'a yardımcı olmamızı, bizi davet ettiği şeyde kendisine icabet etmemizi bize emretti.

Biz, gönül hoşluğu ve rahatlığı ile döndük.

Allah bu yoldaki şüpheleri giderdi. Düşmanlarımızla çarpışmak hususundaki görüşümüzü doğrulttu.

Burada bulunanlar, bulunmayanlara tebliğ etsin! Savaş için hazırlanınız!' dedi ve oturdu.

Biz de, birer birer kalkıp onun konuşmasına benzer konuşma yaptık.

Bunun üzerine, Ehl-i Beyt taraftarları, Muhtar'ın etrafında toplandılar ve onu kayırdılar."

İbrahim b. Eşter'le İşbirliği Sağlamak İçin Yapılan Görüşme ve Konuşmalar

Âmirü'ş-Şa'bî der ki:

"Ben ve babam, Muhtar'a ilk icabet eden kişilerden idik.

Ayaklanmaya hazırlanıldığı sırada, Muhtar'a; Ahmer b. Şumeyt, Yezid b. Enes, Abdullah b. Kâmil ve Abdullah b. Şeddad dediler ki:

'Kûfe eşrafı, vali Abdullah b. Muti' ile birleşerek seninle çarpışmak için toplandılar.

Eğer sen de işimiz üzerinde İbrahim b. Eşter'le bizi biraraya getirirsen, umarız ki, Allah'ın izniyle düşmanımıza karşı kuvvetleniriz. Bize muhalefet edenler, arkadan bir zarar veremezler.

Çünkü, İbrahim b. Eşter harpçidir, yiğittir. Namlı, şerefli bir zâtın oğludur. Kuvvet ve sayıca kalabalık, ve kabile sahibidir' dediler.

Muhtar:

'Gidiniz, onu davet ediniz: Hüseyin'in ve Ehl-i Beytinin kanlarını aramak ve intikamlarını almakla emrolunduğumuzu ona bildiriniz!' dedi.

Bunlar, İbrahim b. Eşter'e gittiler.

Yezid b. Enes, onunla konuştu:

'Biz sana birşeyi arz ve ona seni davet etmek üzere geldik.

Eğer davetimizi kabul edersen, senin için hayırlı olur.

Eğer onu kabul etmezsen, sana karşı biz bu hususta mükellef olduğumuz nasihat vazifesini yerine getirmiş oluruz.

Biz bunun senin yanında gizli olarak kalmasını, gizli tutulmasını da dileriz' dedi.

İbrahim b. Eşter:

'Benim gibi kişinin, ne kötülük işleyeceğinden, ne söz taşıyacağından, ne de devlet adamlarına yaranmak, yaklaşmak için halkı çekiştireceğinden korkulur.

Bunlar ancak küçüklere, korkaklara ve çok yaşlanmış olanlara yaraşır hallerdir!' dedi.

Bunun üzerine, Yezid b. Enes:

'Biz seni Ehl-i Beyt taraftarlarının ileri gelenlerinin üzerinde birleştikleri bir işe ki; Allah'ın Kitabına ve Allah'ın Peygamberi Aleyhisselamın sünnetine ve onun Ehl-i Beytinin dökülen kanlarının aranmasına ve intikamlarının alınmasına, haramları helâlleştirenlerle çarpışmaya, zalimlerin zulümlerini zayıflar üzerinden def'etmeye davet ediyoruz!' dedi.

Yezid b. Enes'ten sonra, Ahmer b. Şumeyt konuştu ve şöyle dedi:

'Ben senin için öğütçüyüm.

Senin baban vefat etti. Kendisi seyyid idi. Biz onu iki şeye davet ettik. O, bizim davetimize icabet etti.

Halk içinde, sen, babanın yerini tutmuş bulunuyorsun. Ölmüş olan bu işi sen ihya et, dirilt!

Senin gibi bir zât, bunu en son erişeceği yere kolayca eriştirmeye yeter.

Bütün halk bu işe çağırıldılar, teşvik edildiler ve yöneldiler!' dedi.

İbrahim b. Eşter:

'Hüseyin'in ve Ehl-i Beytinin kanlarını aramak, intikamlarını almak için beni davet ettiğiniz işin idaresini bana verirseniz, davetinize icabet ederim!' dedi.

'Sen bu işe elverişli ve yetkilisin. Fakat, buna imkân ve yol yoktur.

Çünkü, Muhtar b. Ebu Ubeyd, Mehdî tarafından elçi ve çarpışmaya memur olarak geldi.

Mehdî, ona itaat etmemizi bize emretti!' dediler.

İbrahim b. Eşter, sustu. Elçilerin davetine icabet etmedi.

İbrahim b. Eşter'in yanından ayrılıp, Muhtar'ın yanına geldik.

Üç gün sonra, Muhtar, arkadaşlarının ileri gelenlerinden ondokuz kişi kadar seçip, İbrahim b. Eşter'e elçilikle vazifelendirdi.

Ben ve babam, onların arasında idik.

Önümüzde bulunan kişi, bizi Kûfe evlerine, çadırlarına yaklaştırmış idi ki, nereye götürmek istediğini bilmiyorduk.

Nihayet, İbrahim b. Eşter'in kapısı önünde durdu. Bize izin istedi. İzin verilince, bize minderler döşendi. Üzerlerine oturduk.

Muhtar, İbrahim'in minderine onunla birlikte oturdu.

Muhtar, şöyle konuştu:

'Allah'a hamd eder, Allah'tan başka ilah bulunmadığına şehadet eylerim.

Allah'ın salât ü selamı Muhammed üzerine olsun!

İmdi, şu yazı; bugün yeryüzü halkının hayırlısı, bundan önce de Allah'ın peygamberlerinden ve resullerinden sonra bütün yeryüzü halkının hayırlı mü'minler emîri, Peygamber vasîsinin oğlu Mehdî Muhammed tarafından sana gönderilmiştir.

O; bize yardım etmenizi, vezîr ve müşavir olmanızı istiyor.

Eğer bunu yaparsan, sevinir ve memnun olurum. Ne mutlu bana!

Eğer bu hizmeti yapmayacak olursan, şu yazı, senin aleyhine delil olur.

Allah, Mehdî Muhammed ve dostlarını senin yardımına muhtaç etmeyecektir![22]

Allah, seni Hâşim oğullarına dostluk ve yardımla, onların fazilet ve üstünlüklerini, Allah'ın onlar için vacip kıldığı hakları tanımakla şereflendirdi.

Daha önce, senin babanı da şereflendirmişti' dedi.[23]

Muhtar sözlerini bitirince, bana:

'Şu yazıyı İbrahim b. Eşter'e ver!' dedi.

Götürüp verdim.

İbrahim b. Eşter bir kandil getirtti. Yazıyı açıp okudu.

Yazıda şöyle deniliyordu:

'Bismillâhirrahmânirrahîm

---

22. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 97-98.
23. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 289.

Muhammedü'l-Mehdî'den İbrahim b. Mâlikü'l-Eşter'e!

Selâmun aleyk!

Ben, Allah'a hamdederim ki, O'ndan başka ilah yoktur.

İmdi, vezîrim, emînim olan ve kendim için seçip kabul ettiğim değerli kişiyi size gönderiyorum.

Düşmanımla çarpışmayı, Ehl-i Beytimin dökülen kanlarını aramayı ve intikamlarını almayı ona emrettim.

Kendin ve kabilen ve sana itaat eden kimseler onunla birlikte hazırlanınız.

Sen bana yardım edeceksen, davetime icabet et. Vezîrime kol kanat ol!

Bu, senin için, benim katımda bir fazilet ve üstünlük olacaktır.

Kûfe ile Şamlıların en uzak beldeleri arasında bütün süvarilerin ve savaş birliklerinin yardımı ile, ele geçireceğin bütün şehir, kule ve serhadlerin idaresi sana ait olacaktır.

Bu söz, Allah'ın ahdi üzere yerine getirilecektir.

Eğer teklif edilen vazifeyi yaparsan, bununla, Allah katında da en üstün bir şerefe kavuşursun. Bundan kaçınırsan, azımsayamayacağın bir helâkla temelli helâk olursun.

Vesselâmu aleyk!'

İbrahim b. Eşter, yazıyı okuyunca:

'Bundan önce, İbn Hanefiyye bana yazı yazardı. Ben de ona yazardım.

O, bana yazısında ancak kendi ismi ile babasının ismini yazardı' dedi.

Muhtar:

'O zaman öyle idi. Bu zaman da böyledir!' dedi.

İbrahim b. Eşter:

'Bu yazının bana İbn Hanefiyye tarafından yazıldığını kim biliyor?' diye sordu.

Muhtar:

'Yezid b. Enes, Ahmer b. Şumeyt, Abdullah b. Kâmil ve onların cemaatleri biliyor!' dedi.

Ben ve babam hariç olmak üzere, orada bulunanların hepsi:

'Bunun Muhammed b. Ali'nin sana yazısı olduğuna şehadet ederiz!' dediler.

Bunun üzerine, İbrahim b. Eşter, oturduğu baş minderden çekildi. Muhtar'ı onun üzerine oturttu.

'Uzat elini, bey'at edeyim sana!' dedi.

Muhtar elini uzattı, İbrahim b. Eşter ona bey'at etti.

İbrahim b. Eşter, bizim için meyve getirtti ve her birimize bölüştürdü. Bizim için bal şerbeti de getirtti, içtik. Sonra, gitmek için hazırlandık."[24]

Muhtar, İbrahim b. Eşter'e:

"İşimiz üzerinde görüşmek için sen mi bize gelirsin, yoksa biz mi sana gelelim?" diye sordu.

İbrahim b. Eşter:

"Hayır! Her gün, ben senin evine gelirim!" dedi.[25]

Şa'bî, devamla, der ki:

"Yanımızda İbrahim b. Eşter olduğu halde, evden çıktık. Muhtar'ın evine gelinceye kadar, İbrahim, Muhtar'a refakat etti.

İbrahim b. Eşter, evine döneceği sırada, benim elimi tuttu.

'Ey Şa'bî! Bize gidelim!' dedi.

Birlikte döndüm. Onun evine vardık.

Bana:

'Ey Şa'bi! Hatırımda tuttuğuma göre; sen de, baban da şahitlik etmediniz. Yoksa, şunlar, yaptıkları şahitliklerinde hakka iftira mı ediyorlar?' dedi.

Ona:

'Gördüğün şey üzerinde şahitlik edenler, kurrâ' ulular, memleketin yaşlı ve bellibaşlı kişileri ve Arap süvarileridir.

Ben şimdiye kadar onların doğru ve gerçekten başka birşey söylediklerini görmedim!' dedim.

İbrahim b. Eşter:

'Bana onların isimlerini yaz! Çünkü, ben onların hepsini bilmiyorum' dedi.

Bir sahife ve kalem getirtti. Oraya şöyle yazdı:

'Bismillâhirrahmânirrahîm

Buna şehadet edenler:

Sâib b. Mâlikü'l-Eş'arî,

24. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 96-99.
25. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 289.

Yezid b. Enesü'l-Ezdî,
Ahmer b. Şumeytu'l-Ahmesî,
Mâlik b. Amru'n-Nehdî..
ile oraya gelenlerin hepsinin isimlerini yazdıktan sonra:

'Muhammed b. Ali'nin İbrahim b. Eşter'e, haramları helâlleştirenlerle çarpışmak ve Ehl-i Beytin kanlarını aramak, intikamlarını almak hususunda Muhtar'a vezîr ve muzâhir olmayı yazı ile emrettiğine şehadet edenler:

Şerâhîl b. Abd (ki Fakîh Ebu Âmir-ü'ş-Şa'bî'dir),
Abdurrahman b. Şerâhîlü'n-Nehâî,
Âmir b. Şerâhîlü'ş-Şa'bî' diye yazdı.

'Allah seni rahmetiyle esirgesin! Sen bunu yazıp da ne yapacaksın?' dedim.

'Bırak, lâzım olur!' dedi.

İbrahim b. Eşter, kabilesini, kardeşlerini ve kendisine tâbi olanları davet etti.

Kendisi de, Muhtar'ın yanına gidip gelmeye başladı."

İbrahim b. Eşter, her gün, öğle vakti Muhtar'ın yanına gider, geceye kadar onun yanında kalır, işlerini aralarında görüşür, konuşurlardı.[26]

İbrahim b. Eşter'e Yazılan Yazı Hakkında Şa'bî'nin Tahkikatı

Şa'bî der ki:

"Yanımdaki kişiler bu yazıyı Muhammed b. Hanefiyye'nin İbrahim b. Eşter'e yazdığını gördüklerine şehadet ettikleri zaman, ürperdim.

Birer birer, onların evlerine gittim.

Onlara:

'Bu yazıyı Muhammed b. Hanefiyye yazdığı zaman, sen gördün mü?' diye sordum.

'Evet! Sen bunu inkâr mı ediyorsun?' dediler.

Kendi kendime:

'Ben bunu Acemî'den, yani Ebu Amre'den sorar, öğrenirim. Başkasından öğrenebileceğimi sanmıyorum!' dedim.

26. Taberî, *Târîh,* c. 7, s. 99-100.

Onun evine gittim.

Ona:

'Muhammed b. Hanefiyye bu yazıyı yazdığı zaman sen bulundum mu?' diye sordum.

'Vallahi, onu Muhammed b. Hanefiyye yazdığı zaman, bulunmadım. Ebu İshak Muhtar'dan başka, katımızda güvenilir kişiler bize Muhammed b. Hanefiyye'den alâmet ve işaretler getirdiler. Biz de, onu tasdik ettik!' dedi.

Bunun üzerine anladım ki; Muhtar yalan söylemiş, onu gerçeğe aykırı olarak kendiliğinden yazıp, Muhammed b. Hanefiyye'ye atf ve izâfe etmiştir.

Kûfe'den ayrılıp Hicaz'a gittim.

Muhtar'ın açtığı, bulunduğu savaşlardan hiçbirisinde bulunmadım."[27]

Ehl-i Beyt Taraftarlarının Ayaklanmaları ve Hükûmet Kuvvetleriyle Çarpışmaları

Muhtar ve arkadaşları, Hicretin altmışaltıncı yılında, 14 Rebiülevvel Perşembe gecesi Kûfe'de ayaklanmayı kararlaştırdılar.

Bütün Ehl-i Beyt taraftarları ile onların davetine icabet edenler de, bundan haberdar edildiler.

Güneş batınca, İbrahim b. Eşter, kalkıp ezan okudu. Sonra, öne geçip akşam namazını kıldırdı.

Humeyd b. Müslim'e:

"Sen kardeşine yahut Zi'b'e (Kurt'a, yani Muhtar'a):

'Biz, silahlarımız üzerimizde olarak geleceğiz' de!" dedi.

Kûfe emniyet amiri İyas b. Mudârib, vali Abdullah b. Muti'in yanına gitti ve:

"Muhtar, iki gecenin birinde üzerine yürüyecektir!" diye haber verdi.

İyas, emniyet kuvvetlerinin yanına vardı. Oğlu Râşid'i Künâse mevkiine gönderdi.

Vali Abdullah b. Muti'in huzuruna girerek:

"Oğlumu Künâse'ye gönderdim.

Eğer Kûfe'deki bütün namazgâhlara büyük ashabından birer ki-

27. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 290.

şiyi bize itaat eden cemaatle birlikte gönderecek olursan, tereddütlü kişiler sana karşı ayaklanmaya kalkışmaktan korkarlar!" dedi.

Bunun üzerine, Abdullah b. Muti'; Abdurrahman b. Saîd b. Kays'ı Sebi' namazgâhına gönderdi ve:

"Sen kavmine karşı bana kâfi gelmelisin. Senin tarafına başkaca kuvvet verilmeyecektir.

Sen, gönderdiğim namazgâh halkı işini sağlama bağlayacak, bir hadise çıkarttırmayacaksın! Onlar acz ve korku içindedirler!" dedi.

Abdullah b. Muti'; Ka'b b. Ebi Ka'bü'l-Has'amî'yi Bişr namazgâhına gönderdi.

Zahr b. Kays'ı Kinde namazgâhına gönderdi.

Şimr b. Zilcevşen'i Sâlim namazgâhına gönderdi.

Abdurrahman b. Muhannef'i Sâidîler namazgâhına gönderdi.

Yezid b. Hâris b. Rüveym'i Murad namazgâhına gönderdi.

Bunların her birine, kavimlerine sahip olmalarını, kendi taraflarına kuvvet verilmeyeceğini, gönderdikleri tarafın işini sağlama bağlamalarını tavsiye etti.

Şebes b. Rib'î'yi, Sebha mevkiine gönderdi ve:

"Ehl-i Beyt taraftarları cemaatinin seslerini işittiğin zaman, onlara doğru ilerle!" dedi.

Bu vazifeliler, yukarıda isimleri anılan namazgâhlara Pazartesi günü varıp kondular.

İbrahim b. Eşter ise, akşamdan sonra Muhtar'a gitmek üzere evinden çıkıp namazgâhlara eriştiği zaman, sokakların ve köşkün adamlar ve emniyet kuvvetleri ile sarıldığını görünce, ürktü.

Humeyd b. Müslim der ki:

"Salı günü, güneş battıktan sonra, İbrahim b. Eşter'le birlikte evinden ayrıldık. Biz, İbn Eşter'in yanında yüz kişiye yakın bir topluluktuk. Yanımızdaki, üzerimizdeki zırh gömleklerimizi cübbelerimizle örtmüştük. Boyunlarımızda asılı kılıçlarımızdan başka silahımız yoktu. Kılıçlarımızı da, cübbelerimizin içinde örtmüş, gizlemiştik. Amr b. Hureys'in ve Saîd b. Kays'ın evlerine geçtik. Üsâme'nin evine varınca, İbrahim b. Eşter'e:

'Bizi Hâlid b. Urfuta'nın evinin önünden geçir. Sonra, bizi Büceyle'ye doğru götür. Onların evlerini geçtikten sonra, Muhtar'ın evine varırız!' dedik.

İbrahim b. Eşter, çok cesaretli bir yiğitti. Onlarla karşılaşmaktan çekinmez, sakınmazdı.

'Vallahi, Amr b. Hureys'in evi üzerinden köşke doğru çarşı ortasından geçip gideceğim! Benim düşmanımızdan bir korkum yoktur.

Doğrusu, ben onları bize karşı çok hafif ve zayıf buluyorum!' dedi.

Fil kapısına, Hebbar'ın evine doğru yol aldık. Sonra, sağa bükülüp Amr b. Hureys'in evine kadar ilerledik. Orayı geçeceğimiz sırada, İyas b. Mudârib, silahlı emniyet kuvvetleri ile önümüze çıkıp, bize:

'Siz kimsiniz, necisiniz?' diye sordu.

İbrahim b. Eşter, onlara:

'Ben, İbrahim b. Eşter'im!' dedi.

İyas b. Mudârib:

'Senin yanındaki şu topluluk nedir ve ne yapmak istiyorsun?

Vallahi, ben senin işinden, tutum ve davranışından şüpheleniyorum.

Bana haber verildiğine göre; sen her Allah'ın günü öğleden sonra şuradan geçip gidiyormuşsun!

Ben seni, valine götürmedikçe, bırakmam. Senin hakkında, gereğini o düşünsün' dedi.

İbrahim b. Eşter:

'Aç yolumuzu!' dedi.

İyas:

'Hayır! Vallahi, dediğini yapmam; açmam yolunuzu!' dedi.

İyas b. Mudârib'in yanında Hemdânlı Ebu Katan vardı. Kendisi, emniyet memurlarının yanında bulunurdu. Ona çok hürmet ve ikram ederlerdi.

Ebu Katan, İbrahim b. Eşter'in de dostu idi.

İbrahim b. Eşter, ona:

'Ey Ebu Katan! Yakınıma gel!' dedi.

Ebu Katan'ın yanında uzun mızrağı vardı.

Ebu Katan, yanında mızrağı olduğu halde, İbrahim b. Eşter'in yanına geldi. İbrahim b. Eşter'in, yolunu açması için İyas b. Mudârib katında kendisinin şefaat etmesini isteyeceğini sanıyordu.

İbrahim b. Eşter, ona:

'Elindeki şu uzun mızrağını bana ver!' dedi.

Mızrağı alır almaz, İyas b. Mudârib'e saldırdı. Mızrağı boğazına saplayıp onu yere düşürdü.

Adamlarından birisine:

'İn, başını kes onun!' dedi.

Adamı, inip İbn Mudârib'in başını kesti.

Bunun üzerine, İyas b. Mudârib'in adamları dağıldılar ve Abdullah b. Muti'in yanına döndüler.

Abdullah b. Muti', İyas b. Mudârib'in oğlu Râşid'i, babasının yerine emniyet amirliğine getirdi.

O gece, Râşid'in yerine de, Süveyd b. Abdurrahmanü'l-Munakkırî'yi Künâse mevkiine yolladı.

İbrahim b. Eşter, Çarşamba gecesi Muhtar'ın yanına geldi.

'Biz, ayaklanmamız için Perşembe gecesini va'd etmiş, kararlaştırmıştık. Fakat, şu iş çıktı. Bu gece ayaklanmamız gerekleşti' dedi.

Muhtar:

'Nedir o iş?' diye sordu.

İbrahim b. Eşter:

'İyas b. Mudârib, yolda önüme geçti. Beni hapsedeceğini söyledi. Ben de onu vurup öldürdüm. Onun başı kapıdaki adamlarımın yanındadır!' dedi.

Muhtar:

'Allah seni hayırla müjdelesin ve sevindirsin. Bu, hayırlı bir faldır. Bu, inşaallah, ilk zaferdir!

Kalk ey Saîd b. Munkız! Meş'aleleri yak! Sonra, onları Müslümanlar için yukarı kaldır!

Kalk sen de ey Abdullah b. Şeddad! 'Yâ Mansur! Emit!' parolasıyla Kûfe'de seslen!

Kalk sen ey Süfyan b. Leyl! Ve sen ey Kudâme b. Mâlik! Siz de, Kûfe'de, 'Nerdesin ey Hüseyin'in kanı ve intikamı?' diyerek sesleniniz!' dedi.

Muhtar:

'Zırhımı ve silahımı getiriniz!' dedi.

Getirdiler, silahlandı.

İbrahim b. Eşter, Muhtar'a:

'Abdullah b. Muti'in namazgâhlara yerleştirdiği şu reisler; kardeşlerimizin bizim yanımıza gelmelerine engel olacaklar ve onları sıkışık duruma düşürecekler.

Keşke ben yanımdaki arkadaşlarımla kavmimin yanına gitsem, kavmimden yanıma gelip bana bey'at edenlerle birlikte Kûfe'nin her tarafına gitsem, herkesi parolalarımıza davet etsem, bize gelmek isteyenler benim yanıma gelse, halktan senin yanına gelmek imkânını bulanları da sen yanında bulunanlarla birlikte tutsan, onları yanından ayırmasan, onlarla korunsan olmaz mı?

Ben, şu işten boşalır boşalmaz, süvariler ve piyadelerle acele yanına gelirim' dedi.

Muhtar:

'Onların valisine acele gidip çarpışmanı, seninle çarpışmadıkça hiç kimse ile çarpışmamanı sana tavsiye ederim.

Sana yaptığım tavsiyemi hatırında tut!' dedi.

İbrahim b. Eşter, Muhtar'ın yanından ayrılıp adamlarıyla birlikte kavminin yanına geldi. Onları topladı. Kavminin büyükleri, kendisine icabet ve bey'at etti. Sonra, bütün gece, onlarla birlikte Kûfe sokaklarında harekâta devam etti.

Bu da, vali Abdullah b. Muti'in, kabile reislerini birçok cemaatlerle gönderdiği büyük yol ağızlarındaki namazgâhlar semtinde idi. Nihâyet, Sekûn mescidine kadar ilerlediler.

Zahr b. Kaysu'l-Cufî'nin süvarilerinden bazıları, İbrahim b. Eşter'e karşı koymak istediler. Zahr, onların ne çavuşu, ne de kumandanı idi.

İbrahim b. Eşter ve arkadaşları saldırınca, bozuldular. Kinde namazgâhına girdiler.

İbrahim b. Eşter ve arkadaşları, orada da onlara saldırdılar.

İbrahim b. Eşter:

'Ey Allah'ım! Biliyorsun ki; sen bize Peygamberinin Ehl-i Beyti için gazab ettin.

Bizler ise, şunlardan onların intikamını almak için ayaklandık.

Şunlara karşı bize yardım et ve davetimizi tamamlat!' diyerek dua etti.

Nihayet, birbirlerine karıştılar.

Zahr ve arkadaşları, orada da tutunamayarak, bozuldular.

İbrahim b. Eşter, Üseyr namazgâhına erişti. Orada epeyce kaldı. Arkadaşlarına kendi parolaları ile seslendi.

Süveyd b. Abdurrahmanü'l-Munakkırî de Useyr namazgâhındaki karargâhlarına gelmiş bulunuyor, İbrahim ve arkadaşlarının mağlubiyetini ve bununla Abdullah b. Muti' katında mükâfatlanmayı umuyordu.

İbrahim b. Eşter onun kim olduğunu bilmiyor, ancak, namazgâhtakilerin karşı tarafa mensup bulunduklarını biliyordu.

İbrahim b. Eşter, onları görünce, arkadaşlarına:

'Ey Allah'ın askerleri! İniniz! Resûlullah Aleyhisselamın Ehl-i Beytinin kanını döken şu fâsıklara karşı Allah'tan yardım görmeye herkesten ziyade siz lâyıksınız!' dedi.

İndiler. İbrahim b. Eşter kılıcını sıyırıp onlara darbeler indirmeye başladı. Onları sahradan sürdü, çıkardı. Bozguna uğrattı. Onlar, birbirlerini çiğneyerek ve kınayarak kaçışmaya başladılar.

İbrahim b. Eşter'e, arkadaşları:

'Onları takip ve bıraktıkları şeyleri iğtinam edelim mi? Onlar korku içindedirler!' dediler.

İbrahim b. Eşter:

'Hayır! Fakat, biz adamımıza (Muhtar'a) kadar gideceğiz. Allah bize emniyet ve selamet verinceye kadar, biz onun emri üzere hareket edeceğiz. Onun ve ashabının kuvvet ve basîreti, sizin kuvvet ve basîretinizden fazladır.

Bununla beraber, ben gelecekte ne olacağından emîn değilim!' dedi.

İbrahim b. Eşter, ashabı ile birlikte Eş'as Mescidine uğradı. Orada bir müddet durdular. Sonra da, Muhtar'ın evine doğru gittiler. Orada, seslerin yükseldiğini ve halkın birbirleriyle çarpışmaya girişmiş olduklarını gördüler.

Şebes b. Rib'î Sebha tarafından gelmiş, Muhtar da Yezid b. Enes'i bir kısım kuvvetle onun karşısına çıkarmış;

Haccar b. Ebcer gelmiş, Muhtar onun karşısına Ahmer b. Şumeyt'i çıkarmış;

Halk birbirleriyle çarpışmakta idiler.

İbrahim b. Eşter, köşk tarafından gelip arkalarından saldırınca, Haccar ve adamları dağıldılar.

Kays b. Tafhe, Muhtar'ın Nehd oğullarından olan adamlarından yüze yakın maiyetle Şebes b. Rib'î'ye saldırdı.

O sırada, Şebes, Yezid b. Enes'in kuvvetleriyle çarpişıyordu. En sonunda yolu açtılar. Yezid b. Enes'in kuvvetleriyle Kays b. Tahfe'nin kuvvetleri birleştiler.

Şebes b. Rib'î, sokağı onlara bırakmak ve Abdullah b. Muti'in yanına dönmek zorunda kaldı.

Şebes b. Rib'î, Abdullah b. Muti'e:

'Namazgâhlarındaki kumandanlara adam gönder. Hepsi senin yanına gelsinler. Bütün halkı senin yanına toplasınlar. Sonra, hazırlanıp şu cemaatle çarpışsınlar' dedi.

Muhtar; Şebes b. Rib'î'nin Abdullah b. Muti' ile yaptığı bu konuşmayı haber alınca, arkadaşlarından bir topluluk arasında gidip, Sebha'da Zâide bostanının yanındaki Hind Deyr'inin arkasına kondu.

Ebu Osman en-Nehdî, arkadaşlarından bir cemaatle gidip:

'Nerdesin ey Hüseyin'in kanı ve intikamı! Yâ Mansur! Emit!

Ey doğru yolu bulanlar! Haberiniz olsun ki; Muhammed hanedanının emîri ve vezîri huruc etti, ayaklandı. Hind Deyr'ine kondu. Beni size davetçi ve müjdeleyici olarak gönderdi. Onun yanına gidiniz! Allah sizleri rahmetiyle esirgesin!' diyerek seslendi.

Bunu işitenler:

'Nerdesin ey Hüseyin'in kanı ve intikamı?' diye herkesi ayaklanmaya davet ederek evlerden çıkmaya ve Ka'b b. Ebi Ka'b ve adamlarıyla çarpışmaya başladılar.

Nihayet, Ka'b'ı ve adamlarını, tıkadığı yolu açmak zorunda bıraktılar. Muhtar'ın yanına gelip, onunla birlikte karargâhına indiler.

Abdullah b. Kuradu'l-Has'amî, Has'am'dan ikiyüze yakın kişi ile Muhtar'ın yanına geldi.

Ka'b b. Ebi Ka'b, onların kendi kavminden olduklarını anlayınca, kapadığı yolu, onlara—çarpışmaksızın—açmıştı.

Şibam Abdurrahman b. Şureyh, gecenin sonuna doğru gelerek, Murad namazgâhında toplandılar.

Abdullah b. Muti'in Sebi' namazgâhı semtinde vazifelendirdiği Abdurrahman b. Kays, bunu haber alınca, onlara:

'Eğer Muhtar'a katılmak istiyorsanız, Sebi' namazgâhı üzerinden geçmeyiniz!' diye haber gönderdi.

Muhtar'a bey'at eden oniki bin kişiden, verdikleri sözde durarak Muhtar'ın yanında toplananlar, üçbin sekizyüz kişiden ibaretti.

Muhtar, tanyeri ağarmadan önce, savaş nizamına koyma işini bitirdi."

Vâlibî der ki:

"Ayaklanma gecesi, ben, Humeyd b. Müslim ve Numan b. Ebi'l-Ca'd, Muhtar'ın evine vardık. Onunla birlikte karargâha gittik.

Vallahi, Muhtar, tanyeri ağarmadan önce, askerlerini savaş nizamına koyma işini bitirdi. Sabah olunca, ileri geçip bize sabah namazını alacakaranlıkta kıldırdı.

Namazda en-Nâziât ve 'Abese ve tevellâ' sûrelerini okudu.

Biz; lehçesi onun kadar fasih ve düzgün bir imam veya cemaat dinlemedik."

Abdullah b. Muti', namazgâh halkına haber gönderdi ve mescide toplanmalarını emretti.

Râşid b. İyas'a:

'Halka seslen, mescide gelsinler!' dedi.

Münadiler:

'Bu gece mescidde bulunmayan kişiler için, sorumluluktan kurtulmak yoktur!' diyerek seslendiler.

Halk, mescidde toplandı. Toplanınca, Abdullah b. Muti', Şebes b. Rib'î'yi üç bine yakın kişi ile Muhtar'ın üzerine gönderdi.

Râşid b. İyas'ı da, dört bin kişilik emniyet kuvvetiyle gönderdi."

Ebu Saîdü's-Saykal der ki:

'Muhtar sabah namazını kıldırınca, Süleym oğulları ile Berid sokağı arasında sesler yükseldiğini işittik.

Muhtar:

'Şunların kimler olduklarını öğrenip bize kim bilgi verir?' diye sordu.

Ona:

'Allah sana iyilikler versin. Ben öğrenirim' dedim.

Muhtar:

'Fakat böyle olmaz. Silahını bırak da, öyle git. İçlerine gir. Seyrediyor gibi ol. Sonra, onların haberini bana getir!' dedi.

'Öyle yaparım' dedim.

Müezzinleri kâmet getiriyorlar iken yanlarına sokuldum.

Şebes b. Rib'î'nin emrinde külliyetli sayıda süvariler vardı.

Şebes süvarilerin başında, Şeyban b. Hureysü'z-Za'bî de piyadelerin başında idi.

Müezzin kâmet getirince, ileri geçip arkadaşlarına namaz kıldırdı.

'İzâ zülzileti'l-ardu zilzâlehâ' sûresini okudu.

Kendi kendime:

'Vallahi, ben Allah'ın onları sarsıntıya uğratmasını dilerim!' dedim.

İkinci rekatta:

'Ve'l-âdiyâti dabhan' sûresini okudu.

Arkadaşlarından bazıları, ona:

'Keşke, bunların yerine daha uzun sûrelerden birer miktar okusaydın, daha iyi olurdu' dediler.

Acele Muhtar'ın yanına gelip, Şebes ve ashabının haberlerini eriştirdim.

O sırada Si'r b. Ebi Si'rü'l-Hanefî, Murad tarafından, atını tepip koşturarak geldi.

Muhtar'a, kendisiyle birlikte bey'at etmiş olanların geceleyin emniyet kuvvetlerinden korkarak gelmeye muvaffak olamadıklarını söyledi.

Muhtar, İbrahim b. Eşter'i, dokuzyüz veya altıyüz atlı ve altıyüz piyade ile Râşid b. İyas'ın üzerine; ve Nuaym b. Hübeyre'yi üçyüz atlı ve altıyüz piyade ile Şebes'in üzerine gönderdi.

Onlara:

'Gidiniz! Düşmanlarınızla karşılaşınız. Muzaffer olmadıkça veya ölmedikçe, dönmeyiniz!' dedi.

Nuaym b. Hübeyre Şebes b. Rib'î'nin üzerine gönderildiği zaman, ben de aralarında idim. Yanımda Si'r b. Ebi Si'rü'l-Hanefî vardı.

Şebes b. Rib'î ve askerleri ile karşılaşıp şiddetle çarpıştık.

Nuaym b. Hübeyre, Si'r b. Ebi Si'r'i süvariler birliğine kumandan tayin etmişti. Fakat, o, piyade birlikleri içine gitti.

Güneş doğuncaya kadar onlarla çarpıştı.

Onları kılıç darbelerimizle yarıp dağıttık ve evlerine kadar soktuk.

Şebes b. Rib'î, birliklerine:

'Ey kötü kokmuşlar! Siz ne kötü süvarilersiniz! Siz kölelerinizden mi kaçıyorsunuz?' diyerek seslenince, onlardan bir cemaat, sıçrayıp üzerimize saldırdı.

Dağıldık ve bozguna uğradık.

Nuaym b. Hübeyre ise, sebat etti ve şehit oldu.

Si'r b. Ebi Si'r, onunla birlikte idi. Esir oldu. Ben de, Hassân b. Yahdüc'ün azadlısı Huleyd de, esir olduk.

Huleyd, iri yapılı, gövdeli idi.

Şebes, Huleyd'e:

'Sen kimsin?' diye sordu.

Huleyd:

'Hassân b. Yahdüc'ün azadlısıyım!' dedi.

Şebes:

'Ey sünnet olmadık kadının oğlu! Sen Künâse'deki balık yahnisi satışını bıraktın da, böyle işlerle uğraşırsın ha! Ben seni kılıcınla azad edeceğim. Vurunuz boynunu onun!' dedi.

Boynu vuruldu.

Şebes; Si'r b. Ebi Si'rü'l-Hanefî'ye görünce, tanıdı.

'Sen Hanife oğullarının kardeşisin galiba?' dedi.

Si'r:

'Evet!' dedi.

Şebes:

'Yazıklar olsun sana! Sen şu sürgünlere uymayı ne diye arzu ettin! Allah senin görüşünün belasını versin! Serbest bırakınız onu!' dedi.

Kendi kendime:

'Adam azadlıyı öldürdü. Arabı, hürü serbest bıraktı.

Vallahi, benim azadlı olduğumu anlarsa, beni de öldürür!' dedim.

Kendine arzolunduğum zaman, bana:

'Sen kimsin?' diye sordu.

'Ben Teymullah oğullarındanım!' dedim.

Bana:

'Sen Arap mısın, yoksa azadlı mısın?' diye sordu.

'Hayır! Azadlı değil, Arabım! Ben Ziyad b. Hasafa hanedanındanım!' dedim.

'Ne güzel! Ne güzel! Şerefli, tanınmış kişilerin adını andın. Hemen git, ev halkına kavuş!' dedi.

Kendi kendime:

'Vallahi, arkadaşlarımın yanına gideceğim. Onlara kendim dert ortağı olacağım. Onlardan sonra yaşamanın Allah belasını versin!' dedim.

Muhtar'ın yanına varıp, başımdan geçeni ona haber verdim.

Bana:

'Sus! Burası, söylenecek yer değildir!' dedi.

Şebes b. Rib'î, birlikleriyle gelip, Muhtar'ı ve Yezid b. Enes'i kuşattı.

Abdullah b. Muti'; Yezid b. Hâris'i iki bin kişi ile Leham-ı Cerîr sokağı tarafından gönderdi. O sokakların ağzında durdular."

Vâlibî der ki:

"Şebes b. Rib'î kumandasındaki süvariler bize iki kere saldırdılar. Hiçbir kimse yerinden ayrılmadı.

Yezid b. Enes, bize:

'Ey Ehl-i Beyt taraftarları! Peygamberimizin Ehl-i Beytine olan sevginiz yüzünden, şimdiye kadar öldürüldünüz. Elleriniz, ayaklarınız kesildi. Gözleriniz oyuldu! Hurma dallarına asıldınız! Sizler ise, şimdi evlerinizde oturup düşmanınıza boyun eğiyorsunuz!

Şu kavim bugün size galebe çalacak olursa, vallahi, sizden gözleri kımıldayan hiçbir kimseyi sağ bırakmayacaktır! Onların ancak sizi, evlat ve zevcelerinizi öldürdüklerini, mallarınızı ellerinizden çekip aldıklarını göreceksiniz!

Ölmek, böyle olmaktan hayırlıdır.

Sizi kurtaracak, ancak doğruluk, sabır ve sebat göstermek, onların gözlerine mızrakları yanılmadan saplamak, başlarına kılıç darbeleri indirmektir!

Sizin gevşetmeniz, şiddet için; hazırlanmanız, saldırmak için olmalıdır.

Sancağımı iki kere salladığım zaman, hücuma geçiniz!' dedi."

Hâris der ki:

"Hazırlandık ve saldırmaya âmâde hale geldik. Hayvanlarımıza sıçrayıp bindik. Kumandanın vereceği emri beklemeye başladık."

İbrahim b. Eşter, Râşid b. İyas'a doğru gitmiş, onunla Murad oğulları semtinde karşılaşmıştı.

Râşid'in emrinde dört bin kişi vardı.

İbrahim b. Eşter, arkadaşlarına:

"Şunların çokluğu sizi korkutmasın!

Vallahi, nice kişi var ki, on kişiden hayırlıdır. Nice az topluluklar, Allah'ın izniyle, çok toplulukları yenmişlerdir.

Allah sabreden, güçlüklere göğüs gerenlerle beraberdir!" dedi.

Sonra da:

"Ey Huzeyme b. Nasr! Sen süvarilerle birlikte bulun!" diyerek atından inip, kendisi piyadelerin yanında yürüdü.

İki taraf birbirleriyle çarpışmaya giriştiler. Şiddetle çarpıştılar.

Huzeyme b. Nasr, Râşid'i görünce, saldırdı. Mızrağını saplayıp onu öldürdü.

"Kâbe'nin Rabbine andolsun ki, Raşid'i öldürdüm!" diyerek seslenince, Râşid'in adamları bozulup dağıldılar.

Râşid öldürüldükten ve askerleri bozulduktan sonra, İbrahim b. Eşter'le Huzeyme b. Nasr, yanlarındaki kuvvetlerle Muhtar'a doğru gittiler.

İbrahim b. Eşter; Numan b. Ebi'l-Ca'd'ı Muhtar'a zaferi ve Râşid'in öldürüldüğünü bildirmek üzere müjdeci gönderdi.

Müjdeci gelip bunları haber verdiği zaman, Muhtar ve adamları tekbir getirdiler.

Vali Abdullah b. Muti', Hassân b. Fâid'i, iki bine yakın bir kuvvetle göndermişti.

İbrahim b. Eşter, Huzeyme b. Nasr'ı Hassân b. Fâid'e karşı süvarilerle gönderdi.

Kendisi ise, piyadelerle ilerledi. Daha mızrakları saplamaya, kılıçları oynatmaya başlar başlamaz, Hassân b. Fâid'in kuvvetleri bozuldu.

Hassân, bozulan halkı himaye için geri kalmıştı.

Huzeyme b. Nasr, ona saldırdı. Onu görünce, tanıdı:

"Ey Hassân b. Fâid! Vallahi, tanımasaydım, aramızda akrabalık da olmasaydı, seni öldürmek istiyordum! Fakat kurtuldun!" dedi.

Hassân, giderken, atından düştü. Halk, üzerine üşüşüp onu ortaya aldılar.

Hassân, kılıcını sıyırıp bir müddet çarpıştı ve korunmaya çalıştı.

Huzeyme b. Nasr:

"Ebu Abdullah! Ben sana eman verdim. Sen çarpışıp da kendini boş yere öldürme!" diyerek seslendi.

Yanına gelip dikildi. Halkı onun üzerinden geri durdurdu.

O sırada, oraya İbrahim b. Eşter geldi.

Ona:

"Bu, amcamın oğludur. Kendisine eman verdim" dedi.

İbrahim b. Eşter:

"İyi etmişsin!" dedi.

Huzeyme b. Nasr, Hassân b. Fâid'in atının buldurulmasını emretti. At bulunup getirilince, onu onun üzerine bindirdi ve:

"Git, evine kavuş!" dedi.

İbrahim b. Eşter ve arkadaşları, Muhtar'a doğru gittiler.

O sırada, Muhtar ile Yezid b. Enes, Şebes b. Rib'î'nin askerleri tarafından kuşatılmış bulunuyordu.

Sebha mevkiine doğru olan sokakların ağızları da, Yezid b. Hâris kuvvetleri tarafından tutulmuştu.

Yezid b. Hâris; İbrahim b. Eşter'in Şebes b. Rib'î'ye doğru gelmekte olduğunu görünce, onları önlemek istedi.

İbrahim, arkadaşlarından bazılarını Huzeyme b. Nasr'la birlikte Yezid b. Hâris'e doğru gönderip :

"Yezid b. Hâris'i oyala!" dedi.

Kendisi ve geri kalan arkadaşları, Şebes b. Rib'î'ye doğru gitti.

Hâris b. Ka'b der ki:

"İbrahim b. Eşter bize doğru gelirken, Şebes ve arkadaşları ağır ağır geriliyorlardı.

İbrahim b. Eşter, onlara yaklaşınca, saldırdı.

Yezid b. Enes, bizim de hücuma kalkmamızı emretti. Hücuma kalktık. Şebes ve arkadaşları bozulup dağıldılar. Kûfe'nin evlerine kadar gerilediler.

Huzeyme b. Nasr da, Yezid b. Hâris'e saldırıp onu bozguna uğrattı.

Sokakların ağızları halkla doldu.

Yezid b. Hâris, sokakların ağızlarındaki evlerin damlarına okçular yerleştirmişti.

Muhtar, halk topluluğu içinde, Yezid b. Hâris'in bulunduğu mevkie doğru geldi.

Muhtar'ın arkadaşları, sokakların ağızlarına gelince, okçular tarafından oka tutuldular.

Kûfe'ye, oradan girilmekten vazgeçildi.

Sebha mevkiinde bozguna uğrayan halk, Abdullah b. Muti'in yanına döndü.

Râşid b. İyas'ın öldürüldüğü haberini alınca, Abdullah b. Muti'in elleri iki yanına düştü, elleri böğründe kaldı."

Yahya b. Hâni' der ki:

"Amr b. Haccac, Abdullah b. Muti'e:

'Ey adam! Kalbin ümitsizliğe düşmesin. Ellerini yanlarına bırakma! Halkın yanına git! Onları düşmanınla çarpışmaya davet et! Halkın sayısı çoktur. Hepsi de seninle birliktedir. O kadar halka karşı ayaklanan, ancak şu bir avuç azgın güruhudur. Vallahi, onlar rüsvay ve mahv olacaklardır.

Halkı onlarla çarpışmaya davet eden ilk kişi benim! Yanımdaki ve başkalarının yanındaki cemaatleri hemen çarpışmaya davet edeceğim!' dedi.

Bunun üzerine, Abdullah b. Muti', halkın yanına gitti.

Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şu konuşmayı yaptı:

'Ey insanlar! Şaşılacak şeylerden daha şaşılacak olanı, sizin kendinizden pek az sayıdaki bozuk dinli, sapmış ve saptırıcı bir topluluk karşısında âciz kalmanızdır.

Onların üzerine gidiniz. Ailelerinizi onlardan koruyunuz. Şehrinizde onlarla çarpışınız. Ganimetlerinizi onlardan koruyunuz. Onların ellerine düşürmeyiniz. Aksi takdirde, vallahi, ganimetlerinize onlar ve ona katılanlar ortak olacaklardır. Onlar çoğalırlarsa, izzet ve şerefiniz, hâkimiyetiniz elden gider, dininiz bozulur!' dedi.

Yezid b. Hâris, Muhtar'ın Kûfe'ye girmesine mani olunca, Muhtar namazgâh arkasından gitti.

Müzeynelerin, Ahmeslerin ve Bârıkların evlerine kadar çıktı. Orada, onların mescidlerine ve evlerine indi. Bunların evleri, Kûfe evlerinden ayrı ve ayrılmış idi.

Mahalle sakinleri Muhtar'ı su ile karşıladılar. Muhtar içmedi. Arkadaşları içtiler.

Arkadaşlarının tahminlerine göre, Muhtar oruçlu idi.

Hemdân'dan Ahmer b. Hüdeyc, Abdullah b. Kâmil'e:

'Kanaatine göre, emîr oruçlu mudur?' diye sordu.

İbn Kâmil:

'Evet! O, oruçludur!' dedi.

Ahmer:

'Keşke bugün oruçlu olmasaydı! Kendisi daha dinç olurdu!' dedi.

İbn Kâmil:

'O, mâsumdur! O ne yapacağını senden daha iyi bilir!' dedi.

Ahmer:

'Doğru söyledin. Allah'tan yarlıganmak dilerim!' dedi.

İbrahim b. Eşter, Muhtar'a:

'Allah onları hezimet ve mağlubiyete uğrattı. Onların kalblerine de korku düşürdü. Sen şurada konakla, bizi gönder! Vallahi, köşkte olanlardan başka hiç kimse, ne bize mani olmak ister, ne de imtina ve itiraz eder!' dedi.

Muhtar:

'Her zayıf, yaşlı, hastalıklı olan, burada otursun. Onlar için eşya ve yiyecekler de koyunuz.

Bu mevziden, düşmanımıza karşı harekete geçersiniz' dedi.

Öyle yaptılar.

Muhtar, arkadaşlarını, Sebha mevkiinde olduğu gibi, savaş nizamına koydu.

İbrahim b. Eşter'i öncü birliği olarak ileri sürdü.

Beri yandan vali Abdullah b. Muti' de, Amr b. Haccac'ı iki bin kişi ile Sevrîler sokağından üzerlerine gönderdi.

Muhtar, Yezid b. Enes'i çağırdı. Amr b. Haccac'la karşılaşmak üzere harekete geçmesini ona emretti.

Yezid b. Enes, Amr b. Haccac'a doğru gitti.

Muhtar da, İbrahim b. Eşter'in arkasından hareket etti.

Hep birlikte ilerlediler.

Muhtar, Halid b. Abdullah namazgâhına gelince, durdu. İbrahim b. Eşter'e, Künâse tarafından Kûfe'ye girinceye kadar ilerlemesini emretti.

İbrahim b. Eşter, ilerleyip İbn Muharriz sokağından çıktı.

O sırada, Şimr b. Zilcevşen, iki bin kişi ile geldi.

Muhtar, ona Saîd b. Munkızu'l-Hemdânî'nin kumandasındaki kuvveti gönderdi.

Saîd b. Munkız, Şimr b. Zilcevşen'le çarpıştı.

Muhtar, İbrahim b. Eşter'e de:

'Yüzünün doğrusuna ilerle!' diye haber gönderdi.

İbrahim b. Eşter, Şebes sokağına kadar ilerledi.

O sırada, Nevfel b. Müsâhık iki bine, daha doğrusu beş bine yakın bir kuvvetle geldi.

Çünkü, vali Abdullah b. Muti', halka, İbn Müsâhık'a katılmaları için nida ettirmişti.

Abdullah b. Muti', yerine köşkte Şebes b. Rib'î'yi bırakarak; kendisi askerî birlikleriyle hareket etti ve Künâse mevkiinde durdu.

İbrahim b. Eşter, Abdullah b. Muti' kumandasındaki kuvvetlerin yakınına kadar sokulunca, arkadaşlarına:

'İniniz!' dedi.

İndiler.

İbrahim b. Eşter:

'Atlarınızın yanına yaklaşınız. Sonra, onlara kılıçlarınızı sıyırıp yürüyünüz!

'Şebes b. Rib'î, Utbe b. Nühas hanedanı, Eş'as hanedanı, filanın hanedanı, Yezid b. Hâris'in hanedanı geldi!' diye seslenerek sizi korkutmak isteyeceklerdir. Korkmayınız.

Şunlar; vücutlarında kılıçlarınızın sıcaklığını hisseder etmez, kurttan keçinin ürküp kaçıştığı gibi, Abdullah b. Muti'in başından dağılırlar!' dedi.

İbrahim b. Eşter ve arkadaşları, atlarının yanına vardılar.

İbrahim b. Eşter, eteklerini beline soktu. Gömleğini cübbesiyle örttü. Sonra, arkadaşlarına:

'Saldırınız onlara! Feda olsun size amcalarım ve dayılarım!' dedi."

Hasîra b. Abdullah der ki:

"Vallahi, onlar çok geçmeden bozulup hezimete uğradılar. Birbirlerinin üzerine yığıldılar. Sokakların ağzı insanla yığılakaldı.

İbrahim b. Eşter, İbn Müsâhık'a erişti.

İbn Müsâhık, atının gemini tutuyordu.

İbrahim b. Eşter, kılıcını onun başına kaldırdı.

İbn Müsâhık:

'Ey İbn Eşter! Allahaşkına doğru söyle! Sen ikimiz arasındaki intikam kininden dolayı mı beni öldürmek istiyorsun?' dedi.

Bunun üzerine, İbrahim b. Eşter, onun yolunu açtı; onu öldürmekten vazgeçti."

Abdullah b. Muti'in Kuşatılması ve Gizlice Kaçması

Muhtar'ın kuvvetleri; Abdullah b. Muti'in bozulan, kaçan kuvvetlerini takip ederek Künâse'ye, çarşılara, mescidlere girdiler. Abdullah b. Muti'i de köşkte üç gün muhasara ettiler.

Abdullah b. Muti', köşkte bulunanların karınlarını üç gün yalnız un ile doyurdu.

Muhtar gelip köşkün çarşı tarafina kondu.

Köşk; İbrahim b. Eşter, Yezid b. Enes, Ahmer b. Şumeyt kuvvetleri tarafından kuşatıldı.

Köşkü;

İbrahim b. Eşter mescidle köşk kapısı tarafından,

Yezid b. Enes Huzeyfe oğulları ve Rûmîler sokağı tarafından,

Ahmer b. Şumeyt de Umâre ve Ebu Musa'nın evleri tarafindan kuşattı.

Köşkün muhasarası, Abdullah b. Muti'i ve adamlarını sıkmaya başladı.

Abdullah b. Muti', durumu yanındaki Kûfe eşrafı ile konuştu.

Şebes b. Rib'î, ona:

"Allah emîre iyilikler versin!

Sen kendini ve yanındakileri düşün.

Vallahi, onlar ne senden, ne de yanındakilerden vazgeçerler!" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Haydi, görüşlerinizi, düşüncelerinizi bana söyleyiniz" dedi.

Şebes b. Rib'î:

"Benim görüşüm; çıkıp şu adamdan kendin ve bizim için eman alman, kendini ve yanında bulunanları helâk etmemendir!" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Vallahi, ben ondan eman almayı hoş bulmuyorum.

Mü'minler emîri Abdullah b. Zübeyr'in bütün Hicaz'da ve Basra toprağında işleri düzgündür" dedi.

Şebes:

"Öyleyse, sen Kûfe'de kimsenin bilemeyeceği, bulamayacağı, itimad edilir bir dostunun yanına git. Bulunduğun yer bilinmesin. Sonra da, oradan çık git; adamına kavuş!" dedi.

Abdullah b. Muti'; Esmâ b. Hârice, Abdurrahman b. Muhannef, Abdurrahman b. Saîd b. Kays ve sair Kûfe eşrafına:

"Şebes b. Rib'î'nin bana işaret ettiği bu görüş hakkında siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

"Onun sana işaret ettiği görüşten başka, bizim bir görüşümüz yok!" dediler.

Abdullah b. Muti':

"Öyleyse, acele etmeyiniz. Hele akşam olsun bakalım" dedi.

Hassân b. Fâid b. Bükeyr der ki:

"Üçüncü gün, akşam olunca, Abdullah b. Muti' bizi çağırdı.

Allah'ı kendisine lâyık olduğu vasıflarla zikretti. Peygamber Aleyhisselama salât ü selam getirdi. Sonra, şöyle konuştu:

'İmdi, bütün bunları sizin rezillerinizin, sefihlerinizin, hor, hakir ve soysuz olanlarınızın yaptığını biliyorum.

Bir veya iki kişiden başka sizin bütün eşrafınızın, faziletli kişilerinizin dinleyip itaat ve nasihat ettiklerini de biliyorum.

Ben bunu adamıma (Abdullah b. Zübeyr'e) arzedeceğim. Sizin itaatinizi ve onun düşmanına karşı savaşınızı bildireceğim.

Nihayet, Allah'ın emri yerine geldi.

Görüşlerinizi bana işaret ettiniz ve bildirdiniz. Şimdi, köşkten ayrılıp gitmeyi uygun gördüm!" dedi.

Şebes b. Rib'î:

"Allah seni hayırlı emîrin mükâfatıyla mükâfatlandırsın!

Sen bizim mallarımıza el sürmedin. Eşrafımıza ikramlarda bulundun. Hakkımızda adamına öğüt verdin.

Başına gelen geldi.

Vallahi, biz senden izin almadıkça, hiçbir zaman ayrılmayız!" dedi.

Abdullah b. Muti':

"Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın!" dedikten sonra, köşkten ayrılıp Rûmîler geçidine doğru gitti. Ebu Musa el-Eş'arî'nin evine girdi. Orada saklandı.

Muhtar'ın Kûfe'de Duruma Hâkim Olup İdareyi Ele Alması

Abdullah b. Muti'in adamları köşkün kapısını açıp:

"Ey İbnü'l-Eşter! Biz emniyette miyiz? Hepimize eman veriliyor mu?" diye sordular.

İbn Eşter:

"Sizler emniyettesiniz!" dedi.

Köşkün içindekiler dışarı çıkıp Muhtar'a bey'at ettiler.

Muhtar, köşke girdi. Geceyi orada geçirdi.

Halkın eşrafı mescidde ve köşkün kapısında sabahladılar.

Muhtar mescide gelip minbere çıktı. Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, şu konuşmayı yaptı:

"Hamdolsun O Allah'a ki, dostuna yardım, düşmanına hüsran va'd etmiş ve zamanın, dünyanın sonuna kadar da va'd'ini, hükmünü yerine getirmeyi gerekli kılmıştır.

'...Allah'a karşı yalan uyduran herkes muhakkak hüsrana uğramıştır.' (Tâhâ: 61)

Ey insanlar! Hakka arka çeviren, karşı koyan, hakkı yalan sayan, haktan yüz çeviren bizden uzak ve kahr olsun!

Ey insanlar! Giriniz; en doğru bir bey'atla bey'at ediniz.

Semâyı yuvarlak bir tavan, yeri de yürünmeye elverişli geniş yollarla bir döşek gibi yapan Allah'a andolsun ki; siz Ali b. Ebu Talib ve Ali hanedanına bey'attan sonra böyle bir hidayet bey'atı yapmadınız!" diyerek minberden indi ve köşke girdi.

Halkın eşrafı da, Muhtar'ın huzuruna girdiler.

Muhtar elini onlara uzattı. Muhtar'a bey'ata başladılar.

Muhtar:

"Allah'ın Kitabına, Allah'ın Peygamberinin sünnetine sarılmak, Ehl-i Beytin kanlarını aramak, intikamlarını almak, haramları helâlleştiricilerle çarpışmak, zayıflardan zalimlerin zulmünü kaldırmak üzere bana bey'at ediniz.

Biz, bizimle çarpışanlarla çarpışır, bizimle sulh olanlarla sulh oluruz!" diyor, herkes "Evet!" diyerek ona bey'at ediyordu.

Muhtar, halka ve eşrafa karşı iyi davranılmasını adamlarına tavsiye etti.

Abdullah b. Muti'in Kûfe'den Kaçmasına Yardım Edilmesi

Abdullah b. Kâmil, Muhtar'a:

"Vali Abdullah b. Muti'in Ebu Musa el-Eş'arî'nin evinde saklı bulunduğunu öğrendim" dedi.

Muhtar ona birşey söylemedi.

Abdullah b. Kâmil, sözünü üç kere tekrarladı. Yine cevap vermedi. Dördüncü ihbarını da cevapsız bıraktı.

İbn Kâmil, bundan, Muhtar'ın onu yakalamaya muvafakat etmediğini anladı.

Abdullah b. Muti', önceleri Muhtar'ın dostu idi.

Akşam olunca, Muhtar, Abdullah b. Muti'e yüz bin dirhem gönderdi ve:

"Bununla yol hazırlığını gör ve hemen çık, git. Çünkü, senin bulunduğun yer bilindi.

Sanıyorum ki; Kûfe'den çıkıp gitmene, elinde paranın bulunmaması engel oluyor" dedi.

Kûfe Beytülmâlindeki Paraların Mücahidler Arasında Bölüştürülmesi

Muhtar, Kûfe Beytülmâlinde dokuz milyon dirhem bulmuştu. Kendisiyle birlikte çarpışmaya katılan ve Abdullah b. Muti'i köşkte kuşatan üçbin sekizyüz kişiden her birine beşyüzer dirhem verdi.

Köşkün kuşatılmasından sonra gelen altı bin kişiye de ikişer yüz dirhem verdi.

Muhtar'ın Kûfelilere Adaletle ve Kûfe Eşrafına İyi Muamele Etmesi

Muhtar halkı iyi karşıladı. Onlara adalet gösterdi. Güzel davrandı. Kûfe eşrafına da yakınlık gösterdi. Onlarla oturup kalkmaya, görüşüp konuşmaya başladı.

İçten ve Dıştan Teşkilatlanma, Kûfe Hükûmetinin Kuruluşu

Muhtar; Abdullah b. Kâmil'i Kûfe emniyet amirliğine, Ureyne'nin azadlısı Keysan Ebu Amre'yi muhafız gücü kumandanlığına tayin etti.

Muhtar, ilk önce, İbrahim b. Eşter'in kardeşi Abdullah b. Hâriş'i, sancak bağlayıp, Ermeniyye üzerine gönderdi.

Muhammed b. Umeyrü'l-Utârid'i Azerbaycan'a gönderdi.

Abdurrahman b. Saîd b. Kays'ı Musul'a; İshak b. Mes'ud'u Medâin'e ve Cuha topraklarına; Kudâme b. Ebu İsa'yı Bühkub Züla'lâ'ya; Muhammed b. Ka'b b. Karaza'yı Bühkub Zülevsat'a; Habib b. Munkızü's-Sevrî'yi Bühkub Zülesfel'e; Sa'd b. Huzeyfe'yi bin süvari ile Hulvan'a gönderdi.

Her ay süvarilerin bin dirhem harcamasını, Kürtlerle çarpışmasını ve yollarda oturmalarını emretti.

Toplayacakları zekat ve harac hayvanlarını, palan, yular vesaireleri ile birlikte Hulvan'a, Sa'd b. Huzeyfe'ye taşımaları için de, dağ bölgelerindeki zekat ve harac memurlarına yazarak emretti.

Muhtar, Kûfe'de duruma hâkim olup yerleştikten ve etrafa valilerini gönderdikten sonra, sabah ve akşam, halk için Adalet Meclisi (Mahkemesi) kurdu. Dâvâlara bakmaya başladı.

"İşlerimin çokluğu beni halk arasında hüküm vermekten alıkoyuyor!" diyerek, halk arasında adalet işlerine bakmak üzere, Kadı Şureyh için meclis kurdu.

Kadı Şureyh, korkusundan, hastalığını ileri sürerek, bu vazifeyi üzerine almaktan kaçındı.

Kadı Şureyh'in Hz. Osman taraftarı olduğunu, Hucr b. Adiyy aleyhine şahitlik ettiğini, Hâni' b. Urve'nin kabilesine eriştirmesini istediği şeyi eriştirmediğini söylüyorlardı.

Hz. Ali de onu kadılıktan azletmişti.

Muhtar, onun aleyhinde söylenilenleri işitip halkın onu yerdiklerini, kendisinin de hastalığını ileri sürerek kadılıktan kaçındığını görünce, onun yerine Abdullah b. Utbe b. Mes'ud'u tayin etti.

Abdullah b. Utbe hastalanınca, onun yerine, Abdullah b. Mâlikü't-Tâî'yi getirdi.[28]

---

28. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 100-110.

İbn Ziyad'ın Kuvvetleriyle Yapılan İlk Çarpışma

Ubeydullah b. Ziyad büyük bir ordu ile Musul üzerine yürüyünce, Muhtar'ın Musul âmili Abdurrahman b. Saîd b. Kays, Muhtar'a:

"İbn Ziyad'ın süvari ve piyade kuvvetleriyle Musul toprağına girdiğini haber aldım. Ben Tekrit'e kadar çekildim.

Bu husustaki reyin, emrin ne ise, bana gelsin! Vesselâmu aleyk!" diye yazdı.

Muhtar, Musul âmili Abdurrahman b. Saîd'in yazısına yazdığı karşılıkta şöyle dedi:

"İmdi, yazın bana erişti. Zikrettiğin herşeyi anladım. Tekrit'e kadar çekildiğine isabet ve iyi etmişsin.

İnşaallah, emrim sana gelecektir. Emrim gelinceye kadar, bulunduğun yerden ayrılma. Vesselâmu aleyk!"

Bunun üzerine, Muhtar, Yezid b. Enes'i çağırdı.

"Ey Yezid b. Enes! Bilen, bilmeyen gibi değildir. Hak da, bâtıl gibi değildir.

Ben, senin hakkında, yalanlanamayacak birtakım haberler alıyorum. Biz mü'minlerin iyilikleri, kötülüklerini bastırır.

Senin üstün vasıflı atların vardır.

Musul'a git. Musul'un aşağılarına kadar in. Ben seni ard arda piyadelerle desteklerim" dedi.

Yezid b. Enes:

"Benimle birlikte, seçeceğim üç bin süvari gönder. Piyadeye ihtiyaç duyarsam, sana yazarım" dedi.

Muhtar:

"Git Allah'ın ismiyle!

Süvarilerden istediğini seç, götür!" dedi.

Yezid b. Enes, üç bin süvari seçti.

Medineli süvarilerin üzerine Numan b. Avf'ı,

Temîm ve Hemdân süvarilerinin üzerine Âsım b. Kays'ı,

Mezhic ve Esed süvarilerinin üzerine Verka' b. Âzib'i

Rebîa ve Kinde süvarilerinin üzerine de Si'r b. Ebi Si'r'i kumandan tayin etti.

Muhtar ve halk, onları uğurladılar.

Muhtar, Ebu Musa Deyr'ine varınca, Yezid b. Enes'le vedalaşıp Kûfe'ye döndü. Dönerken, ona:

"Düşmanınla karşılaşınca, onları bekleme, fırsat bulur bulmaz, gecikmeden hücuma geç! Bana her gün haberin gelsin!

Yardıma ihtiyaç duyarsan, bana yaz. Seni yanımda bulunanlarla desteklerim.

Benden yardım beklemeyecek olursan, pazunu sık, sertleştir. Askerini ağırla, hoş tut. Düşmanını da korkut!" dedi.

Yezid b. Enes:

"Sen bana yalnız duan ile yardım et, yeter!" dedi.

Halk da:

"Allah, senin dostun, sevgilin olsun; seni desteklesin!" diyerek Yezid b. Enes'le vedalaştılar.

Yezid b. Enes, onlara:

"Allah'tan, benim için şehitlik dileyiniz.

Vallahi, İbn Ziyad kuvvetlerine kavuşacak olursam, bana yardım değil, inşaallah şehitlik nasip olur!" dedi.

Muhtar, Musul âmili Abdurrahman b. Saîd'e yazdı:

"İmdi, inşaallah, sen Yezid b. Enes'le Musul illeri arasından çekiliveresin. Vesselâmu aleyk!"

Yezid b. Enes süvarileri ile yoluna devam ederek Musul topraklarına girdi.

İbn Ziyad, Yezid b. Enes'in Kûfe'den üç bin süvari ile geldiğini casusları vasıtasıyla haber alınca:

"Ben ona karşı binlercesini gönderirim!" dedi ve Rebîa b. Muhârık'la Abdullah b. Hamle'yi çağırdı. Onları üçer bin süvari ile yola çıkardı.

Önce Rebîa b. Muhârık'ı, sonra da onun arkasından Abdullah b. Hamle'yi gönderdi.

Gönderdikten sonra, onlara:

"Hanginiz ileri geçecek olursa, o, öbürünün amiri olacaktır.

Her ikiniz birlikte giderseniz, yaşça büyük olanınız diğerine ve cemaate amir olacaktır!" diye yazdı.

Rebîa b. Muhârık, ötekini geçip, Yezid b. Enes'in bulunduğu yere erişti.

Yezid b. Enes, ağır hasta idi. Merkep üzerinde bulunuyor, piyadeler onun sağından, solundan, bacaklarını ve kollarını tutarak yürüyorlardı.

Yezid b. Enes, her kabile birliğinin önünde duruyor ve:

"Ey Allah'ın askerleri! Sabrediniz ki, ecir kazanasınız. Düşmanınız karşısında sabır ve sebat gösteriniz ki, zafere eresiniz!

Şeytanların dostlarıyla çarpışınız!

Şüphe yok ki, şeytanın tuzağı zayıftır.

Eğer ben ölürsem, emîr ve başkumandanınız Verka' b. Âzib'dir!

O öldüğü zaman, emîr ve başkumandanınız, Abdullah b. Damre'dir!

O da ölecek olursa, emîr ve başkumandanınız Si'r b. Ebi Si'r'dir!" dedi.

Abdullah b. Damre'yi sağ kol kumandanlığına, Si'r b. Ebi Si'r'i sol kol kumandanlığına, Verka' b. Âzib'i de süvari birliği kumandanlığına tayin etti.

Kendisi, piyadeler arasında bir sedire oturtuldu.

Yezid b. Enes:

"Harp meydanında onlarla çarpışmaya gidiniz! Beni de piyadeler arasında ilerletiniz.

Artık ister emîrinizin yanında çarpışınız, ister onu bırakıp kaçınız!" dedi.

Hicretin altmışaltıncı yılı Zilhicce ayının Arefe günü, savaşmaya hazırlandılar.

Yezid b. Enes:

"Şöyle şöyle yapınız!" diyor, öyle yapılıyor, tekrar tekrar emirler veriyor, ıztırabı şiddetlenince konuşamıyordu.

Güneş doğmadan, Rebîa b. Muhârık'ın sol kol kuvvetleri, Yezid b. Enes'in sağ kol kuvvetlerine saldırdı. Şiddetli bir çarpışma başladı.

Yezid b. Enes'in sağ kol kuvvetleri de, Rebîa b. Muhârık'ın sol kol kuvvetlerine saldırdı.

Rebîa b. Muhârık'ın her iki kol kuvvetleri bozulup hezimete uğradılar.

Verka' b. Âzib de, süvarileriyle birlikte hücuma geçti. O da, onları bozdu.

Kuşluk vakti olmadan, Rebîa b. Muhârık kuvvetlerinin hepsini bozguna uğrattılar, karargâhlarını kuşattılar.

Musa b. Âmir der ki:

"Rebîa b. Muhârık'ın yanına kadar vardık. Adamları bozguna uğramış, başından dağılmışlardı. Rebîa b. Muhârık, atından inmiş:

'Ey hak dostları! Ey işiten ve itaat edenler! Bana doğru geliniz! Ben İbn Muhârık'ım!' diyerek sesleniyordu.

Ben, çocuktum. Korktum ve olduğum yerde durdum. Abdullah b. Verka' ile Abdullah b. Damre, onun üzerine saldırarak onu öldürdüler."

Rebîa b. Muhârık'ın askerleri arasında bulunmuş olan Amr b. Mâlik de der ki:

"Ben, çocuktum. Rebîa b. Muhârık, bizi güzelce harp nizamına koydu.

Sağ kola amcamın oğlunu, sol kola da Abdi Rabbihü's-Sülemî'yi kumandan tayin etti.

Rebîa b. Muhârık, süvariler ve piyadelerle harekete geçti.

'Ey Şamlılar! Siz ancak kaçak kölelerle çarpışacaksınız! Onlar İslâmiyeti bırakmışlar ve ondan ayrılmışlardır.

Onlardan korkmak yoktur.

Onlar Arapça da konuşamazlar!' dedi.

Vallahi, ben onların böyle olduklarını sanmıştım.

Nihayet, onlarla çarpıştık. Bozulduk ve ric'at ettik.

Abdullah b. Hamle, rastlayıp bizi geri çevirdi. Sabah namazını kıldık. Harp nizamında harekete geçtik.

Sağ kola Zübeyr b. Hureyme, sol kola İbnü'l-Ukaysır kumanda ediyordu.

Süvariler ve piyadeler ilerlemeye başladılar.

Bu, Kurban Bayramı gününde idi. Şiddetle çarpışmaya koyulduk.

Yine kötü bir hezimete, bozguna uğradık. Bizi pek çok öldürdüler. Karargâhımızı kuşattılar.

İbn Ziyad'ın yanını dönüp, başımıza geleni, uğradığımız felâketi ona anlattık."

Musa b. Âmir de, son karşılaşmayı ve bozgunu şöyle anlatır:

"Abdullah b. Hamle, Rebîa b. Muhârık'ın bozulan, sinen askerlerini geri çevirdi.

Günün başlangıcında, iki tarafın süvarileri birbirlerine saldırdılar.

Sonra yerlerine döndüler.

Öğle namazını kıldık.

Yine çarpıştık ve onları bozduk.

Abdullah b. Hamle, inip kaçan adamlarına:

'Ey işiten ve itaat eden cemaat!' diyerek sesleniyordu.

Abdullah b. Kurad saldırarak Abdullah b. Hamle'yi öldürdü. Karargâhlarını ve içindekileri kuşattık.

Yezid b. Enes'e üçyüz esir getirildi. Bunlar hakkında ne yapılacağı, kendisinden soruldu.

Yezid b. Enes, onların boyunlarının vurulmasını eliyle işaret etti. Onlar, başka bir yere götürülüp öldürüldüler.

O gün, akşam olunca, Yezid b. Enes öldü. Cenaze namazını Verka' b. Âzib kıldırdı ve onu defnetti."

Verka' b. Âzib'in Askerleri Toplayıp Oradan Geri Dönmesi

Verka' b. Âzib, Yezid b. Enes'in ölümüyle arkadaşlarının ellerinin yanlarına düştüğünü, maneviyatlarının sarsıldığını görünce:

"Ey kavmim! İbn Ziyad'ın Şamlılardan seksen bin kişi ile bize doğru gelmekte olduğunu haber aldım.

Siz bu hususta ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Bazıları, cevap vermeden, yavaşça birer tarafa sıvışıp gittiler.

Verka' b. Âzib, kabile reislerini ve süvari arkadaşlarını yanına çağırdı. Onlara:

"Ey şu toplanan kişiler! Size haber verdiğim şey hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Ben de sizlerden bir kişiyim. Görüş itibarıyla da sizden üstün değilim. Siz bana görüşlerinizi işaret ediniz.

İbn Ziyad; Şamlıların uluları, süvarileri ve eşrafı da dahil olmak üzere, büyük bir ordu ile size doğru gelmektedir.

Onun karşısında dayanabilecek kudretin bizde bulunduğunu sanmıyorum.

Esasen, emîr ve başkumandanımız Yezid b. Enes de ölmüş, içimizden bir taife ise bizden ayrılıp gitmiştir.

Eğer biz İbn Ziyad'ın leşkerleri ile karşılaşmadan ve onlar bizden haber almadan dönüp gidersek, bizim onlardan ancak emîr ve

başkumandanımızın ölümü sebebiyle döndüğümüze, ayrıldığımıza kanaat getirirler.

Hem onlar, emîr ve başkumandanlarını öldürdüğümüzden dolayı da, bizden korkar dururlar.

En iyisi; biz adamımızın ölümünü bahane ederek dönelim.

Bugün, onlarla karşılaşmamız, bizim için tehlikeli olur.

Eğer biz bugün onlarla karşılaşır, bozulursak, bundan önceki gün onları bozguna uğratmış olmamızın da bize hiçbir faydası kalmaz" dedi.

Arkadaşları:

"Sen ne güzel düşündün! Geri döndür bizi! Allah seni rahmetiyle esirgesin!" dediler ve hemen oradan geri döndüler.

Onların geri döndüklerini, Muhtar ve Kûfeliler işittiler ve sarsıldılar.

İşin içyüzünü bilmiyorlar, Yezid b. Enes ölünce askerlerinin hezimete, bozguna uğradığını sanıyorlardı.

Muhtar'ın Medâin'deki âmili, casusunu Muhtar'a göndererek işin içyüzünü bildirdi.

İbrahim b. Eşter'in İbn Ziyad'la Çarpışmaya Gönderilmesi

Muhtar, durumu öğrenince, İbrahim b. Eşter'i çağırdı ve:

"Git, Yezid b. Enes'in askerine kavuş! Onları geri çevir. Birlikte düşmanını karşıla![29] Sen, vallahi, fâsık Ubeydullah b. Ziyad'ı yahut Husayn b. Nümeyr'i muhakkak öldüreceksin. Allah onların leşkerlerini sana bozduracaktır!" dedi.

Ona yirmi bin kişi seçip verdi ki, Fâris oğullarından Kûfe'de oturan ve Hamra' diye anılanların büyükleri de bunlar arasında idiler.[30] İbrahim b. Eşter gidip A'yen Hamamı mevkiinde karargâhını kurdu.

Kûfe Eşrafının Muhtar Aleyhinde Ayaklanmaları

Yezid b. Enes'in ölüm haberi Kûfe'ye erişince, Kûfe eşrafı, Muhtar aleyhinde konuşmaya daldılar:

29. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 113-116.
30. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 293.

"Yezid b. Enes ölmemiş, öldürülmüştür!" dediler.

Onun kasıtsız olarak öldüğüne inanmadılar.

"Vallahi, şu adam (Muhtar) bizim rızamız olmadan bize amirlik ediyor.

Kötü azadlılarımızı hayvanlara bindirmekte, harac ve ganimetlerimizi onlara vermekte ve yedirmektedir.

Kölelerimizi, yetimlerimizi, dullarımızı bizlere isyan ettirmekte ve kızdırmaktadır.

Biz, büyüğümüzün evinde toplanalım, gereğini düşünelim" diyerek Şebes b. Rib'î'nin evine vardılar.

Şebes; Cahiliye devrinde de, İslâmiyet devrinde de, kabilesinin reisi idi.

Şebes evinde toplanan arkadaşlarına namaz kıldırdıktan sonra, aralarında, yukarıki konuşmalara benzer konuşmalar yapıldı.

"Muhtar'ın azadlı kölelere ganimetten pay ayırması kadar büyük suç olamaz!" dediler.

Şebes:

"Bırakın beni! Onun yanına varıp bir görüşeyim bakayım" dedi.

Gitti, Muhtar'ın huzuruna çıktı. Arkadaşlarının hoşlanmadıkları, aralarında konuştukları şeylerden hiçbirini bırakmayıp, hepsini Muhtar'a anlattı.

Sonra, köleler meselesini açtı.

Muhtar:

"Ben onu kendilerine havale ediyor, bırakıyorum" dedi.

Şebes azadlı köleler meselesini açtı ve:

"Allah'ın şu memleketlerden bize ganimet olarak verdiği şeyler arasında bulunan ve sadece bu yoldaki ecir, sevap ve şükre ermeyi umarak azad ettiğimiz kölelerimizi sen ganimetlerimizde bizim ortaklarımız yaptın!?" dedi.

Muhtar:

"Ben azadlı kölelerinizin işini size bırakayım. Ganimetlerinizi aranızda bölüştüreyim. Senin hemşehrilerin benim yanımda Ümeyye oğulları ve İbn Zübeyr kuvvetleriyle çarpışacaklar mıdır? Ve bu hususta bana Allah ahdi ile söz verecekler midir? Ve sözlerinde duracaklarına, beni tatmin edecek şekilde yemin edecekler midir?" dedi.

Şebes:

"Bilmiyorum. Arkadaşlarımın yanına bir varayım bakayım. Fakat, herhalde onlar bunu hoş karşılamazlar!" dedi ve gitti.

Bir daha Muhtar'ın yanına dönmedi.

Kûfe eşrafı, Muhtar'la çarpışmak hususunda söz ve iş birliği yaptılar.

Şebes b. Rib'î, Şimr b. Zilcevşen, Muhammed b. Eş'as ve Abdurrahman b. Saîd b. Kays, birlikte Ka'b b. Ebi Ka'bü'l-Has'amî'nin yanına vardılar.

Şebes, Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra, söze başladı. Muhtar'la çarpışmak üzere sözbirliği yaptıklarını ona haber verdi. Kendisinin de buna muvafakat etmesini istedi ve:

"Muhtar bize rızamız olmaksızın hükmediyor. Kendisini bize Muhammed b. Hanefiyye'nin gönderdiğini söylüyor. Biz Muhammed b. Hanefiyye'nin böyle birşey yapmayacağını biliyoruz.

Muhtar bizim ganimetlerimizi azadlı kölelerimize yediriyor; kölelerimizi, yetimlerimizi ve dullarımızı bizim karşımıza çıkarıyor; onları bize kızdırıyor. Salih geçmişlerimize sövdürüyor!" dedi.

Ka'b b. Ebi Ka'b, onlara "Merhaba!" dedikten sonra, davetlerine hemen icabet etti.

Kûfe eşrafı kalkıp Abdurrahman b. Muhannef'in yanına gittiler. Onu da Muhtar'la çarpışmaya davet ettiler.

Abdurrahman b. Muhannef, onlara:

"Ey şu gelen kişiler! Eğer siz beni dinlerseniz, onunla çarpışmaya kalkmayınız!" dedi.

"Niçin?" diye sordular.

Abdurrahman b. Muhannef:

"Çünkü, ben sizin darmadağın olmanızdan, anlaşmazlığa düşmenizden, birbirinizi rezil ve rüsvay etmenizden korkarım.

Vallahi, sizin en cesaretlileriniz, en iyi süvarileriniz o adamın yanındadır. Filan, filan kişiler onun yanında değiller midir?

Sonra, sizin köleleriniz, azadlılarınız da onun yanındadır. Sizin köleleriniz ve azadlılarınız ise, size karşı son derecede kızgın ve düşmandırlar.

Demek ki, o sizinle Arap cesareti ve Acem adavetiyle çarpışacaktır!

Eğer biraz beklerseniz, ona Şamlıların gelmesi veya Basralıları getirmesi yetecektir! Siz sizden başkasıyla onun hakkından gelmeye bakın. Düşmanlığı ve çarpışmayı aranızda yapmayın!" dedi.

Kûfe eşrafı, ona:

"Allahaşkına, üzerinde görüş birliğine vardığımız birşeyde bize aykırı davranma! Görüşümüzü bozup dağıtma!" dediler.

Abdurrahman b. Muhannef:

"Ben nihayet sizlerden bir kişiyim. Siz, isterseniz onunla çarpışmaya gidebilirsiniz" dedi.

Kûfe eşrafı, birbirlerine sık sık gidip gelmeye başladılar.

"Ayaklanmak için, İbrahim b. Eşter'in onun yanından ayrılıp gitmesini bekleyiniz!" dediler.

Bunun üzerine, Muhtar'a karşı ayaklanmayı, İbrahim b. Eşter'in Sabat'a varıp erişmesine kadar geciktirdiler.

İbrahim b. Eşter, Sabat'a vardığı sırada:

Abdurrahman b. Saîd b. Kays kumandasındaki kuvvetler, Sebi' namazgâhına;

Zahr b. Kays ve İshak b. Muhammed b. Eş'as, Kinde namazgâhına;

Ka'b b. Ebi Ka'b, Bişr namazgâhına;

Beşir b. Cerîr b. Abdullah, Becile'ye gitti.

Abdurrahman b. Muhannef, Muhannef namazgâhına gitti.

İshak b. Muhammed b. Eş'as ile Zahr b. Kays, Abdurrahman b. Sa'd'ın Sebi' namazgâhındaki karargâhına katıldılar.

Becile ve Has'am kabileleri de, Abdurrahman b. Muhannef'in karargâhına gittiler.

Şimr b. Zilcevşen, Kays'ta Selûl oğulları namazgâhına kondu.

Şebes b. Rib'î, Hassân b. Fâid, Rebîa b. Servan, Mudarlardaki Künâse'ye kondular.

Haccar b. Ebcer, Yezid b. Rüveym, Temmârîn ile Sebha arasına;

Amr b. Haccac, Mezhic kabilesinden kendisine uyanlarla birlikte Murad namazgâhına kondu.

Amr b. Haccac, Yemenlilere:

"Bizim yanımıza geliniz!" diye haber gönderdi.

Onlar, gelmekten kaçındılar.

Muhtar, Kûfe eşrafının böyle Sebi' namazgâhı çevresinde top-

landıklarını haber alınca, Amr b. Tevbe'yi acele İbrahim b. Eşter'e gönderdi ve:

"Yazımı eline alır almaz yanındaki bütün kuvvetlerle bana gel!" diye yazdı.

Muhtar, ayaklanan Kûfe eşrafına elçi gönderip:

"Ne istediğinizi bana bildiriniz. Ben sizin her istediğinizi yapacağım!" dedi.

Kûfe eşrafı:

"Biz, senin yanımızdan ayrılıp gitmeni istiyoruz!

Sen kendini Muhammed b. Hanefiyye'nin gönderdiğini söylüyorsun. Halbuki, o seni göndermemiştir!" dediler.

Muhtar, onlara:

"Siz, tarafınızdan Muhammed b. Hanefiyye'ye bir heyet gönderiniz. Ona ben de bir heyet göndereyim. Bu işin açıklığa kavuşmasını bekleyiniz!" dedi.

Muhtar, bu teklifiyle onları İbrahim b. Eşter gelinceye kadar oyalamak istemişti. Kendi adamlarına da, Kûfelilerden ellerini çekmelerini ve onlara bir tecavüzde bulunmamalarını emretti.

Kûfeliler, bütün sokak ağızlarını tuttular. Ne Muhtar'a, ne de onun adamlarına su saldılar. Muhtar'ın adamları tarafına, haberleri olmadan, pek az miktarda su geçtiği oluyordu.

Abdullah b. Sebi', çarpışmak için meydana çıktı.

Şâkir onu karşıladı ve onunla şiddetle çarpıştı. Meydana çıkan Ukbe b. Târık'ı da bir müddet çarpışarak yüzgeri etti.

Abdullah b. Sebi', Yemenlilerle birlikte Sebi' namazgâhına kondu.

Şimr b. Zilcevşen, Yemenlilerin yanına varıp, onlara:

"Siz, bu yerde toplandınız. İki namazgâhtaki kuvvetler tek yönden çarpışma yapacağız ve size ben kumanda edeceğim. Aksi takdirde, vallahi, şu yerde çarpışmam!" diyerek, Selûl oğulları namazgâhındaki kavminin yanına gitti.

İbrahim b. Eşter'in Kûfe'ye Dönüp Ayaklanmayı Bastırması

Muhtar'ın İbrahim b. Eşter'e gönderdiği elçisi, günlerden bir gün, öğleden sonra ona erişti ve:

"Hemen Kûfe'ye dönünüz!" diye seslendi.

O günün akşamına kadar olan kısmında, dönüşe devam ettiler. Akşamleyin inip yemeklerini yediler. Hayvanlarını biraz dinlendirdiler.

Sonra, bütün gece yola devam ettiler. Sur'da sabah namazını kıldılar. O gün ikindiye kadar yola devam ettiler. İkindi namazını Bâbu'l-Cisr'de kıldılar. Geceyi mescidde geçirdiler. Üçüncü günü sabahında Muhtar'ın yanına geldiler.

Şebes b. Rib'î, oğlu Abdulmü'min'i Muhtar'a göndererek:

"Biz senin kabilendeniz ve sağ eliniz! Hayır! Vallahi, biz seninle çarpışmayacağız.

Bize itimad et ve bu hususta bizden kesin söz al!" dedi.

Halbuki, o, Muhtar'la çarpışmak fikrinde ve kararında idi. Ona hile ediyordu.

Sebi' namazgâhında toplanan Yemenliler, namaz vakti girince, kendi adamlarını imamlığa geçirdiler.

Bütün kabile reisleri; Yemen kabile reislerinin böyle kendi adamlarını imamlığa geçirmelerini iyi karşılamadılar.

Abdurrahman b. Muhannef:

"İşte, ilk anlaşmazlık! Siz, içinizden seçeceğinizi ve kabul edeceğinizi imamlığa geçiriniz. Kabileniz içinde Kûfelilerin en büyük kâri'i (mütehassıs Kur'ân okuyucusu) olan, Büceyle'den Rifâa b. Şeddâdü'l-Fityânî namazınızı kıldırsın!" dedi.

Öyle yaptılar.

Rifâa, vak'anın sonuna kadar onlara namazlarını kıldırmaktan geri durmadı.

Muhtar, çarşıda askerlerini savaş nizamına koydu. O zaman, çarşıda bina yoktu.

Muhtar, İbrahim b. Eşter'e:

"İki fırkadan hangisinin üzerine yürümeyi daha çok istersin?" diye sordu.

İbrahim b. Eşter:

"Hangisi olursa olsun, benim için makbuldür!" dedi.

Muhtar bir müddet düşündü. Kendisi, ileri görüşlü bir kimse idi. İbrahim b. Eşter'i kavminin karşısına çıkarmayı uygun görmedi.

Ona:

"Sen Künâse'deki Mudarların üzerine yürü! Onlara Şebes b. Rib'î ve Muhammed b. Ömer b. Utârid kumanda etmektedir.

Ben de Yemenlilerin üzerine yürüyeceğim!" dedi.

İbrahim b. Eşter Künâse'ye, Muhtar da Sebi' namazgâhına doğru hareket etti.

Muhtar, Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ın evi önünde durdu. Ahmer b. Şumeytü'l-Becelî ile Abdullah b. Kâmil'i ileri gönderdi.

Ahmer b. Şumeyt'e:

"Şu sokağa girip, kavminin evleri arasında bulunan Sebi' namazgâhına kadar ilerle!" dedi.

Abdullah b. Kâmil'e de:

"Sen de şu sokağa gir. Ahnes b. Şerîk hanedanının evlerinin bulunduğu Sebi' namazgâhına doğru ilerle!" dedi.

Bunlar, emrolundukları yolda ilerlediler.

Ahmer b. Şumeyt; Abdurrahman b. Muhannef, Beşir b. Cerîr ve Ka'b b. Ebi Ka'b kumandasındaki kuvvetlerle şiddetle bir çarpışma yaptı.

Fakat, Ahmer b. Şumeyt'in de, Abdullah b. Kâmil'in de askerleri bozuldular.

Muhtar, Ahmer b. Şumeyt ile Abdullah b. Kâmil'in arkadaşlarına:

"Arkalarda ne haber var?" diye sordu.

"Hezimete, bozguna uğradık!" dediler.

Muhtar, onlara:

"Ahmer b. Şumeyt ne yapıyor?" diye sordu.

"Onu indiği Mescid-i Kassas (Ebu Davud Mescidi) yanında bırakmıştık. Arkadaşlarından bazıları da, kendisinin yanında bulunuyordu" dediler.

Muhtar:

"İbn Kâmil ne yapıyor?" diye sordu.

İbn Kâmil'in adamları:

"Bilmiyoruz!" diyerek bağrıştılar.

Muhtar, Ebu Abdullah el-Cedelî'nin evine gelince, Abdullah b. Kuradu'l-Has'amî'ye:

"Dörtyüz kişilik maiyetinle birlikte git. İbn Kâmil'in adamlarıyla birleş. İbn Kâmil ölmüşse, onun yerine sen geç!

Senin ve onun adamlarıyla birleşerek şu kavimle çarpış!

Eğer onu sağ salim bulursan, sen yüz atlı ile ilerlemeye devam et. Ashabından gerisini ona ver!" dedi.

Abdullah b. Kurad, Abdullah b. Kâmil'i, Amr b. Hureys'in hamamı yanında buldu. Arkadaşlarından bazısı da, onun yanında idi. Kendisi, çarpışıyordu.

Abdullah b. Kurad, ona arkadaşlarından üçyüz kişi verdi. Kendisi ilerlemeye devam etti. Sebi' namazgâhına indi. Sonra, oradaki sokağı tuttu. Abdulkays Mescidine kadar ilerledi. Orada durdu. Adamlarına:

"Ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu.

"Biz senin buyruğuna bağlıyız!" dediler.

Onların hepsi, Abdullah b. Kurad'ın kabilesinden idiler.

Abdullah b. Kurad, onlara:

"Vallahi, ben, Muhtar'ın muzaffer olmasını arzu ediyorum.

Vallahi, bugün, kabilemin eşrafının yok olmasından da hoşlanmıyorum. Andolsun ki, onların önümde ellerimle yok edilmesini mübah saymaktan, ölmem bana daha yeğ ve sevimlidir!

Siz hele burada biraz durunuz!" dedi.

Orada durdular.

Muhtar, halkın savaşta en şiddetlisi ve yamanı olan Mâlik b. Amru'n-Nehdî'yi ikiyüz kişi ile gönderdi.

Abdullah b. Şerîkü'n-Nehdî'yi de, ikiyüz atlı ile Ahmer b. Şumeyt'e yardımcı gönderdi.

Kuvvetleri çoğalınca, çarpışmalar şiddetlendi.

İbrahim b. Eşter, Şebes b. Rib'î'ye kavuştu.

Şebes'in yanında Mudarlardan pek çok kişiler vardı.

Hassân b. Fâid de, onların arasında bulunuyordu.

İbrahim b. Eşter, onlara:

"Yazıklar olsun size! Geri dönüp gidiniz.

Vallahi, Mudardan bir kimsenin benim ellerimle ölmesini istemem! Boş yere kendinizi öldürmeyiniz!" dedi.

Mudarîler, İbrahim b. Eşter'i dinlemediler. Çarpışmaya giriştiler ve bozguna uğradılar.

Hassân b. Fâid, ağır yaralı olarak evine götürüldü, yatağa yatırıldı. Ayılınca:

"Vallahi, ben yaramla yaşamak istemez, ölümümün karnıma mızrak saplanması veya kılıç darbesiyle olmasını arzu ederdim!" dedi.

Bundan sonra, bir kelime bile konuşmadan öldü.

Muhtar'a; Mudarların hezimete ve bozguna uğradıkları hakkında, İbrahim b. Eşter tarafından müjdeci geldi.

Muhtar bunu Ahmer b. Şumeyt'e ve Abdullah b. Kâmil'e de bildirdi.

Ebu'z-Zübeyr Şibam, Sebi' namazgâhına daldı. Arkasından halk ve Ahmer b. Şumeyt'in adamları da:

"Nerdesin ey Hüseyin'in intikamı!" diye haykırarak girdiler.

Yezid b. Umeyr b. Zî Mürranü'l-Hemdânî, onların parolalarını işitince:

"Ey Osman'ın intikamı!" diye mukabele etti.

Rifâa b. Şeddad, onlara:

"Osman ve onun intikamı bizim nemize gerek! Ben Osman'ın kanını arayan bir kavmin yanında çarpışmam!" dedi.

Rifâa b. Şeddad:

"Ben Şeddad'ın oğluyum! Ali'nin dininde ve yolundayım!" diyerek, ölünceye kadar çarpıştı.

Sebi' namazgâhı mevkiinde yapılan çarpışmada; Yezid b. Umeyr b. Zî Mürran, Numan b. Subhan, Fırat b. Zahr b. Kaysu'l-Cu'fî, Abdurrahman b. Kays, Ömer b. Muhannef öldürüldü.

Abdurrahman b. Muhannef ise, ağır surette yaralandı. Adamları, onu taşıyarak götürdüler.[31]

Abdurrahman b. Kays, o gün yanındakilere:

"Yazıklar olsun sizlere! Bizi vurmak için arkamızdan şu gelenler kimlerdir?" diye sormuş;

"Ebu'z-Zübeyr Şibam'dır" denilince:

"Hayret! Demek, beni öldürmek isteyenler kendi kavmimden?!" demişti.

Onu, Ahmer b. Hüdeycü'l-Hemdânî, attığı bir okla öldürmüştür.

Abdurrahman b. Kays'a, daha önce Si'r b. Ebi Si'r, Ebu'z-Zübeyr Şibam ve daha başka birisi de saldırmıştı.

Si'r onu mızrakla vurmuş, Ebu'z-Zübeyr de kılıçla on ve daha çok darbe indirmişti.

---

31. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 116-120.

Abdurrahman b. Saîd'in oğlu, ona:

"Ey Ebu'z-Zübeyr!

Abdurrahman b. Saîd senin kavminin ulusudur. Onu öldürecek misin?" demiş; Ebu'z-Zübeyr de:

"Allah'a ve ahiret gününe imanda sebat eden hiçbir kavmin; Allah'a ve Resûlüne muhalefet eden kimselerle, onlar isterse bunların babaları, yahut oğulları, yahut kardeşleri, yahut soy-sopları olsunlar, dostlaşacaklarını görmezsin" (Mücadele: 22) âyetini okumuştu.

Bu vak'ada, Abdurrahman b. Saîd'in kavminden yediyüz seksen kişi öldürülmüştür.[32]

Kerbelâ İntikamının Alınmasına Başlanması

Vâdiiyyîn evlerinden beşyüz esir çıkarılıp, bağlı olarak Muhtar'a götürüldüler.

Muhtar:

"Onları bana arzediniz. Bakınız; onlardan, Hüseyin'in şehadeti vak'asında bulunan herkesi bana bildiriniz!" dedi.

Hz. Hüseyin'in şehadeti vak'asında bulunup da:

"Bu, Hüseyin'in şehadetinde bulunmuştur!" denilmedikçe ve götürülüp boynu vurulmadıkça, hiçbir kimse geçirilmedi.

Bu şekilde, onlardan ikiyüz kırksekiz kişinin boynu vuruldu.

Muhtar'ın adamları da, Hz. Hüseyin'in ev halkına ezâ ve itiraz eden veya vuran herkesi götürüp öldürdüler.

Böylece, Muhtar'a haber verilmeden birçok kimseler de öldürüldü.

Muhtar; kalan esirleri çağırıp, ne kendisi, ne de adamları aleyhinde toplantı ve düşmanlık yapmayacakları konusunda yemin ettirdikten sonra salıverdi.

"Muhammed Aleyhisselamın hanedanının kanına girenler ve onlara katılanlar müstesna olmak üzere, kapısını kilitleyip evinde oturan herkes emniyettedir!" diye, mescidde nida ettirdi.[33]

Sebi' namazgâhı vak'ası, Hicretin altmışaltıncı yılı Zilhicce ayının çıkmasına altı gece kala, Çarşamba günü vuku bulmuştur.

---

32. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 123-124.
33. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 120-121.

Muhtar'ın Kûfe'de tekrar duruma hâkim olması üzerine, Kûfe eşrafı, Kûfe'yi bırakarak Basra'ya kaçtılar.[34]

Bunlar, on bin kadardı.[35]

Kerbelâ Katillerinin Yakalanıp Öldürülmesine Devam Edilmesi

Muhtar, Hz. Hüseyin'in katillerini ayırmaya başladı.

"Kavmini bırakıp giden, Hüseyin'i şehit ederek dünyada emniyet ve selametle gezip dolaşan kişiler bizim dinimizden değildirler!

Siz bana onların isimlerini veriniz.

Ben onlara karşı Allah'ın yardımını istiyorum. O Allah'ın ki; beni onlara vurmak için bir kılıç, onlara saplamak için bir mızrak, Ehl-i Beyte kızan ve kin tutanları takip edici, onların haklarını arayıcı kıldı.

Hüseyin ve Ehl-i Beytini öldürenleri öldürmek; onların hakkını tanımazdan gelenleri zillet ve hakarete uğratmak, Allah'ın üzerine düşen bir haktı.

Siz bana onların isimlerini veriniz! Hüseyin'in katillerini arayıp bulunuz!

Yeryüzünü ve bu şehri onlardan temizlemedikçe, yemek içmek bana helâl olmaz!" dedi.

Muhtar'a; Hz. Hüseyin'in katillerinden olmak üzere, Abdullah b. Üseyd b. Nezzalü'l-Cühenî'yi, Mâlik b. Nüseyrü'l-Beddî'yi ve Hamel b. Mâlikü'l-Muhâribî'yi bildirdiler ve gösterdiler.

Bunun üzerine, Muhtar, ileri gelen adamlarından Ebu Nemr Mâlik b. Amru'n-Nehdî kumandasında bir birliği, onları yakalayıp getirmek üzere Kadisiye'ye gönderdi.

Ebu Nemr, Kadiseye'ye giderek onları yakaladı. Yatsı vakti Kûfe'ye getirip, Muhtar'ın huzuruna soktu.

Muhtar, onlara:

"Ey Allah düşmanları! Allah'ın Kitabının düşmanları! Allah'ın Resûlünün ve Ehl-i Beytinin düşmanları!

Hüseyin b. Ali nerededir? Hüseyin'i bana getirip teslim ediniz!" dedi.

34. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 124.
35. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 304.

Bunlar:

"Allah seni rahmetiyle esirgesin! Biz bu işe gönülsüz olarak gönderildik. Lutfet, bizi bağışla, bizleri sağ bırak!" dediler.

Muhtar:

"Peygamberinizin kızının oğlu Hüseyin'e karşı işlediğiniz cinayetten dolayı mı size lutfedecek, sizi sağ bırakacak, yedirip içireceğim?!" dedi.

Mâlik b. Nüseyrü'l-Beddî'ye:

"Hüseyin'in başına kılıçla vuran, külahını alan sendin değil mi?" diye sordu.

Abdullah b. Kâmil:

"Evet! Budur o!" dedi.

Muhtar:

"Bunun iki elini ve ayaklarını kesip bırakın. Çırpına çırpına ölsün!" dedi.

Mâlik b. Nüseyr, öyle yapılıp bırakıldı. Kanı akıp kesilince, öldü.

Muhtar, diğerlerinin öldürülmeleri için de emir verdi.

Abdullah b. Kâmil, Abdullah b. Üseydü'l-Cühenî'yi, Si'r b. Ebi Si'r de Hamel b. Mâlik'i öldürüldü.

Muhtar, Abdullah b. Kâmil'i Dubay'a oğullarına gönderdi. Orada Ziyad b. Mâlik'i yakaladılar.

Sonra, Anezlere gittiler. Onlardan da, İmran b. Hâlid'i yakaladılar.

Hamrâ'ın evine gittiler. Orada Abdurrahman b. Huşkâretü'l-Becelî ile Abdullah b. Kaysü'l-Havlânî'yi yakaladılar.

Bunların hepsini Muhtar'ın yanına getirdiler.

Muhtar, onlara:

"Ey salih ve iyi kişilerin katilleri! Ey Cennetlik gençlerin seyyidinin katilleri!

O uğursuz günde Hüseyin'in çadırındaki kokulu otları kapışmaya gelen sizlerdiniz değil mi?

Bunları çarşıya götürün. Orada boyunlarını vurun bunların!" dedi.

Bu dört kişi de, çarşıda öldürüldüler.

Muhtar; Abdullah b. Kâmil'i Osman b. Hâlid b. Üseyr ed-Dühmânî ile Ebu Esmâ Bişr b. Savtu'l-Kâbızî'ye gönderdi.

Bunlar; Hz. Hüseyin'in şehadeti hadisesinde bulunmuşlar, ikisi birleşerek Abdurrahman b. Akîl'i şehit etmişler ve elbisesini soymuşlardır.

Abdullah b. Kâmil, Dühman oğulları mescidini ikindi vakti kuşattı ve:

"Eğer Osman b. Hâlid b. Üseyr getirilmezse, başkanızın yerine sizin boynunuzu vurmazsam, Dühman oğullarının bugünden Mahşer gününe kadar işleyecekleri günahlar kadar günah benim üzerime yazılsın!" dedi.

Mescidde bulunanlar:

"Bize mühlet ver. Onu arayıp bulalım!" dediler.

Süvarilerle birlikte aramaya gittiler.

Her ikisini, namazgâhta oturdukları ve Cezîre'ye gitmek istedikleri sırada buldular. Abdullah b. Kâmil'e getirdiler.

Abdullah b. Kâmil, Bi'ru'l-Ca'd mevkiine götürüp, onların boyunlarını vurdu. Cesetlerini gömdürmedi. Ateşte yaktı!

Muhtar; Muaz b. Hâni' ile muhafız gücü kumandanı Ebu Amre'yi, Havlî b. Yezidü'l-Asbahî'ye gönderdi.

Havlî, Hz. Hüseyin'in başını kesmek isteyen ve İbn Ziyad'a götüren kimse idi.

Havlî'nin evini ansızın kuşattılar. Havlî, evinin bacasının içine gizlendi.

Muaz, Ebu Amre'ye, evin aranmasını emretti.

Havlî'nin karısı, yanlarına geldi. Ona:

"Kocan nerededir?" diye sordular.

Kadın:

"Onun nerede olduğunu bilmiyorum!" demekle beraber, eliyle de bacaya işaret etti.

Bacaya girdiler. Onu orada başına sepet geçirmiş bir halde bulup çıkardılar.

Muhtar ise, arkadaşlarının arkasından giderek, oraya yakın bir yere kadar gelmiş bulunuyordu.

Ebu Amre, ona bir adam gönderdi. Ebu Bilal'in evi yanında, elçi ile rastlaştılar.

Abdullah b. Kâmil de Muhtar'ın yanında idi.

Elçi, durumu Muhtar'a bildirdi.

Muhtar onlara doğru vardı. Havlî'yi ev halkının yanında öldürdüler. Onun cesedini ateşte yaktılar. Ceset, çok geçmeden kül haline geldi.[36]

Muhtar; Kûfe eşrafından Şebes b. Rib'î, Amr b. Haccac, Muhammed b. Eş'as ve Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ın da, yanlarında daha birçok Kûfe eşrafı olduğu halde, Basra yolunu tuttuklarını haber alınca, arkalarından Ebu'l-Kalusü'ş-Şibamî kumandasında atlılar yolladı. Mezar nahiyesinde onlara yetiştiler, baskın yaptılar. Onları bozguna uğrattılar. Ömer b. Sa'd'ı yakaladılar. Ötekiler kaçıp kurtuldular.

Amr b. Haccac ve Arkadaşlarının Susuzluktan Ölmeleri

Amr b. Haccac, önce Basra'ya gitmek istedi. Sonra, oradaki Ehl-i Beyt taraftarlarının kendisine sevineceklerinden çekinerek, Seraf'a gitti. Sucular, ona:

"Bizim yanımızdan hemen ayrıl, uzaklaş! Biz Muhtar'ın kızıp bizi cezalandırmayacağından emin değiliz!" diyerek, onu ve arkadaşlarını kovdular.

Amr b. Haccac yanlarından ayrılınca da, birbirlerini kınadılar ve:

"Ona kötülük yaptık!" dediler.

Amr b. Haccac'la arkadaşları, uzaktan bir topluluk karaltısı görünce, onları Muhtar'ın peşlerinden gönderdiği adamlar sanarak, Kelb ve Tayy beldeleri arasında bulunan Hammâretü'l-Kayz'daki Büyeyza denilen yere saptılar.

Orada, Amr b. Haccac ile arkadaşlarını susuzluk öldürdü.[37]

Amr b. Haccac; Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ile ashab ve ev halkının Fırat nehrinden su içmelerine engel olan beşyüz kişilik süvari birliğine kumanda etmişti.[38]

Şebes b. Rib'î ile Sair Kûfe Eşrafının Mus'ab b. Zübeyr'e Sığınmaları

Şebes b. Rib'î; kuyruğu ve kulağının bir yanı kesik katırının

36. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 124-126.
37. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 301, 304, 303.
38. Taberî, *Târîh*, c. 6, s. 234.

üzerinde, elbisesi yırtılmış bir halde, Basra'da Mus'ab b. Zübeyr'in kapısına varıp:

"Ey kurtarıcım! Ey kurtarıcım!" diye feryat ederek yardım dilemişti.

Mus'ab b. Zübeyr'e:

"Kapıda bir adam, 'Ey kurtarıcım! Ey kurtarıcım!' diye feryat ediyor. Kendisinin elbisesi yırtılmış. Sıfatı da şöyledir, şöyledir" diye haber verildi.

Mus'ab:

"Evet! O, Şebes b. Rib'î'dir. Bunu ondan başkası yapmaz! İçeri alınız onu!" dedi.

İçeri aldılar. Kûfelilerin diğer eşrafı da, gelip Mus'ab'ın yanına girdiler. Başlarına gelenleri anlatarak, Muhtar'a karşı kendisinden yardım dilediler.[39]

Şimr b. Zilcevşen'in Öldürülmesi

Muhtar; Şimr b. Zilcevşen'in Bedestümisan'da Âmir b. Sa'saa oğullarından bazı kimselerle birlikte oturduğunu, uğradıkları hezimete Basra'daki Ehl-i Beyt taraftarlarının sevinip güleceklerinden çekinerek Basra'ya girmek istemediklerini haber alınca, Zırbî'yi yüz atlı ile onu yakalamak üzere gönderdi.

Zırbî ve arkadaşları, hızla gittiler. İçlerinden on atlı, diğerlerinden ileri geçtiler ve Şimr'e yetiştiler.[40]

Müslim b. Abdullah der ki:

"Muhtar Kûfe'de bizi bozup hezimete uğrattığı zaman da, Kûfe'den atlarımıza atlayarak ayrıldığımız zaman da, ben Şimr b. Zilcevşen'in yanında idim.

Muhtar'ın uşağı Zırbî, peşimizden gelip bize kavuştu. Şimr, bize:

'Atlarınızı tepip benden uzaklaşınız. Herhalde şu uşak bana birşey yapmak istiyor!' dedi.

Hayvanlarımızı tepip ilerleyince, Zırbî Şimr'e doğru yöneldi. Arkadaşlarından uzaklaşıp Şimr'e yaklaştığı zaman, Şimr birden onun üzerine saldırdı ve onu arkasından vurdu.[41]

39. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 146.
40. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 301-302.
41. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 121.

Şimr Zırbî'yi öldürünce, öteki arkadaşları bozulup gerilerindeki arkadaşlarının yanlarına döndüler ve hep birlikte Şimr ve arkadaşlarını aramaya başladılarsa da, onlara erişemediler.

Şimr ve arkadaşları, Basra yakınında Sadima (Satidema) diye anılan yere eriştiler.[42]

Sadima'daki Kelkitaniye köyünün yanında, nehir kıyısında bir yere kondular.

Şimr, Kelkitaniye köyüne bir adam göndererek, cesaretli ve becerikli bir adam tuttu.

Şimr, tutulan adama:

'Bu yazımı acele Mus'ab b. Zübeyr'e götürüp vereceksin!' dedi.

Yazının üzerinde:

'Emîr Mus'ab b. Zübeyr'e, Şimr b. Zilcevşen'den!' diye yazılı idi.

Postacı adam, yoluna devam ederek bir köye vardı.

Muhtar, o sıralarda, Basralıların tutum ve davranışlarını gözetmek ve kendisine bilgi vermek üzere, adamlarından Ebu Amre'yi o köye göndermiş bulunuyordu.

Şimr'in postacısı, o köyde başka bir postacı arkadaşı ile rastlaştı. Şimr ile rastlaştığından ona şikâyetlendi.

Bunların ayakta konuştukları sırada, Ebu Amre'nin adamlarından Abdurrahman b. Ubeyd, üzerlerine çıkageldi.

Postacının elinde, üzeri 'Mus'ab'a, Şimr'den!' diye yazılı yazıyı görünce, Şimr'in nerede bulunduğunu postacıdan sordu. Postacı da, kendileriyle Şimr arasındaki uzaklığın üç fersahtan fazla olmadığını haber verdi.

Muhtar'ın adamları, hemen ona doğru yollandılar.

Vallahi, ben o gece Şimr'in yanında bulunuyordum.

Kendisine:

'Sen bizi bu yerden kaldırıp başka bir yere götürsen olmaz mı? Biz burada korkuyoruz!' dedik.

Şimr:

'Bu yalancıların hepsinden ayrılmalı mı, ne yapmalı?

Vallahi, ben buradan üç gün ayrılmayacağım!

Allah sizin kalblerinize korku doldurmuş!' dedi.

Bulunduğumuz yer, ayıların çokça bulunduğu bir yerdi.

---

42. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 302.

Vallahi, uyurla uyanık arası bir halde iken, atların ayak, nal seslerini işittim. Kendi kendime:

'Herhalde bu ayı sesidir!' dedim.

Sonra, ötekinden daha açık ve şiddetli olarak işittim.

Uyanıp gözlerimi ovuşturdum.

Kendi kendime:

'Hayır! Vallahi, bu ayı sesi değildir!' dedim.

Ben; Şimr ve arkadaşlarını kaldırmak için gittiğim zaman, atlılar tekbir getirerek tepecikten üzerimize iniverdiler ve çadırlarımızı kuşattılar.

Biz, atlarımızı bırakıp yaya olarak kaçıştık.

Şimr ise, üzerindeki Yemen işi hırkasını soyunmuştu. Kendisi abrastı, vücudu alacalı idi.

Vücudunun alacasını, hırkasının üzerinden bile görüyor gibi idim.

Şimr, onlara karşı mızrağıyla çarpışmak için elbisesini giyinmek, silahlarını kuşanmakta acele ediyordu. Onu kendi haline bırakıp, biz kaçtık."

Abdurrahman b. Ubeyd de, gördüklerini şöyle anlatır:

"Vallahi ben, postacının yanında Şimr'in yazısını gören kişiyim.

Ebu Amre'ye gidip:

'Şimr'i ben öldürdüm!' dedim.

Bana:

'Sen o gece onun söylediklerinden birşeyler işittin mi?' diye sordu.

'Evet! Şimr, üzerimize yürüyüp, mızrağıyla bir müddet bizi mızraklamaya çalıştı. Sonra, mızrağını bıraktı. Çadırına girdi. Kılıcını alıp, recez okuyarak üzerimize yürüdü!' dedim."

Şimr'in adamlarından Müslim b. Abdullah da; Şimr'in bir müddet kendisini korumaya çalıştığını, sonra da:

"Allahuekber! Allah habîsi, murdarı öldürdü!" denildiğini işittiğini bildirir.[43]

Öldürüldükten sonra, Şimr'in cesedi köpeklere atıldı.[44]

Ahmer b. Salît, Şimr'in başını Muhtar'a getirdi.

---

43. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 121-122.
44. İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 117.

O da, Medine'de Muhammed b. Hanefiyye'ye gönderdi.[45]

Ebu İshak der ki:

"Şimr b. Zilcevşen bir gün bizimle birlikte sabah namazını kılmış, sabaha kadar oturmuş, sonra kalkıp namaz kılmış ve:

'Ey Allah'ım! Şüphe yok ki, Sen Şerîf'sin. Şerefi seversin. Sen bilirsin ki, ben de Şerîf'im!

Öyleyse, beni yarlıga!' diyerek dua etmişti.

Kendi kendime:

'Allah seni nasıl yarlıgar ki, sen Resûlullah Aleyhisselamın kızının oğlunun üzerine yürüdün! Onun şehit edilmesine yardım ettin!' dedim."[46]

Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Öldürülmesi

Muhtar; önceleri, kendisine ısındırmak için, herkese karşı çok iyi davranmaktan, herkesle görüşüp konuşmaktan, oturup kalkmaktan geri durmamıştı.

Hz. Hüseyin'i, ev halkını ve ashabını Kerbelâ'da şehit etmek gibi en iğrenç ve şerefsiz bir vazifeyi üzerine almış bulunan Ömer b. Sa'd'la da görüşüp konuşmakta idi.

Ömer b. Sa'd; hayatını garanti etmek için, Muhtar'ın en çok sevdiği, saydığı kişilere başvurmayı ihmal etmedi.

Abdullah b. Ca'de b. Hübeyre, Hz. Ali'ye yakınlığı dolayısıyla, Muhtar katında, Allah'ın yarattıklarının en şereflisi idi.

Ömer b. Sa'd, Abdullah b. Ca'de'nin yanına gidip, kendi durumu hakkında onunla konuştu:

"Ben şu adamdan (Muhtar'dan) hiç emin değilim!

Sen benim için ondan bir eman alıver!" diye rica etti.

Abdullah b. Ca'de de Muhtar'dan bir emannâme aldı.

Alınan emannâmede şöyle deniliyordu:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Bu; Muhtar b. Ebu Ubeyd'den, Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'a emandır:

Sen; kendin, malın, ailen, ev halkın ve oğlun hakkında Allah'ın emanıyla emniyettesindir.

45. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 305.
46. Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 18-19.

Emirlerimi dinlediğin, itaat ettiğin, evinden, ailenin yanından ve şehrinden ayrılmadığın müddetçe, senden daha önce sâdır olan hareketten dolayı sorumlu tutulmayacaksın.

Allah'ın askerleri olan Kûfe emniyet memurlarından Muhammed hanedanı taraftarlarından ve başkalarından Ömer b. Sa'd'a rastlayacak olanlar, ona dokunmayacak, ancak hayır ve iyi muamele edecektir.

Şahit:

Sâib b. Mâlik,

Ahmer b. Şumeyt,

Abdullah b. Şeddad,

Abdullah b. Kâmil."

Muhtar; vermiş olduğu bu eman hükmüne Ömer b. Sa'd bir hadise çıkarmadıkça riayet edeceğine, Allah'ı şahit tutarak söz vermişti.

Ebu Cafer Muhammed b. Ali:

"Muhtar'ın Ömer b. Sa'd'a verdiği emandaki 'bir hadise çıkarmadıkça' sözünden Muhtar helâya girip abdest bozmayı kasd ve murad ediyordu" derdi.[47]

Muhtar, Mekke'de Abdullah b. Zübeyr'e bir mektup göndermiş, mektubu götüren adama:

"Mekke'ye gidince, mektubumu İbn Zübeyr'e ver.

Mehdî Muhammed b. Hanefiyye'nin de yanına var. Ona selamımı söyle.

'Ebu İshak Muhtar, 'Ben seni de, senin Ehl-i Beytini de severim!' diyor' de!" dedi.

Elçi gidip Muhtar'ın bu sözlerini söyleyince, Muhammed b. Hanefiyye:

"Sen yalan söylüyorsun! Ebu İshak da yalan söylüyor!

O beni seviyor, Ehl-i Beytimi seviyor idiyse, Hüseyin'i şehit eden Ömer b. Sa'd'ı minderine alıp birlikte nasıl oturdu?" dedi.

Elçi, Muhtar'ın yanına dönüp, bunu ona haber verdi.[48]

Yezid b. Şerâhîlü'l-Ensârî de, Muhammed b. Hanefiyye'nin yanına varmış, selam vermiş, oturmuştu.

---

47. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 126-127.
48. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 230.

Muhtar'ın ayaklanması, halkı davet ettiği şeyler ve Ehl-i Beytin dökülen kanlarının aranması ve intikamlarının alınması bahsi konuşulunca, Muhammed b. Hanefiyye:

"Muhtar'ın bize taraftar olanların en hafifi olduğu söyleniyor.

Kendisi, Hüseyin'in katilleriyle de, kürsüler üzerinde birlikte oturup konuşuyormuş!" dedi.

Yezid b. Şerâhîl, Kûfe'ye gelince, Muhtar'ın yanına vardı. Selam verdi.

Muhtar, ona:

"Mehdî ile buluştun mu?" diye sordu.

Yezid b. Şerâhîl:

"Evet!" dedi.

Muhtar:

"O sana ne söyledi ve neler konuştunuz?" diye sordu.

Yezid b. Şerâhîl, ona, Muhammed b. Hanefiyye'nin bütün söylediklerini haber verdi.[49]

Muhtar, bir gün, arkadaşlarıyla otururken:

"Ben yarın büyük ayaklı, çukur gözlü, dik kaşlı, öldürülmesine mü'minlerin ve mukarreb meleklerin sevineceği bir adamı öldüreceğim!" dedi.

Heysem b. Esvedü'n-Nehâî, Muhtar'ın yanında idi. Onun bu sözünü işitince, Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ı öldürmek istediğini anladı. Evine dönünce, oğlu Üryan'ı çağırdı. Ona:

"Geceleyin Ömer b. Sa'd'la buluş. Ona Muhtar'ın şöyle şöyle söylediğini haber ver ve kendisine:

'Tedbirini al, başının çaresine bak! Onun maksadı senden başkası değildir!' de!" dedi.

Üryan, Ömer b. Sa'd'a gitti. Tenhâda kendisiyle birşey konuşacağını söyledi. Sonra, durumu ona haber verdi.

Ömer b. Sa'd:

"Allah babanı hayırlı bir kardeş mükâfatıyla mükâfatlandırsın.

O (Muhtar) bana bunu nasıl yapmak isteyebilir ki? Bana ahd ü misak vermiştir!" dedi.

Üryan bu haberi getirince, Ömer geceleyin çıkıp akrabasına gitti.

---

49. Taberî, *Târîh,* c. 7, s. 127.

Ömer b. Sa'd, bir azadlısına da, Muhtar'ın kendisi hakkındaki emanı ve sonra da yapmak istediği şeyi haber verdi.

Azadlısı:

"Senin evini ve ev halkını terkedip şuraya kadar gelmen, en büyük hadisedir ve suçtur. Hemen evine dön. Adama aleyhinde bir yol ve ipucu bulmaya imkân verme!" dedi.

Bunun üzerine, Ömer b. Sa'd:

"Bâri evime döneyim!" dedi ve döndü.

Revha'yı geçti. Sabahleyin evine geldi.[50]

Muhtar, muhafız gücü kumandanı Ebu Amre'ye:

"Bana Ömer b. Sa'd'ın kapısında Hüseyin için ağlayacak bir ağıtçı bul, kirala!" dedi.

Ebu Amre öyle yaptı.

Ağıtçı Ömer b. Sa'd'ın kapısında ağıta başlayınca, Ömer, oğlu Hafs'a:

"Yavrucuğum! Emîr Muhtar'a git. Ona:

'Benim kapımda Hüseyin için ne diye feryatlar ediliyor, ağıtlar ağlanıyor?' de!" dedi.

Hafs, Muhtar'ın huzuruna çıkıp:

"Allah sana iyilikler versin! Bunu babamın kapısından men et, kaldır!" dedi.

Muhtar:

"Olur!" dedi.[51]

Sonra da, Ebu Amre'yi Ömer b. Sa'd'a gönderdi. Onu kendisine getirmesini emretti. Ebu Amre gidip Ömer b. Sa'd'ın evine girdi. Ona:

"Kalk, emîrin davetine icabet et!" dedi.

Ömer kalkarken cübbesi içinde tökezledi. O sırada, Ebu Amre kılıcıyla vurup onu öldürdü. Ömer b. Sa'd'ın başını elbisesinin eteğine koydu. Getirip Muhtar'ın önüne bıraktı.

Muhtar, o sırada yanında bulunan Ömer b. Sa'd'ın oğlu Hafs'a:

"Bu başı tanıyor musun?" diye sorunca, Hafs:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Evet! Tanıyorum.[52] Allah ona rahmet etsin!" dedi.

---

50. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 127.
51. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 230.
52. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 127.

Muhtar:

"Seni ona kavuşturmamızı arzu eder misin?" diye sordu.

Hafs:

"Ondan sonra yaşamakta hayır yoktur!" dedi.[53]

Muhtar:

"Doğru söyledin. Ondan sonra sen ne diye yaşayacaksın?" dedi.

Emretti, o da öldürüldü. İkisinin başı biraraya getirildi.

Muhtar:

"Bu, Hüseyin'in yerine, şu da Ali b. Hüseyin'in yerinedir!

Fakat aralarında eşitlik yoktur.

Vallahi Kureyş'in üç kabilesini öldürmüş olsaydım, yine onların parmaklarından bir parmağının ucunun bile öcünü almış olmazdım!" dedi.

Muhtar; Ömer b. Sa'd'la oğlunun başlarını, Müsâfir b. Saîd b. Nemiran ve Zabyan b. Umâretü't-Temîmî'ye vererek, Muhammed b. Hanefiyye'ye gönderdi ve ona bu hususta bir de yazı yazdı. Yazdığı yazıda şöyle dedi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Mehdî Muhammed b. Ali'ye

Muhtar b. Ebu Ubeyd'den.

Ben, Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamdederim.

İmdi, arzolunur ki; öldürmek, esir etmek, sürmek ve tardetmek gibi hallerden birisiyle düşmanlarınızdan intikam almak üzere, Allah beni göndermiştir.

Hamdolsun ki; Allah sizi öldüreni öldürdü! Sizin yardımcınıza yardım etti.

Sana; Ömer b. Sa'd ile oğlunun başını gönderdim.

Hüseyin'in ve Ehl-i Beytinin—ki Allah onlara rahmet etsin!—kanlarına giren ve bu cinayete katılanlardan ele geçirebildiklerimizi öldürdük. Geri kalanları yakalamaktan da, Allah beni âciz kılmayacaktır.

Ey Mehdî! Görüşünü ve düşündüklerini bana yaz. Ona göre hareket edeyim ve onun üzerinde olayım.

Vesselâmu aleyke ve rahmetullâhi ve berekâtühü ey Mehdî!"[54]

---

53. İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, s. 230.
54. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 127-128.

Süleyman b. Müslimü'l-İclî'nin, babasından rivayetine göre; Ömer b. Sa'd ile oğlunun boyunları vurulduktan sonra, cesetleri kuru ağaca asılıp ateşlenerek yakılmıştır.[55]

Hakîm b. Tufeyl'in Öldürülmesi

Muhtar; Abdullah b. Kâmil'i, Hakîm b. Tufeylü't-Tâî es-Sinbisî'ye gönderdi.

Hakîm b. Tufeyl; Abbas b. Ali şehit olunca, onun elbisesini soymuş ve Hz. Hüseyin'e ok atmıştı.

Hakîm:

"Okum Hüseyin'in cübbesinde asılı kaldı. Ona bir zarar vermedi!" derdi.

Abdullah b. Kâmil, gidip Hakîm b. Tufeyl'i yakaladı.

Hakîm b. Tufeyl'in ailesi, Adiyy b. Hâtim'i* araya koyup, onun nüfuzundan faydalanmak istediler.

Adiyy b. Hâtim, onlara yolda kavuştu. Abdullah b. Kâmil ile konuştu.

Abdullah b. Kâmil:

"Onun işi hakkında benim yapabileceğim birşey yoktur. Sen Emîr Muhtar'a kadar git. Bu işi onunla konuş!" dedi.

Adiyy b. Hâtim:

"Ben onun yanına gidiyorum!" dedi.

Doğruca Muhtar'a gitti.

Abdullah b. Kâmil'in yanındaki Ehl-i Beyt taraftarları, İbn Kâmil'e:

"Biz Adiyy b. Hâtim'in bu habîs hakkındaki şefaatini Emîr Muhtar'ın kabul etmesinden korkuyoruz. Sen onun suçunu biliyorsun. Bizi serbest bırak! Onu öldürüverelim?" dediler.

Abdullah b. Kâmil:

"Siz işinizi bilirsiniz!" dedi.

Hakîm b. Tufeyl'i, elleri boynuna bağlı olarak, Anezîlerin evine kadar götürdüler.

---

55. Zehebî, *Târîhu'l-islâm*, c. 3, s. 54.

* Adiyy, Hâtimü't-Tâî'nin oğlu idi. Medine'ye gelip Müslüman olmuş, Peygamberimiz onu zekat memuru tayin etmişti (İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 1, s. 322). Kendisi, Sıffîn'de Hz. Ali tarafında bulunmuştu (Zehebî, *el-İber*, c. 1, s. 41).

Ona:

"Abbas b. Ali'nin elbisesini sen soydun değil mi?

Vallahi, biz de, senin elbiseni, sağ olduğun ve bakıp durduğun halde soyacağız!" dediler ve onun elbisesini soydular.

Ona:

"Sen ki, Hüseyin'e ok atmış ve onu okuna hedef edinmiştin ve:

'Okum onun elbisesine takılı kaldı. Ona bir zarar vermedi!' derdin, değil mi?

Allah'a andolsun ki; senin onu okla vurduğun gibi, biz de seni oka tutacak, okları vücuduna saplayacağız!" dediler.

Okçular hep birden ona ok attılar.,

Hakîm b. Tufeyl, ölü olarak yere yıkıldı.

Öte yandan, Adiyy b. Hâtim Muhtar'ın yanına girip onunla birlikte oturmuş, ne için geldiğini Muhtar'a haber vermişti.

Muhtar, ona:

"Ey Ebu Tarîf! Hüseyin'in katillerini bulup öldürmeyi sen helâl saymıyor musun?" diye sordu.

Adiyy b. Hâtim:

"Allah sana iyilikler versin! Hakîm b. Tufeyl hakkında yalan uydurulmuştur. O suçsuzdur!" dedi.

Muhtar:

"Öyleyse, senin hatırın için onu bırakırız!" dedi.

O sırada, Abdullah b. Kâmil içeri girdi.

Muhtar, ona:

"Adam ne yapıyor?" diye sordu.

Abdullah b. Kâmil:

"Ehl-i Beyt taraftarları onu öldürdüler!" dedi.

Muhtar:

"Ne diye onu benim yanıma getirmeden öldürmeye acele ettin? O öldürülmeyecekti.

Bu Adiyy onun hakkında şefaat için gelmişti. O, şefaat edilmeye, kayırılmaya lâyık bir kimse imiş!" dedi.

Abdullah b. Kâmil:

"Vallahi, Ehl-i Beyt taraftarları bu hususta bana galebe çaldılar!" dedi.

Adiyy b. Hâtim:

"Yalan söylüyorsun ey Allah düşmanı! Ben onun senden daha hayırlı bir kimse olduğunu sanırım!

Benim onun hakkında şefaat edeceğimi anlayınca, sen onu öldürdün!

Sen bu yaptığın şeyden dolayı başına gelecek felâketi önleyemeyeceksin!" dedi.

Abdullah b. Kâmil ona ağır sözlerle cevap vermeye davranınca, Muhtar parmağıyla ağzına işaret ederek, susmasını emretti.

Abdullah b. Kâmil de, Adiyy b. Hâtim'e çatmaktan vazgeçti.

Adiyy b. Hâtim; Muhtar'dan hoşnut, İbn Kâmil'e kızgın olarak Muhtar'ın yanından ayrıldı.

Mürre b. Munkız'ın Kaçıp Canını Kurtarması

Muhtar, Abdullah b. Kâmil'i, Ali b. Hüseyin'in katili Abdulkays oğullarından Mürre b. Munkız b. Numan'a gönderdi.

Mürre çok cesaretli bir adamdı.

Abdullah b. Kâmil, yakalamak için gidip onun evini kuşattı.

Mürre, iyi soy bir at üzerinde ve mızrağı elinde olduğu halde dışarı çıktı. Abdullah b. Nâciye'yi mızraklayıp yere yıktı. Fakat, ona zarar veremedi.

Abdullah b. Kâmil, ona kılıçla bir darbe indirdi.

Mürre, sol eliyle korundu. Abdullah b. Kâmil'in arkadaşları da onun üzerine saldırdılar.

Mürre, atını tepip kaçmaya ve Mus'ab b. Zübeyr'in yanına varmaya muvaffak oldu.

Aldığı kılıç darbesinden, Mürre'nin eli çolak kaldı.

Zeyd b. Rukad'ın Öldürülmesi

Muhtar, Abdullahu'ş-Şâkirî'yi, Zeyd b. Rukad'a gönderdi.

Zeyd:

"Ben onlardan bir gence ok atmış, genç avucunu alnına tutarak korununca, onun avucunu alnına mıhlamıştım! Kendisi, avucunu alnından ayıramamıştı.

Ona ikinci bir ok attım. Yanına geldiğim zaman, onu ölmüş buldum!

Onu göğsünden vurup öldüren okumu çekip çıkardım. Alnına

saplanan okumu da kıvırıp çıkarmaya çalıştımsa da, ok demiri onun alnında kaldı. Bir türlü çıkaramadım!" derdi.

Zeyd b. Rukad'ın okla alnından ve göğsünden vurduğu bu genç, Abdullah b. Müslim b. Akîl idi.

Abdullahü'ş-Şâkirî adamlarıyla birlikte gidip Zeyd b. Rukad'ın evini kuşattı.

Zeyd kılıcını sıyırarak dışarı çıktı. Kendisi çok cesaretli idi.

Abdullahü'ş-Şakirî:

"Siz onu ne kılıçla, ne de mızrakla vurmaya çalışmayınız. Fakat, oka ve taşa tutunuz!" dedi.

Öyle yaptılar. Zeyd yere yıkıldı.

Abdullahu'ş-Şâkirî:

"Ölmek üzere ise, onu evden dışarı çıkarınız!" dedi.

Evden dışarı çıkardılar.

Abdullahu'ş-Şâkirî ateş getirtti. Canı çıkmadan, Zeyd'i diri iken ateşleyip yaktı!

Kendileri Ele Geçirilemeyerek Evleri Yıktırılanlar

Muhtar, Sinan b. Enes'i arattırdı.

Sinan, "Hüseyin'i ben öldürdüm!" diyerek övünürdü.

Korkusundan, Basra'ya kaçmıştı.

Muhtar, onun evini yıktırdı.

Abdullah b. Ukbe:

"Ben onlardan bir çocuk, Esed oğullarından da bir adam öldürdüm!" derdi.

Onun da evi yıktırıldı.

Abdullah b. Urvetü'l-Has'amî arandı.

Bu da:

"Ben onlara tehlikeli oniki ok attım!" derdi.

Abdullah b. Urve ele geçirilemedi. Kaçıp Mus'ab b. Zübeyr'e katılmıştı.

Muhtar bunun da evini yıktırdı.

Amr b. Subeyh'in Öldürülmesi

Suda' oğullarından Amr b. Subeyh arandı.

Kendisi:

"Ben onlardan bazısını mızrakladım. Bazısını yaraladım. Fakat hiçbirini öldürmedim!" derdi.

Bir gece, Amr b. Subeyh'e gidildi. Kendisi, evin damında oturuyordu. Kendisine gözcüler gönderildiğini bilmiyordu. Kılıcı da başucunda asılı duruyordu.

Onu ansızın yakaladılar ve kılıcını da başucundan aldılar.

Amr b. Subeyh:

"Allah senin gibi kılıcın belâsını versin!

Seni ne diye bana yaklaştırmadılar da, benden uzaklaştırdılar?" diyerek yırtındı durdu.

Amr b. Subeyh, Muhtar'a götürüldü. Muhtar onu köşkte, yanında hapsetti.

Sabah olunca, Amr b. Subeyh'in adamlarına izin verildi.

"Dileyen, yanına girsin!" denildi.

Halk, içeri girdiler. Amr b. Subeyh bağlı olarak onların yanına getirilince:

"Vallahi ey kâfirler, fâcirler topluluğu! Eğer kılıcım elimde olsaydı, siz beni getiremeyeceğinizi, beni sizden başkalarının öldürebileceğini öğrenirdiniz!

Anladım ki; siz Allah'ın yarattıklarının kötülerisiniz.

Ben elimde bir kılıç bulunmasını ve içinizde onunla bir müddet size kılıç vurmayı ne kadar arzu ederdim!" dedi.

Sonra, elini kaldırıp, yanında bulunan Abdullah b. Kâmil'in gözüne çarptı.

Abdullah b. Kâmil güldü. Onun elini tutup bağladı. Sonra da:

"Senin Muhammed hanedanını yaraladığını ve mızrakladığını söylüyorlar. Biz de sana bu suçun için uğradık!" dedi.

Muhtar:

"Bana bir mızrak getiriniz!" dedi.

Getirildi.

"Onu ölünceye kadar mızraklayınız!" dedi.

Amr b. Subeyh'in vücuduna, ölünceye kadar mızrak sapladılar.

Ebu Zür'a Oğullarının Öldürülmesi

Muhtar'ın adamları, Ebu Zür'a oğullarının evine uğradılar. Damın üzerinden ok attılar. Nihayet, evin içerisine girdiler.

Hebyat b. Osman b. Ebi Zür'a ile Abdurrahman b. Osman b. Ebi Zür'a öldürüldü.

Abdulmâlik b. Ebi Zür'a ise, başından yaralanmış olarak kaçtı. Muhtar'ın yanına girdi. O da, karısı Ümmü Sâbit bint-i Semüre b. Cündüb'e emretti, Abdulmâlik'in başının yarığını tedavi ettirdi.

Sonra, Abdulmâlik'i çağırdı.

Abdulmâlik:

"Benim suçum yok!" dedi.

Muhammed b. Eş'as'ın Arattırılması ve Köşkünün Yıktırılması

Muhammed b. Eş'as b. Kays, Kadisiye yanında Eş'as köyünde idi. Muhtar; Havşeb'i yüz kişilik bir birlikle onu yakalamaya gönderdi.

"Ona git! Av arayıcı, yahut gizli bir yerde av gözleyici, yahut sağına soluna korka korka bakınıcı, yahut gizlenici, saklanıcı olarak onu yakalayıp öldürmeye nasıl muvaffak olursan ol; başını bana getir!" dedi.

Havşeb gitti. Muhammed b. Eş'as'ın köşkünü kuşattı.

Halbuki, o daha önce Mus'ab'ın yanına gitmiş bulunuyordu.

Havşeb ve arkadaşları, bir müddet köşkün üzerinde beklediler. Sonra içeri girdiler. Muhammed b. Eş'as'ı bulamadılar. Dönüp Muhtar'ın yanına geldiler.

Muhtar, adam gönderip Muhammad b. Eş'as'ın köşkünü yıktırdı. Hucr b. Adiyy'in Ziyad b. Sümeyye tarafından yıktırılmış olan evini, onun kerpiçleriyle yaptırdı.[56]

Muhammed b. Eş'as Mus'ab b. Zübeyr tarafından Muhtar üzerine gönderilen orduda vazife almış, yapılan çarpışmada kendisi ve maiyyeti öldürülmüştür.[57]

Muhammed b. Eş'as Hakkında Bilgiler

Muhammed b. Eş'as'ın babası Eş'as, Yemenli olup, Peygamberimizin vefatında irtidat etmişti. Yakalanıp zincire vurularak Medine'ye getirilince, Hz. Ebu Bekir'e:

---

56. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 128-130.
57. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 151.

"Ey Resûlullah'ın halifesi! Beni öldürme, sağ bırak ve kızkardeşini de bana nikâhla! diye yalvarmış, Hz. Ebu Bekir de onu affetmiş ve kızkardeşi Ümmü Ferve'yi de ona nikâhlamıştı.

Muhammed b. Eş'as, işte bu evlenme neticesinde doğmuştu.

Muhammed b. Eş'as, Hz. Hasan'ın da kayınbiraderi idi.[58]

Kays b. Eş'as'ın Öldürülmesi

Kays b. Eş'as, Basra'da iken, ev halkını görmek üzere, Abdullah b. Kâmil'in himayesi altında Kûfe'ye girmişti.

Abdullah b. Kâmil, Muhtar'ın yanına varıp:

"Ey emîr! Kays b. Eş'as himaye edilmesini benden istedi. Ben de onu himayem altına aldım. Ona verdiğim himayemi muteber ve geçerli say!" dedi.

Muhtar bir müddet sustu. Sonra:

"Yüzüğüne bir bakayım!" dedi. Onu alıp parmağına taktı. Yüzük bir müddet Muhtar'ın parmağında durdu. Sonra, Ebu Amre'yi çağırdı. Yüzüğü ona verdi ve:

"Abdullah b. Kâmil'in hanımına git. Ona:

'Bu yüzük, kocanın alâmetidir. Beni Kays b. Eş'as'ın yanına koyacaksın. Onu Muhtar'dan kurtaracak bazı işler hakkında kendisiyle görüşme yapmak istiyorum!' de!" dedi.

Kadın Ebu Amre'yi onun yanına soktu.

Ebu Amre kılıcını sıyırıp Kays b. Eş'as'ın boynunu vurdu. Başını alıp Muhtar'a götürdü. Onun önüne attı. Muhtar:

"Hüseyin'in kadifesini alan, yağmalayan bu ha?" dedi.

Hz. Hüseyin şehit edildiği zaman, ona ait kadifeyi (yorgan) ganimet olarak Kays b. Eş'as almış, bundan dolayı kendisine 'Kays kadife!' adı takılmıştı.

Abdullah b. Kâmil, Muhtar'a:

"İnnâ lillâhi ve inna ileyhi râciûn! Sen benim himayem altında bulunan, konuğum ve dostum olan bir kişiyi öldürdün!?" dedi.

Muhtar:

"Allahaşkına sus! Sen Peygamberinin kızının oğlunu öldürenleri himayeyi helâlleştirmek mi istiyorsun?!" dedi.[59]

---

58. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 6, s. 22-23, c. 5, s. 10-11.
59. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 302.

Esmâ b. Hârice'nin Korkusundan Zerve'de Oturması

Kûfelilerin yaşlılarından ve seyyidlerinden Esmâ b. Hârice, Muhtar'dan korkarak, Esed oğullarının Zerve diye anılan su başlarına ev halkı ve bazı azadlıları ile birlikte gidip, orada oturdu.[60]

İbrahim b. Eşter'in İbn Ziyad'la Çarpışmak Üzere Tekrar Yola Çıkarılması

İbrahim b. Eşter; Sebi' ve Künâse ayaklanmalarını bastırdıktan ve Kûfe'de iki gün dinlendikten sonra, İbn Ziyad ve Şamlılarla çarpışmak üzere, Hicretin altmışaltıncı yılı Zilhicce ayının çıkmasına sekiz gün kala, Cumartesi günü Kûfe'den yola çıktı.

Muhtar; savaşlarda bulunmuş, tecrübeli, bellibaşlı adamlarını, süvarileri ve görüş sahiplerini de onun yanına kattı.

Kays b. Tahfetü'n-Nehdî'yi Medineli kabilelerin,

Abdullah b. Hayyetü'l-Esedî'yi Mezhic ve Esed kabilelerinin,

Esved b. Cerâdü'l-Kindî'yi Kinde ve Rebîa kabilelerinin başına geçirdi.

Onları Abdurrahman Deyr'i yanındaki köprüye kadar uğurladı.

Döneceği sırada, İbrahim b. Eşter'e:

"Benden üç şey işit ve hatırında tut:

1. Açık veya gizli işlerinde Allah'tan kork!

2. Gideceğin yere gitmekte acele et. Düşmanına kavuşur kavuşmaz, saldırmak için hazırlan!

3. Düşmanına gece kavuşursan, saldırmayı sabaha bırakmamak ve onların hazırlık yapmalarına imkân vermemek elinden gelirse, imkân ve fırsat verme!

Eğer düşmanına gündüz kavuşursan, onları geceye bırakma!

Sana tavsiye ettiğim bu şeyleri ezberledin değil mi?" dedi.

İbrahim b. Eşter:

"Evet!" dedi.

Muhtar:

"Allah sana yoldaş olsun!" dedi ve döndü.

Ebu's-Saykal der ki:

"İbrahim b. Eşter'le birlikte gittik.

---

60. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 303.

Ubeydullah b. Ziyad ve yanındaki Şamlılar Irak topraklarına girmeden onlara kavuşmak ve darbe indirmek maksadıyla, hızla yol aldık. Irak toprağının en son noktasını geçip birden Musul toprağına ayak bastık. Onlara bir an önce kavuşmak için, hızla ilerledik. Musul'a beş fersahlık uzaklıkta bulunan Barbisa köyüne eriştik.

İbrahim b. Eşter, orada Vehbil, Naha' kabilesi halkından, çok cesaretli, becerikli bir adam olan Tufeyl b. Lakît'ı öncü olarak ileri sürdü.

İbn Ziyad'ın bize yaklaştığı sırada, Humeyd b. Hureys'i de Tufeyl b. Lakît'in arkasından yolladı.

İbrahim b. Eşter; çok geçmeden bütün süvarilerini ve piyadelerini savaş nizamına koyarak onları ayırmaksızın birlikte hareket ettirip Barbisa köyüne kondu.

O sıralarda bütün Kays'lar Cezîre'de oturuyorlar, Mervan'a ve Mervan hanedanına muhalif bulunuyorlardı."[61]

Umeyr b. Hubab ve Arkadaşının İbrahim b. Eşter'le Görüşmeleri

Hz. Hüseyin'in Kays'lı katillerinden Umeyr b. Hubab ile Fırat b. Sâlim, İbn Ziyad'ın ordusunda yer almışlardı.

Fırat, arkadaşı Umeyr'e:

"Sen Mervan oğullarının idarelerinin kötülüklerini, bizim kavmimiz olan Kays'a karşı kötülük düşündüklerini bilirsin.

İşler yoluna girecek olursa, Abdulmelik Kays'ların kökünü kazıyacaktır. Bizler onlardanız.

İbrahim b. Eşter'in yanına varalım; hali, durumu nedir, bir bakalım" dedi.

Gece karanlığı basınca, atlarına bindiler.

İbrahim b. Eşter'in karargâhıyla kendi karargâhları arasında dört fersah uzaklık vardı.

Bunlar, Şamlıların gözcülerine rastladılar.

Gözcüler:

"Sizler kimlersiniz?" diye sordular.

Umeyr'le Fırat:

---

61. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 130, 140, 142.

"Biz Emîr Husayn b. Nümeyr'in casuslarıyız!" dediler ve İbrahim b. Eşter'in karargâhına vardılar.

Ateşler yakılmış, İbrahim b. Eşter adamlarını savaş nizamına sokmakla uğraşıyordu.

İbrahim b. Eşter'in üzerinde Herat işi sarı gömlek vardı. Kılıcı boynunda asılı idi.

Umeyr b. Hubab, yaklaşıp İbrahim'in arka tarafına geçti.

İbrahim b. Eşter ona aldırış etmedi.

Umeyr arkadan İbrahim'in boynuna elini dolayıp kucaklamak isterken, İbrahim b. Eşter yerini değiştirdi. Başını eğip:

"Sen kimsin?" diye sordu.

Umeyr:

"Ben Umeyr b. Hubab'ım!" dedi.

İbrahim b. Eşter, ona doğru yüzünü çevirerek:

"Otur da, senin için boşalır gelirim" dedi.

Umeyr ile Fırat, İbrahim b. Eşter'den uzaklaşarak bir köşeye çekildiler.

Umeyr, Fırat'a:

"Sen bu kadar cesaretli, bundan daha soğukkanlı bir kimse gördün mü?

O benim kendisini arkadan kucaklayacağımı gördü. Yerini değiştirdi. Benden hiç kaygılanmadı" dedi.

Fırat:

"Gerçekten, ben onun gibisini görmedim" dedi.

İbrahim b. Eşter, arkadaşlarını savaş nizamına koyduktan sonra, onların yanına gelip oturdu ve Umeyr'e:

"Ey Ebu'l-Mugallis! Senin benimle ne işin var?" dedi.

Umeyr:

"Karargâhına girince, tasam arttı. Ben, girişten senin yanına gelinceye kadar, hiç Arapça söz işitmedim. Anlaşılan; senin yanında bulunan şu cemaat, Acemlerden ibaret.

Halbuki, sana karşı gelenler, Şamlıların en bellibaşlı cesaretlileri ve kahramanlarıdır. Onlar kırk bin kişidirler.

Sen onlara şu yanındaki Acemlerle nasıl karşı koyabileceksin?" dedi.

İbrahim b. Eşter:

"Vallahi, onları karıncalar gibi çok sayıda bulsam da, onlarla çarpışacağım!

Şu yanımda gördüğün kimseler çarpışmada çok ileri, üstün görüşlü olduğunu söylediğin Şamlılarla nasıl mı çarpışabilecekler?

O gördüğün kişiler, Acemlerin ve Mecusî emîr ve kumandanlarının en atılgan ve sıçrayıcılarının oğullarıdırlar.*

Ben süvariye karşı süvariyi; piyadeye karşı piyadeyi çarpıştıracağım. Yardım Allah'tandır!" dedi.

Umeyr:

"Benim kavmim Kays, yarın sabah Şamlıların sol koluna çok sayıda gelip katılacaklar.

Bizden tasalanma! Onların ordusunu sindirmek için, biz bozuluruz.

Mervan oğullarının biz Kays cemaatine karşı kötü davranmaları yüzünden, onların muzaffer olmalarını istemiyoruz" dedi.

İbrahim b. Eşter:

"Nasıl istersen öyle yap!" dedi.[62]

Sonra da:

"Sen ne dersin? Ben hendek kazıp iki-üç gün onları oyalasam, işin neticesini beklesem olmaz mı?" diye sordu.

Umeyr b. Hubab:

"Böyle yapma! Biz Allah'ın kullarıyız ve hepimiz O'na dönücüleriz.

Şu kavmin (Şamlıların) istedikleri de, ancak işi uzatmandır.

Eğer işi uzatacak olursan, bu onların işine yarayacaktır.

Çünkü onlar sizden kat kat çokturlar. Azın çoğa uzun müddet dayanması mümkün değildir.

Fakat şimdi onların kalpleri sizin korkunuzla doludur. Onlarla günlerce ve tekrar tekrar çarpışır durursanız, onları çarpışmaya alıştırırsınız.

Onlar senin askerlerinin tadını tadarsa, artık onlara karşı yiğitleşirler!" dedi.

---

* Kûfe'de Acem oğullarından yerleşmiş birçok cemaatler vardı. Muaviye b. Ebu Süfyan onlara tahsisat bağlamıştı. Kendilerine el-Hamra' denilirdi. Kûfe'de onlardan yirmi bin kişi vardı (Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 288, 293).

62. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 294-296.

63. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 142.

İbrahim b. Eşter:

"Şimdi anladım ki; sen bizim için hayır öğütlüsün. Bildirdiğin görüş ve düşünüşünde doğrusun. Zaten, arkadaşım Muhtar da bana bunu tavsiye ve bu görüşü emr etmişti" dedi.

Umeyr:

"Onun görüşünden şaşmayınız. Çünkü, şeyh, harplerin zararlarını göre göre otura düşmüş; ondan alınacak, alınmayacak dersleri ve ibretleri almıştır" dedi ve İbrahim b. Eşter'e bey'at ederek karargâhlarına döndüler.

Umeyr, arkadaşı Fırat'a:

"O senden çekindi. Sözümüzü sağlama bağlamadı. Galiba bizim hile yapacağımızdan korktu" dedi.[64]

İbrahim b. Eşter'in Ordusunu Savaş Nizamına Koyup İlerletmesi

İbrahim b. Eşter, bütün gece gözünü yummadı. Seher vakti girer girmez, askerlerini savaş nizamına koymaya başladı. Askerlerini birlikler haline koydu ve birliklerin kumandanlarına emirler verdi.

Süfyan b. Yezid b. Mugaffel'i sağ kol kumandanlığına,

Ali b. Mâlikü'l-Cüşemî'yi sol kol kumandanlığına,

Bir anneden doğma kardeşi olan Abdurrahman b. Abdullah'ı süvari kumandanlığına tayin etti.

Kendisi de sağ kol ile kalpte bulundu.

Piyade birliğinin kumandanlığına Tufeyl b. Lakît'i getirdi.

Sancağını Müzâhim b. Mâlik'e verdi.

Şafak atmaya başlar başlamaz, alacakaranlıkta sabah namazını kıldırdıktan sonra, askerlerini saf haline getirdi.

Dört kumandanı yerlerine koydu.

Sağ kol kumandanını sağ kola, sol kol kumandanını sol kola, piyade kumandanını piyadelerin başına koydu.

Süvarileri de onlara ekledi.

Süvari kumandanlığına kardeşi Abdurrahman b. Abdullah'ı koydu ve orduya:

"Düşmana doğru ağır ağır ilerleyiniz!" dedi.

---

64. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 295.

Ordu, İbrahim b. Eşter ve kumandanlarıyla birlikte düşmana doğru yavaş yavaş ilerlemeye başladı.

Düşmanın üst tarafında bulunan büyük bir tepenin üzerine çıktılar.

İbrahim b. Eşter orada oturunca, askerlerden hiçbiri hareket etmedi, durakladı.

Abdullah b. Züheyr'in Tecessüs İçin Vazifelendirilmesi ve Ades'le Konuşması

Abdullah b. Züheyrü's-Selûlî, atının üzerinde birşeyler yiyordu.

İbrahim b. Eşter onu yanına çağırdı ve:

"Hemen atının üzerine atla. Bana şunlardan bir haber getir!" dedi.

Abdullah b. Züheyr gitti. Biraz sonra döndü ve:

"Bu kavim korkutularak getirtilmiş. Onlardan bir adamla buluştum ki, o:

'Ey Ebu Turab taraftarları! Ey Muhtaru'l-Kezzab taraftarları!' diye seslenerek saçmalıyordu.

Ona:

'Sizinle bizim aramızda bundan büyük sövme olmaz!' dedim.

Bana:

'Ey Allah düşmanı! Siz bizi nelere davet ediyor; bizimle imamsız, halifesiz olarak ne diye çarpışıyorsunuz?' diye sordu.

Ona:

'Evet, biz, 'Nerdesin ey Resûlullah'ın oğlu Hüseyin'in kanı!' diye, onun intikamını almaya davet ediyoruz.

Siz Ubeydullah b. Ziyad'ı bize teslim edin. Çünkü o Resûlullah'ın oğlunu, Cennetlik gençlerin seyyidini şehit etti.

Biz onu ve Kerbelâ cinayetinde onunla işbirliği yapan, kendilerini Hüseyin'e kısas olarak eşit tutmayı kabul etmeyeceğimiz bazı adamlarınızı da öldürünceye kadar yakanızı bırakmayacağız!

Bize İbn Ziyad'ı teslim ettiğiniz, onu Hüseyin'in katilleri olan bazı adamlarınızla birlikte öldürdüğünüz zaman, sizinle aramızda Kitabullah'ı yahut salih müslümanlardan hangisini isterseniz onu hakem yapacak, onun vereceği hükme razı olacağız!' dedim.

Bana:

'Biz sizi, bunun gibi başka bir zaman da iki hakemle tecrübe etmiş, denemiştik de, siz sözünüzde durmamıştınız!' dedi.

Ben:

'Ne imiş o?' diye sordum.

'Biz sizinle aramızda iki hakem tayin etmiştik. Siz onların verdiği hükme razı olmamıştınız' dedi.

Ona:

'Sen iddiana sağlam bir delil getiremedin.

Biz iki hakemin üzerinde sözbirliği edecekleri bir adama razı olacak ve bey'at edecektik. Onlar bir kişi üzerinde sözbirliği yapamadan ayrıldılar. Allah onların ikisini de hayra ve doğru olana muvaffak kılmadı!' dedim.

Bana:

'Sen kimsin?' diye sordu.

Kim olduğumu ona haber verdim.

Ben de ona:

'Sen kimsin?' diye sordum.

'Ades'im! Senin katırının sürücüsü!' dedi.

Ona:

'Sen bana karşı iyi davranmadın. Bu, senin vefasızlığının, sözde durmamazlığının başlangıcıdır!' dedim" dedi.

İbrahim b. Eşter'in Kumandanlara Hitabı

İbrahim b. Eşter, kendisi için bir katır getirtti. Onun üzerine bindi. Sonra, bütün sancak sahiplerinin, kumandanların yanlarına uğradı.

Her birinin yanında durdu ve:

"Ey din yardımcıları ve hak taraftarları olan Allah askerleri!

Resûlullah'ın kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin b. Ali'nin katili olan; Hüseyin ile kızları, kadınları ve taraftarları arasına gerilen; onlarla içecekleri Fırat suyu arasına gerilerek onları Fırat suyuna bakıp durduran; onun amcasının oğlu Yezid'e gitmesine ve onunla anlaşmasına da engel olan; evine ve ev halkına dönmesine veya Allah'ın geniş yerlerine gitmesine imkân vermeyen; onu ve onun ev halkını şehit eden Mercâne'nin oğlu Ubeydullah işte karşınızdadır!

Vallahi, bu Mercâne'nin oğlunun Allah tarafından günah kirle-

rinden temizlenmiş, korunmuş olan Resûlullah Aleyhisselamın Ehl-i Beytine yapmış olduğunu, Firavun bile İsrail oğullarının temsilcilerine yapmamıştır!

Allah onu sizinle, sizi de onunla karşı karşıya getirmiştir.

Vallahi, sanıyorum ki; Allah onun kanını ancak sizin ellerinizle döküp kalplerinize şifa vermek için bu harp meydanında sizi onlarla biraraya getirmiştir.

Allah biliyor ki; siz ancak Peygamberinizin Ehl-i Beytine yapılanlara kızarak yola çıktınız!" dedi.

İbrahim b. Eşter; sağ, sol kol birlikleri ve sairleri arasında dolaşarak ve hepsini cihada teşvik ederek çarpışmaya hazırladı. Sonra dönüp sancağının altına geldi.

İbn Ziyad'ın Ordusunu Savaş Nizamına Koyması

Beri yandan, İbn Ziyad da, sağ kol kumandanlığına Husayn b. Nümeyr'i, sol kol kumandanlığına Umeyr b. Hubabü's-Sülemî'yi, süvari birlikleri kumandanlığına ise Şurahbil b. Zilkelâ'ı tayin etti. Kendisi de, piyadeler arasında durdu.[65]

Çarpışmanın Başlangıcında İbrahim b. Eşter'in Sol Kol Birliğinin Bozulması ve Abdullah b. Verka'ın Onları Başkumandan Çevresinde Toplaması

Sabahleyin iki taraf birbirlerine yaklaşıp Hâzire diye anılan yerde durunca, İbrahim b. Eşter, kumandanlarına:

"Önce sol kola saldırmanızı tavsiye ederim. Çünkü, onların içinde Kays'lar vardır" dedi.[66]

İki taraf safları birbirlerine iyice yaklaştıkları zaman, Şamlıların sağ kol kumandanı Husayn b. Nümeyr, İbrahim b. Eşter'in Ali b. Mâlikü'l-Cüşemî kumandasındaki sol kol kuvvetlerine saldırdı.

Kumandan da, birliği de, sebat ettiler. Ali b. Mâlik şehit düştü.

Onun sancağını Kurre b. Ali aldı.

O da şehit oldu.

Ondan sonra, hâfızlardan birçok kimseler sancağı taşıdılar ve şehit oldular.

---

65. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 142-143.
66. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 295.

Sol kol birliği bozguna uğrayınca, sancağı Abdullah b. Verka' aldı. Bozulan ve dağılan sol kol birliğine:

"Bana doğru geliniz ey Allah askerleri!" diyerek seslendi.

Dağılanlar, onun başında toplandılar.

Abdullah b. Verka', onlara:

"İşte, başkumandanınız çarpışıyor! Ona doğru gidiniz!" dedi.

Bozguna uğrayan sol kol birliği, İbrahim b. Eşter'in yanına vardılar.

İbrahim b. Eşter'in Ordusuna Son Seslenişi ve Düşmana Hücuma Geçişi

İbrahim b. Eşter, başını açmış ve:

"Ey Allah askerleri! Bana doğru geliniz! Ben İbnü'l-Eşter'im!

Sizin bana doğru kaçmanız, harpte düşmana saldırmak gibi hayırlıdır.

Harp meydanında hata işleyen, azarlanmayacak, kınanmayacaktır!" diyerek sesleniyordu.

Bozulanlar, İbrahim b. Eşter'in başında toplandılar.

İbrahim b. Eşter, sağ kol kumandanına:

"Şamlıların sol kol kuvvetlerine saldır!" diye haber gönderdi.

İbrahim b. Eşter; Umeyr b. Hubab'ın, va'd ettiği gibi, saldırıya uğrayınca bozuluvereceğini sanıyor ve umuyordu.

Sağ kol kumandanı Süfyan b. Yezid, onlara hücuma geçti.

Fakat, Şamlıların Umeyr b. Hubab kumandasındaki sol kol kuvvetleri bozulmadılar. Direndiler ve şiddetle çarpıştılar.

İbrahim b. Eşter, bunu görünce, arkadaşlarına:

"Siz şu başkumandan sancağını ve oradaki cemaati hedef alınız!

Vallahi, biz onları bozup dağıtacak olursak, oranın sağındaki, solundaki kuvvetlerin kuşlar gibi korkup uçuştuklarını, kaçıştıklarını göreceksiniz!" dedi.

İbrahim b. Eşter'in İbn Ziyad'ı ve Ordusunu Önüne Katıp Bozguna Uğratması

Ebu Sâdık'ın anlattığına göre; İbrahim b. Eşter'in sancaktarı sancağı ile ilerledikçe İbrahim b. Eşter ilerlemekte, kılıcıyla vurdu-

ğu kimseyi yere sermekte, Şamlıları koyun sürüsü gibi önüne katıp kovalamakta idi!

Verka' b. Âzib der ki:

"Şamlıların yakınlarına varınca, kısa bir müddet mızraklarla çarpıştık. Sonra, kılıçlara el attık.

Gündüzün başlarında uzun bir müddet kılıç salladık.

Vallahi, birbirlerine dokunan kılıçların çıkardıkları sesleri tarif edemem!"

Umeyr b. Hubab'ın İş İşten Geçtikten Sonra İbn Eşter'in Yanına Gelmek İstemesi

Fudayl b. Hadic'in bildirdiğine göre; İbrahim b. Eşter'in kumandasında İbn Ziyad'ın ve adamlarının üzerine bütün şiddetiyle saldırılıp kanlı çarpışmaların yapıldığı ve iki taraftan pek çok kişilerin öldürüldüğü, İbn Ziyad'ın ordusunun bozulmaya yüz tuttuğu sırada, Umeyr b. Hubab, İbrahim b. Eşter'e:

"Şimdi senin yanına geliyorum!" diye haber göndermişti.*

İbrahim b. Eşter:

"Allah askerlerinin öfkeleri geçinceye kadar yanıma uğrama! Onların sana saldırmalarından korkarım!" dedi.

İbn Ziyad ve Husayn b. Nümeyr'in Öldürülmesi

İbn Ziyad'ın ordusu bozguna uğrayınca, İbrahim b. Eşter'in ordusu onların peşlerine düştü. Pek çoklarını kılıçtan geçirdiler. Bir kısmı da nehirden geçmeye çalışırken boğuldular.

Şamlıların karargâhında bulunan herşeyleri iğtinam edildi.[67]

Geceye kadar, Şam ordusunun peşini bırakmadılar.

Hz. Hüseyin'in katillerinden İbn Ziyad'la Husayn b. Nümeyr öldürüldü.

Şurahbil b. Zilkelâ' ve Şamlıların birçok ulu kişileri de öldürülenler arasında idi.

İbrahim b. Eşter:

---

* Umeyr b. Hubab, Kays kabilesine "Ey Merc-i Râhıt (Dımeşk nahiyesi) intikamı!" diyerek bağırınca, onların ileri gelenlerinin başları önlerine düştü, bozuldular (Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 295).

67. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 143-144.

"Ben Şamlılardan bir adam öldürdüm ki, çarpışmanın başlangıcında şiddetle çarpışıyor ve:

'Ben, Kureyş'in oğluyum!' diyordu.

Vurulup yere düştüğü zaman, kendisinden misk kokusu geldiğini duydum.[68]

Onun kolları şarkta, ayakları garpta, tek sancak altında ve nehir kıyısındadır. Arayıp bulunuz onu!" dedi.

Gittiler ve buldular. O, Ubeydullah b. Ziyad idi.

Gerçekten, ayaklarıyla birlikte bedeninin yarısı doğuya, elleri ve kollarıyla birlikte bedeninin yarısı da batıya çevrilmiş, yatıyordu!

Şerîk b. Cedîrü't-Tağlibî'nin Kahramanca Savaşması ve Şehit Olması

Şerîk b. Cedîrü't-Tağlibî de, İbn Ziyad sanarak, öldürmek için Husayn b. Nümeyr'in üzerine saldırmıştı.

Birbirlerinin boğazlarına sarıldılar.

Tağlibî:

"Beni de, zâniyenin oğlunu da öldürünüz!" diye bağırdı ve Husayn b. Nümeyr öldürüldü.

Şerîk; Hz. Ali ile bulunmuş, bir gözünü kaybetmişti. Harp bittikten sonra, Beytü'l-Makdis'e gelmişti.

Hz. Hüseyin şehit edildiği zaman:

"Allah'a ahdettim ki; eğer Allah bana şöyle şöyle kudret ve imkân verir de Hüseyin'in kanını aramaya kalkarsam, Mercâne'nin oğlunu öldüreceğim, yahut onun yakınında öleceğim!" demişti.

Muhtar'ın Hz. Hüseyin'in kanını aramak, intikamını almak için ayaklandığını haber alınca, onun yanına gitti. Muhtar da, onu İbrahim b. Eşter'le birlikte Rebîa süvarileri üzerine çavuş tayin etti.

Şerîk, arkadaşlarına:

"Ben Allah'a şöyle şöyle söz verdim!" dedi.

Üçyüz kişi, bu yolda ölmek üzere bey'at ettiler.

Şerîk, arkadaşları ile birlikte Şamlıların saflarını yara yara ilerledi.

İbn Ziyad'ın yanına eriştiler.

---

68. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 295.

Toz dumana karıştı. Demir ve kılıç şakırtısından başka birşey işitilmiyordu.

İki taraf birbirlerinden ayrıldıkları zaman, aralarında başka bir ölü bulunmayan iki ölü görüldü: Şerîk b. Cedîrü't-Tağlibî ve İbn Ziyad![69]

İbn Ziyad ile Arkadaşlarının Başlarının Kesilmesi ve İbn Ziyad'ın Cesedinin Yakılması

İbrahim b. Eşter, İbn Ziyad'ın başının kesilmesini emretti.[70]

İbn Ziyad'la Husayn b. Nümeyr dahil olmak üzere, yedi kişinin başı kesildi.[71]

İbn Ziyad'ın başı kesildikten sonra, cesedi ateşte yakıldı.[72]

İbn Ziyad'ın Burnundan Girip Ağzından Çıkan Yılan

Umâre b. Umeyr der ki:

"Ubeydullah b. Ziyad'la arkadaşlarının başları, getirildikleri zaman, Rahabe'de mescidde bir sedirin üzerine konulmuştu. Onların yanına kadar vardım.

'Geldi! Geldi!' dediler.

O sırada, başların arasında bir yılan peyda olup, Ubeydullah b. Ziyad'ın burun deliklerine girdi. İçeride bir müddet kaldı. Sonra, çıkıp gitti ve kayboldu.

Sonra yine:

'Geldi! Geldi!' dediler.

Yılan İbn Ziyad'ın burnuna girdi, çıktı. Bunu iki veya üç kere yaptı."[73]

Yezid b. Ebi Ziyad'a göre; İbn Ziyad'ın ağzından girip burnundan çıkan, burnundan girip ağzından çıkan bu yılan, ince bir yılandı ve getirilen başlar arasında yalnız İbn Ziyad'ın başına girip çıkmıştı.[74]

---

69. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 144-145.
70. Dineverî, *Kitâbu'l-ahbâr*, s. 295.
71. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 359.
72. İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 129.
73. Tirmizî, *Sünen*, c. 5, s. 660, İbn Esîr, *el-Kâmil*, c. 4, s. 130, Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, s. 359.
74. Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye*, c. 8, s. 286.

İbn Ziyad'ın Başı Medine'de

İbn Ziyad'ın Kûfe'ye gönderilen başını, Muhtar; ziftli bir küp içine koydurup Muhammed b. Hanefiyye, Ali b. Hüseyin ve diğer Hâşim oğullarına gönderdi.[75]

Muhtar, İbn Ziyad'ın başını Medine'ye götüren Kûfeliye:

"Ali b. Hüseyin'in kapısında dur. Kapıların açıldığını ve halkın yemek için içeri girdiklerini gördüğün zaman, onun yanına var!" dedi.

Muhtar'ın elçisi, Ali b. Hüseyin'in kapısına geldi. Kapılar açıldı. Halk yemek için içeri girdiler.

Elçi, yüksek sesle:

"Ey Peygamberin Ehl-i Beyti! Ben Muhtar b. Ebu Ubeyd'in elçisiyim! Yanımda İbn Ziyad'ın başı var!" diyerek seslenince, Hâşim oğulları evlerinden çığlık koparmayan kadın kalmadı!

Elçi, İbn Ziyad'ın başını çıkarıp ortaya koydu.

Ali b. Hüseyin, onu görünce:

"Allah onu Cehenneme atsın!" dedi.

Ali b. Hüseyin'in, babası şehit edildiği günden beri hiç yüzünün güldüğü görülmemişti. Kendisinin o gün yüzü güldü.

Şam'dan kendisine bir deve yükü meyve gelmişti.

İbn Ziyad'ın başı getirilince, meyveleri de Medinelilere dağıttırdı.

Hz. Hüseyin'in şehadetinden beri, Resûlullah'ın zevceleri de hiç taranmamış, yağ sürünmemişlerdi. O gün, onlar da tarandılar ve yağ süründüler.[76]

Ali b. Hüseyin, İbn Ziyad'ın başını gördüğü zaman, babası Hz. Hüseyin'e rahmet okudu ve:

"Hüseyin'in başı getirildiği zaman, İbn Ziyad yemek yiyordu.

İbn Ziyad'ın başı getirildiği zaman da, biz yemek yiyoruz!" dedi.

Hâşim oğullarından olup da, Muhtar'ı övmeyen, ona dua etmeyen, onun hakkında güzel konuşmalar yapmayan kimse kalmadı.

Muhtar'ın Muhammed b. Hanefiyye'ye Yazısı

Muhtar, Muhammed b. Hanefiyye'ye yazdığı yazıda şöyle dedi:

---

75. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 100.
76. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 259.

"İmdi, Yüce Allah; bir kavimden, onlar günahlarını arttırmadıkça, intikam almaz.

Allah fâsıkları ve onların taraftarlarını helâk etti. Kalanı kaldı. Onların sonuncusunu da öncekilerin yanına katmasını Allah'tan diler ve umarım!"[77]

Muhammed b. Hanefiyye'nin Allah'a Hamd ü Senâsı

İbn Ziyad'la Husayn b. Nümeyr ve Şurahbil b. Zilkelâ'ın başları, Mekke'ye götürülüp Mescid-i Haram'ın kapısına asılmıştı.

Muhammed b. Hanefiyye, tavafı bitirip Mescid-i Haram'ın kapısından çıkarken, onları gördü. Allah'a hamd ü senâda bulundu.[78]

Muhtar'ın Sevinci ve İbrahim b. Eşter'i Karşılamaya Çıkması

Muhtar, zafer haberini alınca, arkadaşlarına:

"Ben size inşaallah iki günün birinde İbrahim b. Eşter ve ashabı tarafından Mercâne'nin oğlunu ve adamlarını bozguna uğrattıklarına dair zafer müjdesi geleceğini söylememiş mi idim?" dedi.

Yerine Kûfe'de Sâib b. Mâlik'i vekil bırakarak, İbrahim b. Eşter'i karşılamak üzere, kalabalık bir halk kitlesiyle Sabat'a kadar gitti.[79]

Kerbelâ Cinayetine Katılan İhtiyarın Başına Gelenler

Ebu'r-Rebi' b. Seb', Hz. Hüseyin'in menâkıbını anlatırken Yakub b. Süfyan'ın şöyle söylediğini nakleder:

"Çiftliğimde idim. Cemaatle yatsı namazını kıldıktan sonra, odada oturduk. Hüseyin b. Ali bahis konusu edildi. Orada bulunan adamlardan birisi:

'Hüseyin'in üzerine yürüyen ve onun şehit edilmesine yardım edenlerden olup da ölmeden önce bir azap ve felâkete uğramayan bir kimse yoktur!' dedi.

Odada bulunan çok yaşlı bir adam:

'Ben de onun hadisesinde bulunanlardanım. Fakat, şu saatime

---

77. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 100.
78. İbn Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*, s. 491.
79. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 145.

kadar bu yüzden hoşlanmadığım hiçbir şeye uğramamışımdır!' dedi.

Yanmakta olan kandil o sırada sönüverdi. İhtiyar onu yakmak için kalktı. Ateş, birden parlayıp, ihtiyarın elbisesini tutuşturdu. İhtiyar, canını kurtarmak için Fırat ırmağına daldı. Fakat ateş onu orada da yakaladı. Ölünceye kadar onun yakasını bırakmadı!"

Bu ihtiyar hakkında:

"Ateşte yanma azabı ile suda boğulma azabı birleşti!" denilmiştir.[80]

80. Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, c. 1, s. 402.

V. BÖLÜM

Muhammed b. Hanefiyye'nin İzinde

Muhtar'ın Muhammed b. Hanefiyye'yi Halifeliğe Teşvik Edici Yazısı ve Muhammed b. Hanefiyye'nin Ona Cevabı

Muhtar, Muhammed b. Hanefiyye'ye bir yazı yazıp Salih b. Mes'udu'l-Has'amî ile göndermiş; mektubunda gerek İbn Zübeyr'le çarpışmak, gerek Medinelileri kendisine tâbi kılmak için asker gönderdiğini, daha da göndereceğini, beldeleri kendisi adına zaptedeceğini, haklarını tanıtmak ve saydırmak üzere elinden geleni yapacağını bildirmişti.

Salih b. Mes'ud, Muhammed b. Hanefiyye'nin yanına varıp selam verdi ve mektubu ona takdim etti.

Muhammed b. Hanefiyye, Salih b. Mes'ud'a:

"Muhtar'a söyle! Allah'tan korksun. Kan dökmekten geri dursun!" dedi.

Salih b. Mes'ud:

"Allah sana iyilikler versin! Bunu ona bir yazı ile de yazmaz mısın?" dedi.

Muhammed b. Hanefiyye:

"Ben ona Allah'a itaati emrettim. Hayrın bütününün Allah'a itaat etmekte toplandığını bildirdim. Kötülüklerin bütününden de onu nehyettim!" dedi.

Muhammed b. Hanefiyye, Muhtar'a cevap olarak yazdığı yazıda şöyle dedi:

"İmdi, mektubun bana erişti. Onu okudum.

Hakkımı tanıdığını ve saydığını, bununla beni sevindirmeyi umduğunu anladım.

Bana işlerin en sevgilisi, içinde Allah'a tâat edebildiğim iştir.

Ben, gizli açık her işimde, gücüm yettiği kadar, Allah'a itaat etmeye çalışıyorum.

Bil ki; ben çarpışmak isteseydim, muhakkak halkın bana koşuştuklarını görür, kendime pek çok yardımcılar bulurdum.

Fakat, ben onlardan, böyle şeylerden ayrılmış, uzaklaşmış bulunuyorum.

Allah'ın hakkımda hükm ve takdir ettiği şeyin zuhurunu bekliyorum. Allah hâkimlerin hayırlısıdır."[1]

Abdullah b. Zübeyr'in Muhammed b. Hanefiyye'ye Karşı Tutum ve Davranışını Değiştirmesi ve Onu Yakmaya Kalkışması

Abdullah b. Zübeyr; Muhtar'ın Kûfe'de Muhammed b. Hanefiyye nam ve hesabına ayaklandığı haberini aldıktan sonra, Muhammed b. Hanefiyye'ye karşı tutum ve davranışını değiştirmişti.

Muhammed b. Hanefiyye, Harre vak'asından biraz önce, Medine'den Mekke'ye gitmişti.

Orada İbn Abbas'la birlikte oturmakta idi.

Yezid b. Muaviye'nin öldüğü ve Abdullah b. Zübeyr'in halkı kendisine bey'ata davete başladığı sırada, İbn Abbas ile Muhammed b. Hanefiyye de bey'ata davet edildi.

Onlar ise:

"Bütün memleketler ve halk sana bey'atta birleşinceye kadar, bizi bırak!" dediler ve bey'attan kaçındılar.

İbn Zübeyr bir müddet onların yüzlerine güldü ve kendilerine yumuşak davrandı.

Fakat, sonradan onlara karşı sertleşti. Aralarında ağır sözler sarfedildi. Araları günden güne açıldı ve gerginleşti.

İbn Abbas'la Muhammed b. Hanefiyye; yanlarında kadınları ve çocukları bulunduğu için, İbn Zübeyr'den korkmaya başladılar.

1. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 135-136.

İbn Zübeyr, Muhammed b. Hanefiyye'yi tahkire ve ona kötü sözler söylemeye başladı. Üzerlerine gözcüler, casuslar dikti ve:

"Vallahi, ya bana bey'at edeceksiniz, yahut sizi ateşte yakacağım!" diye haber gönderdi.[2]

Bunun üzerine, Muhammed b. Hanefiyye ile yanında bulunan Ehl-i Beytinden bazıları ve Kûfe eşrafından da onyedi kişi, hakkında ümmetçe ittifak edilemeyen Abdullah b. Zübeyr'e bey'attan kaçındılar ve gidip Mescid-i Haram'a sığındılar.

Abdullah b. Zübeyr, onları öldürmek ve yakmakla tehdit etti.

Eğer bey'at etmeyecek olurlarsa, söylediği şeyi yapacağı hakkında Allah'ın ismini anarak yemin etti.

Bu hususta bir mühlet de verip, kadınları Zemzem kuyusu hücresine kapattı![3]

Süleym Ebu Âmir der ki:

"Muhammed b. Hanefiyye'yi, Zemzem'e kapatıldığı ve halkın yanına bırakılmadığı sırada gördüm.

'Vallahi, onun yanına gireceğim!' dedim, girdim.

Ona:

'Ne istiyor şu adam senden?' diye sordum.

Muhammed b. Hanefiyye:

'Beni bey'ata davet etti. Ona:

'Ben Müslümanlardan bir ferdim. Müslümanlar senin hakkında birleştikleri zaman, ben de onlardan birisi olarak bey'at ederim!' dedim.

Razı olmadı.

Sen şimdi İbn Abbas'a git. Ona benden selam söyle! 'Amcanın oğlu, sana 'Bu hususta ne düşünüyorsun?' diye soruyor!' de!' dedi.

İbn Abbas'ın yanına vardım. O, o zaman, gözlerini kaybetmişti.

Bana:

'Sen kimsin?' diye sordu.

'Ensârî'yim!' dedim.

'Biz ne zaman bir Ensârî ile karşılaştıksa, o, bize karşı düşmanlarımızdan daha sert ve katı davranmıştır!' dedi.

'Korkma! Ben senin için tamamıyla hayırlı kişilerdenim' dedim.

2. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 99, 100-101.
3. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 136.

'Öyleyse, haydi ne haberin varsa getir, söyle!' dedi.

Muhammed b. Hanefiyye'nin sözlerini ona naklettim.

'Ona söyle: İbn Zübeyr'e boyun eğmesin!

Sana söylenileni, göz nimeti hakkı için, hiç arttırmaksızın ona tebliğ et!' dedi.

Muhammed b. Hanefiyye'nin yanına döndüm. İbn Abbas'ın söylediğini ona eriştirdim."[4]

İbn Zübeyr'in Zemzem hücresine hapsettiği, Muhammed b. Hanefiyye ve Abdullah b. Abbas'tan başka, Hâşim oğullarından yirmidört kişi idi.[5]

Muhammed b. Hanefiyye'nin Durumunu Muhtar'a Bildirerek Ondan Yardım İstemesi

Muhammed b. Hanefiyye'nin yanında bulunanlardan bazıları, Muhtar'a ve Kûfe'deki bazı kişilere elçi salarak kendi halini ve yanındakilerin hallerini bildirmesini; İbn Zübeyr'in öldürmek ve ateşte yakmak tehdidinde bulunduğunu duyurmasını Muhammed b. Hanefiyye'ye teklif ettiler.[6]

Bunun üzerine, Muhammed b. Hanefiyye, Muhtar'a bir yazı yazdı ve yazısında şöyle dedi:

"Muhammed b. Ali ve Resûlullah'ın hanedanından ve Müslümanlardan bazıları tarafından Muhtar b. Ebu Ubeyd'e!

İmdi, bilesin ki; Abdullah b. Zübeyr bizi tutup Zemzem hücresine kapatmış;

'Ya bana bey'at edecekler, ya da ateşte yakılacaklardır!' diye, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin etmiştir.

Ey imdada yetişici! İmdadımıza yetiş!"[7]

Muhtar'ın Muhammed b. Hanefiyye ile Arkadaşlarının İmdadına Yetişmesi

Muhtar, Muhammed b. Hanefiyye'nin yazısını alınca, Kûfe halkına seslendi ve:

4. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 101.
5. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 261.
6. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 136.
7. Yâkubî, *Târîh*, c. 2, s. 261.

"Bu, Peygamberinizin Ehl-i Beytinin seçkini Mehdî'nizin mektubudur!" diyerek, mektubu onlara okudu ve:

"Onlar koyunlar gibi kapatılmış, gecenin veya gündüzün bir kısmında öldürülmelerini veya ateşte yakılmalarını bekler bir halde bırakılmış bulunuyorlar!

Eğer ben Kâhiliye'nin oğluna (İbn Zübeyr'e) karşı süvarileri ardarda sular seller gibi akıtarak onlara yardım etmez, vezîrlik vazifesini yapmazsam, Ebu İshak değilim!" dedi.

Ebu Abdullahu'l-Cedelî'yi; güçlü kuvvetli yetmiş kişi ile hemen yola çıkardı.

Onun arkasından da, Zabyan b. Osmanü't-Temîmî'yi dörtyüz; Ebu'l-Mu'temir'i yüz, Hâni' b. Kays'ı yüz, Umeyr b. Târık'ı kırk, Yûnus b. İmran'ı kırk kişi ile yolladı.

Muhammed b. Hanefiyye b. Ali'ye de bir yazı yazıp, Tufeyl b. Âmir ve Muhammed b. Kays ile gönderdi.

Ebu Abdullahü'l-Cedelî, yetmiş atlı ile gelip Zât-i Irk'a indi.

Oraya Umeyr b. Târık kırk, Yûnus b. İmran kırk atlı ile gelip, yüzelli atlı oldular.

Bunlar, yola devam ederek Mekke'ye geldiler ve:

"Nerdesin ey Hüseyin'in intikamı!" diye haykırarak, Mescid-i Haram'a girdiler.

Zemzem kuyusuna eriştiler.

Abdullah b. Zübeyr, Zemzem kuyusu hücresinde bulunanları yakmak üzere odun hazırlatmıştı!

Verilen mühletin bitmesine de iki gün kalmıştı.

Kûfeli süvariler bekçiyi kovdular ve Zemzem hücresinin kilidini kırarak Muhammed b. Hanefiyye'nin yanına girdiler.

Ona:

"Sen bizimle şu Allah düşmanı İbn Zübeyr arasından çekil de, biz onun hesabını görüverelim!" dediler.

Muhammed b. Hanefiyye:

"Ben Allah'ın Harem'inde çarpışmayı helâlleştirmem!" dedi.[8]

Atıyye b. Sa'd der ki:

"İbn Abbas ve İbn Hanefiyye ve ashabı Zemzem hücresine kapatıldıkları zaman, çevrelerine duvarlar boyunca odunlar yığılmıştı!

---

8. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 136.

Eğer onlar tutuşturulmuş olsaydı, Kıyâmete kadar onlardan hiçbirisi görülmezler, yanıp kül olurlardı!

Ali b. Abdullah b. Abbas, o zaman erkeklik çağında idi. Odunların içinden çıkmak için koştu.

Her gün İbn Zübeyr'in adamları gelirler; gündüzleri biz ve onlar, Mescid-i Haram'da iki saf olurduk. Namaza kadar oradan ayrılmazdık.

Sabaha çıkınca, Ebu Abdullahü'l-Cedelî, adamlarıyla birlikte çıkageldi.

İbn Zübeyr'le çarpışmak için, İbn Abbas ve Muhammed b. Hanefiyye'den izin istedik.

'Bu memlekette çarpışmayı, Allah haram kılmıştır. Peygamber Aleyhisselamdan başka kimseye helâl kılmamıştır. Ona da, ancak kısa bir müddet helâl kılmış; bunu da, ne ondan önce, ne de ondan sonra kimseye helâl kılmamıştır!' dediler."[9]

Abdullah b. Zübeyr, Ebu Abdullahu'l-Cedelî'yi:

"Bana bey'at etmeksizin onları serbest bırakacağımı mı sanıyorsunuz?" dedi.

Ebu Abdullahu'l-Cedelî:

"Rükünlerin, Makam-ı İbrahim'in, Harem ve helâl olan yerlerin Rabbine andolsun ki; ya onun yolunu açacak, kendisini serbest bırakacağız, yahut kılıçlarımızı sıyırıp seninle çarpışacağız!" dedi.

Abdullah b. Zübeyr:

"Vallahi, şunlar muhakkak baş yiyecekler!

Vallahi, adamlarıma müsaade edecek olursam, bir saat geçmeden onların başları düşürülüverir!" dedi.

Kays b. Mâlik:

"Ben, vallahi, senin atacağın okun bizden önce sana değeceğini sanırım!" dedi.

Muhammed b. Hanefiyye, adamlarını çarpışmaktan men etti ve onları fitneden sakındırdı.

O sırada, Ebu'l-Mu'temir yüz, Hâni' b. Kays yüz, Zabyan b. Umâre ikiyüz atlı ile tekbir getirerek ve:

"Nerdesin ey Hüseyin'in intikamı?" diyerek, Mescid-i Haram'a girdiler.

9. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 102.

Zabyan b. Umâre, yanında ayrıca pek çok miktarda mal da getirmiş bulunuyordu.

İbn Zübeyr, onları görünce, korktu.[10]

Kâbe'nin örtüsüne asılarak:

"Ben Allah'a sığındım!" dedi.[11]

Muhammed b. Hanefiyye ile yanındakiler, kapatıldıkları hücreden çıkıp Şı'b-ı Ali diye anılan mahalleye gittiler.

Muhammed b. Hanefiyye'nin etrafında dört bin asker toplandı.

Muhammed b. Hanefiyye, Muhtar'ın göndermiş olduğu malı onlar arasında bölüştürdü.[12]

Muhammed b. Hanefiyye'nin Kûfe'ye Gitmekten Vazgeçmesi

Bir sıra, Muhammed b. Hanefiyye, Kûfe'ye gitmeye niyetlenmişti. Muhammed b. Hanefiyye'nin Kûfe'ye geleceğini işitince, bu, Muhtar'a çok ağır geldi ve:

"Mehdî şu şehrinize geldiği zaman, çarşıda bir adam, ona kılıçla, zarar vermeyecek şekilde vursun!" dedi.

Muhammed b. Hanefiyye, Muhtar'ın böyle söylediğini haber alınca, Kûfe'ye gitmekten vazgeçip, Mekke'de oturdu.[13]

Görülüyor ki; Kerbelâ intikamını almış ve Zemzem kuyusu hücresine kapatılan Hâşim oğullarını imha edilmekten kurtararak ikinci bir Kerbelâ faciasını önlemiş olmasına rağmen, Muhtar dahi Ehl-i Beyt nam ve hesabına elde ettiği iktidarı onlara teslime yanaşmamıştır.

Muhtar'ın Ali b. Hüseyin'e Gönderdiği Bağışının Makbûle Geçmemesi ve Lânetlenmesi

Muhtar, Hz. Hüseyin'in oğlu Ali Zeynelabidin'e yüz bin dirhem göndermişti.

Ali b. Hüseyin, bu parayı kabul etmeyi uygun görmedi. Fakat, reddetmekten de çekindi. Yanında alıkoydu, harcanmadı.

10. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 136-137.
11. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 102.
12. Taberî, *Târîh*, c. 7, s. 137.
13. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 101.

Muhtar öldürüldüğü zaman, Ali b. Hüseyin, Abdulmelik b. Mervan'a bir yazı yazıp:

"Muhtar, bana yüz bin dirhem göndermişti. Ben onu geri çevirmeyi de, kabul edip harcanınayı da uygun görmedim. Bu para yanımda duruyor. Onu benden teslim alacak bir adam gönder!" dedi.

Abdulmelik b. Mervan, cevap olarak yazdığı yazıda:

"Ey amcamın oğlu! Onu al, kabul et. Sana helâl ettim, bağışladım" dedi.

Bunun üzerine, Ali b. Hüseyin, bu parayı kabul etti.

Ali b. Hüseyin, bir gün, Kâbe'nin kapısına dikilip Muhtar'a lânet okumuştu.

Adamın birisi:

"Allah beni sana feda etsin! Sen ona ne diye lânet okuyorsun? O sizin için öldürülmedi mi?!" diye sordu.

Ali b. Hüseyin:

"O, yalancı idi. Allah'a ve Resûlüne karşı yalan söyler, peygamberlik iddia ederdi!" dedi.[14]

---

14. İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 5, s. 213.

Kaynaklar

Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm.

Ahmed b. Hanbel (ö. 241), *Müsned*, c. 1-6, Beyrut, Matb. İslâmî, 1389.

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 1-15. Mısır, Dâru'l-maârif, 1373-1954.

Aliyyü'l-Müttakî (ö. 975), *Kenzu'l-ummâl*, c. 1-6, Beyrut, Matb. İslâmî, 1389.

Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, c. 1.

Buhârî (ö. 256), *el-Câmi'u's-Sahîh*, c. 4, İstanbul, Matb. Âmire, 1329.

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, Kahire, Matb. Selefiye, 1373.

Belâzurî (ö. 279), *Ensâbu'l-eşrâf*, c. 4, Mısır, 1959.

Beyhakî (ö. 458), *es-Sünen*, c. 9, Haydarabad, 1356.

Dineverî (ö. 282), *Kitâbu'l-ahbâr*, Kahire, 1960.

Diyarbekrî (ö. 990), *el-Hamîs*, c. 1, Osman Abdurrezzak Matb., 1302.

Ebu'l-Fidâ (ö. 774), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c. 8, Beyrut, 1966, Matb. Maârif.

Hâkim (ö. 405), *Müstedrek*, c. 3, 4, Riyad.

İbn Abdi Rabbih, *Ikdu'l-ferîd*, c. 2, Mısır, 1316.

İbn Abdilberr (ö. 463), *el-İstiâb*, c. 1, 2, Kahire.

İbn Habîb, *Kitâbu'l-muhabber*.

İbn Esîr (ö. 630), *el-Kâmil*, c. 4, Mısır, 1301.

İbn Esîr (ö. 630), *Usdu'l-gâbe*, c. 2, 1280.
İbn Haldun, *Târîh*.
İbn Mâce (ö. 275), *es-Sünen*, c. 1, Mısır, 1372/1952.
İbn Sa'd (ö. 230), *Tabakât*, c. 1, 4, 5, 8, Beyrut, 1376/1957.
Makrizî (ö. 845), *Hıtat*, c. 1-2, Beyrut.
Müslim (ö. 261), *el-Câmi'u's-Sahîh*, c. 7, İstanbul, 1329.
Mes'ûdî (ö. 346), *Murûcu'z-zeheb*, c. 3, Mısır, 1384/1964.
Mus'abu'z-Zübeyrî (ö. 236), *Nesebi Kureyş*, Kahire, 1953.
Tirmizî (ö. 279), *es-Sünen*, c. 4, 5, Mısır, 1356.
Taberî (ö. 310), *Târîh*, c. 6, 7, Mısır, 1326.
Yâkubî (ö. 284), *Târîh*, c. 2, Beyrut, 1379/1960.
Zehebî (ö. 748), *Târîhu'l-islâm*, c. 3, Kahire, 1367.
Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, c. 3, Mısır.
Zehebî, *el-İber fi haberin men gaber*, c. 1, Kuveyt, 1960.